GERALD MURNANE

Victorian Premier's Literary 2016 Ödüllü

ACI İÇİN BİR ŞEY

"ÖYLE HASSAS VE İRONİK BİR YAZAR Kİ..." —*PARIS REVIEW*

BİR HİPODROM HATIRATI

ÇEVİREN: SERKAN TOY

dedalus
ANI

© Dedalus Kitap - 2023
© Gerald Murnane - 2015

Yazar: Gerald Murnane
Kitabın Adı: *Acı İçin Bir Şey: Bir Hipodrom Hatıratı*
Orijinal Adı: *Something For The Pain: A Memoir of the Turf*
Çeviren: Serkan Toy

Sertifika No: 49834
ISBN: 978-625-6920-02-6

Dedalus Kitap: yüz doksan beş
Otobiyografi: bir

Birinci Baskı: mayıs iki bin yirmi üç

Yayın Yönetmeni: Faruk Akhan
Editör: Halûk Kürşad Kopuzlu
Sayfa Düzeni: Burhan Üçkardeş
Kapak Tasarım: Ömer Faruk Yıldız

Baskı-Cilt: Repar Tasarım Matbaa, Yenibosna Merkez Mh. Cemal Ulusoy Cd. No: 43 Bahçelievler/İstanbul (Sertifika No: 40675)

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Bu kitabın Türkçe yayın hakları AnatoliaLit Telif ve Tercümanlık Hizmetleri Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Osmanağa Mh. Vahap Bey Sk. No: 17 D: 10
Kadıköy/İstanbul

www.dedalus.com.tr

Tel: +90 216 418 04 38
Mail: dedalus@liberplus.com.tr

Dedalus Kitap, Liber Plus Yay. ve Org. Tic. Ltd. Şti.'nin tescilli markasıdır.

Acı İçin Bir Şey
Bir Hipodrom Hatıratı

Gerald Murnane

Çeviren
Serkan Toy

dedalus

Gerald Murnane

1939 yılında Melbourne'un kuzey banliyölerinden Coburg'da doğdu. Çocukluğunun bir kısmını Victoria kırsalında geçirdikten sonra 1949'da Melbourne'e döndü ve sonraki altmış yıl boyunca burada yaşadı. 2009 yılından beri Victoria'nın kuzeybatısındaki Goroke'de yaşıyor.

1957 yılında Katolik rahipliği için eğitim almaya başladı ancak kısa süre sonra ilkokul öğretmeni olmak için bundan vazgeçti. 1969 yılında Melbourne Üniversitesi'nden sanat dalında mezun oldu. Birkaç yıl eğitim alanında çalıştı ve daha sonra yaratıcı yazarlık dersleri vermeye başladı.

İlk romanı Tamarisk Row *1974'te yayımlandı ve bunu sekiz kurgu eser daha izledi. 1999 yılında Patrick White Ödülü'nü, 2009 yılında Melbourne Edebiyat Ödülü'nü kazandı.*

Yazarın A Season On Earth *adlı romanı da Dedalus Kitap tarafından yayımlanacak.*

İçindekiler

1. Acı İçin Bir Şey • **7**

2. Dans Pistindeki Sarhoş • **16**

3. Bernborough Finişi • **21**

4. Money Moon'u Destekledik • **29**

5. Gerald ve Geraldo • **36**

6. Yarı Tanrı A. R. Sands • **46**

7. Miss Valora ve Pat Tully • **57**

8. İki Maikai • **65**

9. Illoura ve Miss Lawler • **77**

10. Form Planı ve Otto Fenichel • **84**

11. Lickity ve Acayip Teyze • **96**

12. Turuncu, Mor Manşetler, Siyah Başlık • **105**

13. Pavia ve Tulloch • **113**

14. Basil Burgess, Moonee Valley'de • **120**

15. P. S. Grimwade, Central Higlands'te • **128**

16. Rio Robin'i Gören Oldu mu? • **137**

17. Rüya At Palatial • **145**

18. Bir İmparator Napoleon Vardı • **150**

19. Targie ve Ladies' Pants • **160**

20. Elkayel ve Enzedderler • **167**

21. Summer Faith ve Bayan Smith • **173**

22. Sir Flash ve Sınırlılar • **184**

23. Sacred Heart Katedrali • **195**

24. Aynı Adreste Oturan Mary Christian Murday • **203**

25. Reward for Effort • **211**

26. Antipotlarda Yarışıyorlar • **218**

27. Lord Pilate ve Bill Coffey • **224**

1
Acı İçin Bir Şey

Makineler ve teknoloji beni daima ürkütmüştür. Ellilerime gelene, oğullarım çalıştırmama yardım edene kadar motorlu çim biçme makinesi bile kullanamadım. On beş yıl önce bir cep telefonu aldım, o günden beri arabamın bagajında taşıyorum telefonu. Ara sıra birilerini arıyorum ama cihazıma numaraları kaydetmeyi hiç öğrenemedim. Eski arabamda kaset çalmak için bir düzenek vardı ama kullanmayı hiç beceremedim. Ne var ki dört yıl önce aldığım araba yalnızca kompakt diskler çalıyor. Evde ara sıra dinlediğim birkaç diskim var ama arabanın gösterge panelindeki şeyle yaşadığım zorlukları mazur göstermeye yetmiyor bunlar. Arabamda radyo dinleyebilirim fakat uzak bir semtte yaşadığım için yalnızca birkaç kanalı alabiliyorum, bunların programları da ilgimi çekmiyor hiç. Neyse ki tüm Avustralya'dan, hatta bazen Yeni Zelanda'dan at yarışlarını yayınlayan bir kanalı alabiliyorum. Bu kanala 3UZ diyorum hâlâ, oysa birkaç yıl önce ismini havalı bir şeyle değiştirdi.

Daha birkaç yıl önce *Herald Sun* her gün her yarışın pistlerini, binicilerini ve formlarını yayımlıyordu Victoria TAB'larıyla.[1] Bugünlerde gazetelerde çok az yarış görü-

1. *Totalisator Agency Board*, kısaca TAB veya T.A.B., Avustralya, Yeni Zelanda

lüyor. Tüm yarışların bilgilerine web sitelerinden ulaşılabiliyor elbette ama arabasındaki CD oynatıcıyı bile kullanamayan bir adamın bilgisayar kullanabilmesi pek mümkün değil. Bu yüzden, arabamla Victoria'nın batısında uzak bir yerlerde ıssız yollarda ilerlerken radyomu açtığımda duyduğum atların ve yarışların isimleri çoğunlukla gazetelerde görmediğim isimler oluyor. Yarışın koşulduğu pist Avustralya'nın hiç gitmediğim uzak yerlerinden birinde oluyor muhtemelen. Yalnızca haritalarda gördüğüm yerlerde koşan atların değişen konumlarının hızlıca aktarılmasını dinlerken kafamda ne canlanıyor peki?

Yazmanın benim için konuşmaya en azından bir üstünlüğü var. Yazarken yazdığım kelimelerin tam olarak doğru olduğunu kontrol etmek için bir an duraksayabiliyorum. Yalnız başıma arabamda ilerlerken kafamda Gunnedah'da, Rockhampton'da veya Northam'de bitiş çizgisine yaklaşan atlarla dolu bir pisti canlandırdığımı söyleyebilirim birilerine. Ama öyle şeyler gördüğümü yazmayacağım. At yarışlarının radyo yayınlarının kafama jokeyleri sırtlarında atların müphem ve bulanık görüntülerini doluşturduğunu ama bu görüntülerin çoğunlukla ne atlara ne jokeylere benzediğini yazmayı tercih ederim. Görüntülere hisler eşlik ediyor, bazılarını aktarmak kolay -mesela şu veya bu atın kazanmasını istemek- ama bazılarını tarif etmek hakikaten zor.

Seyis ya da jokey olsam radyo yayınlarını dinlerken atları kafamda daha rahat canlandırabilirdim belki. Hatta yarışı zorlanan, nefes nefese atının sırtında bir jokeyin bakış açısından görebilirdim. Ama dörtnala kalkmak

ve Güney Afrika'daki monopol bahis toplayan kuruluşlara verilen isimdir. Bahis dükkânlarını ve online bahis sitelerini işletmektedirler. Başlangıçta devlete aittiler ancak Avustralya'da çoğu özelleştirilmiştir. (ed. n.)

hatta eşkin gitmek şöyle dursun ömrümde ata binmedim ben. Hipodromlarda geçirdiğim onca saatte bir ata gerçekten hiç bakmadım. Gözlerimin önünde yarışan bazı meşhur atları -Tulloch'u, Tobin Bronze'u, Vain'i, Kingston Town'ı ve diğerlerini- düşününce aklıma başları belirgin, yapıları net dorular, bozlar, kestaneler gelmiyor. Daha ziyade Tulloch'un 1957'de Melbourne'de Caulfield Kupası'nın ilk yarışını kazanmasını ya da yaşlı sahibinin atın 1957 Melbourne Kupası'ndaki katılması konusunda tereddüt ettiği haftalarda gazetelerde çıkan fotoğraflarını hatırlıyorum. Tulloch'un yarış renklerini -kırmızı beyaz çizgili ceket, siyah manşonlar ve siyah bir başlık- hiç unutmuyorum. Genelde Tulloch'a binen jokeyin ve onu 1960 Melbourne Kupası'nı kazanmaktan bile isteye alıkoyan, aynı şekilde 1958'de favori Yeman'ın kazanmasına engel olan Neville Sellwood'u da görebiliyorum (bu iddiaları kanıtlayamam ama bunlar benim için tarihî gerçekler). Bunları zihnimde görebilmenin yanında bu görüntülere ebediyen eşlik eden hisleri de iyi hatırlıyorum. Tulloch'un yarıştığı sıralarda olduğum sıkıntılı delikanlı olabilirim yine. Ama şimdi *oraya* gitmek istemiyorum. Şu anki kendime dair yazmam gerekiyor, boş bir yolda arabamda yalnızım ve uzak bir hipodromda koşan atların haberini dinliyorum.

Pek çok insan akıllarından geçenlerin bir tür zihinsel film -yaşanmış ya da gelecekte yaşanabilecek şeylerin bir tekrarı- olduğuna inanıyor gibi görünüyor. Belki bazı insanların zihninden filmler geçiyordur ama benim zihnimdeki sahneler çoğunlukla çizgi filmlere, çizgi romanlara ya da gerçeküstü tablolara benziyor. Yarış yayınlarını dinlemek, o sesleri ilk duyduğum yıllarda gördüğüm şeyleri tekrardan görmeme yol açıyor çoğu zaman. 1944'le

1948 arasındaki yıllardan bahsediyorum, Bendigo'daki Neale Caddesi'nde siper tahtasından[2] bir kulübede yaşadığım zamanlardan. O yıllarda cumartesi akşamları mutfakta oturup babamla birlikte radyodan yayınlanan Flemington, Caulfield, Moonee Valley ya da Mentone yarışlarını dinlemeyi çok severdim ama ebeveynim vazgeçirdi beni bundan. En büyük çocuklarının at yarışı takıntılı birine dönüştüğünü sezdilerse eğer, haklılardı beni vazgeçirmekte. Ama çocuklarının bir gün babası gibi atlar üzerinden çılgınca, umursamazca kumar oynamasından korktularsa eğer, yanılıyorlardı. Yarış yayınlarını dinlemeyi yasaklayarak çocuğun at yarışlarına olan ilgisini yok edebileceklerini zannettilerse de yanılıyorlardı aynı şekilde.

Bendigo 1940'ların ortalarında sessiz sakin bir yerdi. Neale Caddesi'nden ya da yakınlardaki McIvor Yolu'ndan çok az araba geçerdi. Arka bahçenin ortalarından bile, çiftliklerden, yollardan, her biri kendi hipodromuna sahip kasabalardan oluşan hayalî manzaralarımdan bile mutfaktaki ışıklı radyodan gelen sesleri duymam gerektiği kadar duyabiliyordum. Açık seçik kelimeler değil anlamlı sesler duyardım: sakince başlayan, dengeli biçimde ilerleyen, ardından zirvesine ulaşıp sönümlenen bir tezahürat ya da beste. Hiç at yarışı izlememiştim ama her çarşamba *Sporting Globe*'un orta sayfalarını okurdum. O başarılı neşriyat daima pembe gazete kâğıdına basılırdı, bu yüzden de siyah beyaz fotoğrafların bulanık reprodüksiyonları iyice grileşirdi, pürüzlenirdi. *Globe*'un, herkes böyle derdi, orta sayfaları cumartesi günü koşulan Melbourne yarışının sonuçlarıyla dolu olurdu. Sayfa kenarlarındaki boşluklarda ayrıntılı istatistikler verilirdi, iki sayfanın ortasında dalıp

2. (İng.) *Weatherboard.* Bir binada dış cephe kaplaması olarak kullanılan eski bir tahta türü. (ed. n.)

gittiğim fotoğraflar olurdu: Her yarış için iki fotoğraf vardı, birisinde pist ana virajdan görünürdü, diğerinde ise aynı piste bitiş çizgisinden bakardık.

Yukarıda yazdığım gibi, fotoğraflar gri ve bulanıktı. Melbourne'ün birkaç pisti de öyle düzenlenmişti ki bitiş çizgisi öğleden sonra tribünlerin gölgesinde kalıyordu. Sonuç olarak, *Globe*'da atları görebilmek, onları bulanık arka planda ayırt edebilmek epey zorluyordu insanı. Ama bu benim canımı hiç sıkmazdı. Atların her illüstrasyonun üzerine büyük harflerle açık seçik yazılan isimlerinden öğrenmem gereken her şeyi öğreniyordum. Her isim kalın bir dörtgenle çerçeveleniyordu, dörtgenlerin altından sarkıt biçimli bir şey dörtgendeki ismin ait olduğu ata iniyordu.

Yetmiş yıl geçmiş neredeyse ama *Sporting Globe*'da okuduğum ilk yarış atı isimlerini hâlâ hatırlıyorum. Dahası, at yarışı sunucularını taklit ederek o isimleri söyleyişimin bende uyandırdığı etkileri de hatırlıyorum. Bazı isimlerin etkilerinin hatırası o kadar kuvvetli ki o isimlerin bugün bildiğim sözlük manalarını kafamdan atıp uzun zaman önce ortaya koydukları görüntüler silsilesini görebiliyorum, o görüntülerle ilişkili ruh hallerini tekrardan deneyimleyebiliyorum. Mesela HIATUS isminin sözlük manasını bilmiyordum, hatta böyle bir kelimenin sözlüklerde geçip geçmediğini bile bilmiyordum. *Globe*'da bir yarış atının bulanık fotoğrafının üzerinde isim gördüğüm zaman ıssız bir sahilde ya da nehir ağzında uçan bir kuşun görüntüsü geliyordu gözlerimin önüne. ICENE'nin ya da TAMERLANE'in kim olduğunu yıllar sonra öğrendim. Yarış atının bulanık fotoğrafının üzerindeki ICENE ismi akla önemli bir şahsiyetin giydiği gümüş beyazı cübbeyi ve cübbenin krem rengi mermerleri süpürürken çıkardığı hoş sesi getiriyordu. TAMERLANE bir dizi ılgın ağacının

gölgelediği yeşil bir patikayı çağrıştırıyordu bana. Ama pek çok isim beni etkilemeyi başaramıyordu, hatta bazıları itiyordu (o zamanlar bazı atların kötü isimlendirildiğini düşünüyordum, hâlâ da öyle düşünüyorum). 1940'lardan LORD BADEN, CHEERY BOY ya da ZEZETTE gibi sıkıcı isimler hatırlıyorum. Bu isimlerin sahipleri ilk düşsel yarışlarımda çuvallıyorlardı, bu yarışları daima çekici isimlere sahip atlar kazanıyordu.

O düşsel yarışlarda görüp hissettiğim şeylerin karmaşıklığını anlatmaya daha yeni başladım. Atların müphem siluetleri arka plandaydı ama önde büyük harfli isimlerden ve o isimlerin ortaya çıkardığı imgelerden fazlası vardı. İnsanların gölgeli resimleri yakınlarda geziniyordu, bunların çoğu takım elbiseli, kravatlı, kıvrık keçe şapkaları kaşlarına inen erkeklerdi.

1940'larda ve sonraki birkaç on yılda Avustralya'daki yarış atlarının sahibi tek bir adam oluyordu, antrenörler ile jokeylerin de hepsi erkekti. Bugünlerde birlikler çoğunlukta, çoğunun on ya da ondan fazla üyesi var ama ben Melbourne'deki tipik yarış atı sahiplerinin zengin iş insanları, çiftlik sahipleri ya da tıpçılar ve hukukçular olduğuna inanarak büyüdüm. Tipik bir antrenör sahiplerin, yani müşterilerinin sosyal konumunda olmayabilirdi ama o da çok farklı görünmezdi ve yarış muhabirlerinin *kurnaz* ya da *dirayetli* olarak tarif ettiği kimselerdendi, hatta onlardan daha bile varlıklıydı belki. Bendigo'nun arka sokaklarında iyi giyimli ya da varlıklı adamlar hiç görülmediğinden zihnimdeki imge adamlar gazetelerdeki illüstrasyonlardan geliyordu. Adamların hayat hikâyeleri ya da şahsiyetleri konusunda ise bunların hipodromda hiç öneminin olmadığını kavramıştım sanırım, bir sahip ya da antrenör, atının başarısıyla tanımlanıyordu.

Düşsel atlarımın düşsel jokeyleri vardı ama bunların çoğu esrarlıydı. Gerçek bir jokey görmeye en çok Paskalya Şenliği sırasında soğuk bir akşam Bendigo Panayırı'nda birkaç koşum atının, koşu ve bisiklet yarışlarıyla baltacı müsabakalarının programından önceki geçidi sırasında babamın yanında otururken yaklaşmıştım. Babam tanıdığı bir biniciye seslendi, adam atını dış taraftaki çitlere sürdü, asık suratıyla eğildi, birkaç laf etti. At ile binici bize yaklaşırken babam binicinin Clarry Long, atın ise Great Dalla olduğunu söyledi. Pek çok Bendigolu gibi Clarry de Çin kökenliydi, ifadesi tavırları onu babamdan da benden de daha kendinden emin gösteriyordu. Clarry gördüğüm ilk yarış renklerini giyiyordu, yakındaki sütunun tepesinden gelen zayıf ışık yüzünü muma çeviriyordu, ceketinin satenine de yansıyordu. Great Dalla'nın renginin kahverengi olduğunu, ona soluk mavi yıldızlarla başlığın eşlik ettiğini zannettim uzun zaman ama yıldız şekilleri ışık oyunlarının eseriydi, o çok uzaklardaki Bendigo akşamında kahverengi arka plandaki yıldızların soluk mavi olmadığını, leylak rengine, hatta eflatuna çalan bir mavi olduğunu anladım.

Yarım düzine paragraf boyunca verilen kıt ayrıntıların hepsinin amacı, arka bahçeden at yarışı yayınlarının sesini duyduğumda kafamda canlanan karmaşık imgeleri ortaya koymaktı. Tekdüze sesleri duyduğum anlarda grimsi pembe at siluetlerinin, büyük harfle yazılan at isimlerinin, şapkalarının altından gerginlikle izleyen seyircilerin, yüzleri maske gibi jokeylerle belli belirsiz renklerdeki ceketlerinin farkındaydım hep. Bu imgeler itişip kakışırken çok şeyin mevzubahis olduğunun da farkındaydım.

İnsan sesi muazzam bir enstrümandır, onu yorumlayan kulağın da eksik kalır yanı yoktur pek. At yarışı yayınla-

rının dinleyicisi olarak geçirdiğim ilk günlerde, spikerin bitiş çizgisine daha birkaç yüz metre varken bile dinleyicilerine hangi atın kesinlikle kazanacağını işaret edebildiğini öğrenmiştim herhalde. Böyle kimi yarışlarda kazanan geri kalanlardan açıkça ayrılabiliyordu, çoğu yarışta ise öndeki atlardan biraz uzakta kalabiliyordu ama aradaki mesafeyi gözle görülür ölçüde kapatıyordu. Durum ne olursa olsun spiker ilgili ismi öyle bir vurguyla söylüyordu ki dinleyicilerin merakı diniyordu. Tozlu arka bahçede isimleri ayrı ayrı seçemiyordum ben ama yarışın sonucunu önden işaret eden vurguyu tespit edebiliyordum ve bu şekilde vurgulanan ismin kıymetli bulduğum isimlerden biri olmasını umut ediyordum.

Bugünlerde yalnız başıma arabayla giderken ve tanımadığım atların ilerleyişlerini duyarken genelde bana en cazip gelen ismi seçiyorum. Sonra o isme sahip atın sahiplerinden ya da atı büyük bir meblağ uğruna destekleyenlerden biri gibi düşlüyorum kendimi. Sonra dikkatle dinliyorum, seçtiğim ismin neredeyse yetmiş yıl önce ayırt etmesini öğrendiğim o vurguyla söylenmesini bekliyorum. Geçenlerde böyle anlardan birinde, birlik olduğum atın ismi çok hoşuma gitmişti ama at, yarışçıların ve muhabirlerin basmakalıp lafıyla, nal topluyordu.

Hayalperest bir çocukken bile at yarışı spikeri olmayı hiç istemedim. Sanırım yarış sırasında yarışı hakkıyla nakledecek kadar sakin ve yansız kalamayacağımı biliyordum. Ama yeryüzünde hiç koşulmayan yarışların yayınlarından bir lafın ya da birkaç kelimenin seslerini kafamın içinde duymaktan, o sesleri ağzımın içinden tekrarlamaktan hatta yalnızken yüksek sesle söylemekten ömrüm boyunca çok etkilendim. Yukarıda bahsettiğim anda, ismini sevdiğim at sonuncu bitirince de böyle duygulandım işte.

Yalnızca bir arabayı alacak kadar zift dökülmüş bir arka yolda ilerliyordum o sırada. Bir kez değil birkaç kez sesimi yükseltme izni verdim kendime, derken dikiz aynasından kocaman bir kamyonun arkamda olduğunu gördüm. Belli ki yavaşlamıştım yarış mevzularıyla meşgulken, kamyonun şoförü bir an önce hız sınırına dönmemi ya da kenara çekip ona yol vermemi istiyordu.

Tam o anda soldaki işaret direğini gördüm ve sol sinyalimi yaktım. Döndüğüm yol çakıldandı ve ağaçların gölgesindeydi. Yolun Little Desert'a çıktığını düşündüm ama iki yandaki otlakları gürdüm ve otlayan koyunları. Güvenli bir U dönüşüne uygun bir yer buldum ve durdum. Camı açtım. Derin sessizliği dinledim önce. Ardından derin bir nefes aldım ve bir müddettir bağırmak için yanıp tutuştuğum şeyi bağırdım yalnızca bir kez. Çitlerin ardındaki belki bir düzine koyunun kafalarını kaldırıp benden yana baktığını gördüm. Koyunların hepsinin otlamalarına dönmesini bekledim, sonra bir daha bağırdım; koyunlara değil neredeyse yetmiş yıl önce *Acı İçin Bir Şey* gibisinden bir ismi vurgulayarak bağıran ruhani sesi ilk duyduğum zaman varsaydığım ideal dünyadaki ideal dinleyicilere bağırıyordum.

2
Dans Pistindeki Sarhoş

Dans etmeyi hiç öğrenemedim. 1950'ler boyunca farklı farklı zamanlarda annem, ilk sevgilim ve iki ayrı salon dansı okulunun eğitimcileri bana dans etmeyi öğretmeye çalıştı ama nafile. Öyle doğuştan beceriksiz biri değilim, ne var ki bir kadını yakınımda tutup onunla kesik kesik konuşurken ayaklarımı doğru noktalara basmak uğraşı, işte bu her nedense çok zor geliyordu bana. Delikanlılığımda birkaç dansa gittim, hatta kimi kadınlarla dans etmeye bile cüret ettim. Ne diyorum yahu? Ben hiç kimseyle *dans etmedim*. Dans pistinde sallanıp yalpaladım, numara yaptım, müziğin durmasını ümit ettim, yontulmamış ayaklarıma değmeden önümde süzülen o genç kadınlara ise, her kimseler artık, hâlâ minnettarım.

Bazen böyle cesaretimi topluyordum ama çoğunlukla gönülsüz ya da beceriksiz genç adamlarla birlikte dans pistinin arkalarında bir yerlere siniyordum. Baloda dansa kaldırılmayan kızların erkek karşılıklarına denk düştüğümüzü biliyordum: Dans boyunca kimse onları partner olarak kaldırmadığı için yerlerinden hiç kalkmayan genç kızlar gibiydik. Bizim üstüne bir de korkak olduğumuzu da anlıyordum herhalde; genç kadınlar cesurca yalnız başlarına otururken biz erkekler sürü halinde gizlenmeye çalışıyorduk. Bir de yoldaşlarımdan biriyle, dans pistinin

hoppalığına dönmeden önce halletmemiz gereken bir mesele varmış gibi ağırbaşlı tavırlarla konuşuyor numarası yapıp yapmadığımı merak ediyorum.

Ben doğmadan yaklaşık yirmi yıl önce, babam da dans salonlarının arkalarında takılıyordu ve en azından bir kez kendi türünden bir arkadaşıyla ağırbaşlı bir konuşma yapmıştı. Bu cümle yanıltıcı olabilir. Babamın muhatabı gönülsüz bir dansçı olma hususunda ona çok benziyordu ama sarhoşluk mevzusunda ondan çok farklıydı (babam ömrü boyunca tek yudum içki içmedi). Öteki adam dansa sarhoş gelmişti belki ya da salondaki adamlar dışarıdaki karanlıkta bira veya daha sert bir şeyler içmişti öncesinde, babamın büyüdüğü kırsal kesimde böyle şeyler sık yaşanırdı. Adamın ne veya nerede içtiğinin önemi yok, sonuç olarak babamla dans salonunun arkalarında konuştuğu şeyi konuşacak kadar sarhoşmuş.

Tarih yazmıyorum ben, hatıralardan gelen bir yığın izlenimi ve hayali yazıyorum. Destek aldığım tek bir istatistikle, yaşamımda yarışlarda gördüğüm en dikkat çekici değişikliklerden birinden bahsediyorum burada. 1960'lardan itibaren, hipodrom dışı müşterek bahislerin meşrulaştığı ve yaygınlaştığı zamanlarda, hipodrom içi bahisçilerin sayısı azaldı ve "bahisçiyi yenmek" gibi ifadeler kullanımdan kalktı. Gençliğimde işler daha farklıydı, okuduklarımdan ve duyduklarımdan anladığım kadarıyla ben doğmadan önce daha da farklıymış her şey. Haziran 1964'te sonradan karım olacak genç kadınla Caulfield'daki yarışlara gittiğim soğuk bir gün iki şiline aldığım yarış kitabına göz gezdirdim az önce. O gün bahis yapan bahisçileri listeleyen sayfada 266 isim gözüküyor. Bu yılki aynı yarışta ise o sayının muhtemelen onda biri olacak.

Bahislerin ölçeği de küçülmüş gibi duruyor. Yasal hi-

podrom dışı bahisleri yarış kulüplerinin gelirlerini epey artırdı ve daha küçük kalabalıkların giriş ücretlerini fazlasıyla telafi etti. Artan gelirlerin çoğu kazanan ve dereceye giren atların sahiplerine verilen ödül paralarına gitti. Başarılı at sahipleri salt ödül parasıyla masraflarının büyük kısmını karşılayabiliyor yıllardır. 1960'larda ve öncesinde bir at sahibinin kâr etmesinin tek yolu bahisti. 1950'lerde, atına her yarışta iki yüz pound basan küçük bir at sahibi tanımıştım. O günlerde bir at sahibi için epey mütevazı bir bahisti bu, oysa o paranın bugünkü karşılığı on bin doları geçiyor. Lider ahırlardan biri atlarının şansından eminse, atların sahibi antrenör ve ahır takipçileri vurgun dedikleri bir bahis düzenliyordu. Lider bahisçilerin iyi tanıdığı komisyon yetkilileri önceden ayarlanmış bir anda meydana çıkıyorlar ve bahisçiler oranları düşürmeden yüzlerce, hatta binlerce dolarlık kredili bahisleri oynuyorlardı. Bahsin en parlak zamanlarında bir atla irtibatlı kişilerin temel kaygısı, atın kazanma ihtimalinin en yüksek olduğu gün mümkün olan en yüksek oranı almasıydı. Pek çok at sonraki aylarda koşulacak yarışlar için "ayarlanırdı". Organizatörler her atın hakkını vererek koşmasını ya da en azından bunu "denemesini" sağlamak için her şeyi yapardı ama çoğu yarışta, ilk üçe giremeyen atların içinde "soğuk" ya da "ölü" atlar da olurdu; ganyancılar sahibin, antrenörün ve konudan haberdar olanların büyük kumarlarını oynadıkları ve atın nihayet gerçek becerisini gösterebileceği gün ata karşı yüksek oranlar verebilsin diye bu atların jokeylerine yarışı en sonda bitirmeleri talimatı verilirdi.

F. H. Slamen (kahverengi, sarı çizgiler ve başlık) 1950'lerde bir dizi haber ajansının ve birkaç antrenöre dağıtılan pek çok yarış atının sahibiydi. Bay Slamen'ın atları-

nın ya birinci ya da sonuncu gelmesini istediği söylenirdi. Kahverengi ve sarı renklerini taşıyan tipik bir atın aylar boyunca beş altı yarışa çıktığı oluyordu, hepsinde de hep gerilerde bitiriyordu yarışı. Sonra bir gün hiç işaret verilmeden, o meşhur tabirle, atın peşi bırakılırdı. Başka bir hipodrom deyimiyle, ağaçların arasından zıplayıp çıkarlardı atı desteklemek için (yani öncesinde yeşilliklerde saklanırlardı, büyük kumarın kokusunu almaları halinde çok daha düşük oranlar verecek olan ganyancılardan gizlenirlerdi).

Elbette ganyancılar da ani değişiklikleri ya da büyük kumarları uysalca beklemezdi. Lider ganyancılar sabah koşularındaki gözcülere ve söylentilere göre ahır casuslarıyla hoşnutsuz çalışanlara bilgi için para öderdi. Antrenörler de karşı önlemler alırdı. Bahisler kapanmadan önce bir atı -Fordell'di sanırım- zamana karşı son kez test etmek isteyen Mentonelu uyanık antrenör Ray McLaren (kırmızı, beyaz kuşak ve mavi manşet) hayvanı Pakenham'e kadar götürüp orada boş pistte dörtnala kaldırmıştı mesela bir keresinde.

Babam, 1920'lerin başlarından 1930'ların sonlarına dek geçen en parlak dönemlerde, yarışların hikâyeler ve entrikalar sayesinde çok daha dikkat çekici olduğunu söylerdi hep. Bu yüzden Victoria'nın güneybatısında bir dans salonunda bir gece sarhoş bir adamın yanında sabırla oturup özenli bir planın ayrıntılarını dinlemesine şaşmamalı. Warrnambool bölgesinden bir at, formsuz bir engelli koşu atı, birkaç hafta içinde trenle Sydney'e götürülecekti ve yüksek oranlarla engelli koşusunu kazanması için desteklenecekti (engelli yarışları o sıralar hâlâ New South Wales'te koşuluyordu). Hikâyenin gerisini anlatmak hiç zor değil. Babam da Sydney'e gitti ve attan birkaç yüz pound kazandı (o zamanlar çalıştığı yorucu işlerden bir

yılda toplam kazandığı paradan çok daha büyük bir meblağdı bu). Evet, anlatması kolay bir hikâye, babam çok kereler anlattı bunu bana ama daha ilginç ayrıntıları tahmin edebiliyorum yalnızca. Geveze sarhoş kimdi? İsmini öğrenmek umurumda değil ama kafası dumanlı bir boşboğazın hipodromun üst akıllarının planlarına nasıl sırdaş olabildiğini cidden merak ediyorum. Kıymetli bilgilerini öylesine etrafa saçarken babam şans eseri kulak misafiri mi olmuştu, yoksa adam babamı özellikle mi seçmişti, yalnızca onun kulağına mı fısıldamıştı? Dans salonuna sarhoş geldiği için mi dans etmiyordu, yoksa utangaçlığını ya da dans konusundaki beceriksizliğini gizlemek için mi sarhoş olmuştu?

Hikâyenin pek çok versiyonunu zorlanmadan hayal edebiliyorum ama babamı biraz tanıyorsam eğer, onun oturup genç sarhoşu dinlemeyi genç kızları dansa kaldırmaya yeğlediğini söyleyebilirim. O da benim gibi dans mevzusunda umutsuz vakaydı ve kadınların yanında gerginliğini atamıyordu. At yarışları benim için nasılsa onun için de öyleydi bazen: aleladeyle irtibattan kaçınmaya bahane olsun diye sığındığımız daha yüksek bir meşgale.

3
Bernborough Finişi

Duvarlara resim, poster ya da kartpostal asan tiplerden olmadım hiç. Etrafımın daima düz, süssüz yüzeylerle çevrili olmasını, masamın pencereye değil duvara bakmasını tercih ederim. Ama 1982'nin başlarında bir yükseköğretim kolejinde öğretmenlik yaptığım sırada ofisim taşınınca, masamın üzerindeki duvarın bir kısmının raptiyelerle dolu bir panoyla kaplı olduğunu gördüm ve daimî prensibimi ihlal ettim. Dikkatli ve seçiciydim. Pano otuz kırk tane kartpostal boyutunda resim alacak kadar büyüktü ama yalnızca üç resim raptiyeledim ve bunları birbirlerine yaklaştırıp etraflarında epeyce boş alan bıraktım. İlk ikisi portreydi: biri Emily Brontë'nin, diğeri Marcel Proust'un. Üçüncüsü birbirine bağlı iki görüntüydü aslında, birinde çizgiye sıralanan atlar vardı, diğerinde ise yarışın galibiyle ikincinin bitiş çizgisini geçişlerini gösteriyordu. Yarış 1 Haziran 1946'da Brisbane'deki Doomben'de koşulan T. M. Ahern Memorial Handicap'tı. Yarışın ödülü on bin pounddu, bu meblağ aynı yılın Melbourne Kupası'nda verilen ödülden yalnızca iki bin pound azdı. Yarış bugünün ölçüsüyle 1.320 metrede, Avustralya'nın en iyi yirmi yedi atı arasında koşuluyordu.

Brisbane'deki yarışlar saat yönünde koşulur, bu yüzden başlangıç çizgisindeki atların resmi bitiş çizgisindeki

atların resminin sağındaydı. Resimler güncel gazete illüstrasyonlarının bulanık kopyalarıydı ama başlıca mücadelecilerin isimleri tepelere okunaklı bir şekilde yazıldığından benim için yeterliydi. Resimleri raptiyelerken Doomben'deki hipodromun ilk düzlüğünün büyük şehir hipodromlarına göre kısa olduğunu biliyordum. Düzlüğün 1946 yılında 370 metre olduğunu sonradan öğrendim. Sağdaki resim Bernborough'yu yaklaşık yirminci sırada ve öncü atlardan aşağı yukarı otuz beş metre geride gösteriyordu. Soldaki resimde ise Bernborough bitiş çizgisini ikinci atın birkaç metre önünde ilk sırada geçiyordu.

Bernborough'nun geçtiği yirmi at zorlu bir uzun mesafe koşusunun sonunda arkada kalan yorgun inatçılar değillerdi, dörtnala koşan sürat koşucularıydı. Bernborough yarışları hep böyle kazanmazdı ama gazetecilere ve başka birçoklarına yıllarca kullanacakları bir deyişi verecek kadar çok yapıyordu bunu. Umutsuz görünen bir durumdan zafer çıkaran yarış atlarının, sporcuların ya da hatta takımların Bernborough finişi yaptığı söylenirdi.

Aynı ofiste 1981'den erken emekliye ayrıldığım 1995'e kadar çalıştım, çalıştığım yer de bir üniversiteye dönüştü o sırada. O yıllarda, odama gelen konukların boş duvarda küçücük bir grup halinde duran resimlere şaşırdığını hissederdim. Resimlere dair sorular soran az sayıdaki insana, Victoria dönemi İngiltere'sinden genç kadının, eksantrik Fransız adamın ve Queenslandli doru aygırın şahsi mitolojim için aynı ölçüde önemli olduğunu ve yaşamımı aynı derecede zenginleştirdiklerini anlatmaktan mutluluk duyardım.

Daha düzgün bir dünyada bu paragrafı yazmak zorunda kalmazdım belki ama Bernborough (turuncu, mor manşetler ve siyah başlık) şimdilerde biraz unutuldu, at

yarışı takipçileri bile onu pek hatırlamıyor artık. Benden birkaç ay sonra doğdu Bernborough, yirmi birinci yaş günümden birkaç hafta önce öldü. Darling Downs'ta Oakey'ye yakın bir yerlerde doğdu, Kentucky'deki Spendthrift Çiftliği'nde öldü. Kocaman bir attı ama terbiyecileri bir aygıra göre epey uysal ve fazlasıyla zeki olduğunu söylüyordu. Hikâyesinin en sıradışı tarafı ise altı yaşına gelen kadar çoğu Avustralyalının ondan habersiz olmasıydı. O zamana kadar yalnızca Toowoomba'daki Clifford Park hipodromunda koşmuştu, buradaki yarışlarının yarıya yakınını kazanmıştı. Oradaki yenilgilerinin sorumlusu koca cüssesi ya da sahipleri ile terbiyecilerinin entrikalarıydı belki de. Neticede Bernborough'nun Toowoomba'da kalması, Queensland'deki denetleyici organizatörler zümresinde atın sahibinin görünürdeki kişi değil de Queensland organizatörlerinin Brisbane Eagle Farm hipodromunda koşulan bir yarışa sahte isimle at soktuğu için ömür boyu men cezası verdiği bir adam olduğu yönünde şüpheler uyandırdı. Queensland organizatörleri Bernborough'nun Queensland'de herhangi bir yerde yarışmasına izin vermedi, başka eyaletlerdeki organizatörler de Queensland'deki meslektaşlarına katıldılar ama Toowoomba'daki yerel organizatör Avustralya geneline yayılan yasağa karşı çıktı, Bernborough ilk yirmi yarışına orada çıktı.

Bernborough Sydneyli zengin bir restoran sahibine, Azzalin Romano'ya açık arttırmada satılınca kördüğüm nihayet çözüldü. At, Queensland doğumlu, gençliğinde eyaletin rodeo şampiyonu olan Harry Plant'ın Sydney'deki ahırlarına transfer oldu. Bernborough, Romano ile Plant için ilk yarışına Aralık 1945'te Canterbury'de çıktı. Yarışı dördüncü bitirdi. Sonraki on ay boyunca Syd-

ney'de, Brisbane'de ve Melbourne'de en üst seviyede üst üste on beş yarış kazandı. Galibiyet serisi Ekim 1946'da Caulfield Kupası'nda beşinci olmasıyla son buldu. Flemington'daki Derbi Günü'nde çıktığı sonraki yarışında yere yığılıp kaldı ve emekliye ayrıldı. Satıldıktan sonra denizi aşıp Amerika'ya gitti ve baba at olarak epey başarılı bir kariyer sürdü.

At yarışı kütüphanemde Bernborough'ya dair birkaç kitabım var. Kendi başıma asla bulamayacağım bir sürü ayrıntıyı toparladıkları için o kitapların yazarlarına minnettarım. Ama okuduğum hiçbir kitap, hiçbir gazete yazısı veya dergi hikâyesi Bernborough'nun 1946 Caulfield Kupası'ndaki yenilgisinin hakkını veremiyor. Bernborough'nun o yarışta mücadele ederek yenildiğine kimse inandıramaz beni. Babamın yaklaşık altmış yıl önce beni inandırdığı şeyin o zamanlar irtibatlı olduğu at yarışı çevrelerindeki herkesin bildiği bir şey olduğuna inanıyorum hâlâ: Bernborough'nun binicisi Athol Mulley'nin, lanet olsun ona, atın yenilmesi halinde servet kazanacak lider ganyancılardan para aldığı için Bernborough'nun kazanmasına mani olduğuna inanıyorum.

İşte! Ömrüm boyunca üzerine kara kara düşündüğüm şeyi açıktan söyledim. Kimse beni dava edemez. İştirakçilerin hepsi, varsa eğer öyle birileri, öldü. İddiama karşı çıkan tüm argümanları okudum: Mulley vaziyetin kurbanıydı, Bernborough yarış sırasında ciddi bir müdahaleye maruz kaldı, organizatörler Mulley'nin biniş taktiklerini hiç soruşturmadı. Ama yalın gerçek şu ki Mulley, Bernborough'yu Caulfield Kupası'nda her zamankinden, atı büyük bir pistte sürmek durumunda kaldığı bir sürü başka yarıştan çok daha farklı sürmüştür. Diğer tüm yarışlarda Bernborough dışarıdan son bir atak için bekletilmişti.

Meşhur Caulfield Kupası'nda ise binicisi atı nal toplayanların arasından çıkarmadı. Jokeylerin bindikleri atların kazanmasına mâni oluşunu anlatan daha kaba bir ifadeyle söyleyecek olursak, Mulley çiğneyecek göt arıyordu.

Farklı dönemlerin şampiyon yarış atlarını kıyaslamaya niyetlenen yazarlar kaçınılmaz olarak söze böyle bir kıyas için güvenilir araçların olmadığından dem vurarak girerler. Ben böyle bir uyarıyla uğraşmayacağım. Bunun yerine, yarış atlarının başarısını ölçebilecek en yetkin kişilerin handikapörler, handikapörlerin fikirlerini kıyaslamak için en uygun yarışın ise geçtiğimiz yüz elli yılda Avustralya hipodromunun çoğu şampiyonunun koştuğu Melbourne Kupası olduğunu öne süreceğim (bu cümle en büyük sprinterlerin bile hakiki şampiyonlar olarak kabul edilemeyeceğini, Black Caviar'ın ya da Vain'in Phar Lap'e ya da Carbine'e denk olduğunu iddia etmeye kimsenin cüret edemeyeceğini işaret ediyor). 1861'den beri her sene uzman handikapörler Melbourne Kupası'na giren bir sürü yarışçının kariyerini inceleyip her birine diğerlerine karşı eşit kazanma şansına sahip olsun diye bir ağırlık veriyor. 1946'da, Bernborough'ya, o yılın Melbourne Kupası'na katıldıktan hemen sonra, 67,4 kiloluk bir ağırlık verildi. Daha önce bundan yüksek bir ağırlık verilen yalnızca üç at olmuştu. Phar Lap'e 1931'de 67,8 kilo, Carbine'e 1891'de 68,7 kilo, The Barb'a 1869'da 72,8 kilo verilmişti. Huysuz okurlar beni sonraki iddiamla, Barb'ın kıyasıma dâhil olmayı hak etmediği iddiamla kendi kendimi kanıtlamaya çalışmakla suçlayabilir belki. Kara Şeytan olarak bilinen The Barb zamanı için istisnai bir attı ama 1860'lardaki yarış atı sayısı sonraki onyıllardaki sayılarla kıyaslanamaz. The Barb'a o abes ağırlığı veren adam (at ağırlığı taşımadı bile, 1869 yarışını koşmadı) The Barb gibisini

hiç görmemişti ama hiç kimse The Barb'ın herhangi bir Melbourne Kupası'nda Carbine'e ağırlığının işaret ettiği gibi yirmi metre fark atabileceğini düşünmemiştir. Argümanım dediğim şeydeki sonraki nokta ise Phar Lap ile Carbine'in o büyük ağırlıkları aldıkları zaman bir önceki Melbourne Kupası'nı kazanmış olmaları. Bernborough 67,4 kiloyu aldığında daha önce Melbourne Kupası'nda *hiç* koşmamıştı. Bernborough *daha önce* bir Melbourne Kupası kazanmış olsaydı handikapör onu Phar Lap'ten, hatta belki de Carbine'den bile büyük bir at olarak görüp ona göre bir ağırlık verirdi. Ama Bernborough, Melbourne Kupası *kazanmadı*, diye haykırıyordur mızmız okurlar, ben de kafamın içinde o haykırışları duyuyorum ve bu paragrafa argüman demeyi bırakıyorum. İnançsızları neden ikna etmeye çalışayım ki? Daha fazla tartışmayacağım. Bernborough'nun neden Phar Lap'ten daha iyi bir at olduğunu açıklayacağım yalnızca.

Bernborough 1946 Melbourne Kupası'ndan, yarışların başlamasından bir hafta önce çıkarıldı. Binicisi izin verseydi Caulfield Kupası'nı zorlanmadan kazanacağına inandığım için Melbourne Kupası'nı da aynı şekilde kazanabileceğini varsaymakta sorun görmüyorum. Bernborough'nun ertesi sene Melbourne Kupası'na girdiğini ve kendisine Phar Lap'in 1931'deki kilosundan biraz daha fazla bir ağırlığın verildiğini düşünürsek, onun en iyi atımız tartışmasında Carbine'e rakip olduğuna inanmakta kendimi haklı görüyorum. Huysuz okurlar Phar Lap'in ve Carbine'nin Yeni Zelanda'da yetiştiğini, Bernborough'nun ise Queensland kökenli olduğunu hatırlatmak isteyebilir belki. Öyleyse bu paragrafı ve önceki paragrafı yazmam manasız oluyor, Bernborough'nun Avustralya'da yetişen en büyük at olduğunu kimseden çekinmeden öne sürebilirim.

Bernborough'nun meşhur olduğu yılın, *Sporting Globe*'u okumaya başladığım ve at yarışlarında herhangi bir dinî ya da felsefi sistemde bulup bulabileceğimden çok daha fazlasını bulduğum yıla denk gelmesinden tuhaf bir tatmin duyuyorum. Bayağı gelebilir belki kulağa ama Bernborough ve ben birbirimiz için yaratılmışız. Ta en başından beri liderlerin arkasından gelip zafere ulaşan atların resimlerini aramıştım ve işte, tüm pistin arkasından gelen bir at bulmuştum. Galiba daha öyle küçük yaşta bile liderin yenilmesinden, yaygın beklentinin bozulmasından, galibin arkalardan gelmesinden, şampiyonun imkânsız görünen durumları aşmasından keyif alan bir muhaliftim. Böyle şeyler yaptığımı hiç hatırlamıyorum ama oturma odasındaki matın üzerine serdiğim cam bilyelerimi veya leylak çalılığın altındaki hayali yarış pistimdeki taşlarımı, kazananı son virajdan sonra en arkalardan gelecek şekilde ayarladığımdan ve bunu Bernborough'nun adını bile duymadan ya da T. M. Ahern Memorial Handicap'teki son atağının fotoğraflarını görmeden önce, gerçek bir atın böyle bir zafer kazanmasını hiç beklemeden yaptığımdan eminim.

Bernborough bitirişlerinde öyle derin manalar buluyorum ki at yarışından başka sporlarda da aradım onları ama pek bir şey bulamadım. Bendigo Thousand'da her sene düzenlenen profesyonel atletizm müsabakalarında, uzun mesafe yarışlarının son turunda en geride kalanları izledim hep, mesafeyi bir nefeste kapatıp liderlere katılmalarını bekledim. Kardeşimi ve komşu çocuklarını evimizin etrafında birkaç turluk yarışlar yapmaya ikna ettim bazen. Her yarışın başlarında sondan ikinci koşucunun epey gerisinde kaldım bilerek. Yarış yorumcularının tabiriyle, bulutların üzerinden ansızın atlamaktı niyetim, li-

derlerin tepesine binecektim, bitiş çizgisinde toz yutturacaktım onlara ya da Bernborough bitirişi yapacaktım ama çoğu zaman ilk üçe bile giremiyordum.

İzlediğim tüm Melbourne Kupaları içinde en çok Kiwi'nin (lacivert, çapraz beyaz çizgili kuşak, kırmızı kol bandı, soluk mavi başlık) en arkadan dosdoğru gelip yarışı kolayca kazandığı 1983 koşusunu hatırlıyorum. The Oakleigh Plate 1.100 metrelik bir sürat koşusuydu ama ben görece kısa olan Caulfield düzlüğünün tepesinden galibin en arkadan gelişini iki kere izleyecek kadar şanslıydım. New Statesman (mavi, kırmızı şeritli manşetler, sarı başlık) 1962'de böyle kazandı, Woorim (siyah beyaz omuzlar, turuncu başlık) ise 2012'de başardı bunu.

Belki de 1957'de kendim için de bir Bernborough ayarlamaya çalışıyordum. Üniversite sınavlarını her derste üstün başarıyla geçmiştim ama tüm arkadaşlarım gibi üniversiteye gitmektense kendimi üç ay boyunca bir Katolik papaz okuluna kapattım, sonra kıdemsiz kâtip olarak çalıştım, ardından iki yıllık öğretmen okuluna yazıldım. Sonraki on yıl boyunca kendimi nal toplayan ilkokul öğretmenleri arasına gömdüm ve tüm boş vaktimi at yarışının ana temalarından birini teşkil ettiği, iki bin kelimelik, "Bernborough kuzeyden geliyor" isimli bir bölüm barındıran kurmaca eseri yazmaya vakfettim.

4
Money Moon'u Destekledik

Bugünlerde Bundoora'daki pek çok yol, altı şeritli otoyoldan ve iki tramvay hattından oluşuyor ama burası 1940'ların başlarında Melbourne'ün kuzeyindeki açık kırlara çıkan dar bir asfalt yoldu. Birkaç katlı bir tıp merkezi bugün Plenty Road ile Kingsbury Drive'ın kesişiminde kuzeydoğudaki köşede duruyor, La Trobe Üniversitesi'nin büyük kampüsünün girişlerinden biri de buralarda ama 1940'ların başlarında Kingsbury Drive diye bir şey yoktu ve tıp merkezi ile üniversite otoparkının olduğu yerde çiftlik binaları ve işçi kulübeleri vardı. Ömrümün üçüncü, dördüncü ve beşinci yıllarında annem, babam ve iki erkek kardeşimle o kulübelerden birinde yaşadım, o zamanlardan pek çok hatıram var. Bu hatıralardan birinde annem sıcak bir günde bana sesleniyor, beni kablosuza çağırıyor ki radyoya bu ismi biz vermiştik, Dark Felt'in birazdan başlayacak Melbourne Kupası'nı kazanmasını ümit etmemi söylüyor bana. Dark Felt (pembe, siyah şeritler ve başlık) beklendiği gibi 1943 Melbourne Kupası'nı kazandı ve babam kazandığı parayla bindiğim ilk arabayı satın aldı.

Babam, o zamanki deyişle birkaç akıl hastanesine bağlı bir çiftliğin yönetici yardımcısıydı. Larundel, Mont Park ve Macleod hastanelerini o zamanlar yalnızca uzaklardaki

büyük binalar olarak biliyordum ama bu akıl hastanelerinin bazı güvenilir sakinleri -kendi kendilerine konuşan sefil giyimli ihtiyar adamlardı bunlar- bazen kapımıza süt getirirdi, evin etrafındaki ve bahçedeki ufak tefek işleri yapardı. Evimiz Preston Mezarlığı'ndan görüş menzilimin uzaklarında bir yerlere, kuzeye kadar uzanan bir dizi evden biriydi. Evler batıya, Plenty Road'ın öte tarafında şu anda Kingsbury banliyösünün bulunduğu yerdeki ilkel golf sahasına bakıyordu. Her evin erkek sakinleri ya çiftlikte ya hastanelerde çalışıyordu. Bu adamlar eyalet hükümeti için çalışıyorlardı, maaşları mütevazıydı ama düşük kiralı evlerde oturuyorlardı, bu yüzden rahat bir yaşam sürüyorlardı. Aklıma birkaç isim geliyor: elektrikçi Joe Hall, marangoz Percy Pinches -insan böyle bir ismi nasıl unutabilir ki!- mesleğini unuttuğum Dave Speedie ve sanırım bahçıvanlık yapan George Kelly. İlk üçünün görünüşü aklıma gelmiyor ama George'u iyi hatırlıyorum, muhtemelen yan komşumuz olduğu için.

George ve Bernadette Kelly o zamanlar sanırım kırklarının sonunda çocuksuz bir çiftti. George ince uzun, kösele gibi bir adamdı, yüzünü güneşten bronzlaşmış olarak hatırlıyorum ancak birkaç yıl sonra ölmüş olması bugün içki içmekten sürekli kızarmış olup olmadığını merak etmeme sebep oluyor. Bernadette, George'dan uzundu, o da inceydi, saçı siyahtı, esmerdi ve daha küçük bir oğlanken koyduğum standartlara göre güzel bir kadındı. Makyaj yaptığını ve sigara içtiğini gördüğüm ilk kadın oydu. Muhakkak Bernadette'i sık sık görüyordum, neticede kapı komşumuzdu ama şimdi yazarken ona dair tek temiz hatıramın birazdan anlatacağım o pazar sabahına ait olduğunu fark ediyorum. Annem, Bernadette'ten kaçmaya mı çalışıyordu? Yoksa, bu daha muhtemel, ba-

bam annemin makyaj yapan, içki içen, sigara tüttüren bir kadınla haşır neşir olmasına engel mi oluyordu?

Bundoora'daki üç yılımdan yalnızca iki pazar sabahını hatırlıyorum. Birinde babamla birlikte George ve Bernadette Kelly'nin oturma odasında yarım saat veya biraz daha fazla oturuyoruz. Diğer pazar sabahında ise babamla Preston'daki Sacred Heart Kilisesi'nde ayine gidiyoruz. Anne babam düzgün Katoliklerdi, o zamanlar öyle denirdi, eften püften sebepler yüzünden pazar ayinini hiç kaçırmazlardı. Ama hastanenin çiftlik topraklarındaki evimiz en yakın kiliseden altı kilometre uzaktaydı, bu yüzden kiliseye yürüyerek gitmekten başka çaremiz yoksa ki çoğu zaman böyle oluyordu, ayine katılmayabilirdik. Mahalleden isimlerini unuttuğum Katolik bir aile bazen büyük arabalarında ailemizden iki kişiye yer açabiliyordu. O aileyi de arabaları ile Preston, Bell Caddesi'ndeki yolculukları da hiç hatırlamıyorum ama sanırım ara sıra babamla oradaki ayine gidiyordum, erkek kardeşlerimden büyük olanı da annemle gidiyordu. Bundoora'daki yıllarımdan hatırladığım tek dinî töreni anlatacağım şimdi.

Sıcak ve güneşli bir sabah, kilisenin yan kapıları açık bırakılmış. Babamın yanındaki koltuğumdan Bell Street'in ötesine bakıyorum, birkaç tek girişli kulübenin ön bahçesini görüyorum. Bell Street epeydir altı şeritli bir ana cadde ama 1940'ların başlarında çok az araba geçiyor caddeden, karşıdaki evlerden birinin önündeki ufacık manda otlarını biçen kolları sıvalı kel adamın makinesinden çıkan sesi duyabiliyorum. Adam ve çim biçmesi kilisedeki törenlerden daha çok ilgimi çekiyor herhalde, babamın dirseğinin birkaç kez böğrüme indiğini, bana parmağıyla mihrabı işaret ettiğini hatırlıyorum.

Hatırladığım diğer pazar gününde rahat bir koltukta

oturuyorum, babamla Kelly çifti de koltuklarına yayılmışlar, önceki günün yarışını konuşuyorlar, yarış Flemington'da veya Moonee Valley'de koşulmuş olmalı çünkü Caulfield'daki ve Williamstown'daki hipodromlar İkinci Dünya Savaşı sırasında ordu kampı olarak kullanılmış. Odadaki üç yetişkin de yarışlara nerede olurlarsa olsunlar gidiyorlar. Babam hep yalnız gidiyor. George ve Bernadette Kelly ise o dönemin binlerce işçi çifti gibi en iyi kıyafetlerini kuşanıyorlar, George takım elbisesini giyip kravat takıyor, Bernadette ise pardösüsünü üzerine geçirip şapkasını geçiriyor kafasına, bu dışarı çıkışlarını haftanın en mühim sosyal etkinliği olarak kabul ediyorlar. Bindikleri tramvaylarda ve trenlerdeki yolcuların çoğu yarışlara gidiyor, mevsim kışsa eğer futbol seyircileri yarış severlere karışıyor, Kellyler ve onlar gibi başka bir sürü çift eve dönüş yolunda anlattığım pazar gününde babamla ettikleri sohbetlerin benzerlerini ediyorlar yabancılarla.

Babamla ikimizin o sabah bulunduğumuz yerde oluşunu açıklayamıyorum. Babam kimseyi sırf sosyalleşme amacıyla ziyaret etmezdi, bültenleri okumak zorunda kalan ve onun sahip olduğu içeriden bilgilere sahip olmayan enayi bahisçiler olarak gördüğü Kellylere karşı özellikle dostane olduğunu da hiç hatırlamıyorum. Her neyse, oradaydık, o oturma odasına tek ziyaretimi yetmiş yıldan uzun bir zaman geçmesine rağmen hâlâ hatırlıyorum.

Çiçek desenli kadife döşemede tembel tembel otururken etrafımda gördüklerim duyduklarımdan daha çok ilgimi çekiyor. Odanın zemininin büyük kısmı kare halıyla kaplı, böyle bir şeyi daha önce hiç görmemişim. Halının sınırlarının dışında kalan kısım yudumladığım içeceğin rengiyle lekelenmiş. Bayan Kelly içeceği verirken bunun sarsaparilla olduğunu söylüyor. Bu kelimeyi ilk kez

duyuyorum, bardağımdaki şeyin tadının adı kadar tuhaf ve egzotik olduğuna inandırmaya çalışıyorum kendimi. Odadaki diğer üç insanın ellerinde bardaklar var, bardaklardaki içeceklerin rengi altın sarısı bir kahverenginin farklı tonlarında, sanki dördümüze içecek sunulurken bir renk paleti kullanılmış gibi, en canlı ton bende (önemi yok ama Bernadette'in bira, George'un viski, babamın da zencefil renginde yumuşak bir şey içtiğine karar verdim). George ile Bernadette habire sigara içiyor. George sigaralarını sarı kırmızı bir tütün tabakasından sarıyor, Bernadette ise sigaralarını parmak uçlarıyla seçkin ve bakımlı bir adamla kadının siluetinin olduğu paketten çekiyor. George ile Bernadette'in arasında halıda bir mobilya duruyor, bu mobilya Kellylerin ailemden daha ayrıcalıklı olduğunu odadaki diğer her şeyden daha iyi anlatıyor bana. Sigara sehpası mı deniyor buna? Paslanmaz çelikten ve ilk plastiklerden yapılmış. Daire şeklinde bir kaidesi, süslü bir tepesi ve ortasında küllüklerle sigara paketlerini koymak için eklentiler var. George yanındaki küllüğe umursamazca sigarasını çırparak rahatsız ediyor beni ama Bernadette bacaklarını açıp öne eğilerek sigarasını işaret parmağıyla tıp tıp tıp diye çırpıyor ve kalbimi kazanıyor. Tekrar tekrar yapıyor bunu, ben de onun her hareketini gözümü kırpmadan izliyorum.

Üç yetişkin önceki günün programındaki yarışları tek tek konuşuyorlardı. Bahis muhabbetlerinden anlayamayacak kadar küçüktüm, sohbetin çoğunu takip edemedim. Annem eve döndüğümüzde ayrıntıları sorsaydı ona yardımcı olamazdım. Ama yine de neredeyse yetmiş yıl sonra bile o çok eskilerdeki pazar sabahında Bernadette Kelly'nin sarf ettiği kısacık bir lafı ve o lafı duyunca hissettiklerimin birazcığını hâlâ hatırlıyorum.

Bir yarışın ve galibinin lafı ilk kez geçmişti, muhtemelen babamdı konuşan. Başka bir şey söylenmeden Bernadette Kelly bu bölüme ismini veren cümleyi sarf etti, cümleyi söylerken sigarasının külünü o bayıldığım sigara tezgâhındaki küllüklerden birine çırptığını düşünmek bana keyif veriyor. Dört kelimeden ilkini vurguladı, sanki babama ve hatta belki bana da George ile ikisi gibi kurnaz ve başarılı bahisçilerin Money Moon'u (renkleri bilinmiyor) kesin bir şekilde desteklemekte bir an bile tereddüt edeceklerini zannetmemizin büyük aptallık olduğunu söylüyordu. Başka bir şey dedi mi hatırlamıyorum, dediyse bile koltuğumun baş kısmına yaslanıp sarsaparillamı yudumlarken ve *money* ile *moon* kelimelerinin başarılı bir yarış atından fazlasını çağrıştırdığı bir hayal sahnesinin ayrıntılarını birleştirmeye çalışırken muhtemelen duymamışımdır zaten.

Ötelerdeki köylerin tarlalarının, tepelerinin, koruların ve çan kulelerinin resim kitaplarından fırlamış gibi manzarasının oluşturduğu ufukta kocaman turuncu-altın rengi bir ay yükseliyor. Ay, manzaranın sakinlerinin -oturma odalarında aylak aylak oturan şanslı insanlar- bardaklarındaki içeceklerle aynı parlak renge sahip. Ya da ay şanslıların dudaklarına götürdükleri, gösterişli küllüklere çırptıkları sigaralardaki tütünle aynı renkte. Bu yalnızca Money Moon'un değil, balayının[3] da manzarası çünkü bu kelimeyi biliyorum ve bir erkeğin siyah saçlı güzel karısıyla iyi aydınlatılmış bir manzarada baş başayken ne hissettiğini az çok kestirebiliyorum. İmgelemimin manzarası benden uzakta, bunun tek sebebi çocuk olmam değil. Kendimi at yarışının fazlasıyla karmaşık irfanını

3. Yazar İngilizce balayı anlamına gelen *honeymoon* ve Money Moon ismi ile bir kelime oyunu yapıyor. (ç. n.)

öğrenmeye adamadan Money/Honeymoon'un sınırlarına girmeyi ümit edemem.

Bundoora'da üç yıla yakın yaşadım. Yuvarlarsak orada yüz elli pazar sabahı geçirdim diyebiliriz. Babamla birlikte altı haftada bir tümüyle unuttuğum o aileyle Preston'a gidip ayine katıldığımızı farz edelim. Sacred Heart Kilisesi'nde yirmi beş ayine denk geliyor. Ama babam parasını Dark Felt'in ödediği Nash marka sedan arabaya sahip olduğu o birkaç ay boyunca hepimizi her hafta ayine götürmüştür muhakkak (o muhteşem arabayı arka arkaya kaybettiği bahisler yüzünden elinden çok çabuk çıkarmak zorunda kaldı). Yine yuvarlarsak Bundoora'da yaşarken kırk ayine gitmişimdir. Kilisede geçirdiğim kırk saatten yalnızca çimlerini biçen adamı izlediğim o birkaç dakikayı hatırlıyorum. Mihrabın ya da cübbelerin görüntüsü hiç yok hatıramda, çanların sesini anımsayamıyorum, kürsüde gördüğüm jest ve mimikler uçup gitmiş. Sanmıyorum ama Kellylerin oturma odasına birden çok pazar sabahında gitmişimdir belki. Ama mevzu bu değil. Bundoora'daki pazarlarımın skor tahtasında Kellylerin oturma odası Sacred Heart Kilisesi'ni ezip geçiyor.

Bundoora'dan ayrıldıktan sonra geçen on beş yıl boyunca her pazar ayinlere gittim hiç aksatmadan, Katolik inançlarım beni çok etkiliyordu o dönem. Birkaç sefer dinsel coşkunluk nevinden hislere de kapıldım, hatta on sekizinci yaşımın altı ayında papazlığa çağrıldığımı zannettim. Ama içkici George Kelly ve sigara tiryakisi siyah saçlı Bernadette ile geçen pazar günümün hatırasını yazarken, dinî inancımın, canlı renkli içecekler ile at isimlerinin yumuşacık sesinin var ettiği o -nasıl desem- hayal dünyasına olan inancıma kıyasla çok güçsüz temellere dayandığına ikna oluyorum.

5
Gerald ve Geraldo

İsmimi bir yarış atından almışım. Bunu küçüklüğümden beri biliyorum ve ayrıcalık olarak görüyorum. Babama at Gerald'a dair birkaç soru sormuştum. Ama adaşımın gençliğinde çok şeyler vadetmesine rağmen büyüyünce hayal kırıklığı yarattığını ve satıldığını babam öldükten sonra amcalarımın birinden öğrendim (ben yirmi bir yaşındayken öldü babam, onun için kesinlikle bir hayal kırıklığıydım ama beni evlatlıktan reddedecek kadar abartmamıştı işi).

Babamın ismi, 1930'ların sonlarında Melbourne ve çevresinde yarışırken Gerald'ın (siyah, mavi manşetler, kırmızı şerit ve başlık) sahibi ya da ortak sahibi olarak yarış kitaplarında geçiyor olabilir. Geraldo'nun (sarı, siyah başlık) ise sahibi ve antrenörü olarak kesinlikle kayıtlıydı, bu at Kyneton'da bir yarış, ardından 1950'lerde Cranbourne'da bir yarış daha kazanmıştı ama sonrasında tıpkı Gerald gibi açık arttırmada satılmıştı. Ama babam atları almak için ya da bakımları için hiç para ödememişti; babam bazen en iyi arkadaşım dediği ama aslında kötülük timsali olabileceği söylenen birinin paravanı ya da ajanıydı. Adamın adı Edward Ettershank'ti ama herkes onu Teddy diye bilirdi. Yayınlanan ilk kitabım *Tamarisk Row*'daki Lenny Goodchild karakterini yazarken aklım-

da bu adam vardı. *Tamarisk Row*'un başkişisi Clement, Lenny'yle hiç tanışamaz ve onun uzaklardaki Melbourne'de yaşayan gizemli bir yarış üstadı olduğunu düşünür. Teddy Ettershank ile birkaç kez karşılaştım ama ondan ne çıkaracağımı hiç bilemedim.

Vakti gelince Teddy'ye dair daha çok şey yazacağım. Şu anda tümüyle başka bir mevzudan bahsetmek istiyorum. Ömrümün çoğunda, yarış organizatörlerinin yarışı üçüncü bitiren bir atın irtibatlı kişilerinin birinci bitiren ata karşı yükselttikleri itirazları onarken başvurdukları saçma bir alışkanlıktan yakındım durdum boş yere. Böyle bir itiraz, çizgiyi geçen ilk at bir rakiple şiddetle itişip bu rakip at ikinci değil üçüncü bitirdiğinde, masum bir üçüncü at tarafından kıl payı geçildiğinde yükseliyor; itişmeye hiç karışmayan ve ikisinin yoluna hiç çıkmayan bir attan bahsediyoruz. Hatırladığım kadarıyla hakemler bu itmenin, kurbanı itenin önünde bitirmekten alıkoyduğunu düşünüyorlarsa ilk sırayı masum üçüncü ata veriyorlardı, ben ise ikinciye yer kapan diyordum. Hakemler iten atı, kurbanın arkasına koyarak cezalandırıyor muhtemelen. Ama bu, sağduyuya ters düşüyor. İten at masum üçüncü atı hakkıyla mağlup ediyor. İtme yaşanmasa çizgiyi geçen üçüncü at yarışı birinci ve masum üçüncü at ise gerektiği gibi üçüncü bitirecekti. Hakemlerin düzeltmesi gereken bu durum budur. Başka şekilde söyleyecek olursak, hakemler iten atı cezalandırmaktansa itmenin kurbanının zararını onu yarışa mal olan atın önüne koyarak gidermeli.

Bu dediklerim bana çok aşikâr geliyor ama birkaç yılda bir, üçüncü yer kapan itiraz yükseltip ikinci yer kapana yarış armağan edilince öfkeden kuduruyorum. Bu çılgınca kararı açıklamaya çalışan tanınmış gazetecileri ya da

organizatörleri görünce öfkem şiddetleniyor. Konuştukça işi karmaşıklaştırıyorlar. En gözde argümanlarından biri, ikinci yer kapanın adil olmayan bir biçimde cezalandırılmaması gerektiği yönünde. Peki ama ikinci yer kapan adil olmayan bir biçimde *ödüllendirilmemeli de*. İkinci yer kapan -masum üçüncü at dediğim yani- asla kazanmamalı. Yarış itişme olmadan koşulsa, o masum olan *üçüncü* bitirir, itişmenin kurbanı ise yarışı kazanır. Daha yalın biçimde ifade edemiyorum ama sözde uzmanlar, yetmiş yıllık yarış seyirciliğim boyunca, hatta belki daha da uzun bir süredir, bunu yanlış anladılar.

Neyse ki galibiyete dair yakındığım bu aptallık Victoria'da her on yılda yalnızca birkaç kez yaşanıyor. Yirmi yıl önceki bir olayda, haftalık *Winning Post*'un editörüne kısa bir mektup yazmıştım. Mektup yayınlandı, birkaç gün yalın paragraflarımın nüfuzlu birinin dikkatini çekmesini, bu kişinin daha nüfuzlu başka bir kişiyle konuşmasını ve o kadim yanlışlığın düzeltilmesini ümit ettim. Böyle bir şey olmadı. En azından bir okuyucunun daha mektubuma destek çıkmak için editöre yazdığını düşünüyorum ama böyle bir mektup da yayınlanmadı hiç.

On yıl kadar önce, başka bir canavarca adaletsizliğin ardından, *Winning Post*'un editöre mektuplar bölümünde benim o eski mektubuma çok benzeyen bir mektuba rastladım. Mektubun yazarı Melbourne'deki her yarışa katılan meşhur fotoğrafçı Bruno Cannatelli'ydi. Bruno'yla o güne dek hiç konuşmamıştım ama birkaç hafta sonra Sandown'da konuştum onunla. Görüşlerimi paylaşan biriyle konuşmak bana cesaret verdi ama ikimizin kalın kafalı çoğunluğu nasıl ikna edeceğimizi bilemedim.

Yukarıdaki Teddy Ettershank'e dair paragrafı yazdıktan sonra birkaç gün yazmayı bıraktım. Caulfield Kupa-

sı'nı izlemek için Melbourne'e gittim (bu sayfaları 2013'te yazıyorum, yarışı koyu lacivert, beyaz kol bantlı ve başlıklı Fawkner kazandı). Yarışlardan bir gün önce, Thoroughbred Club of Australia'nın yıllık akşam yemeğine gittim. Masamdaki diğer on kişiyle birlikte Kevin O'Brien'ın konuğuydum. Kevin ile karısı Tanith, Corinella'daki Lauriston Stud'ın (turuncu ve yeşil şeritler, şeritli başlık) sahibi. Masada yanımda Bruno Cannatelli oturuyordu. Birkaç yıl önce Sandown'da bir araya gelip itirazlara ilişkin görüşlerimizi paylaştığımızı hatırlattım ona. Melbourne'den taşındığımı, yarış ahalisiyle artık pek görüşmediğimi söyledim, o ise herkesin tanıdığı ve saygı duyduğu bir yarış takipçisiydi. O iyi kavgayı sürdürmeye teşvik ettim onu: Kulak verecek birilerini, üçüncü yer kapanların galiplere karşı yükselttiği itirazları çözmenin daha iyi bir yolunun olduğuna ikna etmeye çalışmasını söyledim.

Bruno'ya davadan vazgeçmişim gibi gelmiştir belki ama son bir kez daha deneyeceğim. Bu sayfaların aklı başında okuyucularına sesleniyorum buradan. Üçüncü yeri kapan atın irtibatlılarının çizgiyi ilk geçen ata karşı yükselttikleri sonuç bulan itirazlardaki adaletsizliği görebildiğinize hiç şüphe etmiyorum. Mevcut sistemi değiştirmeye dair önerimdeki makullüğü de görebiliyorsunuzdur eminim. Öyleyse, aklı başında okuyucu, bu durumdan yarışlara giden tanıdıklarınıza bahseder misiniz? Bahsettiğim tipteki itirazların ardından yarış sonu konumlarını düzelten organizatörlerin kendi uydurdukları acayip kurallara değil de sağduyuya başvuracakları günün gelmesini hızlandırmak için nüfuzunuzu kullanır mısınız?

Fawkner'ın Caulfield Kupası hatıralar arasındaki yerine dönüyor, ben de masamın başına geçip Teddy Ettershank'i anlatmaya çalışmaya devam ediyorum. Ettershank

ufak tefek bir adamdı, jokey ya da en azından pist yarışmacısı olabilirdi. Bir ara antrenörlük lisansına başvurmuş olmalı, babam o zamanın baş organizatörlerinden Alan Bell'in ümitli adaya "Ben VRC organizörlerinin başında olduğum müddetçe asla lisanslı bir antrenör olamayacaksın Ettershank," dediğini anlatırdı hep. Bugünlerde Teddy'nin durumundaki biri hukuki tavsiyelere başvurabilir, mevzuyu daha üst mercilere taşıyabilir. Teddy'nin ve benim zamanımızda lisansların iptali tümüyle organizatörlerin yetkisindeydi. Tüm duruşmalarını ve soruşturmalarını kapalı kapılar ardında yürütüyorlardı. Mağdur, organizatörlerin kararına itiraz edebilirdi ama itiraza Victoria Yarış Kulübü bakardı, buradakiler organizatörlerin çalışanlarıydı (at yarışının o günlerde daha kötü yönetildiğini ima etmiyorum. Tam aksini düşünüyorum hatta). Her neyse, Teddy lisanslı bir antrenör değildi, kayıtlı bir sahip bile değildi ama pek çok atın sahibiydi ve pek çok atı çalıştırıyordu, babamı ve başkalarını paravan olarak kullanarak tabii, sanırım esrarlı bir adam olarak nam salmaktan da keyif alıyordu. Daha önce dediğim gibi, Teddy'nin zamanlarında at yarışı gizli bilgilerle çok alakalı bir şeydi ve bir sürü insan Teddy'nin çok şey bildiğine inanırdı. Jim Jenkins ya da başka dikkate değer bahisçiler gibi peşinde bir sürü seyirciyle dolaştığını hiç görmedim ama Teddy ile güvenilir adamı Gerald Lavers (bir Gerald daha!) bir atı desteklediğinde bunun haberi bahis çevrelerinde hemen yayılırdı.

Ölümünün üstünden otuz kırk yıl geçmişken Teddy'ye dair aklımda kalan en dikkat çekici şey ücretli bir işte çalışırken hiç görülmemesi sanırım. Teddy'nin bir işi, konumu ya da mesleği olmadı hiç. Babam bazen Teddy'nin zekâsıyla geçindiğini söylerdi. Teddy'nin vergi iadelerinde mesleğini ne olarak yazdığını merak ediyorum, vergi

iadesiyle falan uğraşıyorduysa yani. Teddy'nin en faal olduğu yıllarda *profesyonel bahisçi* ifadesi çok kullanılmıyordu. Son birkaç on yılda kendini böyle tanıtan insanların çoğunun başka yerden kazanılan paraları aklamaya çalıştığı ortaya çıktı. Teddy'ye dair böyle bir şüphe hiç yoktu. Aksi yönde bir delil olmadığından, Teddy Ettershank'in tüm geçimini at yarışlarına bahis yaparak sağlayan tanıdığım tek adam olduğunu söylemek zorundayım.

Teddy'nin adını ilk duyduğumda duldu, muhtemelen kırklarındaydı. Travancore mevkiinde rahat bir evi vardı, orası o zamanlar Ascot vadisinin iyi taraflarında kalıyordu ve Flemington Hipodromu'na yakındı. Annesiyle ve tek çocuğu Gerald'la yaşıyordu. Teddy daima yeni gibi arabalar sürerdi. Oğlunu Melbourne Lisesi'ne, ardından da üniversiteye yolladı. Sonradan duyduğuma göre Teddy ellilerindeyken kendinden çok daha genç bir kadınla evlenmiş ve iki çocuk daha yapmış. Bildiğim kadarıyla tüm bunları bahis yaparak finanse ediyordu.

Daha önce yazdığım gibi, babam Teddy'ye en iyi arkadaşım diyordu ama daha çocukken bile iki adamın birbirine denk olmadığını bilirdim: Babam daha ziyade müşteriydi, hatta bazen beleşçi gibi bir şeydi. Teddy'yi sık sık sık ziyaret ederdi, daha da sıklıkla arardı. Babamın Teddy'den telefon aldığını hiç hatırlamıyorum ve Teddy'nin Pascoe vadisindeki evimize tek ziyaretinin sebebinin yetkililerle çıkabilecek bir krizi önlemek için babamı bir an önce Geraldo'nun ahırına götürüp onu atın gerçek sahibi olarak göstermek olduğundan şüpheleniyorum. Teddy'nin bilgileri babama epey ballı bahisler toplamakta yardımcı oluyordu. Geraldo'nun Cranbourne'deki zaferinin akşamında babamı yatak odasında kazancının bir kısmını anneme verirken görmüştüm; yatak örtüsü

tuğla kırmızısı onluklarla doluydu, o banknotlar bugün beş yüz dolardan fazlasına denk geliyor. 1956'da, babam kumar borçları yüzünden evimizi sattıktan sonra, Teddy'nin Mornington yarışlarından birindeki tüyolarına tutunarak başka bir evin kaporasıyla para kazandı. (atın adı Valley Vista'ydı -Soluk yeşil ve mor halkalar- ve formsuz bir attı ama herkesi şaşırtarak rahatça kazandı, babam da şüphelendi, mahremiyet acıları çekerek bu işi Teddy'nin organize ettiğini ya da eski usul bir dalaverenin parçası olduğunu söyledi kulağıma). Babam bazen kederle iddia ederdi, kendi düşüncelerinin peşine düşmeyip daima Teddy'nin atlarına bahis oynasa bahisçi olarak başarılı bir kariyeri olabilirmiş, bu doğru olabilir elbette ama Teddy'nin aslında olduğundan daha açık ve daha iyiliksever olduğunu işaret etmek için söylüyordu bunu.

Tamarisk Row'un sonlarına doğru Augustine Killeaton çaresizlikle son bir bahis oynar ve kaybeder. Sonuç olarak Bassett şehrinden ve paralarını asla ödeyemeyeceği bahisçilerden kaçmak zorunda kalır. İflası getiren bahsi, Usta dediği adamdan, uzaklardaki Melbourne'de yaşayan Lenny Goodchild'dan aldığı eksik bilgilere dayanarak yapmıştır. Augustine sonrasında Goodchild ile iletişime geçmeye çok utanır, ertesi hafta ise onu mahveden at, yarış muhabirlerinin deyişiyle, büyük bir atılım yapar. Augustine, Goodchild'ın operasyonunun dışında kaldığına borçlarını ödeyecek parayı kazanamamasından daha çok üzülür. Babamla Teddy arasında böyle dramatik bir şey yaşanmadı. Babamın beklenmedik ölümünden bir gün önce Teddy'nin hastaneye ziyarete geldiğini hatırlıyorum hatta. Ama kurmacamdaki dolapları uydururken aklımda babamın Teddy'nin ondan hak ettiği bir şeyleri gizlediğini söylemeye çok yaklaştığı birkaç an ve adaşımın

doğumumdan önceki yıllarda yarattığı hayal kırıklığını anlattığı zaman vardı. Gerald'ın Moonee vadisinde ilk üç dışında bitirdiği bir yarıştan bahsediyordu. Babam ata epey para basmıştı, Teddy'nin atın yenilmesini ayarlayıp ayarlamadığını ve bunu dalgınlıkla ya da bilerek ondan saklayıp saklamadığını merak ediyordu.

Bu bölüme isimleriyle benimle bağlantılı olan iki atın ismini verdim. Bölümü planlarken sona geldiğimde iki atın, Gerald ile Geraldo'nun kariyerlerinin ortasında satıldığını ve yeni sahipleriyle antrenörleri için şaşırtıcı ölçüde iyi iş çıkardığını aktarmayı düşünüyordum. Gerald Batı Avustralya'da, Geraldo ise Victoria'nın Wangaratta bölgesinde bir sürü yarış kazandı. Bir nebze at adaşlarıma benzediğime, babamın etkisinden çıkınca performansımın iyileştiğine dair spekülasyonlara girişecektim. Ölümü bile ekmeğime yağ sürmüştü. O yaşarken *Tamarisk Row*'u nasıl yazabilirdim ki?

Evet, bu bölüme iki atın ismini verdim ama bölümü o atların gizli sahibinin, babamı çok etkileyen o adamın ele geçirdiğini söyleyebiliriz. Babamı çok sık düşünmüyorum artık ama düşündüğüm zaman, babamın kahramanı diyebileceğimiz Teddy Ettershank'i de düşünüyorum. Daha doğrusu Ettershank soyadını taşıyan ve Teddy de olabilecek ama muhtemelen Teddy'nin babası hatta dedesi olan bir adamı düşünüyorum. Babam Teddy'nin atalarının birkaç kuşaktır Flemington çevresinde at yarışıyla ilgilendiğini söylemişti. Ettershank'i, kafamdaki imge adamı bir Eylül gününde, ilk kuzey rüzgârları içerilerden Melbourne'e ve körfeze, ardından Bass Boğazı'na eserken başka bir imge adamla dip dibe konuşuyormuş gibi görüyorum hep. Çağrışımlar benim için çok aşikâr. Bahar ve Melbourne'ün ilk sıcak günleri Spring Racing Carnival'le

bağlantılı, Avrupalılar daha yeni öğreniyor bunu ve şaşırıyor ama dünyadaki en büyük yarış karnavalıdır bu, ilk kuzey rüzgârları ise ben gibi insanlara Spring Carnival'in yaklaştığının habercisi.

Eski Flemington'dan hatırladıklarımdan çok azı yaşıyor bugün ama daha otuz yıl önce, Flemington hipodromundaki yarıştan evime dönerken Epsom Road'dan Sandown Road'a Ascot Vale Road'a doğru arabamı sürerdim, bu bölgenin doğumumdan seksen yıl önce başlayıp otuz yıl sonra biten At Yarışının Altın Çağı'nda nasıl olduğunu düşünürdüm. Sandown Road'daki neredeyse her evin arka bahçesinde asfaltlı bir ahır avlusu ve üzerlerinde yemler bulunan ahır bölmeleri vardı. Arabaların yaygın olmadığı zamanlarda sabah karanlığında sokaklardan at nallarının zifte vuran takırtıları duyulurdu, yüzlerce at ahırlarından çıkıp Flemington hipodromuna idmana giderdi. Ettershankler kuşaklar boyunca şafak sökmeden uyanmıştı hep, işe koyulmuşlardı sabahın ilk saatlerinde ama kafamdaki tanımlayan sahne öğlenin ilk anlarında, at yarışıyla ilgilenen adamların (o dönem hep erkekler ilgilenirdi yarışla) atlarının öğlen idmanından önceki o kısacık kıymetli boş vakitlerinde yaşanıyor. Tanımlayan sahnem biber ağaçlarından bir arka planın önünde gerçekleşiyor çünkü eski Pazaryerindeki satış alanlarının iki yanında böyle ağaçlar sıralıydı muhtemelen, bunlardan birkaçı satış yerlerinin kapanmasından sonra kurulan Kensington'ın şimdilerde gözde yerlerinde hala duruyor. Sıcak kuzey rüzgârı Flemington hipodromunun yakınlarındaki eski bir sokakta bulunan biber ağaçlarının koyu yeşil örtüsünü sallıyor, aynı rüzgâr tanımlayan sahnemin üzerini altı sarısı bir sisle örtüyor.

Hava kirliliğini görece yeni bir şey zannediyoruz, oysa annem yaşında bir kadın bir keresinde 1930'ların Mel-

bourne'ünde mağaza görevlisi olarak çalıştığı zamanlarda şehrin sokaklarının her zaman at pisliğiyle kaplı olduğunu söylemişti bana. Soğuk ya da yağmurlu havalarda pislik düştüğü yerde buhar çıkarıyormuş. Sıcak havada çabucak kuruyormuş, baharda ve yazın kuzey rüzgârları esince, sokaklara oturan ağır havaya kurumuş pislikten yükselen sarı tozlar karışıyormuş. Aynı sarı pus mitik Ettershank'im isimsiz arkadaşıyla eski Flemington'da bir yerlerde ben doğmadan çok önce bir bahar gününde dalgalanan biber ağaçlarının altında dururlarken, bahisçilere karşı bir plan kurarlarken de dönüyor etrafta. Mitik Ettershank ile arkadaşı ne konuşuyor duymuyorum hiç ama en son öğrenciyken okuduğum bir pasajın başka kelimelerle tekrarlandığını duyuyorum. Macbeth'in kadim zamanlarda korkunç şeylerin yapıldığını söylediğini duyuyorum.

Yukarıdaki paragraf bu bölüme uygun bir kapanış olabilir ama kız kardeşimin Teddy Ettershank ile tanıştığı zamanki tepkisini anlatarak daha da güzel bitirebilirim. Kel kafalı ufak tefek adam Pascoe vadisindeki mutfağımıza girip ona yaklaştığında ve dostça bir ses çıkardığını zannederek yaptığı hareketi yaptığında kardeşim daha bir yaşında bile değildi. Kız kardeşim yüzünü annemin omzuna gömüp gözyaşlarını koyuverdi.

6
Yarı Tanrı A. R. Sands

Elli yıl önceki at yarışları bugüne kıyasla çok büyük kalabalıklar çekerdi ama üyeler bölümünden çok uzakta duran halka açık kısımlar bugün için asla kabul edilemez bir durumdaydı. Babamla birlikte trene atlayıp Kasım 1956'da Flemington'da düzenlenen Derby Day'e gitmiştik. Spencer Street istasyonundan hipodromun arkasındaki perona ekspres giden bir düzine yarış treninden birinde bir sürü yolcunun arasında zar zor ayakta durabildik, yol boyunca sallandık durduk. Hava güzeldi, sıcaktı, bahis çemberi ve etrafı tüm gün çok kalabalık oldu, yalnızca bir yarış başlamadan önceki birkaç dakikada ayrıldı insanlar oradan. Muhakkak bir yerlerde koltuklar vardı ama hatırladığım kadarıyla babamla birlikte günün çoğunu çemberin başında dikilerek ve yarışların başında ve sonunda başka binlerce insanla çime doğru gidip gelerek geçirdik. Bu halka açık dedikleri kısımda oluyordu. Üyeler bölümünde durumun daha farklı olduğunu anlıyorduk. Öncü ganyancıların iki taraftan da bahisleri topladığı parmaklık denilen şeylerin ötesindeki üyeleri şöyle bir görmüştük ve hepsi, Victoria Racing Club'ın üyelerinin hepsi erkekti, pek çoğu Derby Günü âdetine uyarak frak giymişti, silindir şapka takmıştı. Üyeler bölümünü karaağaçlar gölgeliyordu, aşağıda bir sürü koltuk vardı, yukarıda ise devasa üyeler tribünü duru-

yordu, tribünün ilk katında ferah yemek odalarıyla barlar vardı. Bugünün parasıyla yaklaşık yetmiş beş dolar ödeyen bizim gibi binlercesinin ise yarışlardan çok önce dolan küçücük bir tribünü vardı. Babam son paralar gelene kadar bahis çemberinde kalmayı seven pek çok insandan biriydi, bu yüzden yarışları çimlerden izliyorduk, çimler bayırlı ya da yüksek değildi, çoğu seyirci atlar düzlüğe gelene kadar hiçbir şey görmüyordu bile. 1956'daki Derby Günü'nde hava daha önce belirttiğim gibi güzeldi, sıcaktı. Yağmur yağsaydı bazılarımız halk barlarına ya da organizatörler binasının rüzgârlığına sığınabilirdi ama geri kalan çoğu insan koyunlar ya da inekler gibi havaya sırtını dönmekten başka bir şey yapamazdı.

Babam kılavuzları ya da yarış kitaplarını hiç okumazdı. İhtiyaç duyduğu her şeyi bahisleri izleyerek ya da akıllı adamlar dediği insanları dinleyerek öğreniyordu. At yarışlarına dair felsefem dediği şeyi Warrnambool hipodromundaki bir öğle üzeri geliştirmişti, burası Allansford'daki doğduğu yerle Hopkins Nehri'nin halicinin yanındaki Warrnambol mezarlığında yattığı yer arasında kalıyordu.

Reginald Thomas Murnane elli yıldan fazla zaman önce ellilerinde öldü ve ben fırsatım varken ona at yarışı serüvenlerine dair daha çok soru sormadığım için pişmanım. Konuşkan bir adamdı babam, aylar öncesinden planlanan büyük vurgunları, gizli dörtnala kalkışları, olasılıksız gözükenlerin kesin gözüyle bakılan şeyleri yenmesini, ödeme için zaman isteyen ganyancıları bana seve seve anlatırdı ama yalnızca kısacık anekdotlar ve rastgele anılar hatırlıyorum.

Warrnambool yarışlarına ilk gittiğinde kaç yaşındaydı babam? 1920'lerin başlarıdır diye tahmin ediyorum, yirmili yaşlarında olduğu zamanlar. Zengin bir mandı-

racının en büyük oğluydu, o da mandıracı ya da çiftçi olabilirdi ama on altı yaşında apandisi patlayınca hayatı değişti. Ailesi ölmesini bekliyordu ama Warrnambool Hastanesi'ndeki Bannon isimli müthiş doktor sayesinde yaşadı, bu adam ameliyattan sonra içeride kalması halinde ölümcül kan zehirlenmesine yol açabilecek pisliği son zerresine kadar temizledi babamın karnından. Babam bir yıl boyunca istirahat etti, bu esnada New South Wales'teki ve Queensland'deki kuzenlerini ziyaret etti, bir ömür sürecek seyahat ve manzara değişimi aşkına da bu sırada tutuldu. İlk at yarışını da o zamanlarda, evin suratsız zorbası olarak hatırladığım babasından uzaktayken izlemiş olabilir. Babamdan o can alıcı Warrnambool müsabakalarına dair öğrendiğim birkaç ayrıntıyı da anlattım zaten.

Babam Warrnambool yarışlarındaki yerel takımların çoğunu biliyordu muhtemelen ama mayıs ayındaki meşhur engelli yarışı Melbourne'den ve başka yerlerden bir sürü sahip, antrenör, bahisçi ve ganyancı çekiyordu. Babam bunu bilmiyordu belki ama yarışların başlarında ne yapmakta olduğunu iyi bilen bir grup tespit etti. Yoksa böyle birden çok mu grup tespit etmişti? Dikkat çekmeden yanlarında durdu. Onları takip etti. Onlar hangi ata para basıyorsa babam da aynı ata para bastı. Para kazandı, daha çok para kazandı ve bu noktada konudan sapmak zorundayım.

Warrnambool yarışlarındaki o harika ilk gün yüzündendir belki ya da doğasındaki pervasızlıktandır, bilmiyorum ama babam, o eleştirel ifadeyi kullanacak olursak, hiç ölçülü biçimde bahis oynamadı. İki haftada bir düşük kademeli bir memur olarak kazandığı maaşını anneme verirdi, sade bir yaşantısı vardı, içki ya da sigara içmezdi hiç. Ama bahis oynarken gündelik yaşantısını belirleyen

parasal ölçeği unutuyordu herhalde. Galiba kendini bir at sahibi, antrenörü ya da saygıdeğer akıllı adamlardan biri zannediyordu. Saygı duyduğu biri ona bir tüyo verdiğinde en azından haftalık kazancının yarısını o tüyoya basıyordu. O kadar parası olmadığında ise tanıdığı yasadışı ganyancılardan birine gidip borçla bahis yapıyordu. Bekârlığında (ta otuz dört yaşında evlendi) pek çok kez şehrin dışındaki banliyölerden birinde bir parça toprak ya da içerideki banliyölerin işçi mahallelerinde tek katlı küçük bir ev almaya yetecek paralar kazandı. Ama evliliklerinden sonraki annemle ilk evleri Brunswick'teki bir pansiyonda iki yataklı bir odaydı. Ismarlama takım giyerdi, altın kaplama bir Rolex Prince saat ve tavus kuşu tüyüyle bezeli gri fötr şapkalar takardı ama öldüğünde hiçbir şeyi yoktu, kardeşlerine ve, açıkça söyleyelim, sözünde durmadığı bir sürü ganyancıya bugünün parasıyla binlerce dolar borcu vardı.

1956 yılının Derby Günü'nde ilk yarış üç yaş kısrakların koştuğu Wakeful Stakes'ti. Bu yarışta koşan ortalama üstü kısraklar ertesi perşembe koşulacak Oaks Stakes için hazırlanıyordu. Favori çok düşük bir oranla In Harmony'ydi (yeşil ve sarı çemberler), bu atı yerellerden Stan Murphy yetiştiriyordu. Bahis çemberine girdiğimiz anda babam dirseğimi tuttu, yanımızdan geçip giden bir adamı takip etmemi ve elindeki birkaç onluk poundu hangi ata basacağını öğrenmemi söyledi fısıldayarak. Okuyucular adamı neden babamın takip etmediğini bilmek istiyorlarsa eğer, babamın bana Alf Sands'i takip etmemi söylediği günden yaklaşık bir asır önce başlayıp bildiğimiz kadarıyla o günden on yıl sonra sona eren Büyük Yarış Çağı'nı anlatma çabamı anlamıyorlar demektir. Babam kibirliydi, dünyadaki konumuna dair abartılı hislere sahipti ama

yarışlar sırasında hakikaten akıllı bir adam, *işin iç yüzünü bilen* bir adam gibi görünüyordu. Daha küçücük bir okul çocuğuydum ama ben bile biliyordum, babam en az onun kadar akıllı olan Alf'i takip etseydi Alf bunu fark ederdi, parasını cebine koyup kalabalığın içinde kaybolurdu.

Böylece Alf'i takip ettim, bundan sonra onu bu şekilde anacağım, çemberin arkasına kadar gittim, otuz poundunu Sandara isimli (kırmızı, siyah benekler) bir kısrağın galibiyetine bastı bire otuz üç orandan. Ganyancı âdet olduğu üzere oranı yuvarlamıştı aslında. Bu şekilde Alf otuz pound ile bin pound kazanabilecekti. Bahse yatırılan paranın bugünün değeriyle en azından on beş bin dolar olduğunu ve bahsin başarılı olması halinde kazanılacak paranın da en azından elli bin dolara denk düştüğünü tahmin ediyorum, bu büyüklükteki bahislerin 1956'da mütevazı kabul edilmesine, çemberin arkalarındaki daha küçük ganyancıların buna ses çıkarmamasına ise hâlâ şaşırıyorum.

Alf'in bahsini babama söyledim, Flemington'da Burke diye bir adamın yetiştirdiği kazanmasına hiç ihtimal verilmeyen Sandara ile ta Mordialloc, Epsom'daki ahırlarını işleten Alf arasında nasıl bir bağlantı olduğunu öğrenmek için yarış kitabına baktık. Bağlantıyı bulmak zor olmadı. Sandara'nın binicisi bir zamanlar (belki hâlâ öyleydi, hatırlamıyorum) Alf'e çıraklık eden önde gelen jokeylerden biri olan Alan Yeomans'tı. O günlerde sözde At Yarışı Kanunu'nun ilk emri "Ahır pazarına girmeyeceksin"di. Bu emir, kazanma ihtimali yüksek olan bir atın sahibinin, antrenörünün ve ahır takipçilerinin atın bahis oranlarının en iyisine hakkı olduğunu söylüyordu. Atın yeteneğini bilen ve erkenden para basarak ganyancıları uyandıracak herhangi bir yabancı ahıra ait oranları düşürebilirdi, bu da at yarışlarının en korkunç suçuydu. Bazen bir jokey

bu suçu işleyebilecek konumda oluyordu. Ahırla bağlantısı olmayan bir serbest joker ata binebilirdi. At yarışı takipçiliğiyle geçirdiğim bunca yılda bir jokeyin yüksek oranlardan parasını kazandığı, sonra bunun ortaya çıktığı ve cezalandırıldığı üç olay duydum sadece. (jokeylerin bahis yapması yasaktı elbette ama aracılar vasıtasıyla bahis oynamalarına kim engel olabilirdi ki?) Alınan cezalar cidden ağırdı. Suçlarının haberi Victoria'ya değilse de tüm Melbourne'e yayılıyordu, telefonları çalmaz oluyordu, kariyerleri bitiyordu resmen. Alf'in neden Sandara'ya para bastığını ve bunu çemberin arkalarında yapma sebebini hemen anladık babamla. Jokey, Alf'e bilgi sızdırmıştı, Alf de bu bilgiyle hareket edebilirdi, tabii kesin bir gizlilikle. Alan Yeomans, Sandara'yı yarışın başlamasından azıcık zaman sonra liderliğe götürdü, kısrağın kaybetmesi mümkün bile değildi. Babam bu yarıştan yalnızca üç pound ile tam yüz pound kazandı.

Gerçek Alf Sands'e dair aktaracağım şeyler çok fazla değil ama at yarışı mitolojimin yarı tanrılarından biri olan bu ismin suretine dair çok şey anlatabilirim. Babamın güvendiği birinden Sands ahırlarının o gün yarışacak atlarından birini destekleyeceği haberini alıp Caulfield'a gittiği bir günü hatırlıyorum. Vakit geldiğinde atı tespit etmekte zorlanmadı babam. Pageoptic (sarı, yeşil ve morun bir kombinasyonu) taşrada aylarca ortalama yarışlar çıkarmıştı, on altıya birden ona bire oran veriliyordu ama yarışı müthiş kazandı, babam da eve ceplerini doldurarak döndü; gerçek manada olmasa da mecazen.

1958'de bir gün gazetede, Sands'in yetiştirmesi Beau Conde (mor, sarı ve kırmızı kombinasyonu) isimli bir atın üzerinden oynanan başarılı bir büyük kumarın haberini okudum. Yarıştan sonra bir kadın kazancı toplamıştı.

Ganyancılar arasında dolaşıp durmuştu, banknotları çantasına zar zor sığdırmıştı.

Alf Sands'in pek çok başarısından yalnızca üçünü aktardım ama bunlar derdimi anlatmaya yeter herhalde. Ömrümün çoğunda şahsi efsanem Alf Sands'e inandım, yani ibreyi tersine çevirip kazanan mitik bir adama inanıyorum ben. Bazen Alf'in ahır şefleri ganyancıların önünden tek tek geçiyor, hepsine yüksek oranlı ve ortalama performanslı bir ata cesaret edebildiği en yüksek meblağı basmaları için meydan okuyor. Ya da adam bizzat bahis çemberinin arkalarında pusuya yatıyor, kesin bir gizlilik içinde elde edilen bilgiyi kullanarak tevazu bir kar elde etmeye çalışıyor. Bu adamın görünüşü babamın 1956'da Flemington'da bana gösterdiği adama benzeyebilir ama ona dair çoğu şey gerçeklere dayanmıyor. Benim deyişimle yarı tanrı A. R. Sands'in bahis çemberinde takip ettiğim adam gibi saman sarısı saçları olabilir, aynı teyakkuza geçmiş anlatım onun yüzünde de olabilir ama Sandara'ya para basan adamın bir karısı ve en azından bir çocuğu varken benim kahramanımın ailevi endişeleri hiç yok. Özel hayatında Jack Holt'a, pek çok başarılı bahis vurgunu yüzünden Mordialloc Büyücüsü lakabını alan 1920'lerin ve 1930'ların meşhur antrenörüne benziyor (iki kahraman antrenörümün ahırlarının aynı hipodromda olması tamamen tesadüf). Holt müzmin bekârdı, hem evin işlerini gören hem de ona ahbaplık eden iki bekâr kız kardeşiyle aynı evde yaşıyordu. Doğduğunda fakirdi ama sonrasında bir servet biriktirdi, bunun çoğunu da hayır kurumlarına bıraktı.

Bir yarı tanrıya tapmak âşık olmaya benziyor; filmlerdeki ya da romanlardaki aşklardan bahsetmiyorum, yıllar boyunca beni zaman zaman ele geçirip Marcel Proust'un

kurmacalarından işin aslının öğrenene kadar kendimi biricik hissetmeme sebep olan mantık dışı ve saplantılı tutkudan bahsediyorum. Yarı tanrıya tapan, tapınmanın nesnesinden uzaktır, geri çekilir, uzakta durur, bir müddet bilinmez kalır. Aylarca, belki yıllarca yarı tanrının var olduğunu, gözlem için orada durduğunu bilmek tapan kişiye yeter. Bu hazırlık döneminde tapan kişi yarı tanrının heveslerine, tercihlerine, inançlarına, *yaşam biçimi* başlığı altında toplanan her şeyine dair ne varsa öğrenmek zorundadır. Aynı zamanda değişmelidir, gelişmelidir, uzak gelecekte talihli bir zamanda yarı tanrının dikkatini çekmeye layık olmalıdır. Belki abartıyorumdur ama 1957'nin sonlarıyla 1958'in başlarında Alf Sands'in yetiştirdiği her atın çıktığı yarışa dair ayrıntıları not ettiğimi hatırlıyorum. Ne zaman bir bahis vurgunu düzenleyeceğini öngörebilmek için atlarının kariyerlerinden yola çıkarak uzun bir çalışmaya girişip kendimi imkânsız bir göreve adamıştım.

1958'de, her gün gitmek zorunda olduğum öğretmen okuluna gitmediğim bir günü hatırlıyorum. Otobüsle Redan hipodromuna gitmiştim (o zamanlar Ballarat'ta iki hipodrom vardı: Dowling Forest ve Redan). Sands'in iki atından birine o gün çok para basılacağından ve atın kazanacağından emindim. Ahırın güvenilir bahisçilerinden birinin, hatta belki de Alf'in beni mütevazı kazancımı toplarken göreceğine ve kendimi ona tanıtmak için gösterdiğim dirayetten etkileneceğine dair belli belirsiz saçma bir ümit besliyordum (at yarışı saplantımızda başka yönlere çekilen babamla aramdaki birkaç büyük fark görülebilir bu noktada. Cesurca bahis yapardı babam, kendini içeridekilerin, hayran olduğu akıllı adamların arasına sokardı zorla, ben ise ürkekçe yapardım bahislerimi, hayran olduğum karakterlere uzaktan bakardım).

Böyle bir şey olmadı, bahiste terk edilen Alf'in atları yarışı sonlarda bitirdi.

A. R. Sands'e ve yaşayışına dair tutkunluğumun zirvelerindeyken Melbourne Kupası'nda bir atının olduğunu fark ettim. 1957'deydik, birkaç aydır kıdemsiz kâtiplik yapıyordum, öğretmen okulundaki derslerin başlamasını bekliyordum. Yan masadaki adamın adı Martin Dillon'dı. Bu kitabın başka bir bölümünde bu adamın adını yine anacağım. O zamanlar bu ifade henüz kullanılmıyordu ama Martin Dillon da bir at yarışı tutkunuydu. Alf Sands'e büyük hürmet duyuyordu ama onu Alf'in Melbourne Kupası'ndaki atının yarış muhabirlerinin deyişiyle kaçmaz bir fırsat olduğuna ikna edemiyordum bir türlü. Bay Dillon, ona böyle diyeceğim (saçları ağarmıştı, altmışlarında gösteriyordu, ben ise on sekizimdeydim), bana çoğu at sahibinin Melbourne Kupası'nda yarışacak kadar iyi bir ata sahip olmakla bile epey gurur duyduğunu, Alf'in atının sahibinin de bu duruma istisna olmadığını anlatmaya çalışıyordu. Atın adı Carbea'ydı (renklerini aşağıda söyleyeceğim), son taşra yarışlarında ilk üç dışında kalmıştı, bire yüz veriyordu. Carbea'nın kazanabileceğini iddia etmiyordum ama eğer Alf Sands bu atı Melbourne Kupası'na sokmayı kabul etmişse atın formuna bakmamak gerektiğine inandırmıştım kendimi. Bay Dillon ile bir pounda (haftalığımın sekizde birine) bahse tutuştum, Carbea'nın ilk üçte bitireceğini söylüyordum. Yarış jargonuyla konuşacak olursak, Carbea yarış boyunca hiç kanatlanmadı. On dokuz at arasında on yedinci bitirdi, Bay Dillon daha önce böyle kolayca bir pound kazanmadığını söylüyordu.

Marcel Proust doğumumdan kırk küsur sene önce tapan âşıklara dair bir şey daha keşfetmişti: Bu insanlar, ken-

di tercihlerini ve beğenilerini idollerininkine uydurmak için değiştiriyorlardı. Alf Sands'e tutulmadan birkaç yıl önce yarış renklerini değerlendirmeye başlamıştım. Sands ahırının renklerinin altın sarısı olduğunu, yıldızlarının ve manşetlerinin de kırmızı olduğunu öğrenene kadar bu renkler beni hiç cezbetmemişti. Biraz hayal gücümü yormam gerekti (kahramanımın armasının daha yumuşak ve incelikli olmasını isterdim) ama canlı altın sarısını ve alevli kırmızıyı varlık birikiminin çağrışımları ve geleneğin reddiyeleri olarak kabul ettim. Hatta bekleneceği üzere yıldızların değil de *arka planın* altın sarısı olmasında bir zıtlık buluyordum.

Alf'e dair ilk başta biraz zorluk çektikten sonra alıştığım bir diğer gerçek ise New South Wales'teki Grafton şehriyle olan bağlantısıydı. Çocukken ömrüm boyunca ideal belleyeceğim manzarayı bulmuştum: Güneybatı Victoria'da yeşil ve çoğunlukla engebesiz bir manzaraydı bu. Seyahate dair ömürlük nefretim ta o zamanlarda başlamıştı. Herhangi bir sebepten ötürü Victoria eyaletinden ayrılmak zorunda kalırsam Tazmanya'ya ya da Yeni Zelanda'ya gitmeye katlanabilirdim ama başka bir yer asla olmazdı. Queensland, hatta New South Wales subtropikal ve yabancı yerlermiş gibi geliyordu ama Alf Sands'in ve ailesinin kışı Grafton'da geçirdiğini, yanlarında götürdükleri birkaç atı oradaki yerel yarışlara soktuklarını öğrenmiştim bir şekilde. Bunu kabullenmemde Grafton'da bolca bulunan pelesenk ağaçlarını duymamın yardımı olmuştur belki. O sıralarda kendi yarış renklerimin leylak ve eflatun karışımı bir şey olması gerektiğini düşünüyordum. Grafton'daki pelesenk ağaçları Alf oradayken çiçek açmıyordu belki ama onu bir sabah ya da öğle vakti en sevdiğim renklerle bezeli çiçekli ağaç

dallarının aralıksız gölgesinde atlarını yürütürken görebiliyordum ve kuzeye yaptığı yolculuklarla kafamı karıştırdığı için affediyordum onu.

1969'lardan itibaren gerçek A. R. Sands'in kariyerinin durağanlaştığı hatta düşüşe geçtiği söylenebilir. Çok para yatırılan atlar rahatça geçilip ikinci ya da üçüncü sırada kalıyordu, oysa aynı atlar önceki yıllarda ya farkla kazanıyordu ya da az farkla kaybediyordu. Melbourne'deki en akıllı antrenör dediği adamın kerte kerte düşüşünü görecek kadar yaşayamayan babam, ihtiyar Alf'in yeteneğini kaybettiğini söylerdi belki ama bence kahramanım o eski şevkini yitirmişti. Jack Holt gibi o da kazancının çoğunu emlaka ve borsaya yatırmıştı muhtemelen, geçinmek için at yarışlarına ihtiyaç duymaz olmuştu.

Adını bir yerlerde son gördüğümde A. R. Sands gitmeyi hiç ama hiç istemediğim Brisbane'de ara sıra kazanan bir atı eğitiyordu. Sanırım uzun zaman önce orada öldü ama bu cümlenin öznesi, gerçek A. R. Sands'i işaret ediyor. O isme sahip yarı tanrı, bazı İslam mezheplerinin imamları ya da Eski Ahit'teki adını unuttuğum o peygamber gibi gözden kayboldu ve bir gün dönecek, ona inananları doğrunun yoluna sokacak.

7
Miss Valora ve Pat Tully

1958'de ve 1959'da vaktimin çoğunu at yarışına verdim ki daha önce bu kadar vakit ayırmamıştım yarışlara, o zamandan beri de bu ölçüde vakit ayıramıyorum. On dokuz yirmi yaşlarındaydım o sıra, öğretmen okulunda öğrenciydim. İçki içmeye başlamadan evvel anne babamla yaşadığım son yıllardı aynı zamanda. Eğitimim benden çok bir şey talep etmiyordu, kız arkadaşım ya da sosyal bir yaşantım yoktu. Anne babamın televizyonu bile yoktu. Çoğu akşamı odamda okuyarak geçiriyordum. Ara sıra şiir yazmaya çalışıyordum. Haftanın başlarında kolaylık olsun diye edebiyat diyeceğim şeyleri okuyordum. Perşembe ve cuma akşamları, cumartesi yarışlarının pistleri yayınlandıktan sonra bültenleri okuyordum. Cumartesi akşamları yarışlardan sonra sonuçlara kafa yoruyordum, başarılarımdan ve başarısızlıklarımdan ders çıkarmaya çalışıyordum.

Yalnızca bu bahsettiğim yıllarda tüm atlara dair var olan her türlü bilgiyi hesaba katarak kazananları seçmeye çalışıyordum. Bu kitabın başka bir bölümünde bahis sistemi ya da yöntemi denen şeylere ömrüm boyunca duyduğum ilgiyi anlatacağım. O bahis biçiminin çekici yanlarından biri çok az zaman talep etmesi ki ben ömrümün çoğunda at yarışına ayıracağım zamanın azlığından yakınmışımdır. Ama 1958 ve 1959'un o uzun akşamlarında,

South Oakleigh, Legon Road'daki odamda her yarışı özel bir etkinlik olarak ele aldım ve yalnızca tüm etkenleri ya da en azından haberdar olduğum tüm etkenleri tartmam halinde yarışın sonucunu öngörebileceğime inandım.

Bahsettiğim yıllarda komplo teorisyeni gibi bir şeydim aynı zamanda, belki de çocukken babamın tanıdığı akıllı adamların işlerine dair anlattıklarından çok etkilenmiştim. Sonraki yıllarda at yarışının paranoyak teorisi diye adlandıracağım şeye inanıyordum. Bu teoriye göre kaybeden favori atlar bilinçli olarak kazanmaktan alıkondukları için kaybediyorlardı ve irtibatlılarını hiç şaşırtmadan kazanan sürpriz atlar aylar öncesinden tezgâhlanan bir planın meyvelerini veriyordu. Bu teoriye inanan biri olarak favori atlardansa riskli bahisli atlara para basmayı tercih ediyordum. Yarışları izlerken, babamın deyişiyle soğukkanlılıkla sürülen atları izlemek zorundaydım ayrıca. Yarışın sonlarına doğru desteklediğim at kazanmak üzereyse ya da daha muhtemel olarak atımın kazanma şansı olmadığını görürsem arkalara bakıyordum, yine babamın deyişiyle koşuya kalkan bir at görmeyi ümit ediyordum.

1958'in Ağustos sonlarında ya da Eylül başlarında soğuk bir gün Caulfield'da Miss Valora'yı (kırmızı, beyaz şeritler ve manşetler) gördüğümde öndeki atların arkasına bakıyordum bu şekilde. O günlerde Caulfield'da Guineas çitindeki üstü açık kırmızı tuğlalı büyük tribünden izliyordum yarışları (hem tribün hem de çit uzun zaman önce yıkıldı). Durduğum yerden aşağıya, bitiş çizgisine giden son iki yüz metreyi geçen atları izliyordum. Miss Valora'nın binicisi, yetenekli ama modası geçmiş Ian Saunders kısrağı, liderlere açıktan koşabilsin diye pistin dışarısına döndürdü ya da bitiş çizgisine yakın ana tribündeki bir izleyiciye böyle gözüktü. Aşağıya bakarken Ian

Saunders'ın atını ileriye atılması için yalandan dürttüğünü gördüm. Dirseklerini savurdu, başını salladı ama bacakları hareketsizdi, kırbacını da kullanmıyordu. Organizatörler yarış sonunda sorgulasaydı Ian Saunders atının yorgun olduğunu söylerdi ama kısrağın diğer atlar kadar dinç olduğunu görebiliyordum. Miss Valora zorlansaydı kazanmaya yaklaşabilirdi ama orta sıralarda bitirdi yarışı ve ben attan istenenin bu olduğundan emindim.

O gün Caulfield'da Miss Valora bire on beş veriyordu. İrtibatlıları ata sonraki yarışta para bastıysa eğer ki planlarının bu olduğunu düşünüyordum, bu oranın iki katını alabilirlerdi, tabii bu, atın kazanma şansını artırmazdı. Formu Miss Valora'nınkine benzer atları daha önce de takip etmiştim ama pek bir şey geçmemişti elime. Caulfield'daki o soğuk günde atı kafamdaki sonraki yarışında para basılacak atlar listesine eklemekle yetindim.

Kraliyet Merasimi için resmî tatil verilen yıllarda merasimin olduğu gün Caulfield'da katılımı yüksek bir yarış düzenlenirdi, yarış eylül sonlarında bir perşembeye denk geliyordu. 1958'de o yarıştan önceki çarşamba günü öğretmen okulundan bir öğrenci arkadaşım yanıma geldi, Lawrie Quinlan isimli genç bir adamdı bu arkadaşım. Lawrie'yi pek tanımazdım ama dost canlısı, girişken biriydi ve benden istediği iyiliği reddedemezdim. Lawrie ertesi gün Caulfield'a yarışlara gidecekti. Okulumuzdan bir hanım öğrenciyi de yanında götürecekti. Birlikte ilk kez dışarı çıkıyorlardı. Kızın adı Pat Tully'ydi.

Öğretmen okulunda geçirdiğim iki yılın okul dergilerini arşivlerimden birinden çıkardım daha şimdi. İki sınıf fotoğrafında Pat Tully'yi buldum: diğer elli kişinin arasında ufak tefek siyah beyaz bir siluet. Fotoğraflar Pat ile girdiğim herhangi bir muhabbete dair herhangi bir hatı-

ra uyandırmadı. Ama saçlarının alev kırmızısı olduğunu hatırlıyorum: Yine hiç muhabbetimin olmadığı başka bir öğrencinin saçıyla aynı çarpıcı renkteydi. Bu diğer alev kırmızısı saçlı kızla beş yıl sonra bir kez daha karşılaştım, onu Caulfield yarışlarına götürdüm, sonra onunla kırk üç yıl boyunca evli kaldım.

Lawrie Quinlan, Pat Tully ile ikisinin at yarışına dair çok az şey bildiğini söylüyordu bana. Ertesi gün Caulfield'da desteklenecek atların listesini yapmamı istiyordu. O günün gazetesinde at yarışı sayfasını açtım ve istediğini yaptım. Ertesi sabaha kadar *kendi* nihai seçkimi yapmayacağımı, listedekilerin en üst sıradaki atlar olduğunu açıkladım ona. Son yarışta Miss Valora'yı işaretledim ama ata dair özel olarak bir şeyler demedim. Ona para basmayı düşünüyordum ama oranları yüzünden güvenim azalmıştı. Ganyancılar Miss Valora için bire yirmi beş vermeye hazırlanıyordu.

Günü yarışlarda, ucuz Guineas bölümünde geçirdim. Lawrie paraya kıyıp Pat'i pahalı tribüne götürdüğünü söylemişti. Günün çoğunda Lawrie'nin atlarıma para basmamasını ümit ettim, hiçbiri kazanamadı ama iki tanesi kazançlı oranlar veren sıralamalar elde etti. Son yarışta o zamanki standart bahsimi oynadım Miss Valora'ya: iki taraftan da on şilin. At bire yirmi üç veriyordu, bakımsız bir beygirdi o. Kazanması halinde yaklaşık yirmi pound, ikinci ya da üçüncü gelmesi halinde yaklaşık beş pound kazanabilmek için bir poundu riske attım. Atın binicisi usta jokey Saunders değil Reg Heather'dı. Babam sonraları Miss Valora'nın gerçek sahibinin Heather olduğunu öğrendi işin aslını bilen tanıdıklarından. Bu, yarış kurallarına aykırı bir şeydi ama epey mümkündü yine de. Atın sahibi ya da değildi fark etmez, Reg Heather atı Ian Saun-

ders'a göre çok daha gayretle sürdü. Kısrak dış kulvardan kuvvetle koşup yarışı rahatça kazandı.

Lawrie ertesi gün okulda çokça teşekkür etti bana. Seçtiğim her bir atın galibiyetine Miss Valora'nın yarışından önce birer pound bastığını söyledi. Miss Valora'ya bire otuz üç orandan para basmıştı ardından ve günü yirmi altı pound kârla kapatmıştı: bugünün parasıyla yaklaşık on üç bin dolar. Pat Tully'yi şehirdeki otellerden birine yemeğe götürerek kutlamıştı bunu (genç okurlar belki buna anlam veremez, 1950'lerde Melbourne'de çok az restoran vardı; kafeler vardı evet, Bourke'un ya da Collins sokaklarının yukarılarında pahalı, ayrıcalık gözeten birkaç tane İtalyan ailenin işlettiği eski mekânlar vardı bir de ama bugün çok sayıda bulunan restoranlardan ve tavernalardan hiç yoktu neredeyse).

Lawrie'nin başarılı gününün benim için bir dezavantajı (1958'de var olmayan şeylerden biri de bu laftı) vardı. Lawrie benim usta tüyocu olduğuma hükmetmişti ve ardından gelen haftalar boyunca her cuma ona ertesi günkü Melbourne yarışları için seçtiğim atların listesini çıkarmak zorunda kaldım. İlk TAB acentesinin açılmasından üç yıl önce oluyordu bunlar, yani Lawrie çıkardığım listedeki atlara para basmıyordu muhtemelen, cumartesi sabahı *Sporting Globe*'da yayınlanan sonuçlara bakıp kontrol ediyordu yalnızca. O atlara para *bassaydı* kaybederdi. Başkaları için at seçmek rahatsız ve nankör bir iştir. Bir Miss Valora yılda bir iki kez gelir.

Lawrie Quinlan'e 1958'den sonraki elli yıl içinde bir yerlerde rastlasaydım aklımdan çıkıp giderdi bu karşılaşma. Onunla tam olarak 2009'da karşılaştım ve ondan kitabın bu bölümünü kapatacak olan ayrıntıları öğrendim. Bazı gayretkeş insanlar, Toorak Öğretmen Okulu'ndan

1959'da mezun olanlar için elli yıl sonrasında bir buluşma ayarlamıştı. Daha önce böyle buluşmalara hiç gitmemiştim. Bu tip toplantılara katılanların niyetinin başarılarıyla, zenginlikleriyle övünmek olduğunu düşünürdüm. Öğretmen okulumun buluşmasına katıldığıma üzülmüyorum ama ne yazık ki epey bir böbürlenmeye kulaklarımı tıkamak zorunda kaldım. Hiç kimse Eğitim Bakanlığı'nda geçirdiği bir ömrün sonunda büyük zenginliklere erişmemişti ama sonuna kadar gidenler eski usul süper emeklilik planları sayesinde ballı ikramiyeler almıştı. En çok övündükleri şeylerden biri ise seyahatleriydi; her yıl yerkürenin uzak yerlerinden birine seyahat ediyorlardı herhalde (kimse sormadı ama sorsalardı uçağa ya da okyanuslar aşan bir gemiye hiç binmediğimi, o zamanki adıyla Eğitim Departmanı'ndan emekli olduğum 1974 yılında aldığım süper emeklilik ikramiyesini profesyonel bahisçilik yapmayı denediğim kısa zaman zarfında bahis kredim olarak kullandığımı neşeyle anlatırdım).

Eski öğrenci arkadaşlarıma dair gözüme çarpan bir diğer şey ise perhizkârlıklarıydı. Kimisi yalnızca su içiyordu, çoğu yalnızca birkaç kadeh şarap içiyordu. Otel yönetimi -kim bilir ne sebeple- buluşmanın olduğu özel toplantı salonundaki bara üç genç koymuştu, gençler gün boyu boş boş durmuştu. Yalnızca Lawrie Quinlan, iki başka adam ve ben bara gidip biralarımızı yeniledik. Dördümüz de okuldan tanıdığımız sıkı içkicilerin fasfakir düşene ya da mezara girene kadar sarhoş oldukları için toplantıya gelemediğini düşünüyorduk.

Lawrie de ben de Miss Valora'nın 1958 Show Günü'ndeki galibiyetini hatırlıyorduk elbette ve elbette ona Pat Tully'ye duyduğu ilgiden bir şeyler çıkıp çıkmadığını sordum. Caulfield'da geçirdikleri günden sonra yalnızca

birkaç kez daha çıktıklarını, mezuniyetten sonra kızı hiç görmediğini söyledi. Bir de uzun zaman önce Pat'in birkaç yılın ardından öğretmenliği bırakıp rahibe olduğunu duyduğunu ekledi.

Pat Tully'nin rahibe olduğu zamanlarda, bir manastıra ya da papaz okuluna giren insanların çağrı aldığı söylenirdi. Bu insanlar bazen birdenbire karar verdiklerini, hiç beklemedikleri bir anda Tanrı'dan dünyevi işleri bırakıp onun yoluna girme çağrısını duyduklarını itiraf ederdi. Okul buluşmasından sonraki günlerde, neredeyse hiçbir gerçeğe dayanmadan Pat Tully'nin çağrıyı alışını imgelemimde canlandırdım. Geçen elli yılda yaşanan toplumsal değişimlerin farkındaydım. Pat Tully'nin uzun zaman önce manastırdan ayrılmış olabileceğini, iki kez evlenip iki kez boşanmış olabileceğini, Hindistan'da inzivaya çekilmiş bile olabileceğini biliyordum. Bunları anlıyordum ama bugünlerde Lawrie Quinlan ile Pat Tully'yi düşününce saçları alev rengindeki genç kızın 1958 Show Günü'nde Caulfield'a gidip yarış seyrettikten sonra dünyevi işlerden ebediyen el çektiğini düşünesim geliyor.

Bazen Pat Tully'yi son yarıştan sonra etrafına bakarken görüyorum, o anda materyalist dünya dediği şeyin adiliğini kavrıyordu. Yerlere atılan bahis kuponlarını görüyordu, eve giden bahisçilerin yüzündeki kedere bakıyordu. O günkü ahbabı ganyancıdan aldığı otuz dört poundu gözlerinin önünde sayarken bile ölümsüz ruhunun selametiyle hiç alakası olmayan böyle kıymetsiz bir meseleden tatmin bulan o iyi niyetli genç adama acıyordu handiyse.

Ama bazen de Pat Tully'nin, onu eğlendirmek için onca para ve emek harcayan ve belki de aralarında romantik bir şeyler olan genç adamla geçen o esrik anı, yanındaki o genç adamın elini tutup parmaklarını uzak-

lardan yaklaşan bir düzine saten ceketli at binicisinin içinden birine doğrulttuğu, iyice belirginleşen kırmızı beyaz renkli kare ceketin Miss Valora'nın galibiyete yaklaştığını duyurduğu, içinden ettiği dualaların hemencecik kesinkes cevap bulduğu, görünmez dünyanın faillerinin görünen dünyanın işlerine el atmasının mümkün gözüktüğü o esrik anı hiç unutamadığını düşünüyorum.

8
İki Maikai

At yarışına ilgisi benimkine denk düşen hiç kimseyle karşılaşmadım. Hipodrom içinde ve dışında pek çok yarış ahbabımın olduğunu söyleyebilirim. Tanışsak hakiki at yarışı dostlarım olacak insanların kitaplarını ya da kitaplarının bölümlerini okudum. Ama uzun ömrümün çoğunda at yarışı zevkim yalnız, bana ait bir şeydi hep: başka birine tümüyle açıklayamadığım bir şey. At yarışına ilgisi benimkinden eksik kalmayan birkaç insanla tanıştım ama açılış cümlemdeki anahtar ifade *denk düşmek*. At yarışının pek çok tarafı var, bazı tarafları ilgimi çok çekiyor, bazı tarafları hiç ilgimi çekmiyor. Yetiştiriciliğe ya da soylara hiç ilgi duymuyorum mesela ama yarış renkleri ve atların isimlendirilmesi muazzam ilgimi çekiyor. Bu kitabın ilerleyen bölümlerinde at yarışına duyduğum ömürlük takıntıyı daha teferruatlı anlatacağım. Şimdi ise şahsen ya da okuduğum kitaplar aracılığıyla at yarışına tam olarak benim gibi tepki veren hiç kimseyle karşılaşmadığımı söyleyeceğim yalnızca.

İlk yarış ahbabım 1950'lerde üç yıl boyunca aynı sınıfı paylaştığım Denis Hanharan'dı. 1957'de ikimiz de okuldan ayrıldıktan kısa zaman sonra, Denis'le her cumartesi Melbourne yarışlarına gitmeye başladık. Birkaç yıl boyunca paramız yalnızca ucuz bölümlere yetti. Birlikte her

yarışı Flemington'da Hill'deki, Moonee Valley'de South Hill'deki, Caulfield'da Guineas'taki yerlerimizden izledik. Caulfield'da Guineas'a bir yıl sonra geçtik aslında. Öncesinde daha da ucuz olan Flat'e gidiyorduk, buranın müdavimleri çoğunlukla emeklilerdi, çok parası olmayan insanlardı, ya da bizim gibi gençlerdi. Dennis'le İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avustralya'ya ulaşan ilk Japon gemisiyle gelen dürbünlerden almıştık kendimize. Ucuz tribünde bizden başka dürbünlü yoktu neredeyse, bir tek biz yarışı ayrıntılarıyla izleyebiliyorduk. Her yarışın her atının giydiği renkleri biliyorduk, yarışları izlerken iptidai sunumlar yapıyorduk mırıldanarak. O günlerde, Cumartesi yarışlarına giden insanların sayısının yirmi binden az olduğu o günlerde, büyük tribünün kükremesi hipodrom yayıncılarının sözlerini bastırırdı ve etraftakiler Dennis ile bana bitiş çizgisi geçilince kimin kazandığını, kimin ilk üçe girdiğini sorardı, daima cevap verebilirdik bu sorulara, hatta bazen hakem odası kazanan numaraları göstermeden söylerdik. Yıllar sonra Denis, Victoria Amateur Turf Club'ın (VATC) hakemi oldu, Caulfield'da ve Sandown'da yarışlar yönetti.

Yarış sunumunun bahsi konudan sapmama sebep oluyor. Bence çoğu sunucu, dinleyenin hayal gücüne bırakılması gereken ayrıntıları tarif etmeye çalışırken haddinden fazla kelime harcıyor. Bu durum özellikle hipodrom yayıncılarında böyle, oysa bu yayıncıların dinleyicileri kendi gözleriyle uzaklardan gelen atları seçebiliyorlar, yalnızca liderin kim olduğu ya da hangi atın dış kulvardan atağa kalktığını bilmeye ihtiyaç duyuyorlar... Radyo sunucuları bile basit ifadeler yeterli olacakken betimleyici bir dil kullanıyor. Mesela *yorgun* kelimesi yeterince çağrışım yaptırıyor bana ama sunucular atları *yürümeye başladı, çukura*

düştü ya da *dara girdi* diyerek betimliyor. Amerikalıların *kapatmak* dedikleri şey bir atın biraz sonra liderliğe yükseleceğini gayet iyi söylüyor bana. Bir atın *zamanlaması iyi ayarlanmış bir atakla ileri çıktığını* ya da *kuyruktan öne atıldığını* duymama gerek yok, *bir kurşun gibi bitirdi* ya da *bulutlardan inip geldi* gibi lakırdıları söylemiyorum bile...

1950'lerin sonlarından 1980'lerin sonlarına dek otuz yıl boyunca ABC için Sydney yarışlarını anlatan Geoff Mahoney açık ara dinlediğim en iyi yarış sunucusuydu. Andrew Lemon *History of Australian Thoroughbred Racing* isimli kitabında Mahoney'yi "kusursuz bir hâkimiyete, hatasız söyleyişe, kadife gibi pürüzsüz bir üsluba" sahip olan biri olarak betimler. Çoğu sunucu burun buruna bir bitişi aktarırken seslerini yükseltir ya da bağırır. Mahoney ise atların birbirine çok yakın olduğu bir yarış sonu yaklaşırken asla bağırmaz, sesinin tonunu ve aralığını kullanır; bir Doncaster Handicap'ında ya da Golden Slipper'da bile böyle yapar. Mahoney'nin bir atın ismini yanlış söylediğini ya da gördüğü bir şeye dair gereksiz yorumlar yaptığını hiç duymadım. Antrenörlerin ya da jokeylerin ilk isimlerini kullanmaktan bile kaçınırdı Mahoney. Çoğu sunucu ilk isimleri at yarışının önemli kimseleriyle ahbap olduklarını göstermek için sarf eder. O meşhur Sydneyli antrenöre *Tommy Smith* demeyen tek sunucu Mahoney'ydi. Geoff Mahoney için o adam daima *T. J. Smith* idi.

Dinlediğim açık ara en kötü sunucu ise çok bilen bazı insanların işin en iyilerinden biri olarak gösterdiği Bert Bryant'tı. Bryant sunuculuğa gençliğinde New South Wales, Dubbo'da bir mahallede başladı, ardından yirmili yaşlarının başlarında 1948'de Melbourne'de 3UZ kanalında yardımcı sunucu oldu. Bryant'ın ilk yıllarında 3UZ'daki en becerikli sunucu olduğunu reddetmiyorum ama çok

geçmeden kendini beğenmiş bir gevezeye dönüştü, kariyerinin sonuna geldiğinde ise beceriksiz bir soytarıya dönüştü, ben de sesini duymaya tahammül edemez oldum.

Bert Bryant'ın 1950'ten 1960'a kadar koşulan Melbourne Kupası yarışlarının anlatısını içeren bir uzunçalarım vardı yıllar boyunca. O on yıldaki anlatısı bile düşüşünün işaretlerini veriyordu aslında. İlk yıllarında akıcı ve yansızdı. Sonraki yıllarda ise hangi ata para bastığı anlaşılabiliyordu, bunun tek sebebi atın favori olması da değildi, yarış sırasında atın vadettiklerini anlatırkenki gereksiz çabasından da anlaşılabiliyordu neyin ne olduğu. Dahası, hayranlarının renkli betimlemeler diye göklere çıkardığı ama bana kalırsa zaman kaybı aptallıklar olan şeyleri de gün geçtikçe daha çok dâhil ediyordu anlatısına. Dış kulvardan koşan bir atın nene dişi gibi takıldığını ya da sallandığını, beklenmedik bir dayanıklılık gösteren bir atın kaynana gibi direttiğini aktarıyordu habire.

Çoğu sunucu, mesleklerinin ilerleyen yıllarında kendi fikirlerini ve yargılarını daha sık ifade etmeye başlar ama Bryant hiç durmuyordu. 1960'larda bir gün, Nyngan isimli bir at (siyah, altın sarısı ve solgun mavi karışımı) Moonee Valley'de koşulan bir uzun mesafe yarışını kazanacak gibiydi. Aynı at, güncel birkaç müsabakada takipçilerini hayal kırıklığına uğratmıştı daha önce, favori başladığı yarışları üçüncü dördüncü sıralarda bitirmişti. Bryant da hiç şüphesiz atın takipçilerin biriydi ama yazacağım günde ata para basmamıştı. Nyngan lider olarak çizgiye gelince Bryant bağırdı, "Sanırım köpek nihayet kazanıyor! Evet, Nygan kazanıyor! Köpek kazandı!" Daha sonra Nygan'ın sahiplerinin Bryant'a bu lafları için özür dilettiğini duydum, haklılardı.

Bert Bryant müphem isimlerin anlamlarıyla hiç ilgi-

lenmeyen, yabancı isimlerin telaffuzuna hiç dikkat etmeyen felaket cahil bir adamdı. Bir gün yüksek sesle Guid Gillie isminin anlamını merak etti. Nazik bir dinleyici 3UZ stüdyosunu aradı ismin "iyi av bekçisi" anlamına geldiğini söylemek için. Bryant bu ifadeyi "iyi, av, bekçilik" olarak yorumladı, ardından eziyetler veren sığ mizahına başvurdu, "*İyi, av, bekçi*," diye düşündü yüksek sesle. "*Koca* anlamına geliyor herhalde!"

Mayıs 1974'te en beter halini Warrnambool'de yaşadı Bryant, hem radyodaki dinleyenler için sunuyordu yarışı hem de tribünlerdeki kalabalıklar için. Yağmur yağıyordu, zemin ağırdı, toprak ilk yarışta çamura döndüğü için jokeylerin renkleri neredeyse anlaşılmıyordu. Evet, şartlar kötüydü ama Bryant gibi meşhur at yarışı sunucularına böyle şeylerle başa çıkmaları karşılığında çok paralar ödeniyordu. Bitiş çizgisine yaklaşık altı yüz metre kalmışken altı at liderlik için rekabet ediyordu; bir zorluk daha ama Bryant gibi bir nama sahip biri için aşılmaz bir engel değil. Deyim yerindeyse, Bryant üşüttü. Saçma sapan konuşmaya başladı, "Nereye bakacağımı bilmiyorum!" ya da "Zeminin yarısı kulvarlara girdi!" gibi anlamsız laflar ederken hiç at ismi söyleyemedi. Duyduğum en kötü yarış sonu sunumuydu bu, genç bir stajyer sunucu böyle bir şey yapsa işinden olurdu muhakkak.

Daha kötüsü de var. Belli ki Bryant'ın kazananın kimliğine dair hiçbir fikri yoktu ve budalaca lakırdılarla boşluğu doldurdu, ardından hakem kulübesinden kazanan numaralar gösterildi. Bryant asla hatırlayamadığım o kazanan atın ismini duyurdu. Sonra bir duraksama oldu. Yarış kitabında kazanan binici *S. Buhagiar* olarak gözüküyordu. Sam Buhagiar yıllar boyunca Victoria'nın güneybatısında at binmişti, epey de başarılı olmuştu. Arada

sırada Melbourne'de de yarışlara çıkmıştı ki bu yarışları Bryant sunmuş olabilirdi. Belki Bert biraz önceki bitişi anlatırkenki başarısızlığına bozuluyordu hâlâ. Belki de o günün erken saatlerinde içtiği şeylerin kafasını yaşıyordu hâlâ (Warrnambool'deki üç günlük Mayıs Bayramı'nın içkiciliği meşhurdur, Camperdown'la Port Fairy arasındaki her otelde içki içilir. Annem ömrünün son kırk yılını Warrnambool'de geçirdi, dostlarıyla birlikte bana anektodsal kanıtlar -dedikodu da diyebilirsiniz bunlara- sunarlardı, Bert Byrant'la partneri John Russell'ın içkicilik âlemlerini anlatırlardı). Biraz önce bir duraksamadan bahsetmiştim. Duraksamadan sonra Bert Bryant kazanan binicinin *S. Boomerang* olduğunu yumurtladı! Etrafından birileri onu anında azarladı belki de ya da Bryant kendini nasıl bir aptal konumuna soktuğunu anlamaya başlamıştı. Şu saçma açıklamayı yaptı: "Adamı tanımıyorum." Bryant yalnızca dört yıl sonra at yarışı sunuculuğundan erken emekliliğini duyurdu. Sağlık sorunlarını sebep gösteriyordu. Berbat yetersizliği sebebiyle çok daha önceden emekli olmaya razı gelmeliydi aslında. Konudan sapmam burada son buluyor.

1960'ların başlarında Flemington'da geçirdiğim bir gün, Dennis Hanrahan'a dair unutulmaz bir hatıra barındırıyor benim için. Birlikte eski Hill'de yaşa göre ağırlıklı bir yarışın bitişini izliyorduk. Üç seçkin at liderlik için çekişiyordu. Dennis üç attan birine para basmıştı herhalde, ufak tefek de olsa bahis yapmadan hiçbir yarışı izlemezdi ama VATC'de yardımcı hakemliğe atandıktan sonra bahsi bıraktı. Ama bahis Dennis ve benim için daima müthiş at yarışı gösterisinin ufak bir parçasıydı yalnızca. Liderlerin bitiş çizgisine varmasına elli metre kala sonucu kestirmek hâlâ imkânsızdı, Dennis'in konuştuğunu -benimle ko-

nuşmuyordu, kendi kendine konuşuyordu, Katolik oğlan çocukları olarak sınıfta ve şapelde dua ettiğimiz zamanlardaki gibiydi ses tonu- duydum, "Yarış dediğin budur işte!"

David Walton eski bir dostumdur. Şubat 1952'de Malvern'deki De La Salle Koleji'nde tanıştık onunla. David'in babası ganyancıydı ama biz öğrenciyken David'in at yarışlarına pek ilgisi yok gibiydi. Karısı Yvonne ile Orta Doğu'da yirmi yıldan fazla zaman geçirdiler ve 1990'ların başlarında Avustralya'ya dönmelerinden sonra neredeyse her cumartesi günü dört Melbourne hipodromunun üyeler tribününde karım at yarışı izlemeye gidemez olana dek onların yanında oturduk. David ile beni at yarışı merakımızda en çok birleştiren şey yarışlardaki *insanlara* duyduğumuz ilgiydi. David'in bir anlığına düzlükteki atlardan başını çevirip atlardan birinin sahibi olan yakınlardaki bir insana ya da bir gruba baktığını görürüm bazen. Aynı şekilde, çoğu seyirci kazanan atla binicisinin biniş alanına dönüşünü izlerken David dürbününü ilk üçe giren atların sahiplerinin ve antrenörlerinin kendi meşreplerince kıvanca kapıldığı, kederlendiği ya da açıkça hayal kırıklığına uğradığı yere, ahırların ucuna çevirir. Popüler psikolojinin terimleriyle konuşacak olursak, David ahırların oradaki insanlarla özdeşleşmeye ya da onlarla empati kurmaya çalışır. İkimizin çocukluğunun dilinde, arka sokak Avustralyacası dediğim dilde ise bunun adı dikizlemektir. Zararsız ve faydalı bir uğraştır bu, at yarışına dair diğer meraklarımız daima örtüşmese de bunda ben de David'e eşlik ederim sık sık.

1980'lerin sonlarında Timothy Doyle ile her cumartesi yarışlara gittik, arada sırada Caulfield'da hâlâ buluşuyoruz. Timothy at yarışının pek çok türüne düşkündür ama en çok yüksek oranlı bir kazanana para basmaktan keyif

alır. At yarışına dair bir konuya ilişkin doktora tezi yazmaya izin verseler Tim uzun zaman önce yazıp bitirirdi tezini, *Form Zıtlıkları: İlk üç dışında kalan favori atların akabinde galibiyet formu tutturma eğilimi ve bu hipodrom fenomeninin öngörülebilirliğinin ölçüsü* başlıklı bu tez sayesinde fazlasıyla onurlandırılırdı. At yarışının mizahi tarafı Tim'in gözünden hiç kaçmazdı ama tanıştığımızda ben kırklarımı geçmiştim çoktan, at yarışı meraklısı olarak geçirdiğim ilk yılların deneyimlerini onunla paylaşmakta biraz zorlanıyordum.

Soyadım İrlandaca olduğu için kimi aptallar beni İrlandalı-Avustralyalı olarak tarif ediyor, bu ne demek bilmiyorum tabii. Sekiz büyük büyük ebeveynimin içinde tek İrlandalı olan soyadımı aldığım adam. Diğer yedisinin hepsi İngiliz ve Protestan; bir anlamı varsa bunun. Çocukken baba tarafım anne tarafıma göre daha çok etkiledi beni ama Murnane erkekleri o içkici, bir anda kavgaya kalkan, sonra duygusal şarkılara girişen köşeli çeneli karikatür İrlandalılara hiç benzemiyordu. Babamla kardeşleri içki, sigara içmezlerdi, küfretmezlerdi, müstehcen şakalar yapmazlardı. At yarışı merakları olmasa Katolik bağnazı olarak görülebilirlerdi. Konuşkanlıkları ve nüktedanlıkları bile sanırım olsa olsa yarı İrlandalı olan asık suratlı babaları Thomas Murnane'den değil de baba tarafından Sussexli bir Mansbridge olan annelerinden geliyordu.

Babamın kardeşleri içinde en çok en küçüğü, Louis'yi severdim. Muhtemelen amcam Louis ile babamla paylaştığımdan çok daha fazla şey paylaşmışımdır. Yıllar içinde artan borçları ve bu borçları kapatmak için giriştiği bahis çabaları yüzünden dikkati iyice dağılan babama kıyasla amcam Louis ile at yarışına dair daha çok şey konuştuğumdan eminim. Louis'nin yaşlılığında, o yaşarken çıkan

iki kitabıma gücendiği için ondan uzaklaştım ama ölüm döşeğinde el sıkıştık yine de. Gözde amcamın kurmaca versiyonları birkaç kitabımda bulunabilir. Louis'nin ölümünden otuz yıl sonra *Barley Patch*'i yazdığım sırada bile onu kurmacalaştırmak istedim tekrardan.

Louis ile ikimiz sıkı at yarışı dostuyduk ama paylaşabileceklerimizin kesin bir sınırı vardı. 1950'lerin sonlarında ya da 1960'ların başlarında bir zaman, Ricky Chrisp diye bir yamak jokey form kılavuzlarındaki listelere girmişti. Bu jokeyin birkaç yarıştan fazlasını kazandığından şüpheliydim, çoğu yamak jokey gibi onun da artan ağırlıklar ya da azalan fırsatlar yüzünden yarışlardan el çekeceğini düşünüyordum. Bir sabah Woodend ya da Pakenham'deki yarışların sonuçlarına bakarken Ricky'nin soyadının *Christ* olarak yazıldığını görüp keyiflendim. Louis'yi yılda birkaç kez görüyordum yalnızca ama onun da benim gibi her gün dikkatle yarış sonuçlarına baktığını biliyordum. Louis'yi Warrnambool'deki sonraki ziyaretimde yamağın isminin yanlış yazıldığını ona hatırlattım. Gergin gergin gülümsedi, konuyu kapattım ben de. At yarışı dostluğumuzun hiç konuşulmayan sınırlarından söz ettim bunun yerine, ona verdiğim rahatsızlığı hatırlayınca hâlâ utanıyorum. Kurtarıcımızın İkinci Gelişi'ne daima hazır olduğuma ama onun görkemle değil de beceriksiz bir yamak jokey olarak gelişine şaşırdığıma dair bir şeyler dedim.

Karım Catherine küçüklüğünde midillilere binermiş ama büyüyünce atlarla ilişiği kesilmiş. Üç oğlumuz büyüyüp Catherine erkenden emekli olana kadar birlikte düzenli olarak yarışlara çok sık gitmedik. 2006'da sağlığı bozulana kadar geçen on beş yılda çoğu Melbourne yarışına giderek kaçırdığı at yarışı fırsatlarını telafi ettik. Catherine form kılavuzlarının ayrıntılarına gömülmeyi sever-

di. Sonraki yarışta on dolarlık bahsini taşıyacak atı seçmek için yirmi dakika harcardı ve bazen olduğu gibi seçtiği at iyi oranlardan yarışı kazanınca nihayet seçme yöntemini bulduğuna karar verirdi. Catherine'e dair hiç anlamadığım bir şey varsa o da cumartesi günleri üyeler masasında form kılavuzunu çalışmadığı ya da büyük tribünde yarışları izlemediği anlardaki at yarışına olan kesin ilgisizliğiydi. Evimizde gazetelerin at yarışı sayfalarına bakarken hiç görmedim onu. Yerel TAB acentesine çok kereler gitmişimdir ama karım bana hiç eşlik etmezdi. Yarışlara gitmeyi severdi ama haftanın altı günü at yarışlarını hiç düşünmezdi, oysa ben at yarışı hatıralarından ve olasılıklarından mürekkep bir sisin içinde yürürdüm daima.

Birkaç kez yeni yarış dostları edinmeye, tuhaf şekilde at yarışından başka alanlarda beni anlayan insanları kendi yaşam biçimime döndürmeye çalıştım. *Tamarisk Row* 1974'te yayınlandığında adını daha önce hiç duymadığım bir adam bir gazetede kitabın uzun zamandır okuduğu en iyi kitap olduğunu yazdı. Bu adamla daha sonra tanıştım, iyi arkadaş olduk onunla. Adı John Tittensor'du. Evlerinde çıkan yangında iki çocuğunu kaybedip Avustralya'yı terk edene kadar geçen on yılda sanırım en yakın arkadaşım oydu. Bir gün aramızdaki muhabbetin sıkı fıkılığına güvenerek iki Maikai'nin hikâyesini anlattım John'a.

At Yarışı'nın Altın Çağı'nda atlara bahis yapmak Victoria'daki neredeyse tek yasal kumar oynama biçimiydi. O yıllarda bugünün loto çekilişlerine en yakın şey Caulfield ya da Melbourne kupalarına, Doncaster Handicap'e, Sydney Kupası'na ya da diğer birkaç büyük yarışa çifte bahis oynamaktı. Özel olarak lisanslanmış çifte ganyancılar birkaç haftada bir müşterilerine iki yarışta yarışacak atların binlerce kombinasyonunun oranlarını veren

şemalar yollardı. Her bir yarıştaki favorilerin kombinasyonları bile bire yüz oranlara varırdı, bir çift sürpriz at ise bire bin, hatta daha fazlasını verebiliyordu. Ganyancılar bu görünüşteki cömert oranları verebiliyordu çünkü yarışa çıkarılmayan atlar için para iadesi yapılmıyordu. Temmuzda, Caulfield ve Melbourne kupaları için ilk şemalar basıldığında yarışlara girecek atların sayısı birkaç yüzü buluyordu. Anca yirmiden fazlası çıkıyordu ama yarışlara. Yarıştan çekilen atlara basılan tüm para ganyan havuzunda kalıyordu.

1939 kışında, ben kundakta bebeyken, babamın akıllı yarış ahbapları Batı Avustralya'daki türdaşlarını kendi memleketinde bile çok tanınmayan Maikai isimli bir atın (renkleri bilinmiyor) hem Caulfield hem Melbourne kupasını kazanmaya hazırlandırıldığı hususunda bilgilendirdi. Babam o sıralar Pentridge Hapishanesi'nde gardiyandı, maaşı haftalık beş pound gibi bir şeydi. Batıdaki akıllı adamlara epey güveniyordu, ya da epey deliduman biriydi, iki Maikai'ye iki pound bastı, iki ayrı yarışta yarışan aynı atın kombinasyonunu belirtmek için böyle deniyordu. Maikai iki yarışta da sürpriz attı, babam kırk bin pound kazanmayı bekliyordu.

Sonraki aylarda Maikai tam da ahırının beklediği gibi bir performans gösterdi. Batı Avustralya'da birkaç büyük handikaplı yarış kazandı, Caulfield Kupası'nda ise iyi gözle bakılan atlardan biriydi. Maikai'nin takipçilerinin Caulfield Kupası gününde çektiği ıstırap cidden büyüktü ama daha kötüsü de vardı. Maikai Caulfield Kupası'nda Rivette isimli (siyah, pembe kareler ve başlık) bir kısrağa yenilip ikinci oldu. Tüm bahisler kaybedildi elbette, peki Maikai'nin kampı atları Melbourne Kupası'nda aynı Rivette'nin arkasında ikinci olunca ne hissetti? Tek bir rakip

at ömürlük bir bahis vurgununu boşa çıkarmıştı. Rivette yarışlara çıkmasaydı babam ömrünün geri kalanında gardiyan maaşıyla geçinmek zorunda kalmazdı, teraslı evlerden alacağı kiralarla keyfine bakardı.

Bu hikâyeyi John Tittensor'a bir kez anlattım. Hikâyenin manasını kavraması için gerekli bilgileri verdiğimden eminim. Sonrasında yaptığı yorumdan, deyim yerindeyse, meramımı anladığını çıkardım ama aynı yorum bana John'un at yarışını esrarengiz bir şey olarak gören tanıdığım pek çok zeki, hayal gücü kuvvetli insandan biri olduğunu gösterdi.

Şöyle dedi John: "Zavallı baban iki ihtimale de para bassaymış ya!"

9
Illoura ve Miss Lawler

Okuldan ayrılmamla sonradan kırk üç yıllık karım olacak genç kadınla tanışmam arasında geçen yedi yılda yalnızca üç kız arkadaşım oldu, onlarla birlikte olduğum zaman ise toplam altı aya tekabül ediyor. Kalan altı buçuk yılda yalnızdım. Yalnızlık günlerimde toplamda beş genç kadınla bir bilemedin en çok iki kez dışarı çıktım. Aynı günlerde başka üç kadına çıkma teklif ettim ve reddedildim. O zamanlar epey keyif kaçırıcı bir şeydi bu ama o sıralarda bile romantik denilebilecek bir yaşamım varsa eğer bundaki paradoks benzeri şeyin farkındaydım.

Kız arkadaşımın olmadığı uzun yalnızlık günlerimde kendimi yoksun hissediyordum, ruh halime düşük ölçekli bir melankoli hâkimdi. Ama bir kız arkadaşımın *olduğu* ya da kız arkadaş edinmeye çalıştığım zamanlardaki haletiruhiyem öncekinden ya da umduğumdan daha iyi değildi. Yalnızlığımın avantajı her şeyin yerli yerinde ve öngörülebilir olmasıydı. Yalnızken daha çok okuyup daha çok yazıyordum ve kasvetli hallerime alışıyordum. Kız arkadaşım olduğunda ise kalıcı bir belirsizlik durumunda yaşıyordum. Boş vakitlerim bile meraklanmaya, düşünmeye gidiyordu: Bana dair gerçek hisleri neydi acaba? Ne kadar zaman sonra ayrılacaktık? Ama kız arkadaşımın olduğu üç kısa dönemdeki en büyük zorluk onlarla geçirdiğim zamanlarda

at yarışından uzak kalmaya mecbur olmamdı. Sevgililerimle her cumartesi akşamı dışarı çıkmaya mecbur hissediyordum. Sırf bu bile bir gerginlikti: Sevgilimle sıkıcı bir filme gitmekten, ardından onunla birlikte kasıntı bir kafede pahalı bir kahve içmekten daha iyi bir şey gelmiyordu aklıma. Cumartesi günlerinin telaşlı enerjisini kendime saklamalıydım, dışarı çıkmadan önce yemek yiyeceksek önceden hazırlanmalıydım buna. Her cumartesi günü evde oturup radyodan Melbourne yarışlarını dinlemeye mecburdum, çoğu zaman bahis de yapamıyordum üstelik.

Üç kız arkadaşımla olan ilişkimden kaynaklanan zorunlu aradan sonra ilk kez yarışlara gittiğim durumları da net bir şekilde hatırlayabiliyorum. Yarışlardan tanıdığım iki ya da üç kişi benim için herhangi bir telaş yapmamıştı ama sanki çevremdeki her ayrıntı, aptalca bir yanılsama uğruna terk etmeyi düşünmüş olsam da yarışların bana sadık kaldığını hatırlatan bir aura ya da ışıltı kazanmış gibi hissediyordum.

At yarışına üç dönüşümün ilki Eylül 1957'de, ikincisi Mart 1960'ta, üçüncüsü ise Şubat 1964'te oldu. Kitabın bu bölümü bu üç dönüşten ikincisine dair. İlk ve üçüncü kız arkadaşlarımı birlikteliğimizi bitirme *kararlarının* neticesinde kaybettim. İkincisinden ayrılmama ise ortak karar diyebiliriz. Yarışlara ilk dönüşüm 7 Mart Pazartesi günü Flemington'daki Avustralya Kupası'nda oldu, o gün resmî tatildi. Mart ayında Melbourne güneşi beni daima bir tuhaf etmiştir. Yaz ışığının sertliği her nedense değişir bu zamanda. Uzak manzaralar mercek altındaymış gibi görünür. Havada bir şeyler uzun zamandır aklımı kurcalayan sorulara cevaplar vadeder (mart ayında gün ışığının ruh halimi değişkenliklere sürüklemesinin ardında güneşe ve gökyüzüne ilk maruz kaldığım zaman mı var acaba

diye merak ediyorum. Şubat sonlarında doğdum. İlk fotoğrafımda, anne babamın o zamanki evinin bulunduğu Brunswick Breese Caddesi'ndeki pansiyonun arkasındaki çimenlerde, sisli bir örtünün altında kamıştan bir beşikte yatıyorum. Fotoğraf martta ya da nisanda çekilmiş olmalı). İkinci kız arkadaşımın kaybının etkisi olmasaydı bile 1960 Avustralya Kupası'nın koşulduğu günkü dikkat çekici gün ışığı acı tatlı hisler verirdi bana.

Avustralya Kupası o zamanlar şimdiki gibi değildi. 1960'ta Avustralya'nın en uzun yarışlarından biriydi, bugünün ölçüsüyle 3.500 metrelik bir yarıştı. Başlangıç noktası Melbourne Kupası'nın başlangıç noktasının yaklaşık üç yüz metre arkasında altıncı düzlüğün tepesindeydi. Avustralya Kupası'nda yarışan atların geneli Melbourne Kupası'nda yarışanlara benzerdi. Uzun yarıştaki atlar ortalama uzun mesafecilerdi, hatta bazen engelli koşucuları da oluyordu. 1960'ta seçtiğim at da ortalama bir uzun mesafeciydi, Illoura (siyah, sarı kuşaklar ve kollar) adında bir hadım ata para basmıştım.

İkinci kız arkadaşımla ilişkim sırasında elimden geldiğince yarışları takip etmiştim. Illoura'yı aynı pistteki uzun mesafe koşusunda aldığı rahat galibiyetin ardından Moonee Valley'de hayal kırıklığı yaratan performansını görünce takip edilecek bir at olarak işaretlemiştim. Ortalama nitelikte bir grubun yarışacağı yarışı iyi oranlardan kazanmaya hazırlandığını düşünüyordum, ismini Avustralya Kupası listesinde görünce çok şaşırdım. Ganyancılar atın kazanma ihtimaline dair benimle hemfikirdi herhalde, at bire otuz üç veriyordu. Ben o kadar güvenmiyordum ama yine de Illoura'ya bire kırktan otuz şilin bastım.

Yarışı eski Hill'deki yüksek yerimden enfes güz gün ışığında izledim. Illoura'nın binicisi Perth'te geçirdiği lider

jokeylik günlerinden sonra Melbourne'e yerleşen Frank Treen'di. Treen'in jokeyliğine saygı duyuyordum ama Illoura'yı yarışın başlarında liderliğe koşunca ona karşı bir şeyler mırıldandım. Yarış pistinin uzak ucunda, Illoura en yakındaki attan on boy öndeydi, mesafeyi çıkarabileceğine hiç inanmıyordum. Ama Frank Treen hız hâkimiyeti hususunda gerçek bir ustaydı. Muhabirlerin zoraki beygir dedikleri atının hızını değiştirerek diğer binicilerin kafasını karıştırıyordu. Son düzlüğe girildiğinde Illoura hâlâ on boy öndeydi. Beygirin yorulmasını bekliyordum dehşetle. Saat kulesine gelindiğinde Illoura tükenmişti ama bir daha bakınca diğer atların da aynı durumda olduğunu gördüm. Illoura bitiş çizgisinde bacaklarını zor kaldırıyordu ama altı boy öndeydi hâlâ ve cesur beygir bana dört haftalık maaşa eşdeğer bir para kazandırdı.

Dandenong'un ucundaki İskân Kurulu evlerinin olduğu şehrin dış çeperlerinde yeni inşa edilen Doveton banliyösünde geçici asistan olarak ilkokul öğretmenliği yapıyordum. Okulun koşulları öğretmenler için zorlayıcıydı ama çalışanlar olağanüstü dost canlısıydı ve birbirlerine çok yardımcı oluyordu. O zamanlarda pek az genç öğretmenin arabası vardı, büyük erkek asistanlardan biri olan Leo Dobrigh genç bir kadınla beni yolunun üstündeki banliyölerimizden alarak toplu taşıma eziyetinden kurtarıyordu. Her cuma son model Holden'ını Dandenong'un ana caddesindeki otellerden birinin önüne park ederdi. Genç kadın arka koltukta otururdu, her ilkokul öğretmeninin tutmak zorunda olduğu haftalık programıyla ilgilenirdi, Leo ile ben ise Doveton'un başöğretmeni Jack McLahan ve bir diğer erkek asistan Brian Brady ile dört bardak bira yuvarlardık.

Büyürken alkol nedir bilmezdim, ilk içkimi Doveton'a

gelmeden birkaç ay önce içmiştim. Yirmi bir yaşındaydım, meslektaşlarım ve içki arkadaşlarımdan en genci ise benim yaşımın iki katı vardı herhalde. Boş mideye hızla indirilen dört bardakçık bira bile çenemi düşürüyordu, beni neşelendiriyordu. Yalnızca bira değildi beni etkileyen, cuma gününe gelene kadar Melbourne yarışlarının atlarını çalışmış olurdum, hoş şeyler umut ederdim. Dahası, Avustralya Kupası günü bir kazanma serisinin başlangıcı olmuştu. Illoura'nın galibiyetinden sonraki dört cumanın üçüncüsünde kız arkadaşımın olmaması yoksunluk hislerine gark etmez olmuştu beni. At yarışıyla dostane bir anlayışa varmıştık sanki.

O cuma günü, artık hangi günse, üç ahbabıma kız arkadaşımın olmadığını söyledim herhalde. Hatırlamıyorum böyle dediğimi ama alaycı bir ciddiyetle Doveton'daki hangi bekâr kadın öğretmenin bana uygun bir kız arkadaş olabileceğini tartıştıklarını hatırlıyorum. Orta yaşlıların ve çirkinlerin bile uygunluğunu tartışarak epey eğlendiler. En sonunda Leo Dobrigh'ın arabasının arka koltuğunda oturan genç kadında karar kıldılar. Kadının adı Dorothy Lawler'dı, görünüşe göre benimle yaşıttı. Arabada onunla vakit geçirmek hoşuma gidiyordu ama ona karşı hiç çekim hissetmemiştim, ondan bana yönelik bir şeyin de farkına varmamıştım hiç. O gün barda geçirdiğimiz vakitten en son Leo'nun birden ciddileşmesi ve beni Dorothy'ye adım atmaya teşvik etmesini hatırlıyorum, Dorothy'nin dul annesiyle yaşayan iyi kalpli bir kız olduğuna ve ciddi bir erkek arkadaşının olmadığına emindi.

Sonrasında yaşananları tam olarak anlatamam, yaptığım şeyi yapma sebebimi bile söyleyemem. 1960'tan bu yana epey bira içtim, sağlığıma ya da saygınlığıma da pek halel getirmedim ama içerken söylediğim bazı şeyleri ya

da daha doğrusu söylediğimi hatırladığım bazı şeyleri hiç söylememiş olmayı dilerdim. O gün Leo Dobrigh, Dorothy Lawler ile beni Dandenong'dan benim indiğim Caulfield'a bıraktığı sırada hafta sonu ne yapacağımın sorulduğunu hatırlıyorum sanki. Eğer bu bana *sorulduysa*, muhakkak Leo sormuştur, niyeti Dorothy ile aramdaki çekingenliği yok etmekti herhalde. Eğer bana böyle *sorulmadıysa*, o zaman dört kadeh bira beni gerçekten pervasızlaştırmış demektir çünkü Leo ile Dorothy'ye, başlığı "Tam Bir Yaşam Biçimi Olarak At Yarışı" olabilecek kısa bir ders verdiğimi hatırlıyorum, dersin konusu ise kendini at yarışına adayan genç bir adamın cumartesi akşamlarını evde geçirmeye yürekten razı olduğu ve böyle bir genç adamın at yarışından, başka adamların danslara, partilere, filmlere ve kafelere gitmekten aldığı zevkin aynısını alabileceği yönünde tezler içeriyordu.

Verdiğim kısa dersi kelimesi kelimesine hatırlamıyorum ama sahte bir ciddiyetle konuştuğumu ve gereksiz yere lafı uzattığımı hatırlıyorum. Ders sırasında en azından bir kez Dorothy Lawler'a hitap ettiğimi ve her zamankinin aksine ona soy ismiyle, *Bayan Lawler* diye seslendiğimi de hatırlıyorum. O zamanlar şimdiki gibi kaba bir şey değildi bu. Dorothy de ben de öğretmenlerin on sekiz yaşındaki çocuklara *Bayan Bilmem ne* ya da *Bay Bilmem kim* diye seslendiği öğretmen okulundan yeni ayrılmıştık daha. Bölge müfettişleri de tanımadıkları öğretmenlerle görüşürken bu şekilde konuşurdu. Aynı okulun öğretmenleri bile öğrencilerin yanında birbirlerine böyle seslenirdi. Peki ama her sabah Leo'nun arabasında *Dorothy* diye selamladığım kıza neden böyle hitap ediyordum ben? Daha da önemlisi, neden böyle bir ders vermiştim ki?

Belki de Leo'yu iş bilmez çöpçatanlık çabasından ötürü azarlamaya çalışıyordum. Belki de Dorothy'nin benimle ilgileniyor olabileceğini düşünmüştüm (başka insanların, özellikle kadınların konuşmalarını ve davranışlarını yorumlamayı hiç beceremem). Durum buysa verdiğim dersin amacı kıza ilgisinin karşılıksız olduğunu söylemekti. Yoksa gizliden gizliye Dorothy'ye asılıyor muydum? Onun erkek arkadaşının olmadığı gibi benim de kız arkadaşımın olmadığını, o an arabada ya da daha sonra okul koridorlarında hiç at yarışına gitmediğini ve at yarışının benim gibi biri için nasıl böyle güzel bir şey olduğunu merak ettiğini söylemesi gerektiğini mi anlatıyordum ona? O değil de kaş göz ediyordum işte, çok eskilerden dedikleri gibi.

Amacım her ne idiyse (başkalarınınki şöyle dursun kendi davranışlarımı da pek yorumlayamam) verdiğim ders pek işe yaramadı, Leo da Dorothy'yi bana önermeyi bıraktı sonrasında. Dersin ardından gergin bir sessizlik olduğunu hatırlıyorum. Sonraki günlerde Leo ile Dorothy'nin yanında utandıysam bile herhalde kısa ömürlü bir utançtı bu. Doveton'daki işim geçiciydi. Eğitim Departmanı'ndaki kâtipler kısa süre içinde beni herhangi bir yere atayabilirdi ve verdiğim dersten birkaç hafta sonra gerçekten de çok uzak bir yere atandım. Sonrasında sekiz yıl boyunca öğretmenliğe devam ettim, beş yıl da Eğitim Departmanı'nda yayın memurluğu yaptım ama ömrümün Illoura dönemi olarak düşündüğüm zamandan hiçbir meslektaşımı bir daha görmedim.

10
Form Planı ve Otto Fenichel

Çok uzun zaman 1960'larda, zor günler geçirdiği bir dönemde psikanalizden yardım aldığını söyleyen bir adam tanımıştım. Benim de öyle zorlu günler geçirdiğim bir zaman, bu adam bana konuyla alakalı kocaman bir kitabı okumamı tavsiye etti. Kitabın adını unuttum ama koyu yeşil sırtta yaldızlı harflerle yazan yazarın ismini hatırlıyorum: Otto Fenichel. Birkaç bölüm okumuştum kitaptan ama yalnızca bazı kısa pasajları hatırlıyorum şu an. Bu pasajlardan birinde, obsesif kompulsif bozukluğu olan bir adamın belirtileri anlatılıyordu. Adam arkasına dönüp sırtüstü kalmış ve doğrulmak için yardım bekleyen bir böcek var mı diye bakmasını emreden bir dürtüye boyun eğmeden birkaç adımdan fazla yürüyemiyordu. Diğer pasaj ise kumara dair bölümün açılış cümlesiydi. Saygıdeğer yazara göre, kumarbaz, Tanrı'nın mastürbasyonlarını affedip affetmediğini öğrenmek için kumar oynuyordu. Böyle olsun ya da olmasın, bu nokta, sistematik bahis yolları ya da eskisi gibi kısaltarak söylersek sistemler hakkında tartışma için kusursuz bir açılış veriyor. Fenichel ve takipçileri güvenilir ve kârlı bir bahis sistemi bulmak için harcadığım onca çabadan haberdar olsalardı, benim gelmiş geçmiş en büyük mastürbasyon şampiyonu ya da bu kadim sanatın en çok vicdan azabı çeken icracılarından biri olduğumu düşünürlerdi.

Keşke bahis sistemlerini araştırmaya beni ilk iten şeyi hatırlayabilsem. At yarışı takipçiliğimin ilk yıllarında kazananları gelişigüzel seçmeye çalışırdım ama 1952'de, daha on üç yaşındayken, her kazananın güncel formunu kaydetmeye başladım, gelecekteki kazananları öngörmemde bana yardımcı olacak yinelenen bir izlek bulmayı umut ediyordum. Ömrümde bir kez olsun büyük ödüller veren bir loto bileti ya da piyango kuponu almadım. Kazanma ihtimalimin çok düşük olduğuna inandım daima. Ama bugün, altmış yıl önce küçük bir çocukken araştırmaya başladığım şeyi sürdürüyorum, her sabah hâlâ beş dakikamı geliştirdiğim bahis sisteminin sonuçlarını kontrol etmeye ayırıyorum.

Altın yumurtlayan tavuğumu bu yıl bulsam, bundan kâr elde etmek için hiçbir şey yapmam. Artık basit ihtiyaçlarım var, sade bir rahatlık sürüyorum. Ömürlük araştırmam nihayet meyve vermeye başlarsa, Tanrı'nın affına mazhar olmayı bilmekten başka alacağım tek haz keşfimin ayrıntılarını vasiyetimi ve cenazeme dair talimatlarımı içeren dosyaya koyabilmek olur. Oğullarımın hiçbiri benim gibi hipodrom meraklısı değil ama eminim hepsi onlara bir ek gelir aracı bıraktığım için bana minnettar olacaktır.

1958'in sonlarında ve 1959'un başlarındaki birkaç ayda bile bahisçiliğin kutsal kâsesini bulduğumdan emin olduğum birkaç ay boyunca bile, belirgin bir tüketim planım yoktu. Bahis bankam bana yıllık iki bin pound (bugünün parasıyla yüz bin dolar) gelir sağlayabilecek hale gelene kadar kazandıklarımı yeniden yatırmayı planlıyordum. Bu gelir sayesinde Armadale, Dandenong Road'da güzel bir daire kiralayabilirdim, küçük bir araba alabilirdim, orta ayar bir golf kulübüne katılabilirdim, birkaç yüz kitaplık

bir şiir ve kurmaca kütüphanesi kurup istediğim plaklara sahip olabilirdim. *Herald* gazetesinde okuduğum hipodrom bahisçilerinin yaşamlarına dair bir yazı beni çok etkilemişti. Kusursuz bahis sistemini keşfeden birileri varsa, işte bu adamlardı onlar. Bahislerini düzgün tuttukları ve favori atlara karşı eşit miktarda para bastıkları sürece kaybetmeleri mümkün değildi. Yazı için konuşmayı kabul edenlerin hepsi isimlerini gizli tutmayı tercih etmişlerdi ve zenginliklerinin ölçüsünü hafifsemeye çalışıyorlardı ama at yarışı dışındaki ilgi alanlarından rahatça bahsediyorlardı. Pek çoğunun çiftlikleri, işletmeleri vardı ama ben evinin kocaman, akustiği sağlam odasına devasa bir org alan adamdan etkilenmiştim en çok. Her cumartesi ve her resmî tatilde hipodroma gidiyordu ama bundan başka at yarışına hiç ilgi duymuyordu. Hafta içi vaktinin çoğunu Toorak'taki ağaçlı sokakta bulunan evinde, şapel büyüklüğündeki odasında, tek başına Bach fügleri çalışarak geçiriyordu. Benim yaşamım bahisçi org üstadının yaşamı gibi ağırbaşlı olmayacaktı pek, gazetelerdeki form kılavuzlarını ve önceki günün sonuçlarını çalışacaktım her gün. Ama yalnızca kârlı bahis yöntemimin katı kurallarınca belirlenen bir ata para basmak durumunda kalınca yarışlara gidecektim. Diğer günlerde, Riversdale'in ya da Commonwealth'in golf sahalarında değilsem, Dandenong Road'a bakan üst kattaki çalışma odamda olacaktım, arkada Sibelius'un senfonilerinden biri çalacaktı, Thomas Hardy tarzında bir şiire çalışacaktım.

Bahis sistemlerine yönelik araştırmamın çoğunlukla teorik olduğunu söylemem gerekiyor. Ömrüm boyunca atları kendi yargımla, aklımda birkaç kılavuz ilkeyle seçtim ama bu ilkelerin, keşfetmeyi umduğum kuralları kesin kazançlı sistemle hiç alakası yoktu. Mesela yıllar

boyunca, önce tek oranlı bir ata favoriye karşı, ardından hem o ata hem de favoriye para basarak epey ortalama bir başarı elde ettim, bu şekilde, favori kazanırsa masraflarım çıkmış oluyordu, diğer attan ise kâr ediyordum. Kusursuz sistem arayışım çoğunlukla pazar ya da çarşamba günleri oluyordu, *Sporting Globe*'un cumartesi ya da çarşamba sayısıyla birlikte önce haftanın sonuçlarını önüme alıyordum o günlerde. Bu belgeler bana bugünlerde anlık geri dönüş dedikleri şeyi sağlıyordu. Önceki cumartesi tek orandan kazanan bu ata para bassam ne kadar kazanacağımı öğrenmek mi istiyordum? Seçtiğim farazi atların listesini çıkarıp *Sporting Globe*'dan atların kaderini öğrenmem yeterliydi bunun için. İlk kez lider jokeyin ya da üç lider jokeyden birinin bindiği atlara para bassaydım ne olurdu peki? *Globe*'daki sonuçlar hemen cevap verirdi bana. Yahut belki de bir bahis sisteminin veya seçme yönteminin değerini tek bir yarış gününün sonuçlarından yola çıkarak saptamaya çalışacak kadar aptaldım. Form kılavuzlarını ve *Globe*'u aylarca yanımdan ayırmadım. O zamanlar bu lafı bilmiyordum ama geliştirdiğim her yöntemin *uzun vadeli çalışmasını* yapıyordum.

Sanırım 1960'lardan beri bahis reklamı yapmak kanunen yasak, bu yüzden öyle reklamlar artık ortada dolaşmıyor herhalde ama bazı tüyocular hizmetlerini insanlara sunmakta bir beis görmüyorlar. 1950'lerin sonlarında ilk form planı reklamlarını gördüğüm yıllarda, sadece *Sporting Globe* değil *Turf Monthly* ve başka bir sürü yarış dergisi sistem reklamları alıyordu, bu reklamlarda akla mantığa sığmayan sonuçlarla övünülüyordu ve başkentte bir posta kutusunun adresi yer alıyordu. Yıllar boyunca reklamı sürekli yapılan yalnızca bir sistem hatırlıyorum, diğer reklamlar altı ay bir yıl sonra, hayal kırıklığına uğrayan

müşterilerin aldıkları sonuçların geçmiş yıllarda alındığı iddia edilen sonuçlarla uyuşmadığını etrafa yayması neticesinde yok olup gidiyordu. Bu tip bir başarısız sonuç, sistemin pazarlamacısını ille de yalancı yapmaz. Kendi sistemlerimin geçmiş kayıtlarını incelerken birkaç kez bir ya da iki kuralı sistem yüksek oranlardan belli bir kazanan seçsin diye değiştirmişliğim vardır. Bunu birden çok kez de yapmış olabilirim ama sonradan yeni kuralların beni yüksek fiyatlı atların kârının yok olması için pek çok kaybeden seçim de eklemeye mecbur ettiğini gördüm. Finans danışmanlarının bugünlerde bizlere hatırlattığı gibi, geçmiş sonuçlar gelecekte tekrarlanmak zorunda değildir.

Ama kasıtlı aldatmaya bir örnek hatırlıyorum. Bana dendiğine göre sistemin reklamcısı alıcılara gazete havuzu denen şeyin en tepesindeki üç attan birini desteklemeleri için bir plan veriyordu. O günlerde Sydney'de ve Melbourne'de birkaç gazete yarışların ayrıntılı haberlerini aktarıyordu okuyucularına. Bu gazetelerde on kadar tüyocunun seçkileri ve tüyocuların sıralamasıyla oluşan bir at havuzu oluyordu. Sistemin geliştiricisi alıcılara geçmişteki kârlı sonuçları hangi havuzdan elde ettiğini söyleseydi bu sonuçlar eski tarihli gazetelere bakılarak kolayca kontrol edilebilirdi. Ama sistemin geliştiricisi her kullanıcının altı yedi sözde lider tüyocunun seçkisini kullanarak kendi havuzunu oluşturması gerektiğini söylüyordu. Ümitvar müşterilerine bunun geçmişte *kullandığı* sistem olduğu konusunda güvence veriyordu. Başka deyişle, sistemi kontrol eden biri, geçmişte desteklendiği söylenen bir atın popülarite havuzlarından birinde olup olmadığını bilemezdi, sistemin geliştiricisi şahsi toplama havuzunun bahsi geçen atları içerdiğini söyleyebilirdi. Aynı şekilde, zavallı müşteri bahsin ilk birkaç ayında kâr edemezse, seç-

tiği tüyocuların kusurlu olduğunu duyuyordu, hatta buna kendi kendine inanıyordu.

Form planı ilk duyurulduğunda yaklaşık on yıllık at yarışı takipçisiydim. Hatırladığım kadarıyla yıl 1957'ydi. Daha önce böyle bir şey görmemiştim hiç: Çarşamba gününün *Sporting Globe*'unda koca bir sayfa, yüzde elli ihtimalle kazananı, yüzde yetmiş beş ihtimalle ilk üçü tahmin ettiğini ve geçen beş yılda mütevazı bir anaparayı ufak bir servete dönüştürdüğünü iddia eden bir bahis yönteminin reklamına ayrılmıştı. Müsrif reklamdan başka form planı okuduğum diğer tüm sistemlerden ayıran şey bunu satan adamın ismini ve ev adresini vermesiydi. Şu anda 1957'ye göre biraz daha yaşlı ve bilgeyim, bu yüzden form planı pazarlayan adamın ismini A. T. Maclean, adresini ise Batı Melbourne, Batman Caddesi olarak duyurduğunu yazmam gerekiyor. Güvenilirliğinin bir başka kanıtı ise reklama eklediği portresiydi ya da belki de kemik çerçeveli gözlüklerinin ardından çalışkanca bakan alelade bir adamın portresiydi bu.

Şu anda ironik şeyler yazıyor olabilirim ama bu olay Sydney'deki postanelerin kutularından saçılan sistemlere dair bir şeyler okumaya alışkın olan at yarışı ahbaplarım arasında heyecan yaratmıştı. Sakin kafayla düşünmeye çalıştım. Neredeyse on yıldır boş yere peşinde koştuğum şeyi birinin nihayet keşfettiğine inanmak istiyordum. Temel sorum her zamanki hayalimden, form planı benzeri şeyi *ben* bulsam ardından ne yapacağım sorusundan kaynaklanıyordu. Yapacağım *son* şey herhalde keşfimi Victoria yarış çevrelerine duyurmak ve insanlara kemik çerçeveli ya da çerçevesiz bir portremi sunmak olurdu.

Bununla bağlantılı olarak yüzlerce, hatta binlerce bahisçinin Bay Maclean'in kusursuz sağlam sistemini alması

ve bunu her cumartesi kullanmaya başlaması halinde olacaklardan korkuyordum. Aslında biraz da bu sistemin her cumartesi *kullanılamayacağından* endişe ediyordum. Reklamdaki sonuçlara bakınca form planın her yıl yalnızca yirmiden biraz fazla at seçtiği açıkça görülüyordu. Sistemi takip eden biri cep harçlığından fazlasını kazanacaksa eğer, az sayıdaki seçkiye çok büyük paralar basmak zorundaydı. Yüzlerce hatta belki binlerce form planı takipçisi bir seçki yarışa çıkmak üzereyken bahisçilere hücum ederse, sistemin ve hatta genel olarak yarışçılığın ekonomisi değişebilir.

Evet, şüphelerim vardı ama bir zaman sonra daha fazla duramadım. Reklam *Sporting Globe*'da bir yıldan fazla bir zaman boyunca her hafta yayınlanmıştı ve yarış ekonomisi de pek değişmemişti. Bay Maclean reklamların parasını ödeyip üstüne kâra geçiyor idiyse sisteminin binlerce kopyasını satıyor olmalıydı. Kemik çerçeveli sima haftalar boyunca göründü, Batı Melbourne, Batman Caddesi'nde yaşanan tuğlalı saldırılara dair de hiç haber çıkmıyordu. Belki de form planın takipçileri mütevazı kârlarla yetiniyorlardı ve bugünlerde düzenli iş dediğimiz işlerini bırakmak istemiyorlardı.

Form plan on pounda mal oluyordu. Kendi kopyamı satın almamdan yaklaşık bir yıl sonra maaş cetvelinin en diplerinde bir yerlerde ilkokul öğretmenliğine başladım. On beş günlük ilk maaşım otuz dört pounddu. O zamanlarda iyi kalite ciltli bir kitabın fiyatını söylersem kıyas yapmak daha kolay olabilir: yaklaşık bir buçuk pound. Bay Maclean'in ürünü, yine günümüz laflarıyla konuşacak olursam, pazarın en üstündeydi.

Form planın parasını tam olarak ödemedim aslında. Eylül 1958'de Graham Nash diye bir meslektaşla masra-

fı bölüştük, adamı elli yıldır görmüyorumdur belki. Bilmiyorduk ama form planı tam vaktinde almıştık. Sistem yalnızca iki yaşındaki atları seçiyordu. Melbourne'de ve eyaletler arasında iki yaş yarışları eylül sonlarında, ekim başlarında ya da temmuz sonlarında koşuluyordu. Bizim için ilk sürpriz buydu. Ağustos başlarından itibaren iki ay boyunca para basacak hiç atımız olmayacaktı. Diğer aylardaki bahislerimiz de çılgınca olmayacaktı. Reklamlardaki sonuçların işaret ettiği gibi, form plan Melbourne ve Sydney'de her yıl toplam yalnızca yirmi civarında at seçiyordu. Bu da on beş günde bir bahis yapmak anlamına geliyordu. İki hafta boyunca bahis yapmadan durabileceğimi hiç zannetmiyordum. Ama seçki yönteminin kendisine epey hayranlık duyuyordum. Başka pek çok dikkatli bahisçi gibi ben de iki yaş yarışlarını çoğunlukla favorilerin ya da en iyi performanslı atların kazandığını fark etmiştim. Görevli bir yarışın nihai sonucunu hesaplarken bahisçilerin standında sinsi sinsi dolaşmıştım birkaç kez, bahis kâğıdına bakıp bir iki yaş yarışının bahisçiler için kayıpla sonlandığını çünkü bahisçilerin yalnızca favoriye ya da ikinci favoriye para bastığını öğrenmiştim. Form planı iki yaş yarışları için favori olsunlar ya da olmasınlar yalnızca en yüksek ağırlıkları seçiyordu. Bir seçkinin son yarışlarda galibiyet alması ya da ilk üçe girmesi zorunluydu. Diğer birkaç kuralı unuttum ama seçkilere iki taraftan da yani hem galibiyete hem de ilk üçe para basılmasının gerektiğini hatırlıyorum. Bu o zaman kafa karıştırıcı gelmişti bana, şimdi de bu kafa karışıklığının sebebinin daha önce bahsettiğim şüphecilikten kaynaklanıp kaynaklanmadığını merak ediyorum: Bay Maclean geçmiş sonuçlarında bir noktada sürekli ikincilik ve üçüncülük fark ettikten sonra iki taraflı bahis yapmayı önermişti belki de.

Graham Nash ile form planın masrafını bölüşmüştük ama bahislerimizi ayrı ayrı yaptık. Her seçkiye iki taraflı beş pound basmaya karar vermiştim, bu meblağ daha önce yaptığım bahislerin birkaç misli büyüklüğündeydi. Öte yandan, yalnızca form planı atlarına bahis yapmayı istiyordum, paramı birkaç belirleyici bahse saklıyordum. Bunlardan ilki, Caulfield Kupası'ndan önceki çarşamba günü Caulfield'da koşan Snowflower (solgun mavi, ekose kuşak) isminde bir kısraktı. Snowflower burun farkıyla kaybetti ama bunun başlangıç için öneminin olmadığını düşündük. İlk üç bahislerimizi kazandıktan sonra anaparamızın yalnızca çeyreğini kaybetmiştik. İkinci bahsimizi on gün sonra Moonee Valley Kupası Günü'nde yaptık, şimdilerde Cox Plate Günü denilen bu güne o zamanlar öyle diyorduk biz. Seçtiğimiz kısrak, Snowflower'ı Caulfield'da yenen attı: Faithful City (yeşil, altın sarısı Malta haçı, şeritli manşetler ve başlık). Faithful City bire dört gibi iyi bir oran veriyordu. Favori, Neville Sellwood'un bindiği Sydneyli kısrak Ritmar'dı (beyaz, mor şeritler). Faithful City'nin binicisini ne yazık ki hatırlamıyorum. Ritmar yalnızca son hızda koşabiliyordu, Faithful City'nin binicisi de bunu görüyordu ve favoriye karşı son düzlükte atağa geçmek için atını dinlendiriyordu. Virajda Ritmar iki boy öndeydi. Moonee Valley'deki düzlük kısadır ama bayırlıdır. Ritmar yorulmaya başlamıştı, Faithful City ise arayı kapatıyordu. Graham ile Old Hill tribünündeydik, bitiş çizgisi neredeyse tam önümüzdeydi. Hakem fotofinişe üç dört dakika baktı, ardından Faithful City'nin yarışı kazandığını ilan etti.

Bir yazarın duyguları tarif ederek hiçbir yere varamayacağına inanmışımdır daima, duygular yalnızca ima edilebilir. Bu yüzden Faithful City'nin galibiyetinin ar-

dından duygularımın karmakarışık olduğunu söyleyeceğim sadece. Ömürlük refahın anahtarı elimdeydi ama Bay Maclean'in yöntemini satın alan başka bir sürü tanımadığım insanda da vardı bu anahtar. Melbourne'ün yarısının form planı duyup kolay paradan paylarına düşeni almak için yarışlara akın etmesine ne kadar vardı acaba?

Sonraki bahsimiz Melbourne Kupası Günü'nde iki yaş yarışlarında yine Faithful City'eydi. O günü hiç hatırlamıyorum, kupayı Baystone (lacivert ve leylak şeritler, kırmızı başlık) kazanmıştı ama Faithful City'nin iki yaş yarışını önde götürdüğünü hatırlıyorum. Oranı düşüktü, bire ikiden biraz daha az veriyordu ama bahsimi iki taraftan da sekiz pounda çıkarmıştım ve stajyer öğretmen olarak kazandığım haftalık yevmiyenin dört katını kazandım. Tıpkı benim gibi bahislerini kazanan onca bahisçiyi düşününce daha da geriliyordum ama. Hepimiz aylarca, yıllarca kazanmayı nasıl devam ettirebilirdik ki? Ama hiçbir yarışta form planı muhabbetinin geçtiğini duymamıştım. Kazandığım parayı almak için sırada beklerken önümde arkamda hiç kimse Bay Maclean'e teşekkür etmiyordu. Belki de bu sıralarda form planı takipçileri *vardı* gerçekten de ama onlar da tıpkı benim gibi haberin yayılmasından endişe ediyordu.

Form planı satın alan çoğu kişinin benim gibi insanlar olduğunu düşünüyorum bugünlerde: işçiler, az para kazanan memurlar, ufak meblağlarla uğraşan bahisçiler, Armadale, Dandenong Road'daki konforlu düşsel yaşamıma benzer düşler kuran benim gibi bir sürü insan. Hatta form planın bu insanlara on poundu Bay Maclean'e göndermelerinden sonra umdukları şeyi veremediğini düşünüyorum. Heyecanlı bahisler istemişti bu insanlar, her yarışa bahis yapmak, yüksek oranlardan düzenli olarak para

kazanmak istemişlerdi. Yirmi tane iki yaşında ata düşük oranlardan para basarak erken emekli olabileceklerini düşünmüyorlardı. Hakiki bahisçiler ise -Teddy Ettershank gibi ahır şefleri ve özellikle ganyancılar- *Sporting Globe*'u okuyorduysalar bile Bay Maclean'in tam sayfa reklamlarına şöyle bir bakıyorlardı yalnızca. Gerçek bahisçiler pek çok sistemin gelip geçişine şahit olmuştu. Lider bir ganyancının bana yıllar önce dediği gibi, "Tüm bahisçileri severim ama sistem bahisçilerini daha çok severim".

Hikâyemin sonunu söyledim bile. Melbourne Kupası Günü'nden sonra düşüşe geçtik aylar boyunca. Kazanan atlara da para basıyorduk ama kaybedenlere daha çok para yatırıyorduk, bunların çoğu ilk üçe bile giremiyordu ki bunun da maliyeti çok fazla oluyordu. Para bastığım son form planı atı 1959 güzünde yağmurlu bir günde Flemington'da koştu. Atın adını unuttum ama baştan ayağa kahverengi giyiyordu, antrenörleri de Wangaratta'daki meşhur Hoysted ailelerinden biriydi. Bire sekiz veriyordu, bir form planı atından aldığım en yüksek oran buydu. At kazansaydı sistem yine kârda olacaktı ama at yarışın hiçbir aşamasında gurur verecek bir şey yapmadı.

Form planı gibi bir bahis yönteminden vazgeçmek kolaydır, sistemin pek çok alıcısı da böyle yaptı zaten. Ama ben yarışların kazananına para basmaya çalışan ortalama bir küçük bahisçinin, parasını bir sürü ata saçıp dağıtmak yerine form planı takip ederek yılın sonunda bir nebze daha iyi durumda olacağından emindim. Hatta keşke *Sporting Globe* koleksiyonumu kaybetmeseydim diyorum, birkaç yıl sonra form planın sonuçlarını kontrol edebilirdim böylece. Reklamların *Sporting Globe*'dan ne zaman kalktığını hatırlamıyorum ama 1959'da bir gün Bay Maclean'den bir bülten aldığımı iyi hatırlıyorum. Yöntemindeki birkaç

kuralı değiştirmeye karar vermişti. Zeminin ağır olduğu günlerde geniş bariyerlerden başlayan atlara para basamayacaktık artık. Söylemeye hiç gerek yok ama bu kurallar önceki aylarda kaybeden birkaç ata para basmaktan alıkoyabilirdi beni. Bay Maclean'den aldığım son mesaj da bir bültenle geldi. Sistematik bahse yönelik tümüyle yeni bir yöntem geliştirmişti. Son birkaç yılda bu yöntemin aldığı sonuçlar muhteşemdi. Eski form planı müşterileri bu yeni sistemi indirimli fiyattan alabilecekti. Adamın iflah olmaz bir serseri olduğunu anladım ama Otto Fenichel'in kitabını okumama daha birkaç yıl vardı o zamanlar. Zavallı Bay Maclean'in Tanrı'nın yüzüne bakabilmeyi öğrenmeye çalıştığına inanasım geliyor artık.

11
Lickity ve Acayip Teyze

Uzun ömrüm boyunca yalnızca iki kez birilerinin – ne desem – bilgeliğimden değil de ferasetimden ya da açıkgözlülüğümden dolayı bana gıptayla baktığına şahit oldum. Tuhaftır, ikisinde de insanları bana istemsizce gıpta ettiren şey Lickity (kiraz kırmızısı, altın sarısı küpeler ve başlık) ile olan münasebetimdi.

Daha önceki bölümde Teddy Ettershank hususunda ikircikli gözükmüş olabilirim ama Lickity'nin hikâyesi Teddy'nin zaman zaman babama ortak çıkarları doğrultusunda sırlarını döktüğünü gösteriyor. 1957'nin sonlarında Teddy babamı, babam da beni dikkatle planlanmış, çok büyük ve nihayetinde başarıya ulaşan bir hipodrom dışı bahis vurgununa ortak etti.

Yasadışı ganyancılar Victoria'daki her banliyöde ve kasabada, TAB'in 1961'de faaliyete geçmesine kadar geçen on yıllar boyunca iş yapardı. TAB'in kuruluşundan önceki bir kraliyet mahkemesinde yasadışı bir ganyancı yıllık cirosunun iki milyon poundu aştığını itiraf etmişti. Mahkemenin raporuna göre hipodrom dışı ciro hipodrom cirosunun en azından üç katıydı. Üstelik o zamanlar at yarışlarına şimdikine kıyasla çok ama çok daha fazla insan gidiyordu. Hipodrom dışındaki adamlara başlangıç fi-

yatı adamları ya da BF denirdi çünkü bu adamlar kazanan bahislere her yarışın başında hipodromda verilen oranlara göre para öderdi.

Teddy Ettershank ve gizemli takipçileri çoğunlukla hipodromdaki ganyancılarla bahis yapıyordu. Teddy ve iki üç adamı önceden ayarlanan bir zamanda parmaklıklara koşardı, onları ismen bilen ve kredilerinin sağlam olduğu bir lider ganyancıya bahislerini söylerdi. Amaç, toplanan paranın ganyancıyı oranları düşürmeye mecbur etmesine kalmadan mümkün olan en iyi oranı almaktı. Bazen, büyük meblağlarla bahis oynadıkları zamanlarda, Teddy ile adamları parmaklıklara bir kez daha giderlerdi ve elbette bu sefer daha düşük oranları ve daha düşük kazançları kabul etmek zorunda kalırlardı.

Teddy ara sıra hipodrom dışı vurgunlar çevirirdi. Sanırım para basılacak atın kazanmasına kesin gözüyle bakıldığı ve basılan paranın Teddy için bile çok fazla olduğu zamanlarda yapıyordu bunu. Hipodrom dışı vurgunun avantajı paranın doğruca en iyi orana gitmesiydi. Dahası, akıllı adamların hiçbiri söz konusu ata oradaki ganyancılar aracılığıyla para basmak şöyle dursun hipodromdaki bahis çemberinde görünmezse, ata dair görünürdeki ilgisizlik hipodrom ganyancılarının atın oranını yükseltmesine sebep oluyordu, böylece hipodrom dışındaki adamların ödeyeceği meblağ da yükseliyordu. Hipodrom dışı vurgunun tek sorunu daha fazla insana ihtiyaç duymasıydı; dışarıdaki ganyancıların kredileri olan ve ayarlanan zamanda telefon edip büyük bahislerini bildirmesi gereken insanlara ihtiyaç vardı. Bunun yarış başlamadan hemen önce olması gerekiyordu (bazen büyük bir BF hipodromdaki lider bir ganyancıyla bahis yaparak riskini biraz azaltırdı. En büyük BF'lerin çalışanları gün boyunca

turnikelerden girip çıkardı, civardaki evlerden patronlarına telefon edip oranları söylerdi. Böyle adamlar hipodroma para akıtmak denilen iş için kullanılabilirdi, bu da vurgunda kullanılacak atın başlangıç fiyatını düşürürdü, böylece vurgunun kârı azalırdı).

Teddy, Lickity ile yapacağı hipodrom dışı vurgunu planlarken ben Melbourne'de, William Caddesi'ndeki Kraliyet Darphanesi'nin Bullion ofisinde geçici kâtip olarak çalışıyordum. Yan masamda daha önce bahsettiğim Martin Dillon denen adam oturuyordu. Ona daima *Bay* Dillon demişimdir ama burada ismiyle bahsedeceğim ondan çünkü artık onun o zamanki yaşından yirmi yaş daha büyüğüm. Martin'e hayrandım. Melbourne'de ve Victoria'da onun gibi binlercesi vardı muhtemelen ama ben korunaklı bir yaşam sürmüştüm o güne dek ve Martin gibisini ilk kez görüyordum. Martin, Victoria'nın kuzeydoğusundaki Chiltern'de Katolik olarak büyümüştü ama çok erken bir yaşta büyük bir sevinçle dinden çıkmıştı. Yoldan çıkan Katolikleri duymuştum, o zamanlar böyle derdik ama ilk kez Martin ile tanışınca gördüm bu insanlardan birini. Karısıyla yıllar önce ayrılmışlardı, o günden bu yana şimdilerde partner dedikleri şeylerle epeyce hemhal olmuştu. 1950'lerde gazetelerde bu tip kadınlarla ilişkilerden *de facto* veya resmî nikâhsız evlilikler diye söz edilirdi ama Martin o kadınlardan hep hanım arkadaşlarım diye bahsederdi.

Kraliyet Darphanesi'nde çalışmaya başladıktan sonra birkaç haftalığına bir sevgilim oldu ama orada geçirdiğim zamanın geri kalanında yalnızdım ve yalnızlığımdan hoşnut gibi görünmem Martin'i çileden çıkarıyordu. Gençliğinden hikâyeler anlatarak beni harekete geçirmeye çalışıyordu. *Kur yapmak* fiilini çok kullanıyordu. Benim

yaşımdayken Chiltern'de aynı anda ikiden az kıza kur yapmadığını söylüyordu, o masumiyetimle bile *kur yapmak* fiilinin onun için bana kıyasla çok daha geniş anlamları olduğunu biliyordum.

Bir gün Martin'e kızlarla tanışabileceğim fırsatlar bulamadığımı, bir keresinde cemaatimdeki gençlerin düzenlediği bir pazar pikniğine gittiğimi ama gün boyunca diğer yalnız erkeklerle takıldığımı çünkü tüm kızların sevgililerinin himayesinde olduğunu söyledim. Martin bana cevap vermedi, herhalde Katolik gençlerden söz edişimle canlanan hülyalara daldı. Koltuğunun arkasına yaslandı, konuşmaya başladı, benimle değil de kendi kendine konuşuyor gibiydi, zamanında Meryem'in Çocukları'na bile kur yaptığını söyledi, aldığı tatmin öyle sahici gözüküyordu ki bu acayip iddiasına inanırken buldum kendimi (Meryem'in Çocukları uzun zaman önce ortadan kaybolan bir Katolik cemaatinin adıydı, bu cemaatin üyelerinin hepsi geçkin kızlar ya da genç kadınlardı, her ayın bir pazar gününde birlikte ayine giderlerdi. Cemaatin altın günlerinde bir mahalle kilisesinin yarısından fazlasını bu dindar genç kadınlar doldururdu. Böyle bir grubun düşüncesi bile ürkütürdü beni, genç kızların toplandığı kiliselerden uzak dururdum ama bazen gün ortası ayinlerine giderken yalnız bir Meryem'in Çocuğu ya da tenha sokaklardan evlerine dönen küçük bir grup görürdüm, cemaatin kıyafetleri üzerlerinde olurdu hâlâ: bel altına kadar inen mavi bir pelerin ve üzerinde beyaz tül benzeri bir şey ya da ben böyle hatırlıyorum; ayrıntılara dikkat edecek kadar yaklaşmadım hiç).

Martin Dillon'ın beni kendi yaşam biçimine döndürmeye çalışmadığı zamanlarda vaktimizin çoğunu at yarışlarından konuşarak geçirirdik. Her cumartesi yarış-

lara giderdi Martin, hatta hafta içi bir ata para basmak istediğinde yıllık izninden kullanırdı bazen. Yan yana masalarda oturduğumuz pek çok günde onun telefonla bir BF'yi arayıp bahis yaptığını duyardım, BF'nin ismini hâlâ hatırlıyorum: Charlie Cotton. Martin'in tanıdığı birkaç küçük antrenör ve arsız ahır kâhyası vardı, bu adamlar zaman zaman kazandıran tüyolar veriyordu Martin'e. Avanak bir bahisçi olduğumu düşünmesine sinir oluyordum ve babamın Flemington'da tanıdığı birkaç akıllı adam olduğunu söylüyordum.

Babamın o zamanki BF ganyancısı Hughie Thomas diye bir adamdı. Hughie yabana atılacak bir ganyancı değildi, babam Lickity yarışa çıkmadan beş dakika önce onu arayıp Teddy ve kendisi için yüklü bir bahis yapacaktı. Yarıştan önceki akşam bana on pound verdi babam (bugünün parasıyla beş yüz dolardan fazlasına denk düşen bir meblağ) ve Martin Dillon'ı ganyancısını arayıp parayı Lickity'ye basmaya ikna etmemi istedi. Martin'e numara çekecektim, at yarışından hiç anlamayan acayip bir teyzeme bir yerlerden atın kazanacağına dair tüyo geldiğini ve benden ata para basmamı istediğini söyleyecektim. Yarışın başlamasına on dakika kalana kadar parayı vermeyecektim, o ana dek mevzuyu unutmuş gibi yapacaktım.

Her şey planlanmıştı. Martin telefon edip Charlie Cotton'a bahsimi yaptırdı ama sürpriz bir haber iletti bana Charlie'den, adam Lickity'nin adını duyunca daha az önce başka bir bahisçinin ata epey para bastığını söylemiş. Charlie bahisçinin basmak istediği paranın bir kısmını basmasına izin vermek zorunda kalmış. Bunu duyunca Martin'in de ata az miktarda para basmak istemediğine şaşırdım. Teyze hikâyeme inanıyor muydu gerçekten de? Bullion ofisindeki kıdemsiz kâtibin kıymetli

bir bilgiye bir kereliğine de olsa sırdaş olmuş olabileceği aklına gelmiyor muydu?

Bir ayrıntıdan daha bahsetmem gerekiyor. Teddy ile adamlarının para bastığı çoğu atın oranı düşüktü. Bastıkları miktarlar ise iyiydi, bire üç veren bir atın kazanması bile muazzam sonuçlar veriyordu. Teddy babama Lickity'nin yenilmeyeceğini söylediği için ikimiz -babam ile ben- atın başlangıç oranının bire iki olmasını bekliyorduk. Yarış Warrnambool'de koşulan, henüz galibiyeti olmayan iyi kalite atların katıldığı bir yarıştı ve Lickity ilk bahislerde muhtemelen bire üç oran verecekti. Ama bahis çemberinde eşi dostu yoktu hiç, atçılar böyle derdi bu durumlar için. Lickity'ye hiçbir büyük bahisçinin para basmamasına ek olarak Teddy ortama girip atın en yakın rakibine birkaç yüz pound basmıştı. Arz talep mekanizmasının kanunları bahis çemberinde de aynen işler. Görünüşe göre Warrnambool hipodromunda kimse Lickity'ye para basmak istemiyordu, bu yüzden atın oranını yükseltti ganyancılar, bahisçilerin aklını çelmeyi ümit ediyorlardı.

Bu esnada Victoria ve New South Wales'teki vurgundan haberdar olan tüm bahisçiler ganyancılarının izin verdiği ölçüde parayı Lickity'ye basmayı bekliyordu, at kazanırsa bahislerin ödemesi Warrnambool'de yarış başladığı anda verilen oranlar üzerinden yapılacaktı.

Martin Dillon hafta içi yarışlarında ilgisini çeken bir şey varsa daima ne yapıp edip yarışları dinlerdi radyodan. Azimli bir grup bahisçi Darphane'nin Madenî Para Salonu'nda ya da Eritme Departmanı'nda bir yerlere radyo saklamıştı. Lickity'ye benim adıma bahis yaptıktan sonra yarışı dinlemeye gitti Martin. Ben ofisin ufaklığıydım, masamdan ayrılmadım bu yüzden. Martin döndüğünde tuhaf biçimde düşünceli gözüküyordu. Teyzemin çok gü-

venilir bir kaynaktan tüyo aldığını, Lickity'nin tüm yarışı önde götürüp dört boy farkla galip geldiğini söyledi.

Biraz sonra, meraktan olacak herhalde, Charlie Cotton'a aradı atın oranlarını öğrenmek için (hipodrom dışı ganyancılar öyle organizeydi ki hipodromdaki ajanları her yarıştan dakikalar sonra başlangıç fiyatlarını onlara iletirdi). Martin'i Charlie'ye Lickity'nin oranlarını sorarken izledim. Martin tıpkı benim gibi atın bire iki ya da bire üç orandan başladığını düşünmüştü. Ganyancı Charlie'yi bir dakika kadar daha dinledi, Martin gibi gün görmüş yaman bir bahisçinin bile duyduklarına şaşırdığını görebiliyordum. Telefonu kapattı, sandalyesinde bana döndü. Bana ilk önce Lickity'nin bire beş orandan başladığını söyledi. Ardından Charlie'nin Melbourne ve Sydney'deki tüm büyük BF'lerin şaşkına döndüğünü ve büyük ödemelere mecbur kaldığını duyduğunu söyledi. Lickity vurgunu son yılların en iyi planlanan ve en büyük vurgunlarından biri olmuştu. O bahsettiğim hayran bakışların ilkine işte o zaman maruz kaldım.

Lickity'nin galibiyetinden sonra Martin Dillon ile yalnızca birkaç hafta daha çalıştım. Yeni yılda Darphane'den ayrıldım ve öğretmen okuluna yazıldım. Onunla geçen son haftamda Martin benim zannettiği gibi kızsız, mankafa bir genç olmadığıma karar vermiş gibi gözüküyordu. Hatta ara sıra bana sırıtıyordu, teyzemin yakın zamanda başka tüyo alıp almadığını soruyordu.

Lickity o kârlı galibiyetinden sonra kısa bir süre daha iyi gitti, ardından 1958 güzüne dek bir daha yarışlara çıkmadı. Sonraki yarışı Bendigo'daydı, oranın zemini Warrnambool'den daha sertti. Bu sefer büyük vurgun falan yoktu ama Teddy babama ata güvenle para basabileceğini söylemişti. Babama öğretmen okulundan bir günlüğüne

izin alabileceğimi söyledim, babam da bana yirmi pound emanet etti. Babam at yarışı meselelerinde bazen hafif bir paranoyaya meylederdi. Beni Teddy ile adamlarının bahis yapacağı yerden, parmaklıklardaki ganyancılardan uzak durmam konusunda uyardı. Teddy beni en son on yaşındayken görmüştü ama babam adamın beni tanımasından ve ben paramızı akıllı adamlardan önce bahse yatırırsam bundan rahatsız olacağından korkuyordu.

Bendigo'ya, yıllar boyunca at yarışı seyircilerini Flinders Caddesi'ndeki Ball and Welch's mağazasından alıp kırlara götüren otobüslerden biriyle gittim. Yolcuların çoğu yaşlıydı ama yanımda oturan ve az sonra benimle sohbet etmeye başlayan adam yirmilerinin sonlarındaydı. Yolculuk boyunca iyi ahbaplık ettik, epey çene çaldık. Wollongonglu bir muhasebeciydi, yıllık izinlerini tek başına geçiren bir bekârdı, toplu taşımayı insanlarla tanışabilmek için kullanıyordu. Yarışlara gideceğini ama ortamı görmek için birkaç gün daha Bendigo'da kalacağını söylüyordu. Ona çocukken Bendigo'da yaşadığımı söyledim ki bu doğruydu, yarışlarda eski dostlarla ve akrabalarla karşılaşmayı umduğumu da belirttim. Bu tümüyle doğru sayılmazdı. Bendigo'da hiç akrabam yoktu, eski dostlarla da kopup gitmiştik. Yarışlarda benimle karşılaşmaktan memnuniyet duyacak birileri varsa Bourke kardeşlerdi anca. Lisanslı ganyancılardı, aynı zamanda BF'ydiler. Babam bizi on yıl önce aceleyle Bendigo'dan çıkardığında Bourke kardeşlere epey bir borcu vardı. Beni rehin alıp babama fidye mesajı gönderirlerdi belki. Şaka yapıyorum tabii ama o gün Bourke kardeşlerden birini uzakta bir yerde görünce hemen arkamı döndüm. Adamla göz göze gelmeye cesaret edemedim.

Muhasebeciyle yarışlarda birlikte değildik ama birkaç

yarışı aynı yerden izledik. Ona Lickity'den hiç bahsetmedim. Görevim bahis çemberinin arkalarında sessizce bahsimi yapıp her şey yolunda giderse yine sessizce kazancımı almaktı. Wollongonglu adam ona Lickity'ye biraz para basmasını söylesem ne yapardı bilmiyorum. Muhasebecilerin zengin insanlar olduğunu düşünüyordum. Kim bilir, belki de yanında bir sürü banknot taşıyordu, kendi vurgununa kalkışabilirdi.

Lickity'nin oranları yine iyiydi, muhtemelen rakibinin güçlü olması yüzündendi bu. Açılış oranı bire üçtü ama bu oran çok geçmeden yükseldi. Babamın yirmi pounduna ben de beş pound ekledim. Arka sıralardan bir adam bire dört oran veriyordu, Lickity'ye parayı bastım, yüz pound kazanacaktım yarışı kazanırsa. Muhasebeciden uzak durdum, yarışı tek başıma izledim. Lickity tüm yarışı önde götürdü, Warrnambool'deki gibi rahatça kazandı.

Babamın talimatlarına uymuştum, parmaklıklardaki ganyancılardan uzak durmuştum ama çemberin arkalarındaki adama bahis yaptırdığım için paramı ana çimlerden gelip geçen insanların gözünün önünde almam gerekiyordu. Banknotları katlayıp cebime koyarken muhasebecinin uzaklardan bana baktığını gördüm. Başka biri olsa bir şey demek zorunda hissetmezdi ama ben utancımı daima konuşarak bastırmaya çalışmışımdır. Adamın yanına gittim, ona tuhaf teyzemi anlatmaya giriştim. Teyzemle son yarıştan hemen önce karşılaşmıştım... Ganyancılara bahis yaptırmayı hiç sevmezdi teyzem, bu yüzden benden onun yerine bahis yaptırmamı istemişti... Konuştukça aptallaşıyordum ama Wollongonglu adam çok kibardı, hikâyemi hiç sorgulamadı. Hatta sanırım biraz etkilenmişti, daha önce bahsettiğim o hayran bakışlardan ikincisine mazhar olmuştum çünkü.

12

Turuncu, Mor Manşetler, Siyah Başlık

Film izlemeyi bırakalı yıllar oluyor. Gençliğimde bile filmlerin karmaşık hikâyelerinden, o pek zeki diyaloglarından, başrollerin anlamlı bakışlarından yorulurdum. Ama 1950'lerin sonlarında yağmurlu bir gün tek başıma bir banliyö trenine atlayıp *The Rainbow Jacket* isimli İngiliz filmini izlemek için Melbourne'e gittim. Hikâye en hafif tabirle inandırıcılıktan uzaktı, oyunculuklar yetersizdi ama uzun yolculuğumun zahmete değer olduğunu düşündüm. Birkaç gün önce, mütevazı bir eleştiride bu Technicolor filmin İngiliz hipodromlarından gerçek yarış görüntüleri içerdiğini okumuştum. Bu görüntüler birkaç dakika sürdü yalnızca ama umduğum şeyi bulmuştum ben: İngiltere'deki yarış rengi setlerinin ayrıntılarını görmüştüm ilk kez. Renk setleri ekranda çok kısa süre görünmüştü, filmden sonra bir tek tasarımı bile tümüyle hatırımda tutamadım. Ayrıntıları şöyle bir görmüştüm yalnızca: kulakları cam yeşilinden ve leylaktan bir başlık ya da çuhaçiçeğinden ve açık sarıdan zemin üzerinde çikolata kahverengisi çapraz kuşaklar, ben bunlara kuşak diyordum ama sonradan öğrendiğime göre İngilizler çapraz kemer diyormuş. Böyle ufak tefek bir yığın dü-

zensiz ayrıntı hatırlıyorum ama bunlar on yıl önce yarış renklerini incelemeye başladığımdan beri şüphelendiğim şeyi doğrulamaya yetiyordu: Avustralya renkleri genel olarak donuk ve sürprizsizdi, İngiliz renkleri ise, onlara aşina olmamama rağmen söyleyebiliyorum bunu, sıra dışı bir çeşitliliğe sahipti ve genel olarak Avustralya'dakilere göre daha dikkat çekici ve iddialıydı. *İddialı* sözcüğü bu bağlamda biraz tuhaf kaçıyordur belki ama bunu daha sonra açıklayacağım.

The Rainbow Jacket'ı izlememden belki yirmi beş yıl sonra bir gün Armadale, High Caddesi'nde, Melbourne'ün güneydoğusundaki moda alışveriş bölgesinde dolanıyordum, karım kıyafet mağazalarında gezerken ona eşlik ediyordum. Yıllardır Armadale'e gelmemiştik, pahalı mağazaların arasında bir kitapçı bulabilir miyim acaba diye düşünüyordum. Tren istasyonunun yanındaki pasajda bir kitapçı bulmakla kalmadım, konusu atlar olan kitaplara ve yayınlara adanmış bir kitapçı buldum. İçeri girdim, gösteri atlarına ve atlı etkinlikler gibi başka pek çok konuya dair kitap raflarının arasından yürüyüp at yarışı bölümüne geldim. Kitapçının sahibi ya da artık her kimse, belli bir şey arayıp aramadığımı sordu. Bu soru canımı sıkar aslında ama adamdaki bir şey ona güvenebileceğimi söylüyordu. At yarışı saplantısıyla ve at yarışına dair konuşacak kimseyi bulamamakla geçen bir yaşam yalnız hissettiriyor bazen, adamın uğraştığı bu kitaplardan birkaçını okumuş ve bunlardan etkilenmiş olmasını ümit ediyordum. Adama evimde iyi bir at yarışı kütüphanesinin olduğunu ama kütüphanemde belli türde bir kitabın daima eksik olduğunu söyledim; çokça düşlesem de muhtemelen var olmayan bir kitaptı bu. Evet, dedim adama, bir gün hiç bilmediğim bir kitapçıya gireceğim

ve tozlu bir rafta tercihen İngiltere'den at yarışı renklerinin illüstrasyonlarını barındıran kalın bir kitap bulacağımı düşlüyorum. Meğer adam dramadan hoşlanıyormuş. Ben konuşurken yandan yandan bana yaklaştı. Dikkatle yüzüme bakıyordu, kafamın arkasındaki rafa elini uzattı. Sustuğum zaman A4 boyutunda, koyu yeşil kapaklı sade görünümlü bir kitabı gözümün önüne tuttu. Aradığım kitabın böyle bir şey olup olmadığını sordu teklifsizce.

Kitap bu satırları yazarken yanımda duruyor. 1980'lerin başında elli dolar ödedim bu kitaba. Fiyatı bin dolar olsaydı bunu alabilmek için uzun zaman başka hiçbir kitap almadan para biriktirmeye razı gelirdim. Kitabın adı *The Benson and Hedges Book of Racing Colours*, Büyük Britanya Jokey Federasyonu yayınlamış. Yayın yılı 1973. Kitabın yayınlanma hikâyesi girişte anlatılıyor. Görünüşe göre Jokey Federasyonu, Sakat Jokeyler Fonu için bir fikir bulmuş. Benson and Hedges sigarasının üreticileri maliyeti üstlenmiş. Dokuz binden fazla yarış rengi seti sahibi renklerinin kitapta basılmasına izin vermiş. Kitap ne kadar sattı ya da sakat jokeylere ne kadar para gitti hiçbir zaman öğrenemeyeceğim. Kitabı hazırlayan insanlar da bu kitabın beni ne denli tatmin ettiğini hiç bilemeyecek.

Kitabın şu an doksan dördüncü ve doksan beşinci sayfaları açık. Önümde elli altı tane renk seti duruyor. İçlerinde Bay P. C. Evans'ın renkleri de var: leylak ve pembe kol şeritleri, leylak başlık. Karşı sayfadan Lord Fairhaven'in renklerinin bakır, gümüş kasnak, kolluk ve başlık olduğunu öğreniyorum. Başka bir sayfaya bakalım... 236. sayfa, Capt. C. R. Radclyffe'in renklerinin lacivert, gri kuşak, yakalık, manşet ve başlık olduğunu söylüyor, Bay Muhammed Refik'in renkleri ise siyah, altın sarısı kuşak, manşet ve halkalı başlık. "Yani?" diye soruyordur

belki okuyucu. Kırk yıl önce İngiltere'de birinin tasarımı için şu ya da bu rengi seçmesinin ne önemi var?

Bazı insanlar için rakamların ya da alfabenin harflerinin renkleri olduğunu okumuştum bir yerlerde. Marcel Proust'un *Kayıp Zamanın İzinde*'sinde anlatıcı bazı yerlerin isimlerindeki ünlü sesleri farklı renklerle ve tonlarla ilişkilendirir. Benim için her tonun ve rengin belli insan tipiyle özdeşleşen iptidai bir niteliği vardır, renklerin kombinasyonundan ise şahsiyetlere dair ipuçları alırım. Muhakkak pek çok insan renklerden en az benim kadar etkileniyordur; at yarışı renklerinden etkilenenler o kadar çok olmasa bile. Renklere duyduğum ilginin koku yetisinden yoksun olmamla bir alakasının olduğunu düşünüyorum. Bazen insanları buna inandırmakta zorlanıyorum ama ömrüm boyunca hiçbir şeyin kokusunu almadım. Güçlü kokularının olduğu söylenen çiçeklere burnumu dayadım ve hiçbir şey duyumsamadım. Bir keresinde tencerenin suyu taşıp ocağı söndürmüştü, odaya gaz dolmuştu ve ben sessiz sakin kitap okumaya devam etmiştim. Kırmızı gülün kokusu kırmızıdır, gazın kokusu parlak mavidir. Önceki paragraflardan birinde *iddialı* kelimesini kullanmıştım. Bana kalırsa her renk ve her renk kombinasyonu bir şeyler iddia ediyor. Daha yalın ifade edelim: Aklım erdi ereli renklerin bana bir şeyler anlatmaya çalıştığına inanmışımdır.

At yarışı renklerinin gözümde ulusal bayraklardan ya da hanedan armalarından hiçbir farkı yok. Pek çok bayrağın rengi temsil ettiği ulusun umutlarını ve inançlarını işaret eder, bazen de o ulusa ait toprakları, suları sezdirir. Aynı şekilde armalar da çoğunlukla taşıyıcılarının tarihlerini, başarılarını anlatır. Yarış renklerine ilişkin yorumlarım birçok kişiye keyfî ya da hayalî gelebilir ama bunların

kendi içinde bir tutarlılığı var; yarış renklerine dair kanaatlerim zamanla daha da karmaşık hale gelse de temelleri çocukluğumda atılmıştı.

Gördüğüm ilk renkler daha önceki bölümlerden birinde renkleriyle birlikte bahsettiğim Clarry Long'a, koşum atlarının antrenörüne aitti. El sürdüğüm ilk renk seti ise babamın 1940'ların ortalarında Bendigo'da birkaç aylığına sahip olup eğittiği Zimmy diye bir ata aitti. Çoğu zaman para sıkıntısı çeken babam renk setini artık buna ihtiyacı olmayan birinden aşırıp kendi ismine kaydettirmişti. Yarış kitaplarında sarı, mor kolluk ve başlık olarak geçiyor bu set ama benim bu meseledeki katı kurallarıma göre sarı, eflatun halkalı kasnak ve başlık olarak geçmeleri gerekiyor. Kumaşın hissi çok hoşuma gitmişti, ceketin üzerindeki düğmelerde gerilmesine bayılmıştım ama renkler ve desenden Clarry Long'un solgun mavi yıldızlı kahverengisinden hoşlandığım kadar hoşlanmamıştım, hiç hatırlamıyorum ama eminim okul boyalarımı ara sıra elime alıyordum ve kahverengiyle solgun mavinin çeşitli düzenlemeleriyle ceketler ve başlıklar tasarlıyordum, bir yandan da bu iki rengin birleşiminin beni neden böyle çok etkilediğini merak ediyordum.

Gördüğüm ilk at yarışı rengi illüstrasyonu, *Age*'in *Weekly Times*'a rakip olarak çıkardığı uzun zaman önce yayından kalkan *Leader* dergisinin sayfalarının arasından düşen kuşe kâğıt bir posterdeydi. Poster Bernborough'nun başarılarını kutluyordu ve doru atı jokeyiyle ve atın kariyerinin sonlarındaki sahibi Azzalin Romano'nun renkleriyle gösteriyordu. Bir şeyin illüstrasyonunun ya da yazılı anlatımının beni o şeyin kendisinden daha çok etkilediği pek çok örnekten ilki buydu sanırım. 1940'lardaydık, o zamanlar renkli illüstrasyonlar fotoğrafların tıpkı-

basımından ziyade tablo gibi görünürdü, posterin zengin tonları Clarry Long'un ceketinden ya da Zimmy'nin sarısıyla eflatununa dokunmaktan daha çok etkilemişti beni.

Bay Romano'nun renkleri turuncu, mor manşetler ve siyah başlıktı. Bernborough en gözde atlarımdan biridir ama turuncu, mor ve siyah hangi atta olursa olsun bana aynı ölçüde cazip geleceğine inanıyorum. Bernborough ile Bay Romano'nun ölümünden çok sonra, renk seti Sör Tristan Antico adına yeniden kaydedildi, bu adam da Romano gibi İtalyan kökenli başarılı bir iş insanıydı. Sör Tristan'ın bazı atları çok iyiydi ama vasat performanslar gösteren atları da vardı. Neredeyse her hafta renklerinin gelip geçtiğini görüyordum, böyle derlerdi, bu renklere her seferinde hayran oluyordum ve uzun zaman önce kapıldığım aynı cazibeye kapılıyordum tekrar tekrar. Bu cazibe bir noktada üç bölümlü basit tasarımdan kaynaklanıyordu. Dikkat çekmek için yırtınan benekler ya da şekiller yoktu, yalnızca formayı oluşturan üç renk, üçü de sessizce birbirlerinin cazibesini artırıyordu. Bazı okuyucuları şaşırtma, hatta güldürme pahasına renklere verdiğim tepkileri kelimelere dökmeye çalışacağım. Turuncuyu, moru ve siyahı sakin bir özgüvenle, vakarla ve sarsılmaz bir azimle özdeşleştiriyorum.

Anlatmaya çalıştığım şekilde beni etkileyen başka bir tane daha renk seti var yalnızca. Bu renkleri gerçekte görmedim, bir yarış kitabından biliyorum. 1950'lerde, Victoria'daki çoğu rengin tekdüze ve sürprizsiz olduğu zamanlarda, Nitro isimli bir at Warrnambool'de izlediğim bir yarışa katılmıştı. At yarıştan çekildi, daha sonra onun adını da aynı renkleri taşıyan başka bir atın adını da hiç duymadım herhalde. O zamanlar renkli kalemlerim vardı, bu kalemlerle pek çok kez Nitro'nun renklerini res-

metmeye çalıştım, renkler üzerine düşündüm uzun uzun, keyif aldım bunlardan: gri, turuncu manşetler, kırmızı kolluk ve başlık.

Renkli kalemlerle resmettiğim tek renk seti Nitro'nunki değildi elbette. 1950'ler boyunca ve o zamanlardan beri aralıklarla da olsa, gördüğüm, bir yerlerde okuduğum ya da kendi tasarladığım renk setlerinin küçük örneklerini çizesim geliyor. İlk başlarda tek amacım gerçek ya da değil fark etmeksizin, yarış renklerinin engin çeşitliliğini gözlerimin önüne getirip bunlardan haz almaktı. Ama zamanla ciddi bir görevle uğraştığımın farkına vardım: İdeal renklerimi arıyordum, beni dünya gözünde temsil edecek özgün kombinasyonun peşindeydim. Denediğim yüzlerce rengin çoğunu sakladım elbette. İlk yıllarda özgün olmaya uğraşıyordum. Tasarımlarımın çoğu çapraz şeritler içeriyordu ki bunlar o zamanlar çok nadir görülen şeylerdi, sonradan moda oldular. Pablo Picasso'nun mavi dönemi vardı, benim ise yeşil ve mavi dönemim olmuştu. Yeşil ve mavi de tıpkı çapraz şeritler gibi birlikte çok nadir görülürdü ama bunlar da sonradan moda oldular. Picasso'dan daha çok dönemlerden geçtim doğrusu, sonra yaklaşık otuz yıl önce kahverengi ve leylakta karar kıldım. Bugüne dek bunlar benim renklerim oldu ama hâlâ tatmin edici bir tasarım bulamadım.

Görevin ciddi olduğunu söylemiştim, ciddiye de alıyorum. Başka insanların kendilerini dinî, politik ya da kültürel işlere adamaları gibi ben de at yarışına adadım kendimi ama sanırım yine de kendimle biraz dalga geçebilirim. Bir yerlerde bazı bestelerin (Bach'ınki miydi? Beethoven'ınki miydi? Unuttum) insan ruhunun kendini Tanrı'ya açıklama çabası gibi geldiğini okumuştum. Kahverengiyle leylağın kusursuz kombinasyonunu bulabilir-

sem kendimi açıklamış gibi hissedeceğim. Ama kusursuz renk setimi asla bulamayacağım gibi görünüyor. Bunun sebebi hayatımın büyük bölümünde kendimi kandırmış olmam mı? Yarış renkleri inandığımın yarısı kadar bile anlamlı değil mi? Yoksa ruhum açıklanamayacak denli bir keşmekeşin içine mi düşmüş?

13
Pavia ve Tulloch

Elli yıllık *The Times Dünya Atlası*'ma göre Pavia, Milan'ın kırk kilometre güneyinde bir kasaba ya da şehir. Pavia ismi aynı zamanda Lizbon'un doksan kilometre doğusundaki bir noktaya da ait. Ama Jack Casamento diye bir adam atlarının birine Pavia diyorsa, bu adamın Portekiz'i değil İtalya'yı andığından emin olabiliriz.

Pavia (lacivert ve pembe çapraz şeritler) dikkatimi ilk kez 1950'lerde Warrnambool'deki yaz yarışlarında bir engelli yarışını kazandığında çekti. Atın yarıştan önceki formu ortalamaydı, yarışa bire on iki orandan başlamıştı. Yarıştan yaklaşık yirmi dakika sonra, ilk üçe girenler ve kaybedenler ahırlarına dönerken yanık tenli ak saçlı bir adamın bir dışarıdaki ganyancısından bir tomar onluk aldığını gördüm. Adamı takip ettim ve diğer iki ganyancıdan da aynı büyüklükte tomarlar aldığını gördüm, Pavia'nın sahip antrenörünü izlediğimden hiç şüphem kalmadı böylece. At yarışı meraklısı insanları ne şekilde olursa olsun izlemekten daima zevk almışımdır, bu yüzden Jack Casamento'yu takip ettim, bir ahır yamağıyla birlikte Pavia'yı kaşağılayışını, dizginleri indirişini, atı otoparka doğru götürüşünü uzaktan izledim. Jack'in yüzündeki ifade sürekli kaş çatıyormuş gibiydi, onun hem hipodromda hem de hipodrom dışında sert bir adam olduğuna hükmettim.

Daha önceki bir bölümde bahsettiğim babamın küçük kardeşi Louis ömrü boyunca ya Warrnambool'de ya da Warrnambool civarlarında yaşadı. Aynı günün ilerleyen saatlerinde Louis amcamdan Jack Casamento'nun geçimini sebze meyve toptancılığı yaparak sağladığını öğrendim. Adam haftada birkaç kez Melbourne'deki büyük toptancılar pazarından bir kamyon sebze meyve alıyormuş, aldıklarını Warrnambool'e getiriyormuş ve buradaki manavlara ve başka iş yerlerine satıyormuş. Louis o gün Pavia'nın sahip antrenörüyle ilgili birkaç ilginç şey daha söyledi.

Bir önceki cümle tam olarak doğru değil. O gün yarışlara Louis ve Louis ile babamın uzak bir kuzeni olan Joe Rowan'la gittim, adam Sydney'den tatile gelmişti. Joe evliydi, kırk yaşlarındaydı, Louis de aynı yaşlardaydı ama bekârdı. Ben ise ilk gençliğinin sonlarında masum bir delikanlıydım. Louis, Jack Casamento'nun geçimini nasıl sağladığını anlatırken hem benimle hem Joe Rowan'la konuşuyordu. Ama Pavia'nın sahip antrenörüyle alakalı sonraki ilginç bilgiyi paylaşırken yalnızca Joe'ya baktı, sesini alçalttı, sanki onu duymamı istemiyordu ama ağzından çıkan her kelimeyi duyduğumu biliyordu. Louis mırıldanarak Jack Casamento'nun haremi olduğunu söylüyordu. Louis'ye tam olarak ne demek istediğini soramayacak kadar utangaçtım ama Joe hemen sordu. Louis hâlâ yalnızca Joe'ya bakarak ve ben duymuyormuşum gibi yaparak anlattı. Püriten bekâr amcamın yalnızca akranlarım arasında sarf edildiğini duyduğum bir ifadeyi kullanmasına çok şaşırmıştım. Louis'nin dediğine göre Jack Casamento bir anneyle ve kızıyla yaşıyordu ve *iki* kadınla da birlikte oluyordu.

Bahis yaptığım bir yarışı izlerken haliyle para bastığım atın kazanmasını isterim ama tıpkı babam gibi yarış sıra-

sında tek kelime etmem, hiç bağırmam. Bahis yapmadığım bir yarışı izlerken ise asla itidalli ya da tarafsız davranmam. Muhabbet beslediğim birine ait bir ya da bazen iki üç atın tarafını tutarım. Bir yarış atım ya da bir atta hissem olmadı hiç, tanıdığım at sahiplerinin sayısı da bir elin parmağını geçmez. Ama yaklaşık otuz yıl boyunca, eskiden Victoria Yarış Kulübü'nün işlettiği maaşlı organizatörler kurulunun denetlediği Yamak Jokeyler Okulu'nda genel eğitim ve hitabet dersi verdim. Bu zaman zarfında, sonralardan başarılı jokeyler olan düzinelerce gençle uğraştım. Bazıları at binmeye bugün bile devam ediyor. Bazıları antrenör oldu. Kimileri varlıklı ve başarılı, kimileriyse görünene göre kıt kanaat geçinen yamakların eğitmenleriyle de daha az muhatap oldum. Bir zamanlar tanıştığım antrenörlerden bazıları bugün hâlâ eğitmenlik yapıyor. Yirmi yıldır at yarışıyla resmî bir bağım yok, yine de yıllar önce iyi anlaştığım bir jokeyin ya da antrenörün başarısı bana zevk veriyor hâlâ. Ama kazanmasını istediğim ya da desteklediğim jokeylerle antrenörlerin çoğunu hiç tanımıyorum. Evet, yüzlerini yalnızca gazetelerin illüstrasyonlarında ya da başka şehirlerde koşulan yarışlarda dürbünümü biniş alanına doğrultup baktığım at yarışının büyük isimleri için doğru olabilir bu dediğim. Kır yarışlarında seyirciler başrollere o kadar yakındır ki onların söylediği her kelimeyi duyabilir. Şu anda yaşadığım uzak bir kesimdeki TAB dışı yarışta bir antrenörün jokeye yarıştan önce verdiği her talimatı, jokeyin yarıştan sonra antrenöre ilettiği her şeyi duyabiliyorum. Kısacası, yarışlarda yalnızca seyirciydim ömrümün çoğunda ama at yarışı ahalisinden epey bir insanla yine de haşır neşir oldum, onları yeterince gözetledim ayrıca, bu yüzden tercih yapabiliyorum: Favori insanlarımın başarılı olmasını istiyorum yarışları izlerken.

Pavia'nın sert bakışlı sahip antrenörünü bahisçilerden para tomarlarını alırken ilk gördüğümde ona karşı bir çekim hissetmiştim. Onu maceralarını haftalarca, yıllarca form kılavuzlarında ve gazetelerin sonuçlar kısmında takip edeceğim insanlar arasına almaya hazırdım. Bir gazetenin arka sayfasında Pavia ya da Casamento ismini ararken, lacivert ile pembeyi ve bu renklerin sahibi sert adamı düşünürken görebiliyordum kendimi. Amcamın Jack'in toptancı olduğunu söylemesi ise adamdan iyice hoşlanmama sebep oluyordu. Jack zenginliğini miras yoluyla değil çalışarak kazanan biriydi. Haftada birkaç gün şafak sökmeden Footscray'deki hallere gidiyordu. Yıllar boyunca haftalarca Princes otoyolunda gidip geliyordu kamyonuyla. Ve çift oranlardan yarış kazanan bir at yetiştirmesini de biliyordu. Helal be Jack!

Peki ya haremi oluşunu nereye koyacaktım kafamda? Böyle bir adama duygusal yatırım yapmalı mıydım? Aleni bir günahkârın laciverdi ve pembesiyle yan yana gelmeli miydim, bu günahkârın yetiştirdiği atı desteklemeli miydim? Bu sorular sabah akşam aklımdan çıkmadı demiyorum tabii ama bunları sorguladığımı hatırlıyorum. Cevaplarım aydan aya, hatta haftadan haftaya değişiyordu. Ömrümün o kısmında ahlaki pusulam çılgınca salındı sık sık. Bunun tek sebebi, dindar amcam Louis'nin bilse *inançtan dönmek* diye tabir edeceği bir süreçten geçiyor olmam değildi. Bir Katolik olarak harem sahibi olmayı Emirlerin çiğnenmesi ve ölümcül bir günah olarak görüyorsam bir harem sahibinin başarılı bir hipodrom kariyeri olmasını isteyemezdim. Öte yandan, kendimi özgür düşünceli, agnostik ya da artık her neyse o şekilde tanımladığım o dönemde bile anne kız haremi nahoş, hatta iğrenç bir şey gibi geliyordu. Kendi içgüdülerim kadınlara

saygı duymamı ya da onlardan korkmamı emrediyordu. Haremci Jack'i pek kınayasım yoktu açıkçası. Daha ziyade bana barbarca gelen yaşam biçimini anlayamıyordum, dünya görüşünün benden tümüyle uzak olduğunu düşünüyordum.

Louis'nin Joe Rowan'la bana anlattığı ikinci ilginçlik Jack Casamento'nun Pavia'nın sahip antrenörü oluşunun hikâyesiydi. Louis hikâyeyi Jack'in tanıdıklarından birinden duymuştu, anlatılanın temelde doğru olduğundan hiç şüphesi yoktu.

1956'ya kadar, Jack Casamento sahip olduğu ve yetiştirdiği atların anca birkaçını, kendi gibi ufak çaplı sahiplere ve antrenörlere cüzi meblağlar karşılığında satabilmişti. 1956 başlarında Jack yeni ve gözü pek bir politika izlemeye karar verdi. İşleri iyi gidiyordu, güz pazarında iyi yetişmiş bir tay almayı planlıyordu. Tayını Melbourne'deki ya da Adelaide'deki pazarlardan da seçebilirdi ama çok daha hırslıydı Jack. Wellington, Yeni Zelanda'da Şu meşhur Trentham kataloglarından aldı, satın alabileceği olası atların bir listesini çıkardı. Bütçesi bin gine civarındaydı (bir gine yirmi bir şiline denk gelir ya da bir pound bir şiline. Bu birim at satışları dışında kullanılmıyor artık. Sanırım satıştan sorumlu şirket komisyon olarak gine başına bir şilin alıyordu. Bu da satış fiyatının yüzde 4,76'sına denk düşüyor). Bin gine öylesine bir meblağ değildi asla ki 1950'lerin sonlarında ortalama bir Melbourne yarışının ödül parası bin pounddu. Jack kataloğu uzun uzun, dikkatle inceledi, hikâye böyle diyor, listesini çıkardı. Listenin zirvesini Khorassan'ın iki tayı paylaşıyordu. Biri Royal Battle diye bir kısraktandı, diğerinin anasının adı ise Florida'ydı.

Hikâyenin sonraki kısmının birkaç çeşidi var. Hikâyeyi anlatana göre ya Jack tayları bizzat inceledikten sonra

alışverişi yapıyor ya da Florida'nın tayından vazgeçiyor çünkü atın alıcıları az, bu yüzden başkalarının gördüğü bir kusuru görememiş olabileceğinden şüpheleniyor. Sydneyli antrenörün Florida tayını yedi yüz elli gineye satmasına rağmen Royal Battle tayına neden bin gine verdiğini belki Jack'in kendisi de hatırlamıyordur. Ama şu kesin, Jack altı ay sonrasına, Pavia ismini verdiği tay yarışlara hazırlanana ve Tulloch isimli tay Ekim 1956'da Randwick'te şaşaalı kariyerindeki otuz altı galibiyetten ilkini alana kadar yaptığı alışverişin sebeplerini düşünmemiş hiç.

Ömrüm boyunca görüp bildiğim atlar içinde Bernborough'dan sonra ikinci sıraya koyduğum atı seçmeye ne kadar yaklaştığını düşününce Jack Casamento'ya çok acımam gerekiyormuş gibi hissediyorum bazen. Ama acımaktansa öfkeleniyorum sanki. Uyanık bir atçı nasıl olurdu da kalın bir kataloğu iyice inceleyip geleceğin şampiyonlar şampiyonunu listesine aldıktan sonra son anda her şeyi berbat edebilirdi? Yoksa gizliden gizliye Tanrı'nın Jack'i haremi yüzünden ömrü boyunca sürecek ince bir cezaya çarptırdığını mı düşünüyordum?

Tulloch'un kariyerini istesem de unutamam ama Pavia'ya onu Warrnambool'de kazandığı yarışta ilk kez gördüğüm zamandan sonra ne oldu çoktan unuttum. Sonraki yıllarda birkaç engelli yarışını kazandığını hatırlıyorum hayal meyal. Kariyerinin sonlarına doğru Flemington'daki bir engelli yarışında lacivert ve pembeyi taşıyışı ise açık seçik aklımda hâlâ. Bir sıçrama yarışında mı ölmüştü yoksa ciddi bir sakatlıktan sonra uyutulmuş muydu emin değilim. Eğer böyleyse durum, Jack Casamento'ya yalnızca sempati duyabilirim.

Tulloch'un usta antrenör Tommy Smith'ten başkasının ahırında olabileceği akla hayale sığmıyor ama bazen

amcam Louis'yi zorlardım, Tulloch kariyerine Pavia ismiyle ve Jack Casamento'nun denetiminde Warrnambool'de başlasa ne olurdu düşünsün isterdim. Louis'nin tek bir cevabı olurdu. "Jack hayvanı zehirlerdi." Louis elbette Jack'in olası şampiyonu bile isteye ortadan kaldıracağını kastetmezdi, Jack'in Pavia nam Tulloch'tan iyi bir şeyler çıkarma hırsıyla, bugünlerde performans artırıcı maddeler denilen şeylerin dozunu kaçırarak atın sağlığını mahvedeceğini söylüyordu aslında.

14
Basil Burgess, Moonee Valley'de

Duymaktan ya da kullanmaktan en çok hoşlandığım deyimlerden biri, kolları kısa ama cepleri derin bir adamı tarif eder, bu adam yalnızca kendi içkisinin parasını öder ya da piyango bileti alırken bin kere düşünür. Kendimi daima zamanında ödeme yapan ve eli açık biri olarak görmüşümdür, belki gerçekten de öyleyimdir ama 1974'ün son aylarında birkaç hipodromda kolları kısa ama cepleri derin bir bahisçi olduğumu öğrendim.

1974'ün ilk aylarında maaşım her zamankinden daha yüksekti, çalıştığım yükseköğretim kurumu üniversiteye dâhil olana ve ben de öğretim görevliliğine terfi edene dek bir yirmi yıl kadar daha bu kadar çok para kazanamayacaktım. 1974 başlarında Victoria Eğitim Departmanı'nın Yayın Şubesi'nde yardımcı editördüm. Yaklaşık yirmi çalışandan ben sorumluydum ve beş on yıl içinde, patronumun emekliliğine bağlı olarak kıdemli editör olmam bekleniyordu. İş keyifliydi ama kafam başka yerdeydi. Yirmi insana ne yapacağını söylemek ve manik bir enerjiye sahip patronumla geçinmeye çalışmak akşamları ya da hafta sonları kurmaca yazacak hal bırakmıyordu hiç. O sıra yaklaşık on yıldır boş zamanlarımda kurmacalar yazıyordum. İlk kitabım yayınlanmak üzereydi, ikincisine de başlamıştım ama ikili ya-

şantımı daha fazla sürdürebileceğimi zannetmiyordum.

Beklenmedik bir çözüm belirdi sonra. Sonradan ev erkeği diye adlandırılacak olan insanlar o günlerde duyulmuş şey değildi ama karımla beraber benim bir ev erkeği olmama karar verdik. Yeni bir toplumsal düzen inşa etmeye çalışmıyorduk, yalnızca ikimizin de işine gelen şeyi yapıyorduk, tabii evin geliri biraz azalıyordu. Karım dört yıldır üç küçük oğlumuzla birlikte ev hapsi sürüyordu ve kariyerine devam etmek istiyordu artık. Ev işlerine, alışverişe, çocuk bakımına yardım etmeye alışıktım, dahası stresli bir ofistense sakin bir evde vakit geçirmeyi çok istiyordum. Yeni düzen birkaç yıl boyunca iyi işledi, sonra karımın geliri çocuklarımızın eğitimini tek başına karşılayamaz oldu ama bu başka bir hikâye.

Kitaplarımın satışından çok bir şey gelmesini beklemiyordum ama bahisle -evet, at yarışı bahsiyle- mütevazı bir gelire kavuşmayı ümit ediyordum. Babamın kötü siciline ve kendi erken dönem başarısızlıklarıma rağmen mevzunun hakkından geleceğime inanıyordum. Bahse dair yeni bir yaklaşımım vardı artık. Okul bittikten sonra bahse başladığım yıllardan beri her yarışa ufak meblağlarla gitmiştim, bu ufak meblağları hatırı sayılır paralara dönüştürmekti ümidim. 1970'lerdeki yeni yaklaşımımda ise mevzuya daha bir iş gibi bakıyordum. Kendime görece geniş bir bahis kredisi açacaktım, her gün birkaç büyük bahis oynayacaktım, anaparanın yalnızca yüzde yirmisi kadar bir gelir bekleyecektim. Peki görece geniş bahis kredisi nereden gelecekti? Süper emeklilik o zamanlarda şimdiki gibi sıkı denetlenen bir şey değildi. Yaklaşık on beş yıldır Eğitim Departmanı'ndan maaş alıyordum, ilk başlarda ilkokul öğretmenliği yapmıştım, ardından yayın memuru olmuştum ve eyalet hükümetinin maaş esaslı

süper emeklilik planından izin verilen en yüksek ölçüde prim kesintisi yapmıştım. İstifa ettiğimde tüm primlerim tarafıma geri ödenecekti; yeni bir yatırım aracıyla değil nakit olarak, bu konuda hiç şüphe yoktu. Karımın babası Büyük Bunalım'dan Tarım Departmanı'nda stok müfettişliğine girerek kurtulmuştu ve süper emekliliğinde İsrailoğulları'nın kudret helvaları yüzünden mazhar olabileceklerinden çok daha fazla saygı görmüştü. Süper emeklilikten gelen paramı at yarışı kredisi yapacağımı duysa kırbaçla döverdi beni herhalde. Ondan nasıl sakladık unuttum. O sıralar pahalı hayat sigortalarına ödeme yapıyordum, emeklilikten gelen parayı bunlar için kullandığımızı söylemiş olabiliriz ona. Her neyse, Eğitim Departmanı parayı ödeyince bugünün parasıyla yaklaşık yirmi beş bin dolarlık bir bahis kredim oldu.

Parayı kafamda yüz bahis birimine böldüm. Gittiğim her yarışta beş bahis yapmayı planlıyordum. Ganyancıların panosunu dikkatle takip edecektim ve çok para basılan ya da oranı bire beş civarına düşürülen kısa dedikleri atlara oynayacaktım. Beş atımdan birinin kazanmasına bel bağlayacaktım, bu da bana yarış başına bir birimlik kâr bırakacaktı. Her yıl yaklaşık seksen yarışa gitmeyi düşünüyordum, bunların çoğu metropol yarışları olacaktı ama civardaki taşra hipodromlarına da gidecektim (bir komşumuz, genç bir anne, ben taşra yarışlarına gideceğim zaman ücret karşılığında oğlanlara bakmayı seve seve kabul etmişti). Hesaplarımda yanılmıyorsam her yıl yaklaşık seksen birim bahis kazanacaktım, yani kredimin yüzde seksenini. Bu da karımın maaşına işe yarar bir ekleme olacaktı. Bu arada karımın planıma hiç itirazı yoktu. Ona açıklamama bile gerek olmamıştı. Bütçeden, geleceğe yönelik yatırımdan filan hiç hazzetmeyen bir müsrifti kendisi. Ayrıca bana

güveniyordu. Birlikte olduğumuz günden beri bahisle oyalanıyordum ve ailemizin maddi işlerini de tutumluca idare edebilmiştim. Babasının aksine karım süper emeklilik planının ne olduğunu hiç bilmiyordu.

Yeni kariyerimin ilk iki yarışı şehir hipodromlarındaydı. Hemen bahse koşasım gelmedi. Önce ısınma ya da giriş babında ufak meblağlarla bahis yapmam gerektiğini söyledim kendime. Her gün kazanmasını umduğum ata oynadım ve ufak bahsimden çok ufak bir kâr elde ettim. Niyetlendiğim ölçekte bahis yapmaya hemen girişesim gelmiyordu hâlâ ama profesyonel ya da en azından yarı profesyonel bahisçilik kariyerimi daha fazla erteleyemezdim.

Bir sonraki yarış Melbourne'den sadece kısa bir tren yolculuğu uzaklığında olan Werribee'deydi. O zaman Werribee banliyöden ziyade bir taşra kasabası gibiydi, yarış trenleri de hipodromun yanındaki özel peronda duruyordu. Hipodrom peronundan bahis kısmına yürürken yarış cüzdanım dediğim şeyde yüz dolar taşıyordum. Beş bahsimin beşi de galibiyete olacaktı elbette, hepsine yirmişer dolar basacaktım.

Seçip para bastığım ilk iki at kaybetti; biri fark yedi, diğeri ucu ucuna mağlup oldu. Kırk dolar kaybetmiştim, bugünün parasıyla beş yüz dolar yani. Geniş bir bahis kredisinin bahisçiyi arka arkaya on on iki kayıpta bile sakin tutması gerekir. Yalnızca iki kaybeden ata oynamıştım ama hiç sakin değildim. İki yarışı boş geçtim ve kendime bahislerin bana net bir gösterge vermediğini söyledim. Sonraki yarıştan önce işin ehli kişiler bir ata açıktan epey para bastı. Atın oranı bire sekizden bire beşe, bire altıya düşmüştü. İşte bu ata oynamak zorundaydım.

Atın ismini hatırlayamıyorum bir türlü. Mordialloc'ta-

ki eski Epsom'da yetiştirildiğini ve binicisinin yeşil sarı desenli siyah giyindiğini hatırlıyorum ama. Atın ismini hatırlayamamam o sırada epey gergin olduğumu gösteriyor. Nasıl tereddüt ettiğimi ya da elimde yirmi dolarlık banknotumla birbiri ardına bahisçilerin önünden nasıl geçtiğimi anlatmaya çalışmayacağım ancak bir şeyler beni harekete geçirdi, bahis alanından çıkıp totalizatöre[4] gittim ve parayı kısa atın galibiyetine bastım, at farkla kazandı tabii ki.

O gün başka bahis yapmadım. Son yarışa kadar durmak zorundaydım çünkü eve yalnızca hipodrom treniyle dönebiliyordum. Yarışlar Melbourne'de olsaydı bir trene ya da tramvaya atlayıp hemen eve dönerdim. Sinirli değildim, canım sıkkın da değildi. O gün kendime dair öğrendiğim şey beni şaşkına çevirmişti. Bir yarış başlarken para kavramına dair tüm algısını yitiren babamın aksine içimde bir regülatör vardı sanki, belli bir meblağın üzerinde bahis yapmama izin vermiyordu asla. Hipodroma girdiğim anda kollarım kısalıyordu, ceplerim derinleşiyordu belki de.

On beş yıl önce Basil Burgess'in iki atını, On Parade'ı ve Agathis'i (ikisi de kırmızı, azur mavisi kuşak) Moonee Valley'deki yarışlara getirdiği gün bir bahisçi olarak sınırlarımı öğrenmemiş olmam bugün hâlâ şaşırtıyor beni. Pek çok Yeni Zelandalı atlarını bahar bayramı için Melbourne'e getirirdi ama Basil Burgess, Tasman'ı kış ortasında geçmişti ve iki atı da küçük bir yarışa girmişti.

Yeni Zelandalılar -at sahipleri ve antrenörleri yanibeni büyülüyordu. Bir kere ülkelerinde ganyancıları on yıllar önce ortadan kaldırmışlardı. Bahis yapmanın tek ya-

4. (İng.) *Totalisator.* Müşterek bahisleri hesaplayan makine. (ed. n.)

sal yolu totalizatörlerdi. Yeni Zelanda'da Avustralya'daki gibi bahis vurgunları yapmaya kalkışmak ters teperdi; yatırılan miktar ne kadar büyükse, kazanılan kâr payı o kadar az oluyordu. Hep merak ederdim, Yeni Zelanda'daki akıllı adamlar akıllıklarını ya da içeriden edindikleri bilgileri nasıl kâra çeviriyordu? İlkelerinin ne pahasına olursa olsun gizlilik olduğunu düşünüyordum, bir atın vadettiği ihtimaller mümkün olduğunda az insanla paylaşılmalıydı, bir ahırın komisyonunu diğer bahisçilerin gözünün önünde üç dört bilinen şahıs değil de yalnızca bir kişi -birisinin umursamaz karısı ya da karısının annesi olabilirdi bu kişi- açmalıydı, yarışın başlamasına üç dakika kalana kadar beklenmeliydi ancak o zaman bir tomar para gizlice totalizatöre yatırılmalıydı.

Tek bahis seçenekleri totalizatör olduğundan mı bilmiyorum ama Yeni Zelandalılar bana en açıkgözlü Avustralyalılardan bile daha tahmin edilemez geliyordu. Yeni Zelandalı ferasetine bir örneği iyi hatırlıyorum. Kupadan biraz önceki Caulfield yarışlarında Yeni Zelandalı bir antrenör iki atıyla gelmişti hipodroma. Cuma günü bir yarış muhabiriyle söyleşi yaptı, atlardan birini epey övdü ki at Caulfield Kupası'nın favorilerinden biriydi. Diğer attan söz etmedi hiç. Muhabir ata dair bir şeyler sorduysa bile antrenör bunun yazmaya değmeyecek bir şey olduğunu söylemişti herhalde. Cumartesi günü, Caulfield Kupası'nın favorisi düşük oranlarla çıktığı yarışı dördüncü bitirdi. Koyu yeşil ve beyaz şeritli diğer at, adı Cybeau ya da Sybeua'ydu galiba, programdaki küçük bir yarışta koştu. At eski Guineas tribününde önümden geçerken üç boy öndeydi, bitiş çizgisini geçerken farkı daha da açtı. Bahiste dostu olmayan atlardandı, bire kırk oranından çıkmıştı yarışa.

Moonee Valley'deki yarışlardan önceki akşam Basill Burgess'in hamlelerini bilebilmek için epey çabaladım. Atlarından birinin kazanacağına ya da kazanmaya çok yaklaşacağına, diğer atının ise başka bir güne saklanacağına inanıyordum. On Parade programdaki ilk yarışlardan birinin üçüncü ya da dördüncü favorisiydi, sonraki yarışlardan birinde koşacak olan formsuz Agathis'e ise hiç şans verilmiyordu. Burgess gibi adamların kurnazlıklarına öyle bir güveniyordum ki hipodroma girdiğimde On Parade'a hiç bakmamaya ve iki poundu -o zamanki standart bahsimi-şans verilmeyen Agathis'e basmaya tümüyle ikna olmuş gibiydim. On Parade bahis alanında pek el üstünde tutulmuyor gibiydi, yoksa bu aşırılığa kaçabilirdim. Bire on orana dayanamadım, yarım bahis olarak gördüğüm bir bahis yaptım: bire ondan galibiyete bir pound. On Parade yarışı farkla kazandı.

Agathis'in yarışı yaklaşırken kafam sahiden karıştı. Hayatını tahmin edilemez tutumlardan kazanan ya da böyle yaptığını zannettiğim bir adamın ne yapacağını tahmin etmeye çalışıyordum, ya da böyle yaptığımı zannediyordum. Basil Burgess'in amacına ulaşmış olması ve Agathis'in yarışı son sıralarda bitirmesi, atın sonraki bir tarih için saklanması en olası seçenek gibi duruyordu. Ama eski South Hill tribünündeki en büyük ganyancı Frank McCann yarış başlamadan on beş dakika önce ata bire otuz üç oran verince bu düşüncelerimi sorgulamaya başladım. Kurnaz bir Yeni Zelandalının atına kârlı oranlar veriliyordu. Basil Burgess'in ters psikoloji dendiğini öğrendiğim şeyi uygulamaya koyduğundan şüphelendim. Belki de Yeni Zelandalı kurnazlığını hiç kurnazlık yapmayarak gösteriyordu? Belki de benim gibi kuşkulu bahisçiler Burgess'in planını çözmeye çabalarken adam açık bir dü-

rüstlükle hareket ediyordu? Kısaca Agathis'in para basmaya değeceğine karar verdim.

İnandığım şeyleri yapmaya cesaretim olsaydı -Basil'in düzenbazlığına dair düşündüklerime göre hareket etmeye cüret edebilseydim- On Parade'dan kazandığım tüm parayı atın ahır arkadaşına basıp üç yüz pounddan fazlasını kazanabilirdim, bu da benim için küçük bir servet demekti. Ama on poundumu riske atma düşüncesi, Basil Burgess'in kurnazlığına dair çıkarımlarımı sorgulamama sebep oldu. Yarış yaklaştıkça şüphelerim şiddetlendi. Bahis alanından ayrılmadan önce Agathis'e bire üç orandan yarım pound, yani on şilin bastım. Kazancımdan geriye kalan dokuz buçuk pound derin ceplerimden birinin en dibinde duruyordu, Agathis sahibi Basil Burgess'e Moonee Valley'deki ikinci zaferini yaşatırken kısa kollarım ceplerimin derinine ulaşamıyordu.

15
P. S. Grimwade, Central Higlands'te

Kimileri için din neyse benim için de at yarışının o anlama geldiğinden ve bunun ciddi bir mevzu olduğundan bahsetmiştim daha önce. At yarışı bana bir inançlar seti ve yaşayış veriyor. At yarışının da pek çok din gibi kendi azizleri var. Bu azizler tarihî kişiliklerden ziyade efsanevi kişilikler, en azından benim için. Azizlere dair efsanelerin hepsi benim uydurmam. Başka türlüsü olamaz zaten çünkü ben tek kişilik bir dine inanıyorum, bu dinin piskoposu da papazı da cemaati de ve bu örnekte olduğu gibi hagiografi[5] da yalnızca benim.

Okuma sanatını öğrendiğim yıllarda evimizde pek az kitap vardı ama gazetelerdeki manşetlerle, reklamlardaki sloganlarla, karikatürlerdeki konuşma balonlarıyla, paketlerdeki ya da kavanozlar ile konservelerdeki etiketlerle epey alıştırma yapıyordum. Babam banyoda neden bir şişe oksijenli su tutuyordu bilmiyorum. Dişlerini bununla mı fırçalıyordu? Kulak kirini sökmek için kulağına mı damlatıyordu? Şişeyi sık sık görüyordum işte. Kahverengiydi. Etiketin kenarları yeşildi, beyaz üzerinde bir sürü siyah harf vardı. Kelimelerin çoğunu okuyabiliyordum

5. (İng.) *Hagiographer*. Azizlerin biyografisini yazan kişi. (ed. n.)

ama tabii ki pek bir şey anlamıyordum. Şu an üçünü hatırlıyorum: şişeyi yapan şirketin ismini oluşturan üç soyadı. Felton, Grimwade ve Guerin.

Neredeyse yetmiş yıl önce şişenin üzerinde okuduğumdan bu yana Guerin ismini başka hiçbir yerde görmedim herhalde. (Bunu yazdıktan sonra on yıl öncesinin Melbourne telefon defterine baktım ve bu soyadına sahip kırk abone buldum!) Bugün Devlet Kütüphanesi olarak kullanılan binada bulunduğu zamanlarda sanat galerisi dediğimiz yere ilk götürüldüğüm gün *Felton Bequest* ifadesini pek çok tablonun kenarında gördüm ama hazır ilaç şişeleyen ailelerden birinin galeriye yüklü miktarda bağış yaptığını ise yıllar sonra öğrendim. Küçükken gazetelerin iş ya da cemiyet sayfalarını okusaydım Grimwade ismini ara sıra görürdüm muhakkak. O sayfaları hiç okumazdım ama bu ismi 1950'lerin sonlarında bir yarış kitabında ilk kez gördüğüm zaman, bu alışılmadık soyadının sahiplerinin Toorak'taki ya da o civardan bir banliyödeki bir şirketin yöneticileri olduğunu ve on dokuzuncu yüzyılda edinilen bir servetin doğrudan ya da dolaylı sahipleri olduğunu biliyordum.

Bay P. S. Grimwade'e dair az şey biliyorum ama onun atlarından birine para bastığım günü iyi hatırlıyorum. 1957 baharının başlarıydı, yarış Moonee Valley'deydi. Moonee Valley yarışlarından birkaç gün önce Kraliyet Darphanesi'ndeki meslektaşım Martin Dillon'dan Sanvo isminde bir atın (renkleri daha sonra söyleyeceğim) yüksek oranlardan bir şehir yarışı kazanmaya hazırlandığını öğrenmiştim. Sanvo birkaç taşra yarışında Martin'in dikkatini çekmişti. Üç yaşındaki at görece düşük oranlardan koşuyordu ama formsuzdu, Martin'in ve benim anladığımız üzere *ölüydü*.

Bu noktada Martin'in en çok hayranlık duyduğum inancını ya da doktrinini anlatmam gerekiyor. Babam,

Teddy Ettershank ve tanıdığım ya da bildiğim diğer çoğu bahisçi en büyük bahislerini favorilere ya da düşük oranlı atlara yapardı. Yüksek oranlı bir ata nadiren oynarlardı ve oynadıklarında da at düşük oranlı olsa basacakları paranın küçük bir kısmını basarlardı. Martin Dillon ise yüksek oranlı bir atı gözüne kestirmişse ona her zamankinden *çok daha fazla* para basacağını söylerdi hep. Martin acayipliklerı, eksantriklikleri seven biriydi biraz ama yüksek oranlara düşkünlüğü samimiydi. 1957'de Memsie Stakes Günü'nde ahırdan bilgi alan bir adam Martin'e Gay Saba'nın (siyah beyaz şeritler, kırmızı kuşak, manşetler ve başlık) bir depar yarışında galibiyetine epey para basılacağını söylediğinde Caulfield'daki ahır tribününde onunla birlikteydim.

Gay Saba kısa mesafeden yeni geçmiş bir orta mesafe atıydı, bu ata pek para basasım yoktu ama Martin Dillon bire yirmi orandan on beş pound bahis yaptı, ben de bunun üzerine mütevazı bir bahis oynadım. Martin bununla da kalmadı, sonraki yarışta Gay Saba'yı birkaç favoriyle çiftledi. Gay Saba hakkıyla kazandı, favorilerden biri de sonraki yarışta galip geldi. Ben mütevazı bir para kazandım, Martin ise bugünün parasıyla yirmi bin dolara denk bir meblağı cebe attı. Meslektaşları Martin'in 1956'da, ben darphanede işe girmeden bir yıl önce Oakleigh Plate'de Lucky Stride denilen atla (kahverengi ve beyaz dört köşe) neler başardığını hep anlatırlardı. New South Wales'ten gelen Lucky Stride bir önceki yılda, 1955'te Oakleigh Plate yarışını orta sıralarda bitirmişti ama Martin atın düzlükte tekmelenmezse yarışı kazanabileceğine inanıyordu. 1956'daki Plate yarışından önce herkese atın kazanacağını, ata yirmi pound basacağını söylüyordu Martin. Lucky Stride kazandı, Martin de bastığı parayı kırka katladı.

Martin bana Sanvo'nun şehir yarışına hazırlandığını

ilk söylediğinde ata bire yirmiden para basmayı umuyordu ama Moonee Valley'de verilen oran bire ondu sadece. O gün Martin ile ayrı tribünlerdeydik ama ata çok para bastığını söyledi bana daha sonra. Ben de bir kereliğine kendi ölçeğimde büyük bir bahis oynamıştım. Martin'in tüm tahminleri doğru çıktı ama at yarışı berabere bitirdi, biz de beklenen kazançlarımızın yarısını alabildik.

O gün ilk kez Grimwade'in yarış renklerini inceleme fırsatı buldum ve bu renklerin temsil ettiği adamın düşünceli, titiz, alışılanın dışında ince tercihleri olan biri olduğunu düşündüm. İlk bakışta renkler basit gibi görünüyordu: yeşil beyaz halkalar, mavi başlık. Ama bir bakışta kavradığım çoğu renk setinin aksine beni düşünmeye davet ediyordu bu set, tekrar tekrar zihnimde canlandırıyordum renkleri, üzerimde bıraktıkları etkiyi tahlil etmeye çalışıyordum. Yeşil beyaz 1950'lerde Victoria'da alışılmadık bir kombinasyon değildi kesinlikle. Mobilya perakendeciliğinden servet edinen Steele ailesinin renk seti yeşil, beyaz kuşak, manşetler ve başlıktı. Zengin sebze meyve toptancısı ve şampiyon Carbon Copy'nin sahibi Silk kardeşlerin seti yeşil, beyaz kemer ve kolluklardı. Yeşil beyazın benim için de belli ölçüde cazibesi vardı ama bu renklere eklenen mavi başlık başka bir şeydi. Bu mavi başlık bir ayrıntıdan ibaret değildi, sahibinin beklenmediğe ve olmayacak olana yönelik zevkini dile getiriyordu güçlü biçimde. Grimwade renklerini o sıralar New South Wales'te sık sık görülen bir renk setiyle karşılaştırırsam ne dediğim daha iyi anlaşılabilir. Gazeteci Sör Franck Packer'ın renklerinden bahsedeceğim. Sör Frank'in atları yeşil beyaz halkalar taşıyordu ve kırmızı başlık takıyordu. Bu renklerin bende bıraktığı etki, yeşil, beyaz ve mavinin etkisinden tümüyle farklıydı. Kırmızı başlık tahmin edilebilir gözüküyordu, hatta görgüsüzceydi

biraz, anlatmak istediğini iknayla değil de bağırarak anlatan birinin işi gibiydi. Mavi başlık ise -yeşil ve beyazın üzerinde cüretkâr duran koyu bir tonda değildi üstelik, azur mavisi gibiydi, göklerin tonunu çağrıştırıyordu- ayrıntı olsun diye eklenmemiş gibiydi, bir desenin parçasıydı sanki, göz boyamıyordu, derine bakmaya çağırıyordu.

Tüm bunları Sanvo'nun renklerine ilk bakışımdan mı çıkardım peki? Muhtemelen hayır ama beni epey etkilemişlerdi, bilhassa renklerin ve atın sahibi kendini çok sabırlı ve kurnaz biri olarak ortaya koyduğu zaman: Yetenekli atıyla birkaç taşra yarışı kazanabilecekken atını taşrada aylar boyunca arka sıralarda tutup şehir yarışında cüretkâr bir hamleyle sürpriz oranlardan desteklemeyi hesap eden biriydi bu adam. Sanvo'nun Moonee Valley'de başa baş geldiği gün, P. S. Grimwade efsanesi denebilecek şeyin ilk parçalarını toplamaya başlamıştım.

Tüm bunların üzerinden altmış yıl geçti, olayların nasıl geliştiğini bugün tam olarak hatırlamıyorum. Bu bölümü efsanevi figürümün kariyerinden naçizane birkaç hatıramı aktararak bitireceğim.

Başa baş aldığı zaferden sonra o yıl içinde Sanvo'nun başka bir galibiyetini hatırlamıyorum. Bir sonraki hatıramda, Eylül 1958'de Caulfield'dayım. O günlerde Caulfield'da birbiri ardına iki yarış düzenleniyordu: biri cumartesi günü Kraliyet Bayramı öncesinde, diğeri ise perşembe günü bayramda. Cumartesi günü Caulfield'da amcam Louis'leydim, Sanvo kaliteli şehir atları arasında bire elli oran veriyordu. Louis'ye ata ve sahibine duyduğum ilgiyi anlattım. Louis böyle konulara merak duyan tanıdığım nadir insanlardandı, ikimiz de Sanvo'ya az miktarda bir para bastık. Yeşil, mavi ve beyaz yarış boyunca arka sıralarda görünmez oldu, Sanvo sonuncu bitirdi yarışı. Beş gün

sonra, bayram gününde, Caulfield'a yalnız gittim. Louis, Warrnambool'e dönmüştü. Sanvo yine yarışıyordu. Bu sefer rakipleri çok daha güçlüydü, oranı bire yüzdü. Böyle kısa bir zaman zarfında iki yarışa çıkmak alışılmadık bir şeydi, şüphelenmeliydim ama beş gün önce, ata bir güzel yıkama yağlama çekmiştim ama at hiçbir şey yapamamıştı, Louis'nin yanında aşağılanıp öfkelenmiştim. Sanvo'nun yarışı kazanma ihtimalini düşünüp coşacak halim yoktu hiç. Her zamanki bahsimi favori atlardan birine yaptım, Sanvo'nun galibiyetine ise totalizatörden on şilin bastım. Dediğim gibi, rakipler bu sefer daha güçlüydü ama Sanvo bambaşka bir attı sanki. Yarış boyunca liderlerle kapıştı ve bitiş çizgisine kadar iki atla ölümüne yarıştı. Üç at çizgiyi ucu ucuna farkla geçti. Sonuç elbette beraberlikti ama Sanvo bu sefer dâhil değildi galibiyete. O gün iki yetenekli at zaferi paylaştı: Droll Prince (turuncu, beyaz manşetler, kırmızı kolluk ve başlık) ve Brocken (beyaz, yakut rengi manşetler). Üçüncü sırada burun farkıyla Sanvo vardı. Ertesi haftanın *Sporting Globe*'una göre, Sanvo'nun perşembe günkü bahis oranı bire elliden bire yüze çıkıp ardından bire altmışa gerilemişti. Bu da bana birinin ya da birilerinin bahis süresinin sonlarına doğru parmaklıklara gidip az parayla çok kazanmak için Sanvo'nun galibiyetine bahis yaptığını söylüyordu. Bahisler kaybedilmişti ama ucu ucuna, ben de küçük meblağım yüzünden sızlanmıyordum, yine de ata çok para basmadığım için utanıyordum, P. S. Grimwade'e talihsizliğinde ortak olma fırsatını kaçırmıştım.

P. S. Grimwade'in aleyhine bir mevzu varsa o da atlarının isimleridir. Sanvo, Voucher'dan olma Sans Tache'den doğmaydı. Paratone, Paramount'tan olma Folkestone'dan doğma, Britain's Pride ise Great Britain'den olma ve adını unuttuğum bir kısraktan doğmaydı. Derin hayranlık duy-

duğum bu adamın atlarına ana baba isimlerine göre isim verme aptallığına düşmesine çok üzülüyordum. Belki de biraz hoşgörülü olmalıydım ve hayran olduğum at sahibinin mütevazı davrandığını düşünmeliydim. Açıklayıcı renkleriyle kendine dair epey bir şey söylüyordu zaten. Ondan geriye kalan da çok daha aşağı insanların aklına gelebilecek at isimlerinin arkasına saklanabilirdi. Paratone bir gün Caulfield'da bire yirmi orandan uzun mesafe yarışı kazanmıştı. Britain's Pride ise benden biraz daha önce geliyordu diyebiliriz. Okuldaki son yılımda ya da ondan bir önceki yılda, bu at Flemington'da bire elliden yarış kazanmıştı.

Yeşil, beyaz ve mavinin yüksek oranlı başka bir galibiyetinden bahsedemeyeceğim. Ama Sanvo'nun 1959'da Moonee Valley Kupası'nı kazanarak adını rekorlar kitabına yazdırdığından bahsedebilirim. Gördüğüm en iyi Grimwade atıydı o; bir bahis vurgunu uğruna aylarca baskılanmamasını gerektirecek kadar iyiydi belki de. Sanvo'nun 1959'da iyi kalite atların arasında birkaç yarışta ilk üçe girdiğini hatırlıyorum. Hatta Moonee Valley Kupası'ndan hemen önce bir yarış kazanmış bile olabilir. Yetenekleri gün yüzüne çıkmıştı ve yüksek oranlar almıyordu artık. Moon Valley Kupası'nı kazanışını tribünden izledim, duygusal sebeplerden ötürü küçük bir bahis oynadım Sanvo'ya. Favorilerden biriydi.

P. S. Grimwade'e ya da atlarına dair aktaracağım başka bir şey yok. Grimwade renkleri hipodromlarda 1960'ların başlarından sonra bir daha görülmedi, belki de varlığından haberdar olduğumda yaşlı biriydi. Eğer durum buysa, atlarının ben küçükken nasıl performanslar gösterdiğini hiçbir zaman bilemeyecek olmak beni çok üzer. Belki de yıllar önce bir cumartesi günü babam radyonun başında otururken, ben duyduğum seslerin anlamını yeni yeni

kavrarken P. S. Grimwade'in atlarından biri Mentone'da ya da Williamstown'da Sanvo'nun 1959 Kraliyet Bayramı'nda Caulfield'da başarmanın ucundan döndüğü şeyi başarmıştı. Hiçbir zaman bilemeyeceğim.

Sanvo'nun kupayı kazandığı 1959 yılında Moonee Valley'deysem, neden kupa törenini izlemedim, efsanevi at sahibini neden kanlı canlı görmedim? Sanırım kafamdaki ideali gerçekle bozmak istemiyordum. Ya da belki de P. S. Grimwade, Moonee Valley ya da Coz Plate gibi törenlere bile katılmaya tenezzül etmeyen biriydi. Belki de onu at yarışını düşlemeyi deneyimlekten daha çok seven biri -benim gibi biri yani- olarak düşünmek hoşuma gidiyordu. Belki de onu Victoria, Central Highlands'teki büyük evinin verandasındaki hasır iskemleden kalkarken kuruyordum kafamda. Moonee Valley Kupası'nın radyodan yayınlandığını duyuyordu, sonra gidip radyoyu kapatıyordu, beygirine atlayıp davarına bakmaya gidiyordu.

Neden Central Highlands? Aksi yönde bir kanıtım olmasaydı P. S. Grimwade'in ovalarıyla, alçak tepeleriyle ve engin gökyüzüyle meşhur Western District'te Ballarat'ın, Ararat'ın Hamilton'ın ve Camperdown'ın dörtgene aldığı ve evrenin merkezi olduğunu düşündüğüm bir yerde kocaman bir evin sahibi olarak düşleyebilirdim. Etrafım dik tepelerle çevriliyken hiç rahat edememişimdir, dağlardan hep uzak durmaya çalışmışımdır. Ama elimdeki azıcık bilgi, P. S. Grimwade'in Broadford ile Pyalong arasında bir yerde, Melbourne'ün seksen kilometre kuzeyinde hiç gitmediğim bir bölgede bir sığır çiftliğinin olduğunu söylüyor. *Weekly Times*'ta bir haber okuduğumu hatırlıyorum, Haritama göre Pyalong'dan çok uzak olmayan Northern Highway'in kuzeyindeki High Camp diye bir bölgede Bay P. S. Grimwade adında birinin mallarının açık arttır-

maya çıkarıldığı yazıyordu, ya da buna benzer önemli bir şeydi, tam hatırlamıyorum. İsmi ve renkleri at yarışı sahnesinden kaybolmadan önce Bay Grimwade'in sahip olduğu son atın adının Glenaroua olduğunu da hatırlıyorum. Atın kazandığı bir yarış yok ama ismi beni haritamdaki başka bir bölgeye, High Camp'in yetmiş kilometre kuzeydoğusunda ana yollardan çok uzak bir yere götürüyor.

Uzun ömrüm boyunca çok az seyahat ettim ama haritalara bakıp düşünmeyi çok severim. High Camp ile Glenaroua arasındaki bölge Central Highlands'in havzasına yakın görünüyor, burası Victoria'da yitip giden Great Dividing Sıradağları'nın devamı. Haritam çıkış noktaları High Camp ve Glenaroua arasında olan birkaç dere gösteriyor, Glenaroua'nın kuzeybatısında çok da uzakta olmayan bir dağ var, yüksekliği beş yüz metre. Sanırım yarış azizimin miras yoluyla biraz paraya sahip olduğunu ama bunu göstermek istemediğini, sırtını Toorak'a dönüp ömrünün çoğunu Melbourne'ün ve etrafındaki düzlüklerin güneye uzanan ufacık pus bulutlarına bir kartal yuvasından bakarak geçirdiğini, burada ince ve anlatımcı yarış renklerini tasarladığını, yüksek oranlı atlarla yapacağı vurgunları planladığını ve adını sanını hiç bilmediği bir adama bereketli ilhamlar verdiğini düşlemeye hakkım var.

Olur da P. S. Grimwade isminde bir adamın çocukları ya da torunları bu kitabı okursa ve adama dair anlattıklarımın gerçek olmadığını, yanlış ve abes olduğunu falan söylemek isterse, hiç uğraşmasın, vaktini, enerjisini ya da mürekkebini heba etmesin boş yere. Azizime o bana nasıl göründüyse öyle hürmet etmekten hiçbir şey alıkoyamaz beni.

16
Rio Robin'i Gören Oldu mu?

Alkole dair hiçbir şey bilmeden büyüdüm. Alkolü yalnızca şiddetle ilişkilendiriyordum. Çocukluğumun dört yılını geçirdiğim Bendigo'da bir kapı komşumuz vardı, adam cuma ya da cumartesi akşamları eve sarhoş dönerdi, karısıyla çocuklarına dayak atardı ya da tehditler savurup canlarına okurdu. Bendigo'daki pek çok otelin önünden geçerken bana öfkeli bir kükreyiş gibi gelen şeyden korkardım, oysa duyduğum yirmi sarhoşun aynı anda konuşmaya çalışmasından başka bir şey olmazdı muhtemelen. Babam, babamın kardeşleri ve dedem fanatik içki karşıtı değildi, sadece Christmas'ta bir kadehçik bira ya da viski içerlerdi ama büyük büyükbabam William Murnane'in, bugünün deyişiyle sorunlu bir içici olduğunu biliyorum. Elimde yalnızca püriten Murnanelerin ifadeleri var. Zavallı William ya da Bill, artık ne diyorlarsa, uzak bir bölgede mandıracılık yapıyordu, en yakındaki otele kilometrelerce uzaktı. Ayyaş namını nasıl kazanmıştı? Warrnambool'e at arabasıyla yaptığı haftalık seyahatlerinde otellerden birinde birkaç kadeh fazla mı içmişti? Eve bir fıçı rom kokteyli mi getirmişti, çaydan sonra birkaç yudum alıyor muydu bundan?

Herhalde sırf geçen hafta zavallı büyük büyükbabamın üç dört ayda içtiğinden daha çok içmişimdir ama torunu

olan halalarım onun adı geçince kafa sallardı, oysa torunlarım beni bir kez olsun elimde kadehle görmemiştir. (Şu an yanımda bir kadeh ev yapımı bira duruyor ama torunlarım dört yüz kilometre uzakta!) Soyumda bir içkicilik damarı göstermek zorundaysam, parmağımı Mansbridgelere doğrulturdum. Babamın annesi bir Mansbridge'di, o bir yudum içki koymamıştı ağzına ama erkek kardeşleri ve yeğenleri çok susayan insanlardı.

Babam yasa dışı ganyancılardan bahis yaptığı onca yıl boyunca otellerde saatler geçirdi. Bu zamanın hepsi barlarda geçmiyordu elbette. Babamın gözde otellerinden birinde, Coburg, Sydney Road'daki bir otelde bahis bira fıçılarından çok uzakta bir ara yolda oynanıyordu. Ama Bendigo'da, en cüretkâr bahislerini oynadığı zamanlarda babam cumartesi günlerini otel barlarında, etrafında biracılarla geçirdi ama ağzına limonatadan başka şey koymadı. Yalnızca bir kez eve alkol etkisinde geldi ama halini anlayamamıştım o zaman. Kardeşlerimle bana on beş dakika içinde üç kez tavukları yemleyip, yumurtaları alıp almadığımızı sorunca şaşırmıştım. Çayımızı içerken bize sırıtmasına ve birkaç kez muhteşem bir aile olduğumuzu söylemesine şaşırmıştım. Yatağıma girdikten sonra duyduğum tuhaf seslere ise daha çok şaşırmıştım. Annem yıllar sonra, babamın o gece midesinde ne varsa Bendigo'da Melbourne yarışlarına bahis yaparken içtiği viskiyle birlikte baca sifonuna kustuğunu anlattı. O gün neden böyle garip davranmıştı acaba? Bira ya da zencefilli gazoz içmek varken neden viskiye düşüp kendini mahvetmişti? Bunlar hâlâ kafamı kurcalıyor.

Alkolü, ağzına içki koymayanların kafasında deliliğe yol açan bir madde olarak tanımlayan Mark Twain miydi Ambrose Bierce miydi? Katoliklerin alkole hoşgörü-

lü yaklaşması beklenir ama Şeytan İçeceği'ne karşı savaş verenler bizde de var. Bu tiplerin kökenlerine dair bir şey bilmiyorum ama ben ortaokula giderken Öncü İçki Karşıtları Birliği diye bir şey peyda olmuştu, isimleri böyleydi sanırım. Kilisenin altın günlerinde türlü topluluklar, birlikler, kardeşlikler, cemiyetler gelişip büyümüştü, hepsinin kendine has bir amacı vardı ve her biri dinî cemaatlerce idare edilip palazlandırılıyordu. Yanlış hatırlamıyorsam içki karşıtlarının derneği Society of Jesus'a bağlıydı. Dando diye bir Cizvit bunların sözcüsü gibiydi. Okulları ziyaret ederdi, kabul törenlerinde konuşurdu amacı hep aynıydı, dinleyicilerini ömürlük içki karşıtlığına döndürmeye çalışırdı. Buna söz verenlere renkli bir sertifika ve rozet verildiğini hatırlıyorum. Çocukken o kadar çok okul değiştirdim ki kabul törenine on beş yaşındayken çıktım. Başpiskopos Simonds ve yardımcısı Daniel Mannix, 1954'te bir pazar günü Malvern'deki Saint Joseph Kilisesi'nde kabul etti beni, kilise kapıya kadar doluydu o gün. Papaz Dando'ya da biraz süre verildi, kısa ama güçlü bir konuşma yaptı. Alkolün Tanrı'nın nimetlerinden biri olduğunu ve kendi başına ne iyi ne kötü olduğunu söyledi bizlere. Ama ne yazık ki çok sayıda insan haddinden fazla içiyordu, hem kendilerine hem başkalarına zarar veriyordu, bu yüzden de ölümcül günah işliyordu. Ömürlük içki karşıtlığımız alkolü istismar edenlerin günahları için Tanrı'ya ödeyeceğimiz kefaret olacaktı. Papaz hepimizi Öncüler Birliği'nin yeminini etmeye ve ömrümüz boyunca bu yeminden dönmemeye davet etti. Sonrasında sertifikalarımızı ve rozetlerimizi nasıl aldık hatırlamıyorum ama bunu da o sırada açıkladığına eminim. Yemin okunurken kiliseden öyle bir ses yükseldi ki çocukların -ben hariç tüm çocuklar- hepsi biraya ömürleri boyun-

ca tövbe etmiş olabilirdi. Daha önce belirtmiştim, alkole dair neredeyse hiçbir şey bilmiyordum. İçki geleceğe dair hayallerimde hiç yer almıyordu. Ama yine de yemin etmedim, bunun sebebi kitle hareketlerinden ve gösterilerinden hep uzak durmuş olmam olabilir ya da belki de büyük büyükbabam William'ın ara sıra düştüğü aşırılıkların günahları için Tanrı'dan özür dilemek adaletsiz gelmiştir o an. Elbette o gün kilisede bulunanların çoğu yaşamlarının ilerleyen yıllarınca içkici oldu ama ben hepsinden talihliydim. Toy bir içkici olarak kafam bir dünya uyandığım sabahlarda yalnızca gece içtiğim içkinin çokluğuna pişman oluyorum ben. Onlar ise çocukluk yeminlerini bozmanın utancını da çekiyorlar.

Kendimi kontrollü bir alkolik olarak görüyorum. Yaşamları alkol yüzünden mahvolmuş insanlar bu dediğime oksimoron gözüyle bakabilir, hatta benim böyle dememe gücenebilir. Bu lafı ilk kez, yaşamının son yıllarını İtalya'da mülteci olarak geçiren Avustralyalı bir ressamı tarif etmek için kullanıldığında duydum. Adam ömrünün son otuz kırk senesinde, öğleden gece yatana kadar belli bir miktarda beyaz şarap içmiş. Adam seksenlerine kadar yaşamış. Ben şaraptan hiç hazzetmem. Bira yoksa viski ya da rom içerim ama ne içersem içeyim sek içmem. Favori içkim biradır, son yirmi yıldır evde yaptığım başka şeyleri de severek içiyorum. Otellerde büyük gruplarla içmekten pek keyif almam. İçkiciliğimin ilk yıllarında oteller saat altıda kapanırdı. Kapanış saatinden önce alınan biralar otel kapandıktan sonraki ilk on beş -yoksa yirmi miydi?- dakika önce binanın önünde içilmek zorundaydı. İçkiciler mektep dedikleri şekli düzenlediler. Bir mektebin her üyesi sırayla tüm mektebe içki ısmarlıyordu. Kapanma saati yaklaşırken sırası gelenler içkileri önden alıyordu. Bar kapandığında

dört mektebin üyelerinin hepsinin üç kadeh birası olurdu, on beş dakika içinde içilmesi gerekirdi bunların. Kitabın bu bölümünün geçtiği 1962 yılında Frankston'da bir grup ve öğretmen ve başka birkaç insanla neredeyse her gece içtim, aralıksız içme denilen seanslardan sonra eve dönünce bir saat boyunca yatmak zorunda kalıyordum.

Evlendikten sonra otellerde nadiren içtim. Orta yaşlarımın başına kadar, hafta sonları birkaç biradan fazlasını içmeye ne param ne de vaktim yetti, içtiğim zaman da hep evde içtim. Oğullarım 1990'ların başlarında evden ayrıldıktan sonra erken emekliliğe ayrıldım ve kendi biramı yapmaya başladım, az alkollü bira yapıyordum, standart biraların yarısı kadar alkol kullanıyordum. Son yirmi yılda her öğlen ve her akşam belli miktarda ev birası içtim; çoğu zaman tek başıma, bunu söylemekten utanmıyorum. Kırk yıl önceki bronşitimi saymazsak bir hastalığım yok, dişçiye de 1956'da okul bittikten sonra yalnızca bir kez gittim. Adı her neyse artık o mülteci şarapçı kadar uzun yaşayabileceğimi düşünüyorum. Dediğim gibi, ben kontrollü alkoliğim.

1962'de o kadar kontrollü değildim ama. O yıl, çıkmaz sokağa girmiş, köşeye sıkışmış gibi hissediyordum. Öğretmenlikteki üçüncü yılımdı. 1959 sonunda öğretmen okulundan ayrıldıktan sonra, üç yıl içinde edebiyat dergilerinde birkaç şiir ya da öykü yayınlatmaktı amacım. 1962'de o üç yılın üçüncüsü geçip gidiyordu ve yayınlanan hiçbir eserim yoktu. Daha da kötüsü, çok az yazıyordum. Sorunum ne diye düşünüyordum içki içerken. Ve kısa at yarışı seyirciliğimde ilk kez yarışlarda da içmeye başladım. Babamla Teddy Ettershank bunu yozlaşma olarak görürdü. Ama babam öleli iki yıl oluyordu, Teddy Ettershank de hiçbir şeyim değildi.

O sıra Frankston'da yaşıyordum, ders verdiğim okul da oradaydı. Frankston Yat Kulübü'ne üye olmuştum. Denizden hep nefret etmişimdir, hep korkmuşumdur, denize açıldıkları günlerde yat kulübünden uzak durdum ama cuma akşamları kulüp binasında çok sarhoş oluyordum ve önümü göremez hale gelene kadar halı bowlingi oynuyordum. Cumartesi sabahları kafam hâlâ yerine gelmemişken Frankston'daki State Savings Bankası'ndan (o kayıp giden altın çağlarda tüm bankalar cumartesi günleri de açıktı) on yirmi pound çekiyordum ve bir Melbourne trenine atlayıp günün yarışlarının koşulduğu hipodroma gidiyordum. O sıralarda en pahalı tribüne, ahır tribününe param yetiyordu. Takım elbisemi, kravatımı çekip gidiyorum (o zamanlar hipodromlarda kot pantolonlara ve eşofman ceketlere hiç rastlanmazdı). Bir cumartesi programında hep sekiz yarış olurdu. İlk yarıştan önce barlardan birine otururdum, iki bira yuvarlardım ve form kılavuzlarıyla yarış kitabını incelerdim. Diğer yedi yarıştan önce de aynısını yapardım. Bira bardakları otellerdeki bardaklardan küçüktü ama günün sonunda, yirmilerimin başındaki acemi içkiciyi zilzurna edecek kadar içki içmiş oluyordum yine de. Bugünlerde geceleri birkaç kez idrar torbamı boşaltmaya kalktığımda en çok o cumartesi akşamları eve, Frankston'a dönebildiğime şaşırıyorum. 1960'ların başlarına kadar hiç arabam olmadı, banliyö trenlerinde de tuvalet yoktu. Melbourne'den Frankston'a gitmek bir saat sürüyordu ama ölmüyordum her nasılsa, hatta Frankston istasyonunda tuvaletlere ulaşana kadar doğru düzgün rahatsız bile olmuyordum.

O zamanlar yarışlarda pek yalnızdım. Dennis Hanrahan yardımcı hakemdi. Graham Nash, Victoria kırsalında bilmediğim bir yerde öğretmenlik yapıyordu. Sabahları paramı

veren bankacıdan ve parayı verip bahis yaptığım ganyancıdan başka kimseyle konuşmadığım çok cumartesi olmuştur. Düşünüyorum da tüm hafta sonum yalnız geçiyordu aslında, bir tek cuma akşamları yat kulübünde âlem yapıyordum, o kadar. Pazar günleri rahat dairemden hiç çıkmıyordum, masamın başından hiç ayrılmıyordum, biramı yudumlayarak yayınlanmaya değecek bir şeyler yazmaya çalışıyordum.

Bekleneceği üzere içip bahis yaptığım, sonra biraz daha içip biraz daha bahis yaptığım cumartesi günlerinden çok hatırım yok. Ama kış sonlarında ya da bahar başlarında bir gün Flemington'da, o günlerde üyeler tribününün batısında duran beton sıraların üzerine çıkıp insan önünde konuşmaktan çok çekinmeme rağmen bir düzine yabancıya bu bölüme ismini veren soruyu sorduğum gün hiç aklımdan çıkmıyor.

Haftalar boyunca Rio Robin diye bir atı (lacivert ve açık mavi kareler, turuncu başlık) takip etmiştim. Atın geçici ya da küçük hisse sahibi Flemingtonlı F. J. Stent'ti. Bahsettiğim günden önce Rio Robin'e iki kere bahis oynamıştım. İkisinde de at çok şanssızdı, düzlükte liderlerin önüne geçmeyi başaramamıştı. Ata para bastığım üçüncü gün daha önceki yarışlardan epey para kazanmıştım. Son yarışta Rio Robin'e oynamıştım bire on orandan, kırk pound kazanmayı umuyordum, bu meblağ iki haftalık maaşıma denkti. Flemington düzlüğünün yarısında, tabiri caizse at arada kaldı ama koşmaya devam etti. Parmaklıkların önündeydi ve bir yol açması gerekiyordu. Sonra açıklık geldi, Rio Robin'in önündeki at parmaklıklardan uzaklaştı. Atımın binicisi boşluğa girmekte hiç tereddüt etmedi. Bir anlığına Rio Robin yarışı kazanacak gibi gözüktü gözüme ama sonra az önce dışarıya açılan at içeriye doğru atak yaptı. Rio Robin fena darbe yedi, hızını kay-

betti. Atlar bitişe doğru birbirine sokuldu iyice, atım üst üste üçüncü sefer talihsizliğe uğrayıp kaybetti.

Hiç tanımadığım insanlarla sohbet etmeye çalışmam, sarhoşken bile. Ama Flemington'daki o gri günde, atlar son yarışta çizgiyi geçtikten sonra sağıma döndüm ve yüksek sesle etrafımdaki anam babam yaşındaki bir düzineden fazla insana o hayati sorumu sordum. Acaba nasıl bir cevap umuyordum hiç bilmiyorum. Hiç kimse cevap vermedi, dahası kafalarını çevirip başka yere baktılar sanki bir şey olmamış gibi, çok sarhoş olmasaydım derin bir bağlantı kurup bu tepkilerinin bana Bendigo'daki otellerde havaya konuşan ayyaşları ve onları duyunca hemen karşıya geçişimi hatırlattığını fark edebilirdim.

Budalalığımın cezasını tuhaf şekilde münasipçe aldım. Rio Robin bir sonraki yarışa on beş gün sonra Caulfield'da çıktı. Atın ismini listede görünce ata iyi oranlardan para basıp önceki kaybımı telafi etmek istedim. Ama pazartesi günü oranlar açıklandığında atımın favorilerden olduğunu gördüm, cumartesi günü ata ikiye on birden para bastım. Rio Robin kazandı ama kârım az oldu. Sanki on beş gün önce Flemington'da sorduğum soruyu duyan herkes, uğruna ortalığı inlettiğim atın ismini not almıştı, çarşamba günü *Sporting Globe*'da raporları okumuştu, atın son yarışları kıl payı kaybettiğini öğrenmişlerdi ve, o eski laftaki gibi, mevzuyu tüm dostlarına köpekleri Rio Robin'in ismini Melbourne'de ulutana dek anlatmışlardı ve ganyancılar atı iyice tanımıştı.

17
Rüya At Palatial

Karımın 2008-2009'daki son hastalığından çok önce bacaklarından biri iş görmemeye başlamıştı. 1980'lerde ve 1990'ların çoğunda neredeyse her cumartesi birlikte yarışlara gitmiştik ama on yılın sonlarına doğru hipodromlardaki hareketlerimizi kısıtlamak zorunda kaldık. Mesela Flemington'da, eski üyeler tribünün alt katındaki masalardan birinde vaktini geçirmek zorundaydı karım. Bunu hatırladığım için Pauline D'Alton ile 1990'ların sonunda bir cumartesi günü tanıştığımı kesinkes söyleyebilirim. Karımla oturduğumuz masaya gelmişti, sohbete girmişti ama kendini tanıtmamıştı. Önceki yarışlardan birinde koşan atlardan birinin antrenörü olduğunu söyleyince kadının kim olduğunu anlamıştım. Benimle karımdan epey yaşlıydı, bize dediğine göre antrenörlüğü bırakmaya hazırdı. Onun tarihini bilmeyen biri olmadığımı öğrenmesini çok istiyordum. Ona merhum kocasını gerçekte hiç görmediğimi ama yıllar önce orta yaşlarındayken aniden ölüşünü iyi hatırladığımı söyledim. Ona babamın bir keresinde Melbourne'ün en zeki antrenörünün Alf Sands olduğunu ama Artie D'Alton'un ondan çok geride olmadığını söyledim (A. A. Dalton'a hep Artie derlerdi). Ahır renklerinin (sarı, mavi manşetler) yarış seyirciliğimde öğrendiğim ilk renk setlerinden biri olduğunu söyledim. Yanımızdan ayrılmadan önce son olarak, çalıştırdığı ve on-

dan önce kocasının çalıştırdığı iyi atları andık ama ikimiz de Palatial'den bahsetmedik. Artie D'Alton'un rüyalarımın atının antrenörü olduğunu unutmuş muydum? Yoksa dikkafalı bir antrenörle, hele ki açıkgözlü Artie D'Alton'un dul eşiyle atlara dair kâhince rüyalardan konuşmayı uygunsuz mu buluyordum?

Hurafelere inanmam. Meditasyon, karma, kristaller ya da özel diyetler hiç ilgimi çekmez ama bir şeyler biliyorum işte ve rüyalara neyin sebep olduğunu açıklayamasam da sonradan tecrübe edeceğim şeylerin rüyasını gördüğümü biliyorum. Bu şeylerin küçük şeyler olduğunu da ekleyeyim hemen. Mesela rüyamda yılan saldırısına uğradığım bir gecenin sabahında gazetede boynuna evcil pitonunu dolamış birinin fotoğrafını görebilirim.

Uyanık yaşamının çoğunu at yarışını düşünerek geçiren biriyim ama ilginçtir at yarışı rüyalarıma nadiren girer. Rüyalarımın çoğunu hatırlarım ama şu an hatırladığım at yarışı rüyaları üç tane tekrar eden rüyadan ibaret, bir de Gin Lane'in Caulfield Kupası'nı kazanışını ve Palatial'in Melbourne Kupası'ndaki galibiyetini gördüğümü hatırlıyorum.

Tekrar eden rüyalarımın ilkini 1960'larda ve 1970'lerde görüyordum. Bu rüyalarda bir taşra yarışında olurdum, birkaç uzun ağaç, yarış sırasında çoğunlukla atlar altlarından geçerken hipodromun uzak ucunda bir yere devrilirdi, ciddi sorunlar çıkardı. Gazetede (1970'lerde olabilir mi?) bir haber okuyana ve haberin fotoğrafını görene kadar bu rüya tekrarlandı, fotoğrafta Hamilton'da yarış sırasında yıkılan organizatörler kulesi vardı. Yaralanan at ya da binici olmamıştı ama kuledeki organizatörün bacağı kırılmıştı.

İspanya hiç ilgimi çekmeyen bir ülkedir ama oraya at yarışı izlemeye gittiğimi, bunun amacının, eşsiz olduğunu

duyduğum İspanya yarış renklerini görmek olduğunu rüyamda görürdüm hep. Rüyada gördüğüm tek renk seti -ya da sonradan hatırladığım tek renk seti- uzaktan bakınca tümden kahverengi gibi gözüküyordu ama daha yakından incelendiğinde setin Çikolata-kahverengi çapraz şeritlerden oluştuğu görülüyordu. Belki on yıl önce Sydney'de genç bir atın sıra dışı kırmızı ve turuncu şeritler setini taşıdığını öğrendikten sonra bu rüyayı bir daha hiç görmedim.

Üçüncü tekrar eden rüyam ara sıra hâlâ başıma bela oluyor, rüyayı sona erdirecek gerçek olayın ne olabileceğini de hiç bilmiyorum. Önemli bir yarıştayım, hipodrom içi ses sistemine bakılırsa daha yeni başlayan bir koşuyu izlemek için yanıp tutuşuyorum. Sorun şu ki yarışı izleyebilmek için girdiğim büyük tribün denilen yer o bilindik büyük tribünler gibi hipodroma yukarıdan bakan bir dizi teraslı koltuktan oluşmuyor, burası yemek salonlarıyla, merdivenlerle, kasvetli koridorlarla ve çok yakında bir yerde yarışların koşulduğunun farkında olmayan bir yığın insanla dolu kocaman bir kaleye benziyor. Bir ara, insan yığınlarının arasından zorlukla geçerek bir kulenin duvarındaki ince bir yarıktan hipodromu görebiliyorum ama genel olarak en çok bilmek istediğim şeyi öğrenemiyorum.

Gin Lane 1960'lar sonlarında rüyama girdiği zaman ortalama yetenekte genç bir attı, rüyamda kupayı kazanıyordu. Gerçekte yarışa girdi mi ondan bile emin değilim ama öz kardeşi Beer Street yarışı 1970'te kazanmıştı.

Palatial'i gördüğüm rüya, kâbus gibi labirentimsi bir binada geçiyordu, arka arkaya koşulan yarışları görmeye çalışıyordum burada. Rüyanın bir noktasında, Melbourne Kupası'nın koşulmakta olduğunu anlıyordum ama yarışı hiç göremiyordum. Uzaklardan birinin Palatial'in kazandığını duyurduğu kulağıma geliyordu ama resmî sonuç-

ları da göremiyordum bir türlü; hakem rakamları kaldırılmıyordu, hiçbir at tartıya dönmüyordu.

1968 yılıydı. Karımla çocuğumuz yoktu hâlâ, Brunswick, Park Caddesi'nde Princes Park'a bakan bir dairede oturuyorduk. O yıl ve ondan önceki birkaç yıl boyunca form kılavuzlarına ya da yarış sonuçlarına bakmaya ayıracak çok az vaktim olmuştu. İlkokul öğretmenliği yapıyordum hâlâ, bir yandan da karımla beraber güzel sanatlar fakültesine devam ediyorduk. Yarışlara nadiren gidiyorduk ve ev alabilmek için para biriktirdiğimiz için az bahis yapıyordum, yaptığımda da pek para basmıyordum. Palatial rüyamdan uyandığımda, son aylarda Melbourne'de bu isimde bir atın koştuğunu biliyordum ama atın bir uzun mesafeci mi olduğunu yoksa Melbourne Kupası için mi geldiğini bilmiyordum. Bir zaman sonra Palatial'in A. A. D'Alton'un ahırından olduğunu, renk setinin ise beyaz, yeşil çapraz şeritlerle altın sarısı manşetler ve başlık olduğunu öğrendim. At vasattı. Caulfield ve Melbourne kupalarına girmişti ama tüm atlar içinde en kötüsüydü, yarışlara girebilmesi bile şanstı.

Palatial'in onu rüyamda gördüğüm haziran ya da temmuzdan Kasım 1968'te Melbourne Kupası'nda koştuğu zamana kadarki kariyerini inişleriyle çıkışlarıyla bilebilsem keşke. Belki de beni en çok meraklandıran Palatial'in neden rüyama girdiğini bilemememdir. 1968'deki gibi çok meşgul olduğum yıllarda dâhil her yıl büyük kupalara giren atlarla ilgilenirim, ilerlemelerini haftalarca takip ederim. Ama Palatial birtakım esrarlı sebeplerden ötürü rüyamda Melbourne Kupası'nı kazandığını görmesem asla ilgimi çekmezdi. Dediğim gibi, onu ilk araştırdığımda at yarışa kaydolmamıştı bile. Ama yine de ilgimi çekmişti bir şekilde. Kupa için girdiği uzun hazırlık döneminde kazandığı bir yarışı hatırlamıyorum ama birkaç tanesine de ilk üçe girebilmiş-

ti. Bu yarışlardan biri Caulfield Kupası'ndan hemen önce yine Caulfield'da koşulan Coongy Handicap'tı. Palatial kupalara girebilmek yarışı kazanmak ya da ilk üçte bitirmek zorundaydı. Yarış muhabirlerinin namuslu ya da çalışkan diye tarif ettiği atlardandı, zor bela ilk üçe girdi Coongy'de, böylece büyük yarışlara katılmaya hak kazandı. Sanırım Caulfield Kupası'nda her zamanki gibi azimle yarıştı. Melbourne Kupası'ndan önceki birkaç yarışta ise sahiden iyi iş çıkarmış olmalı ki tüm milleti işinden gücünden eden yarışa bire yirmi beş orandan çıktı. Yarışta yirmi altı at vardı. Favoriler bire altı orandan Lowland ve Arctic Coast'tı. Yarışın beygiri bire üç yüz otuz oradan Western Districtli Dignify'dı. Bire yirmi beş veren Palatial bahis sıralamasında bu atla aynı sırayı paylaşıyordu ve yarışı neredeyse tam olarak oranlarının işaret ettiği şekilde bitirdi – yirmi altı at içinde on yedinci oldu. Kazanan bire yedi orandan Rain Lover'dı.

Kitabın bu bölümünü neden hüsranla biten bir rüyaya, bir fiyaskonun rüyasına ayırdım? Çoğu okurun bildiği üzere Melbourne Kupası 3.200 metrede, o zamanki deyişle iki milde koşulur. Yarış altılık düzlükte başlar, bugün onluk çağda bile hâlâ böyle diyoruz. Atlar bitiş çizgisine koşar, sonra Flemington hipodromunun çevresini turlar. Yani Melbourne Kupası'nda iki kez bir at bitiş çizgisini lider geçer. 1968'de atlar çizgiyi ikinci kez geçerken Rain Lover sekiz boy gibi müthiş bir fark açmıştı. İlk seferde ise atların başını Palatial çekiyordu cesurca. Yeşil, beyaz ve altın sarısıyla rüyalarımın atı iki üç boy öndeydi. Kâbus tribünümdeki itip kakan, oradan oraya dönen insan yığınından birinin -duvardaki ya da siperdeki bir çatlaktan bakan bir zır cahilin- atların bitiş çizgisini ilk kez görüp yanlış alarm vermesi Palatial'in suçu değil, bu konuda benim de bir kabahatim yok.

18
Bir İmparator Napoleon Vardı

Yıllardır radyoyu bir tek at yarışlarının anlatımı için açıyorum ama çocukluğumda ve gençliğimde işler değişikti. 1940'larda Bendigo'da annem yerel radyo kanalımız 3BO'yu neredeyse kesintisiz dinlerdi. O zamanlar yirmilerinde bir genç kadındı annem, bugünkü yaşıtları annemin en sevdiği şarkıcının tenör Richard Tauber, en sevdiği iki şarkının ise Tauber yorumuyla "Pedro the Fisherman" ve "The Miller's Daughter" olmasına eminim çok şaşıracaktır. O günlerde gençler için yapılan müzik diye bir şey yok gibiydi. Yanılıyor olabilirim ama küçük bir çocuk olarak o günlerde pop müzik dedikleri şeyin otuz kırk yaşlarındaki insanları hedef aldığını düşünüyordum. Duyduğum ilk en iyiler listesi, biz Bendigo'dan ayrılmadan biraz önce, 1948'de 3BO'da yayınlandı, çalınan sekiz şarkının bir çeşit liyakat ya da popülerlik nişanına sahip olmasının ilgimi çektiğini iyi hatırlıyorum, sanki bu şarkılar yakında koşulacak bir yarışın rakipleriydi. En iyiler listesinin zirvesinin ya da yarışın favorisinin "Cruising Down the River" diye bir şarkı olduğunu, şarkıyı Arthur Godfrey isimli kalın sesli bir adamın söylediğini hatırlıyorum.

En iyiler listesinden önce 3BO'daki müzik hiç ilgimi çekmezdi, aryalar, operalar, operetlerden, bugünkü tabir-

le müzikallerden kesitler ve *bel canto*[6] dedikleri parçalar çalardı. Ama her nedense sabahları çalınan hillbilly[7] müzik dedikleri şey ilgimi çekiyordu. İlk kurmaca kitabım *Tamarisk Row*'un başkişisi Clement Killeaton gibiydim, ölen sahibinin canını kurtaran bir atı anlatan "There's a Bridle Hanging on the Wall" şarkısı gözlerimi yaşartıyordu.

1948 sonlarında Bendigo'dan ayrıldıktan sonra, bir yıl uzaklardaki bir güneybatı banliyösünde yaşadık, elektriğimiz ve radyomuz yoktu. 1950'de Melbourne'e döndüğümüzde hit şarkıların, bir nevi tavşan, tilki ve serçelerin yaptığı gibi, diğer türleri kovup radyo yayınlarında baskınlık kazandığını gördük. Bu durum canımı hiç sıkmadı. Dilediğim kadar hit şarkı dinleyebiliyordum. Bazı şarkılar gelip geçici oluyordu ama bazı ezgiler beni epey etkiliyordu. Bu cümleyi yazarken aklımda Guy Mitchell'in Mitch Miller ve orkestrasıyla seslendirdiği "The Roving Kind", sanırım Weavers'ın Gordon Williams ve orkestrasıyla seslendirdiği "On Top of Old Smoky" ve isimleri unutulup giden -yani benim unuttuğum- birilerinin söylediği "Ghost Riders in the Sky" şarkıları var. Bu üç şarkının ezgilerini hâlâ mırıldanabiliyorum, sözlerinin bir kısmını hâlâ hatırlıyorum. Bu ifademi tam şu anda üç şarkıyı da söyleyerek doğruladım, sıradaki görevim ise bunların ve diğer popüler şarkıların yıllar önce beni neden böyle çok etkilediğini ve onları hâlâ unutamadığımı açıklamak olacak.

Şarkıların sözlerinden çok etkilendiğimi zannetmiyorum, şarkıcının sesinin tonu dikkatimi çekiyordu daha çok ya da koronun mırıldanmasından ya da inlemesinden etkileniyordum. Aslında çoğu şarkının sözlerini an-

6. İtalyanca "güzel şarkı söylemek" anlamına gelen bir opera ekolü ve şarkı söyleme tarzı. (ed. n.)

7. 1920-40'larda popüler olan country müzik. (ed. n.)

lamakta zorlanıyordum, anladığım sözlerin çoğu da aşka, tutkuya, arzuya, kalp kırıklığına dairdi; kolaylıkla anlayabileceğime, kendi çocuksu, kıt bakış açımla tecrübe ettiğime inandığım şeylerdi bunlar ama bunların şarkısının söylenmesinin uygun olmadığını düşünüyordum, yazı yoluyla düşünülmeliydi bunlar hakkında. Sanırım en sevdiğim popüler şarkılardan temel anlatımlar olarak adlandırabileceğim şeyleri ya da belki bundan daha azını -belki temaları ya da anlatımların arkasında yatan türden temaların sadece ipuçlarını- almışımdır. Anlatmaya çalıştığım şeyler muhtemelen anlatılamaz ama birkaç şarkı ismi söyleyebilirim, bunlar bazı şarkılardan aldığım şeyin ipuçlarını verebilir. Mesela bir şarkı bana *karmaşadan doğan duruluğu* anlatıyordu sanki. Başka bir şarkı derinlerden *umutsuzluğun yerini alan umudun* mesajını veriyordu. Başka bir şarkı *hüsrana direnen çabanın* ipucunu bırakıyordu benim için. Şu anda bu konuda yazmakta zorlanıyorum ama çocukluğumda ve ergenliğimde bunlar üzerine rahatlıkla düşünebiliyordum. Bir şarkıyı duyduğum anda bunda benim için saklı bir mesaj olup olmadığını anlayabiliyordum, şarkıyı sonraki her duyuşumda ya da mırıldanışımda mesajı biraz daha iyi anlıyordum.

Radyomuzu açtığımızda bir düğmeyi çevirirdik ve ışıklı panelin arkasındaki kadranın sağa sola gidişini, çeşitli istasyonların kodları arasında dolaşmasını izlerdik. Tüm Victoria istasyonlarının numarası 3'tü, bunu iki harf izliyordu, ailemin haberler, müzikler ve dizi dediğimiz şeyler için dinlediği istasyonların çoğu merkeze doğru ya da sağ tarafta kümelenmiş gibiydi. En solda, geri kalanlardan ayrı olarak 3LO, 3AR ve evimizde kimsenin dinlemediği birkaç yerel istasyon vardı. Ulusal istasyon diyorduk bunlara: ABC'nin, yani Australian Broadcasting Commission'ın

yayın organlarıydılar. Merak edip ABC istasyonlarından birini açtığımda beni hiç ilgilendirmeyen bir konuda konuşan bir erkek sesi ya da benim için hiçbir mesaj taşımadığını düşündüğüm, ezgisiz, tekrar eden, sonu gelmeyen bir şarkı duyuyordum (ergenliğimde birkaç yıl Sheffield Shield'la[8] ve özellikle Test[9] maçlarıyla ilgilenmiştim. En iyi anlatımların ABC'den yapıldığını öğrendim, bu yüzden bu istasyonları sık sık dinledim ama diğer programlarına karşı tutumum değişmedi). Birkaç kez ben ya da kardeşlerim ABC'yi babam odadayken açmıştık herhalde, birkaç dakikalığına kadranın uzak ucundan gelen gizemli müziği dinlemiştik, daha doğrusu dinlemeye çalışmıştık. Babam şaşırtıcı bir öfkeyle tepki verdi buna. Müziği hemen kapatmamızı söyledi. Bunun züppe müziği olduğunu söyledi. Hiç kimse eğlenmek için bu şarkıları dinlemiyordu babama göre. Konserlere gidip öyle heykel gibi oturan insanlar bunu sırf züppe arkadaşlarına Caruso'yu ya da Toscanini'yi dinlediklerini söyleyip hava atmak için yapıyorlardı. İkinci ismin son hecesini öyle bir telaffuz ediyordu ki babam, şarkısının ismi *tinny* ile kafiye yapıyordu. Babamın bir olaya ya da bakış açısına karşı çıkması beni bunları savunmaya iterdi bazen ya da en azından soruştururdum mevzuyu. Ama ABC müziği dediğim şeye dair böyle bir şey olmadı.

Hit şarkılar listesi 1950'lerin başlarında birden çoğaldı ama bugün o listelerdeki şarkılar bir acayip gelebilir insanlara. 1955'te bir gün, ben beşinci sınıftayken, ön sıramda oturan Michael O'Dowd arkasına döndü ve hasta olduğu

8. Avustralya yerel kriket ligi. (ç. n.)

9. Test kriket, bu sporun en yüksek standardı olarak kabul edilen formatıdır. Test maçları Test statüsünde olan takımlar tarafından oynanır ve bu takımlar Uluslararası Kriket Konseyi tarafından belirlenir. (ç. n.)

bir şarkıyı icra etti benim için: Dediğine göre bu şarkı çok yakında hit listesinin zirvesine çıkacaktı. O'Dowd şarkıyı geçen gün izlediği *Blackboard Jungle* isimli filmde duymuştu. Şarkının adı "Rock Around the Clock"tu. Bill Haley & His Comets söylüyordu şarkıyı. O'Dowd'un tahminlerine göre şarkı hit listelerinin zirvesine çıkmakla kalmayacaktı, bu listelerin içeriklerini tümden değiştirecekti ama bunu nasıl bilebilirdi ki O'Dowd ya da ben nasıl bilebilirdim?

Yeni müzik öyle hemen ele geçirmedi piyasayı. 1956 başlarında, bana eski tarzmış gibi gelen bir şarkıya fena tutulmuştum: bugünlerde dedikleri gibi, bağ kurabildiğim bir şarkıydı bu. Sözleri reddediyordum, söylemiyordum. ("Napoleon diye bir İmparator varmış/Nickelodeonları hiç duymamış...") Heyecan verici melodiyi mırıldanıyordum ve beni etkilemesini bekliyordum. Brian Parker diye bir oğlanın önünde melodiyi mırıldandığım bir anda, oğlan hit şarkımın klasik müzik ilhamlı olduğunu bilip bilmediğimi sordu. Brian'ın dediğinden haberim yoktu ama meraklanmıştım. Belli ki Brian klasik müziği iyi biliyordu (Bu terimi de ondan öğrendim, sonra yıllarca kullandım). Brian, ABC'yi çok dinliyordu, beni de dinlemeye ikna etti nihayetinde.

Sonraki yedi yıl boyunca her müziğe aşağı yukarı aynı sürede zaman ayırdım. Hit listesinin ilk sekiz şarkısını veren yarım saatlik programlardansa ticari radyo kanalları Top 40, Top 50, hatta sanırım Top 100 denilen listeleri yayınlıyordu artık. Bu tarz programlar öğlenleri ve akşamları ilgimi çekiyordu. Yedi haberlerinden sonra ABC istasyonlarını açıyordum, yatana kadar onların müziklerini dinliyordum. 1960'lar başlarında bir plakçalar aldım, plak toplamaya başladım. Yalnızca klasik müzik plakları

alıyordum, diğer türlere hiç bulaşmıyordum, 1963'te bir gün, ne sebeple bilmiyorum ama radyonun başına gittim ve dinlediğim Top 50 programını kapattım. O günden beri geçen elliyi aşkın yılda bir kez olsun popüler müzik dinlemedim bir daha. 1980'lerde, oğullarım en sevdikleri şarkıları evde bangır bangır çaldıkları zamanlarda bile U2'yu Morrissey'den ayırt edebilmek için hiç çaba göstermedim. İsimleri doğru mu biliyorum acaba?

Okur, bunun ciddi müziğe cahil birinin bir gün tesadüfen onunla tanışmasına ve ardından ömrünün sonuna kadar ondan zevk almasına dair o mutluluk veren hikâyelerden biri olduğunu zannedebilir. Hayır, bu kitap ve kitabın her bölümü, İmparator Napoleon'la ya da başka müzik meseleleriyle alakasından henüz söz etmediğim at yarışı dünyasıyla ilgili.

Pyotr Çaykovski'nin *1812 Uvertürü*'nü ilk kez 1956 ortalarında Brian Parker'ın Glen Iris'teki evinde dinledim, bu eserin birkaç teması beni çok etkileyen o popüler şarkıda -İmparator Napoleon'u anlatan şarkıda- kullanılmıştı. Çok etkilenmiştim ama uvertürü insanların yanında dinlemem -bu insanlar okul arkadaşlarım olsa bile- müziğin beni neden böyle çok etkilediğini anlamama engel olmuştu. Birkaç yıl sonra, kendi plakçalarımı ve Çaykovski'nin eserinin plağını alıp müziği yalnız başıma dinleyebildiğim zaman dikkat çekici bir şey keşfettim.

Sanırım kibirli bir insan olmadığımı söyleyebilirim ama bir başarımdan ya da şahsiyetimin bir özelliğinden böbürlenmeme izin verirseniz, herhangi bir popüler inancı ya da teoriyi, bunu kendi tecrübemin imtihanına tabi tutmadan ya da benimle alakasını sorgulamadan kabul etmeyişimle övünmek isterim. Ciddi müziğin, bundan sonra böyle bahsedeceğim bundan, uzman yo-

rumcularının *1812 Uvertürü*'ne dair fikirleri çoğunlukla yetersiz. Beethoven'in yaylı çalgılarına ya da Bach'ın füglerine ölüp biten insanlar, bir sonraki cümleme hoşgörüyle gülebilirler ya da istihzayla burun kıvırırlar belki. Çaykovski'nin *1812 Uvertürü*'ne, Beethoven'in yaylı çalgılar dörtlülerinden ya da Bach'ın füglerinden daha çok kıymet veriyorum, uvertür bana göre daha kıymetli çünkü başlangıcından bitişine dek zihnimde tamamlanmış bir anlatı kuruyor: sabahın erken saatlerinde başlayıp güneşin batmasına yakın biten bir hikâye bu; çok önemli ve çok çekişmeli bir at yarışının hikâyesi.

Önceki cümlede iddia ettiğim şeyi yazıyla açıklamaya çalışmayacağım. Çünkü at yarışına bu kadar çok önem veren hiç kimseyle tanışmadığımı ve tanışmayacağımı kabullendim. Şöyle diyebilirim: Bu ülkedeki, Çaykovski'nin *1812 Uvertürü*'nü en az bir kere dinlemiş milyonlarca insan içinde, eseri dinlerken uzak bir taşra kasabasında atını yükleyen bir adamla başlayıp saatler sonra iki atın finiş çizgisini başa baş geçmesiyle biten zihinsel bir film izleyen muhtemelen benden başka hiç kimse yoktur. Sahne 1960'larda, o zamanlar fotofiniş sistemi Victoria'da kullanılıyordu ama hakem bazen bitiş kararını ilan etmek için gelişmiş baskıyı bekliyordu birkaç dakika (bu gelişmiş baskı terimini hiç anlayamadım. Kalabalığın spekülasyonlara kapılıp uğultular çıkardığını, jokeylerin atlarından inip büyük tribünün önünde gezindiğini, hakemin elindeki kâğıda mercekle baktığını biliyorum bir tek). Belki yalnızca atların başa baş çizgiyi geçişleriyle hakemin bitiş kararını ilan ettiği an arasındaki zamanın, şahsi yorumumda uvertürün sonlarına doğru bir notanın tekrar tekrar çalındığı pasajda yankı bulduğunu söylersem -yalnızca bunu söylersem- ferasetli okur belli müziklerin

benimle konuşmasının ama bazılarının benim için hiçbir şey ifade etmeyişinin sebebini fark etmeye başladığım altmış yıl öncesinden beri tüm müzikal kompozisyonun beni nasıl etkilediğini belki biraz olsun anlayabilir.

Son cümlede çok fazla harf heba ettim muhtemelen. Belli müzikal pasajların bende belli at yarışı sahnelerini uyandırdığını açıklamak için daha fazla harf ya da kelime heba etmeyeceğim. Bu bölümü, çağrışımcı güçlerine kıymet verdiğim eserleri listeleyerek bitireceğim. Ama hayır, önce bazı müziklerin benim için önemi olduğunu nasıl anladığımı açıklamalıyım.

1812 Uvertürü'nün uyandırdığı karmaşık at yarışı ayrıntılarını zihnimde ilk gördüğümde tek seferlik bir şey olduğunu zannetmiştim, bir daha tekrarlanmayacak ayrıksı bir hadiseydi bu. Yirmi yıldan fazla bir zaman boyunca ciddi müziği folk müzik denilen ey gibi başka türleri dinlemeye devam ettim, bazıları muhtemelen özgündü, çoğu ise taklitti. Dinlediklerimin bazılarının benimle anlaşılır bir biçimde konuştuğunu biliyordum, bazı müziklerin ise belki de hiç anlamı olmuyordu. Belli eserlere bağlılığımın bunların bana at yarışı imgeleri vermesinden kaynaklandığının farkında değildim. Jeton geç düştü. Beethoven'in yaylı çalgı dörtlülerini ya da Bach'ın en zorlu eserlerini dinlemeye zorladım kendimi, yalnızca üstün duyarlılığa sahip insanların görebildiği bir sırrı göremediğimi düşünüyordum. Hiçbir şey olmuyordu. Deneyim bende iz bırakmıyordu. Babamın züppe müziği dediği şeyle alay edişini düşünüyordum.

Hakikati ne zaman kabullendim hatırlamıyorum: Ömrüm boyunca müziği tek bir amaçla, at yarışından aldığım şeyi almak amacıyla dinlemiştim. Emin değilim ama sanırım 1990'larda, orta yaşlarıma gelip başkalarından bir

şeyler öğrenmeye ihtiyacımın olmadığına hükmettiğim günlerde oldu bu. Sanırım 1990'larda, gençliğimde büyük saygı duyduğum ihtiyar bir yazarın ya da kibir kumkumasının, otorite dedikleri insanlardan birinin bir lafını kendi amacım için çarpıttım. Yayınlanan bir eserimde müzik dâhil tüm sanatın at yarışının durumuna özendiğini yazdım. Provokatif olmaya çalışmıyordum, dürüst olmaya çalışıyordum.

Şimdi bir ek mahiyetinde, akla getirdikleri at yarışı imgelerinden ötürü en çok değer verdiğim bazı müzikal kompozisyonlarından bahsedeceğim. Beethoven'in *Piyano, Koro ve Orkestra için Fantezi*'sinin son birkaç dakikası zorlu bir yarışın son iki yüz metresinin eksiksiz çağrışımını veriyor. Beethoven'in Yedinci Senfonisi'nin ilk ve son bölümleri kaderi beni ilgilendiren bir atın koştuğu yarışı akla getiriyor. İlk bölümde, at tıpkı Rio Robin gibi engelleniyor. Son bölümde, yamak jokey talimatlara uyarak atı başlangıçtan en öne getiriyor ve yarışı önde götürmeye çalışıyor. Düzlükte rakiplerin ardı arkası kesilmiyor ama kahraman at dayanıyor. Schubert'in bir senfonisi var -Great miydi yoksa Unfinished mıydı?- bu senfoninin ilk bölümleri örtülü bitiş denilen şeyi çok güzel çağrıştırıyor (bu ifade muhtemelen birisinin finişteki atların birbirine çok yakın olduğunu ve hepsinin üzerine bir battaniye atılabileceğini söylemesinden kaynaklanıyor). Ama en sevdiğim eser, adına ne demek istiyorsanız artık -ciddi, klasik ya da programlı- Danimarkalı besteci Niels Gade'in ilk senfonisi. Eserin kaydını ilk dinlediğimde son bölümün anlam dolu bir yarışın -benim gibi insanların at yarışından aldığı anlamdan bahsediyorum-çağrışımını kusursuz verdiğini hemen fark etmiştim. Senfoniyi birkaç kez daha dinledikten sonra dört bölümden de bestecinin aklına

gelmesi bile mümkün olmayan kırların ve hipodromların imgelerini alabildim.

Geçenlerde kendini müzik eleştirmeni olarak addeden biri bana Niels Gade'in kendisini pek ilgilendirmeyen bir romantik olduğunu yazdı. Bana bunu söyleyen adam muhtemelen bu satırları okumayacak ama ben bir gün onunla tartışmak istiyorum, o gibi insanların kafasında büyük müzik dedikleri şeyleri dinlerken canlananları öğrenmek istiyorum.

19
Targie ve Ladies' Pants

Aralık 1953'te on beşinci yılımın sonlarına geliyordum. Yüzlerce at yarışının radyo anlatımlarını dinlemiştim, binlerce yarışın sonucunu okumuştum gazetelerde. Hatta sinemada bir Melbourne Kupası'nın özeti denilen siyah beyaz bir film izlemiştim. Ama hâlâ bir hipodroma gitmemiştim, gerçek bir yarış izlememiştim. Bunun ailemin politikasının sonucu olduğunu düşünüyordum: Babamın yolundan gitmeme engel olmaya çalışıyorlardı. Şu anda mahrumiyetimin şartların sonucu olduğunu düşünüyorum daha çok. Babam çok bahis oynardı ama yalnızca güvenilir bilgiye sahip olduğu atların koştuğu yarışları izlemeye giderdi. Bu zamanlarda da en büyük oğlunu peşine takmamayı tercih ederdi. O zamanlar konuyu daha derinlemesine düşünseydim, annemin kendisinin benden daha kötü durumda olduğunu anlayabilirdim. Kocasıyla *hiç* at yarışına gitmemişti.

Yarışlara ilk gidişim planlı bile değildi. O malum aralık ayının bir çarşamba gününde, öğleyin şu an Güney Oakleigh'de bulunan evimizin önünde bir araba durdu. Arka koltukta babamın en sıkı dostlarından Len Luxford oturuyordu, hasta bahisçiydi ama ölçeğini mütevazı tutardı. Babam gibi Len'in de arabası yoktu, onu Mornington yarışlarına damadı götürüyordu. Bu adamın karısı, Len'in

kızı yani, yolcu koltuğundaydı, Len babam için arkada yanında yer açtı. Bana da yer olabileceğini kim söyledi hiç bilemeyeceğim.

O zamanlarda Mornington'da bir sürü açık ahır vardı, bir taşra kasabası olarak kabul ediliyordu burası ama taşra yarışları bile şimdikine göre çok daha fazla insan çekiyordu, biz de otoparka geç girmiştik. İlk yarış bir engelli yarışıydı, izlemeyi dört gözle bekliyordum, hipodromun girişinden geçerken, üyeler tribünüyle halk tribünü arasındaki boşluktan engelli yarışında koşan atların düzlükten ilk geçişlerini, binicilerin şapkalarının inip kalkmasını gördüm. İlk at yarışımdaki pek çok şaşırdığım şeyden ilki bu oldu. Atlar yıldırım hızıyla koşuyor gibiydi. Radyo yayınlarını dinlerken atların yarışın ilk başlarında sallana sallana ilerlediğini zannederdim. Bugün bunu söylerken at yarışına saplantımın başladığı o yıllarda bile yarışlardan ne kadar mahrum bırakıldığımı anlıyorum. Atlar, jokeyler, antrenörler, hatta çok ilgimi çeken renkli ceketler, bunların hepsine dair okumuştum, dinlemiştim ama hiçbirini hiç görmemiştim.

O bahsettiğim siyah beyaz haber filmlerinden yarış atlarının ne kadar hızlı koştuğunu öğrenmemiş miydim? Belli ki öğrenmemişim. Belki de haber filmlerindeki atların, eski sessiz filmlerdeki insanlar gibi hızlandırıldığını düşünüyordum. Ya da belki de cam bilyeden atlarımı, oturma odasındaki matın üzerine kurduğum küçücük Melbourne Kupası arazisinde yarış saatler, günler sürsün diye oradan oraya hareket ettirdiğimi unutmuştum.

Mornington'daki o ilk günde elbette çok şey öğrendim ama tam beklediğim gibi çıkan epey şey de olmuştu; yarış renkleri mesela ya da ganyancıların oranları ve bahisleri. En unutulmaz iki dersimi de iki attan aldım. Biri

gerçek kısrak Targie'ydi, diğeri ise düşsel kısrak Ladies' Pants.

Targie (açık mavi, bordo şeritler ve başlık) günün son yarışında koştu. Antrenörü kimdi unuttum, jokeyi Kevin Mitchell'di, halkın ilgisini pek çekmezdi ama yıllar boyunca müthiş bir binici olmuştu bu adam. Targie yarışın ikinci ya da üçüncü favorisiydi. Birinci favori Great Caesar'dı (yeşil altın sarısı yıldız; yoksa kare miydi?). Mitchell kısa, bayırlı Mornington düzlüğüne kadar Targie'yi liderin arkasında tuttu. Great Caesar'ın binicisi atını yolun çoğunda, ortada, genişte tuttu. Targie lideri geçmek üzereyken Great Caesar açıktan atağa kalkıyordu.

Bundan sonraki paragrafları yazmaya hazırlanırken Hristiyanlık tarihindeki özgür irade ve kader üzerine bir sürü tartışma aklıma geliyor. Bir keresinde karşıt görüşleri anladığım kadarıyla uzlaştırmaya çalışırken başımı döndürmüştüm. Tanrı her şeyi biliyorsa ve tüm insanlık tarihini öngörebiliyorsa insanların özgür seçimler yapamayacağını düşünüyordum bazen, yalnızca önlerine serilen yolda yürüyebilirdi insanlar. Ama bazen insanların sahiden de özgür olduğuna inandırıyordum kendimi. Bir insan her anda mümkün seçenekler arasında tercih yapabilirdi ve kaderini tayin edebilirdi. Ama bu sefer de Tanrı'nın büyüklüğü gidiyordu. İnsanlar -onun yarattıkları- tarihe yön veriyorsa, Tanrı nasıl her şeyi bilebilirdi, nasıl her şeye gücü yetebilirdi?

Bu dediklerim at yarışıyla çok alakasız gözükebilir ama at yarışına dair fikirleri, bir kadercinin özgür iradeciye dönüşmesi gibi yıllar içinde değişen biri olarak görüyorum kendimi. Belki de on beş yaşıma kadar gerçek bir yarış izlemediğimden, çocukken her yarışın yazgısının önceden belli olduğunu düşünmeye meyilliydim. Bir cumartesi

sabahı yarışa çıkacak atlara baktığım zaman, *Sporting Globe*'un cumartesi akşamı çıkacak baskısında yayınlanacak sonuçları zihnimde canlandırmaya çalışıyormuşum gibi hissediyordum. Bazen bir atın yapabileceklerini tartmaya çalıştığım da oluyordu ama Tanrı ya da kader bunu zaten yapmıştı, yarış koşulacaktı ve önceden tayin edilen galip gerçekten de galip gelecekti. Bu arada bu düşünce, pek çok bahisçiyi kusursuz bahis sistemini aramaya iten düşünceydi. Sistem arayıcıları, mesela en yüksek ağırlığı taşıyan ve favori başlayan bir atın, belli bir yılda çıktığı yarışların yüzde yirmi beşini kazandığını görüyorlardı ve bu atın sonraki yıllarda da tam olarak aynısını yapacağını varsayıyorlardı.

Hiçbir yarışın sonucunun kaçınılmaz olamayacağını, bir bahisçinin yapabileceği en iyi şeyin kazanma şansı yüksek olan bir at seçip atın şansının yaver gitmesini ümit etmek olabileceğini anladığım zaman düzenli yarış seyircisi olmama daha vardı. Her Şeye Gücü Yeten uçsuz bucaksız Gökyüzündeki Tribünde tüm kazananları önceden biliyorsa eğer, pek çok yarışta ikinci sırayı alan atın bitiş çizgisine yirmi metre kala galip diye bellendiğini de biliyor.

1953'teki o gün, Mornington'da koşulan son yarışın kazananını seçmeye çalıştım mı hatırlamıyorum. Hâlâ yazgıcıydım belki de; Targie'yi seçtiysem eğer, atlar düzlüğe geldiğinde Tanrı'nın ebediyen bildiği şeyi doğru biçimde anlamış olmalıydım. Kevin Mitchell kısrağı ilk sıraya taşımıştı. Hemen arkasından gelenler farkı kapatamıyordu. At güvende gibiydi. Ama Kevin Mitchell dinî görüşlerime katılmıyordu sanki ya da belki de Great Caesar'ın ne kadar güçlü bir bitirici olduğunu biliyordu. Mitchell kırbacı eline aldı, Targie'yi dövmedi kırbaçla, bir at

yarışı deyiminde dendiği gibi, ata işini hatırlattı yalnızca ya da başka bir deyimdeki gibi, işe yarattı kısrağı. Atı kırbaçlamış da olabilir çünkü Great Caesar -binicisi viraj sakince alan, atın dengesini korumasına müsaade eden Great Caesar- hızla bitiriyordu yarışı.

Bu, yarışlardaki daha ilk günümdü ama Great Caesar'ın kısrağın bir boy arkasındayken bile Targie'yi yeneceğini anlayabiliyordum. Favori, yirmi otuz metre sonra Targie'yi yakaladı, ardından geçti. Bitiş çizgisine üç dört adım kala Kevin Mitchell kırbacını indirdi. Onu pürdikkat izliyordum herhalde çünkü hareketlerini kafamda açıkça canlandırabiliyorum, altmış yıl boyunca canlandırabildim. Mitchell kendisini geçen jokeyin renklerine baktı. Sonra şaşırtıcı ölçüde zarif bir hareketle kırbacını kısrağın omzuna koydu, elleri ve dizleri çizgiye bakar halde sürmeye devam etti. Kaderci miydi yoksa özgür iradeye mi inanıyordu bilmiyorum ama bu zarif hareketi gücünün yettiği her şeyi yaptığını ve artık hiçbir şey yapamayacağını söylüyordu.

Targie'den at yarışına dair bazı inançlarımı sorgulamayı öğrenmemden birkaç saat önce bambaşka bir bilgi alanından bambaşka bir ders teklifi aldım. Bilerek *teklif edildi* diyorum. Ders verildi ama bir şey öğrendim mi emin değilim. Ya da daha doğrusu, o gün Mornington yarışlarında öğrendiklerimden ömrümün kalanında yeterince faydalandım mı emin değilim.

Epey bir kalabalık vardı. Bitiş çizgisine bakan çimenlik bayırda insanlar her yarıştan önce omuz omuza bekliyordu. Çoğu yarışı yalnız izledim. Babamla Len Luxford son anlara kadar bahis alanında kalmayı tercih ediyordu, ben de yarışları iyice görmeyi istiyordum. Ana yarışlardan birinden önce sağ tarafımda iki üç genç kadın du-

ruyordu. Kadınların neye benzediğini ya da kulağımın dibinde ne hakkında konuştuklarını hiç hatırlamıyorum. On beş yaşında fasulye sırığı gibi bir oğlandım. Yanımdakiler benden yalnızca üç dört yaş büyük gözüküyordu ama onları olgun kadınlar kendimi de oğlan çocuğu olarak görüyordum. Yaşıtım gibi gözükselerdi bile göz göze gelemezdim onlarla. Yaşıtım bir kızla konuşmayalı iki yıl oluyordu.

1951'de yılın çoğunda bir sevgilim vardı. Daha on iki yaşındaydık, göğsü düz bir kızdı, ben de kısa pantolon giyiyordum hâlâ ama birlikte iyiydik. 1952 başlarında Melbourne'ün diğer ucuna taşındı, ben de erkekler okuluna gitmeye başladım. Daha yeni çocuk yapan çiftlerin oturduğu bir banliyöde yaşıyorduk. Banliyömün sokaklarında bir kızın yanından geçtiğimi bile hatırlamıyorum.

Ana yarışın başlamasına az kala, genç bir adam önüme geçti. İki üç kişilik bir gruptandı herhalde, tam hatırlamıyorum. Genç kadınlarla yaşıt gibi duruyordu, kadınlar onu hiç tanımıyordu ama adam onların dikkatini çekmeye çalışıyordu. Esas hedefi yanındaki kadındı, bu kadın benim de yanımdaydı aynı zamanda. Utandım, gözlerimi düzlüğün oradaki tepeye çok uzak olmayan bariyerin ardında toprağı eşeleyen atlara çevirdim.

O günlerde yarışların başlaması uzun zaman alırdı. Başlangıç kapılarından önce böyleydi. Atların sıra halinde elastik bantlı bariyere yürümesi gerekirdi, başlama işaretiyle birlikte bu bant çözülürdü. Bazen atlar beş dakika bariyerin arkasında beklerdi, binicileri birlikte yürütmeye çalışırdı hayvanlarını. Bu esnada, yarış yayınlanıyorsa eğer, sunucu sorun çıkaran atların isimlerini söyleyerek ya da şundan bundan konuşarak zaman doldururdu, ardından "Koşuyorlar!", "Atıldılar!", ya da "Çıktılar!" diye bağırırdı.

Önümdeki genç adam, atlar bariyerin ardından beklerken yarış sunucularını taklit etmeye başladı. Neyin peşinde olduğunu bilsem, kalabalığı yarıp olay mahallinden kaçardım. Ama ne diyeceğine dair hiçbir fikrim yoktu, zaten hızlı konuşuyordu ve neredeyse hiç girizgâh yapmadan vurucu lafını etti. "Peter Pan, Carbon Copy..." Düşsel atlarından birkaçının adını andı... Ve eminim ki yanımdaki kadına gözlerini diktiği anda "Ladies' Pants... Çıktılar!" dedi.

Atların Mornington'da koşuya başlamalarından önceki birkaç dakikada ve atlar yarışırken geçen iki dakikada yanımdaki genç insanlara bakmaya cesaret edemedim, atlar bitiş çizgisini geçer geçmez kalabalığa karıştım. Gençlerden hiçbirine bakmamıştım, çok rahatsız olmuştum, aralarında başlamış olabilecek bir konuşmayı da hiç hatırlamıyorum. Bakmadım da duymadım da ama havayı koklayabiliyordum bir şekilde, hiçbir şey değişmemiş gibiydi. Genç kadın delikanlının suratına şaplağı yapıştırmamıştı ya da arkadaşlarını polis çağırmaya yollamamıştı, delikanlıyla aralarındaki o rahat ve yalandan ihtiyat sürüyordu. Küçük grubumuzda genç adamın söylediklerine şok olan tek kişi olduğumu acaba kaç gün, kaç hafta sonra anladım?

20
Elkayel ve Enzedderler

Yeni Zelandalılardan bahsetmiştim. Beni şaşırtıyorlardı. Onları zekâmla alt etmeye çalışırdım ama hep başarısız olurdum bunda. Daha önce anlattığım gibi, Yeni Zelandalıların uyanıklığının tümüyle öngörülebilir hareket biçimini takip etmelerinden geldiğini düşünmek istiyordum, benim gibi komplo teorisyenleri ise çapraşık hikâyelerin açığa çıkmasını bekliyordu habire. Bazen de düzenbazlıkları ya da benim deyişimle eski kafa sahtekârlıkları beni tümüyle aptala çeviriyordu. Bugünden bakınca inanılmaz geliyor ama Ekim 1960'ın başlarında Eric Ropiha'nın Ilumquh'unun (siyah, yeşil Malta şeritleri ve başlık) Caulfield ve Melbourne kupalarını kazanmaya hazırlandığına karar verdikten sonra atı bırakmıştım, öyle derdik o zamanlar, Caulfield Kupası öncesindeki yarışlardan birinde düşük oranlara rağmen yenilmişti. Ne düşünüyordum acaba? Ilumquh Caulfield Kupasını çift haneli orandan kazandı, Melbourne Kupası'nı da kazanırdı ama tekme yedi.

1962'de Even Stevens (altın sarısı, zümrüt yeşili bant, kırmızı başlık) konusunda uyarılmıştım ama Avustralya'da çıktığı ilk yarışta gittim aptal gibi bir sürü para bastım ata. Yarış Caulfield'daydı, kupadan bir hafta önceydi. Even Stevens'ın binicisinin o gün kullandığı gibi az güç

kullanan başka hiç kimseyi görmedim. Jokey düzlükte hapşırsa bile şimşek gibi bir hıza sahip olan kestane rengi at yarışı kazanabilirdi ama hapşırmadı jokey, at da kazanamadı tabii. Even Stevens'a iki kupada da para bastım ve kazandım ama oranları çok düşüktü. Bağlantıları parayı haftalar öncesinden, ortalama performanslı atı kimsenin bilmediği zamanda basmıştı. İlk ıskada kaybettiğim parayı anca çıkarabildim kazandığımla.

Bu bölümde bu insanlara Enzedderler diyeceğim. Rahatlıkla sosyal hayvan denilebilecek biri olan arkadaşım David Walton düzenlediği toplantılara davet ettiği Yeni Zelandalıları karımla bana tanıtırken böyle derdi hep. "Bilmem kim ve karısı," derdi David. "Bunlar Enzedderler." David'in partilerindeki Enzedderlerin at yarışından hiç anlamamasına hep çok üzülürdüm. Yoksa bunu sadece Avustralya'da Wingatui ya da Awapuni'deki şeytani derecede gizli bir ahır için gizli ajanlık yaptıklarından şüphelenmemi engellemek için mi söylediler?

1964 benim için önemli bir yıldı. Franston'dan ayrılmıştım, Melbourne'ün iç banliyölerinden birinde yaşıyordum ve öğretmenlik yapıyordum. Yılın ilk haftalarında birkaç aylık sevgilim beni tabiri caizse postalamıştı. Olayların bu gelişimi beni pek şaşırtmamıştı. Bekâr olarak yarışlara gittiğim ilk gün müthiş para kazanmama da şaşırmamıştım. Oakleigh Plate Günü'ydü, Caulfield'daki en sevdiğim günlerden biriydi. Oakleigh Plate genelde sert zeminde koşulur ama 1964'te o gün hep yağmur yağmıştı, zemin çamurlaşmıştı. Nasıl yaptım unuttum ama Oakleigh Plate'in galibi Pardon Me dâhil toplam beş kazanan ata bahis yaptım o gün. Pardon Me'nin antrenörü Sydneyli Bede Horan'dı, atın renkleri altın sarısı, siyah ve kırmızıydı. Oakleigh Plate çok çekişmeli bir yarıştır

ama neredeyse yarışın başından itibaren Pardon Me'nin kazanacağını hissediyordum. At, Caulfield pisti tarafında dördüncü ya da beşinci sırada seyrediyor gibiydi. 1964'ün Oakleigh Plate Günü'nü at yarışından para kazanmayı nihayet öğrendiğimi düşündüğüm birkaç günden biri olarak hatırlıyorum.

1964 yılı düzenli yarışlara gitme yılı olacak gibiydi, belki de yıllardır kazanmaya çalıştığım paraların da yılı olacaktı. İşleri baltalayan, iç banliyödeki yeni okulumda karşılaştığım, beş sene önce aynı öğretmen okulunda eğitim gördüğüm bir genç kadındı. Okuldayken hiç ilgimi çekmemişti bu kadın ama beş yıl içinde evrenler değişmişti âdeta, yıl ortasında, şu eski garip deyişle, çıkma teklif ettim ona. Dört ay sonra, Bahar Bayramı yaklaşırken, resmî bir duyuru yapmadan nişanlanmaya, ardından da evlenmeye karar vermiş gibiydik.

Tüm bunlar yetmezmiş gibi, genç kadına, gelecekteki karıma ağırbaşlı bir söz vermiştim, Melbourne Üniversitesi'nin Sanat Fakültesi'ne kaydolacaktım. Birkaç yıl boyunca bu eğitim tüm boş vaktimi alacaktı. Şiirler, öyküler, roman başlangıçları yazmaya vaktim olmayacaktı. Form kılavuzlarını da okuyamayacaktım muhtemelen ve atlara bahis oynayamayacaktım. Bahislerim gelecekteki evin depozitosu için para biriktireceğim için de azalabilirdi. Kız arkadaşımın da benim de mütevazı banka hesaplarımız vardı, federal hükümetin ilk evini alanlara yaptığı yardım için de düzenli birikim gerekiyordu.

Kız arkadaşım ve gelecekteki karım Catherine'den herhangi bir telkin gelmedi ama bahsi bırakmaya karar verdim. Bir zaman aralığı biçmedim. Yeminimin ebedî olmayacağını adım gibi biliyordum. Bir gün bahse dönecektim yine ama bir süreliğine, cumartesi yarışlarında

bahis oynayarak harcayacağım meblağı ev birikim hesabımıza yatıracaktım. Yeminim bir düzenleme ya da istisna haricinde hemen işleme konacaktı. Yemini ettiğimde ekim sonlarındaydık. Caulfield Kupası yeni koşulmuştu, Melbourne Kupası'na birkaç hafta kalmıştı. Yeminimin şartları uyarınca, Melbourne Kupası'nda son bir bahis yapmaya iznim vardı.

1964'te büyük kupalara Yeni Zelanda'dan her zamankinden az katılımcı olduğunu hatırlar gibiyim. Durum gerçekten öyle miydi bilmiyorum ama Melbourne Kupası için son seçkimi yaparken yalnızca Yeni Zelanda atlarını göz önünde tuttum. Ebedî olmasa bile bir süreliğine son bahsim olacak parayı bir Enzedder'e basıp kazancımı toplamayı dört gözle bekliyordum. İyi para kazanmakla kalmayacaktım, Enzedderlerin planlarını çözmüş olmanın tatminine de varacaktım.

Atlarımın seçimi kolay gibiydi. Şüpheyi elden bırakmamam gerektiğini tecrübeyle biliyordum ama bir at diğerlerinden ayrılıyordu sanki. Altı yaşındaki Elkayel'di bu at. Gördüğüm çoğu Melbourne Kupası galibi gibi o da Caulfield Kupası'nda ilk üçe girmişti. Diğer Yeni Zelandalı atların performansları ortalamaydı, Enzedderlerin bu meseledeki kurnazlıklarını hesaba katınca bile diğer atların Elkayel'i yenecek kadar gelişmesi mümkün gözükmüyordu, Elkayel'in antrenörü kimdi unuttum ama jokeyi Grenville Hughes'du, yeşil, mavi ve sarı giyiyordu.

Elveda bahsimin sağlam bir meblağ olması uygunmuş gibi geliyordu. Kupa günü Flemington'a seçkime basmak için yirmi pound götürdüm. Bahsimin yarısını onluk oranlara, diğer yarısını on iki oranlara yaptım, böylece 220 pound kazanacaktım. O zamanlar yeni bir Volkswagen Beetle'ın bin pound ettiğini hatırlıyorum,

kazanacağım para ev birikim hesabımıza faydalı bir ekleme olacaktı yani. Bu arada oranlar beni biraz huzursuz etmişti. İki katı yükseklermiş gibi geliyordu. Piyasayı ben belirleseydim Elkayel'i bire altıdan favori yapardım. Ama bahis piyasalarının diğer piyasalardan farkı yoktur, arz talepten etkilenirler, Elkayel'e talep yüksek değildi. Öncesinde bilgilendirilseydim, yüksek oranlardan çokça talep gören altı yaşındaki bir başka hadım Yeni Zelandalı at dikkatimi çekerdi belki. Polo Prince'ti bu at (altın sarısı, zümrüt yeşili halkalı manşetler ve başlık), önceki yarışlarında iyi koşmuştu, Mackinnon Stakes'te ikinci gelmişti ama dikkatimi çekmemişti hiç. Sanırım Polo Prince'in o yarışların hepsinde dörtnala koşturulduğunu düşünüyordum ki bahsettiğim o yıllarda Yeni Zelanda atlarına dair çabuk düşülmemesi gereken bir kanıdır. Maurice Cavanough, *The Melbourne Cup 1861-1982* isimli kitabında Polo Prince'in kupadan önceki gün lider ganyancılarda bire yirmiden bire on ikiye yükseldiğini aktarıyor. Polo Prince'in sahibinin daha sonraları ata para bastığı iddiasını reddettiğini de ekliyor Cavanough ama zaten bir Enzeder'in başka ne demesi beklenir ki?

Grenville Hughes'un Yeni Zelanda'nın önde gelen jokeylerinden olduğu söyleniyordu ama bana kalırsa Elkayel'i sürüşü yetersizdi (yarıştan sonraki günlerde böyle derdim. Sonraları, karanlık şüphelere kapıldığım günlerde, Hughes'un kusursuzlukla kararlaştırılmış bir yarış çıkardığını söylüyordum). Hughes, Elkayel'in yirmi altı atın arkasında kalmasına müsaade etti. Hipodromun uzak ucunda, yarışın ortalarına doğru, Elkayel ile lider arasında elli metreden fazla vardı. Şunu da söylemek gerekir, lider hiç şans verilmeyen bir attı ama atımın kazanabileceğini hiç düşünmüyordum. Düzlüğe girildiğinde Elkayel hâlâ

sonuncuydu. Ardından dış kulvardan atağa kalkıp atları tek tek geçmeye başladı ama hâlâ imkânsız bir görevin peşinde olduğunu düşünüyordum. Tüm bunlar yaşanırken Polo Prince liderin yakınlarındaydı. Düzlüğün başında, Grenville Hughes atını hiç acele etmeden dış kulvara doğru dürterken Polo Prince açığa attı kendini. Çizgiye gelinirken hâlâ öndeydi ama Elkayel imkânsız bir çıkışla kıçına yapışmıştı.

Hikâyenin sonu böyle olabilirdi, o zamandan bu yana üzerine düşündüğüm şeye dair tek veriler de bunlar olabilirdi ama kupadan birkaç ay sonra, bir ortamda parmaklık ganyancıları için çalışan bir adamla tanıştım. Adam -karanlık bir sırrı ifşa edermiş gibi değil, dâhil olduğu çevrelerde herkesin bildiği bir şeyi tekrarlarmış gibi- Polo Prince üzerinden yüksek oranlarla çok iyi paraların kazanıldığını anlattı, en çok parayı kazananlarsa Elkayel'in bağlantıları dediği insanlardı.

21
Summer Faith ve Bayan Smith

Yıllar boyunca *Time*'ın her sayısını her hafta baştan sona okudum. Time-Life dedikleri şey bir Avustralya edisyonuyla çıkmaya başladığında okumayı bıraktım. Gazetelerden ya da *Bulletin* gibi dergilerden Avustralya'ya dair istediğim şeyi öğrenebilirdim. *Time*'da asıl keyif aldığım şey Avustralya'dan uzakta yaşayan insanları, oraların olaylarını okumaktı ama Avustralya dergisiyle birlikte bu azaldı, beni de kaybettiler böylece. Ama eskiden *Time*'daki her şeyi okurdum: Togo ya da Ekvator Ginesi'ndeki askerî darbelerin haberlerinden tutun Tuscon ve Baltimore'da yeni açılan sanat galerilerinin betimlemelerine ya da Amerikan futbolu takımları Austin ile Green Bay'in amigo kızları arasındaki yeni modalara kadar her şeyi okurdum. Araba sahibi olmayı tercih etmediğim yıllarda tramvayda ya da trende seyahat ederken okurdum dergiyi. 1960'ların başlarında bir akşam kalabalık bir banliyö treninde, Kitaplar bölümündeki bir yazının sonundaki bir cümle kıkırdamama sebep oldu. Yirmilerimin başında bir adamdım ama öksürüp kaş çatmak, dudaklarımı ısırmak ve daha ciddi şeyler düşünmek zorundaydım yoksa kalabalık bir trende kendimi rezil edebilirdim.

The Bachelors isimli bir kitabın incelemesini okuyordum. Kitap, kadın ya da erkek dergilerinde çıkan, yeni

bir modayı ya da yaşam biçimini anlatan yazıların kitap büyüklüğünde bir benzeriydi herhalde. Yazar "Bekârlık ve İç Tasarım", "Bekârlık ve Seks", "Birlikte Yaşayan Bekârlar" gibi başlıklar taşıyan bölümlerle doldurmuştu kitabını. İncelemenin yazarı kitabı epey ilginç bulmuştu, incelemesini nükteli gözlemleriyle canlandırıyordu. Daha hafif bir tonla bitirmeyi denemişti, trende beni gülme krizine sokan da son cümlesiydi. Cümle aşağı yukarı şöyleydi: *Bu kitapta anlatılan türlü erkeği birleştiren acayip bir alışkanlık var, görünüşe göre tüm bekârlar lavabolara ve küvetlere işiyor.*

O sıralar küçük bir yerde yaşıyordum, daire diye pazarlanıyordu burası ama aslında tek bir odaydı, kapının arkasındaki köşede paslanmaz çelikten bir lavabo ile gaz ocağı duruyordu. 1961'in tümünde ve 1962'nin bir kısmında bu dairede yaşadım ve tüm bu zaman boyunca mutfaktaki lavaboya işedim ama hafifletici sebepler vardı.

Odam Tooronga Road civarlarında, Malvern, Wheatland Road'da bugün hâlâ duran 50 numaralı çift girişli tuğla evin arkasındaki veranda bozularak yapılmıştı. Duvarlardan biri evin tuğlalı arka duvarıydı. Gaz ocağıyla lavabo odanın bir ucunda, evin arkasının orta noktasında bir yerde duruyordu. Lavabonun üzerinde küçük bir pencere vardı ama perdeyi daima kapalı tutuyordum çünkü evin arka duvarındaki daha büyük bir pencereye bakıyordu pencerem. Bu pencere evin mutfağının penceresiydi sanırım.

Evde oturanlar evin sahipleri değildi. Tüm mekân Bay ve Bayan Jakubowicz'e aitti, bu orta yaşlı çift Windsor'da bir yerlerde yaşıyordu, her pazar sabahı Wheatland Road'a gelip kirayı alıyorlardı. En başından kiranın nakit ödenmesi gerektiğini söylemişlerdi bana, ben de hep dedikleri

gibi yaptım ama evin kiracısı Bayan Smith bir keresinde Bayan Jakubowicz'e çek vermeyi teklif etmiş. Bayan Smith'in anlatışına bakılırsa ev sahibesi kafayı yemiş.

Ev sahipleri pazar günleri üç kira alıyordu. Arka bahçede, benim üstü örtülmüş verandamdan çok da uzak olmayan bir yerde küçük bir bungalov vardı, burası Avustralya'ya Alman göçmenlerin çocukları olarak gelen ve sık sık memleketlerine dönmekten bahseden Ortlieb çiftinin stüdyo dairesiydi. Bir iç çamaşırı fabrikasında kesicilik ve makinecilik yapıyorlardı. Ortlieb çiftinin bungalovlarında gaz ocakları ve lavaboları yoktu. Mutfakları bahçenin arkalarında kulübeden hallice üç binadan oluşan bir yerdeydi. Mutfak, kulübe demeyi tercih ettiğim bu yapının ortasında kalıyordu, diğer binalardan biri banyo ve çamaşırhane olarak kullanılıyordu, buraları Ortliebler ile paylaşıyordum. Kulübenin üçüncü yapısını da ortak kullanıyorduk. Burası tuvaletti, temizdi ve kullanışlıydı ama Ortlieblerin mutfağıyla arasında yalnızca bir siper tahtası vardı. Bazen pazar sabahları haftalık çamaşırımı çamaşırhaneye götürürken Ortliebleri küçük mutfaklarında masalarının başında kahvaltı ederken görürdüm ama makineyi doldurup çalıştırmak için acele etmezdim. Bazen Ortliebler duvarın diğer tarafındayken duş alırdım. Wheatland Road'da yaşadığım süre boyunca bir kez bile Ortliebler siper tahtasının diğer tarafında mutfaklarındayken tuvalete gitmedim. Bağırsaklarımı öyle bir terbiye ettim ki Ortliebler yemek yerken beklemeyi öğrenmişlerdi. İdrar kesemi ise ne zaman gerekirse o zaman -perdeli küçük penceremin altındaki lavaboya- boşaltıyordum, musluğu da açıyordum muhakkak, işim bittikten biraz sonra kapatıyordum.

Ortlieblerden ve iş yerlerindeki kötü çalışma koşullarıyla maaşlarının azlığına dair bitimsiz yakınmalarından

kaçınıyordum. Bayan Smith'ten de uzak durmak isterdim aslında ama kadın ne zaman posta kutusuna gideceğimi ya da yan yoldan geçip kapısının önüne çıkacağımı biliyor gibiydi, sürekli benimle konuşuyordu. Kocası John'la ikisi kırklarında ya da ellilerinde çocuksuz bir çiftti. John'un bazen işten erken geldiğini görürdüm. Beyaz yakalı bir işçi değildi kesinlikle ama mütevazı mesleğini hiç öğrenemedim. Bayan Smith tüm gün evde dururdu, çok misafiri gelmezdi. İhtiyaç duyduklarından çok daha büyük bir ev tutma sebeplerini merak ederdim hep. Konuşurken ağzından kaçırdıklarından ailesinden büyük bir evin ve belki de Shepparton bölgesinde bir çiftliğin miras kaldığını, bir gün oraya dönmeyi istediğini anlamıştım. Bugün o kadını düşündüğüm zaman *eski kafalı* lafı aklıma geliyor. Belki de hiç çocuk büyütmediğinden, tavırları ve davranışları çok yıllar öncesine ait gibiydi. Bana adımla hitap ettiğinden eminim ama benim için o daima *Bayan Smith*'ti.

Bayan Smith ile baş etmesi zor değildi ama Glenys ortada gözüktüğü zaman başka bir yere taşınmayı düşünüyordum. Adını doğru yazdım mı emin değilim, Glenys benden belki birkaç yaş büyük bir kızdı, bazen hafta sonlarını Bayan Smith ile geçiriyordu. Glenys, eğer bu sayfaları okuyorsan tanışmamızdan elli yıl sonra, seni dümdüz tipli genç bir kadın olarak tarif etmeme gücenirsin muhtemelen ama Miss Australia güzellik yarışmasına katılabileceğini de hiç iddia etmeyeceğini biliyorum. Evet, sert sözlerimi ettim, şimdi onları olduğu gibi bırakmak zorunda kalacağım. Glenys dümdüz tipli genç bir kadındı. O da benim gibi yalnız biriydi. Glenys ile ikimizin yaş grubundan biri cumartesi akşamını yalnız geçiriyorsa, bu kişinin sevgilisinin olmaması kuvvetle muhtemeldi. Glenys sanırım birkaç haftada bir Wheatland Road'a geliyordu, cuma ve cumar-

tesi akşamlarını Smith çiftiyle yalnız başına geçiriyordu. Bayan Smith benim de o akşamlarda yalnız olduğumu gözlemlemişti muhakkak. Wheatland Road'da kaldığım süre boyunca hiç kız arkadaşım olmadı ama ara sıra misafirlerim -benim gibi yalnız erkekler, çift arkadaşlarım ve bir keresinde de birkaç saatliğine bir genç kadın, sevgilim olmasını umduğum bir genç kadın- geliyordu. Şunu da eklemeliyim, çoğu hafta sonunu yalnız geçiriyordum ama kendimi acınacak biri olarak görmüyorum, oysa Glenys'e acıyasım geliyordu. Her cumartesi yarışlara gidiyordum. Biramı koyacağım buzdolabım yoktu ama rom alıyordum, yeşil limonlu Schweppes ile karıştırıp canlandırıcı bir kokteyl yapıyordum. Akşamlarımı kokteylimi yudumlayarak ve okuyarak geçiriyordum. Bazen biraz yazıyordum hatta. Hayallerimin yaşamını sürdüğümü söyleyemem ama limonlu romdan biraz içince yakında kendime göre genç bir kadın bulacağımı düşünüyordum. Hatta tam o anda aynı benim gibi -yalnız ve arkadaşa muhtaç- oturuyor olabileceğini düşünürdüm. Ama bu kadının Glenys olduğunu hiç düşünmedim, oysa ikimizi ayıran duvarın diğer tarafında oturuyordu tıpkı benim gibi.

Glenys ile bir kez -birden fazla kez- konuştum. Glenys'in Wheatland Road'a ilk geldiği günlerden birinde Bayan Smith gardımı indirmişken yakaladı beni. Bir bahane uydurmama kalmadan ön verandasında Glenys'e ve -şimdi düşününce tuhaf geliyor- yan komşu genç kadına öğlen çayında eşlik etmeye davet etti. Genç kadının soyadı Monk'tu, Glenys ile birbirimize isimlerimizle tanıştırıldık ama genç kadınla ikimizi soyadlarımızla tanıştırdılar, hatta Bayan Smith bile kadına *Bayan Monk* diyordu. Dediğim gibi, Bayan Smith tuhaf biçimde eski kafalıydı.

O gün çay masasında ne konuşuldu hatırlamıyorum ama rahatsız edici sessizlikler ya da utanç verici gaflar da hatırlamıyorum. Ama Bayan Smith benden Glenys'i ön çimlerde yürüyüşe çıkarmamı ve yürürken ona cumartesi günü birlikte yarışlara gitmeyi teklif etmemi bekliyorduysa eğer, böyle bir şey olmadı. Glenys birkaç haftada bir Wheatland Road'a gelmeye devam etti ama birbirimizden hep ayrı kaldık.

Bu kitabın at yarışından bahsetmesi gerekiyor ama bu bölümün ilk sayfalarında yarışların hiç sözü geçmedi. Ekim 1961'de Randwick'te meşhur AJC Derby'nin galibi Summer Fair'i tanıtacağım kısaca. Öncesinde Glenys'e dair söylemem gereken bir şey daha var. Glenys ile birkaç duvarla ayrılan aynı çatı altında farklı odalarda geçirdiğimiz bir cumartesi gecesinin ardından, güneşli ve sıcak bir pazar sabahı lavabomun üzerindeki pencereden arka kapının -Bayan Smith'in arka kapısıydı bu- açıldığını duydum. Ardından üç kiracının paylaştığı çamaşır ipine giden beton patikaya vuran topuklu ayakkabıların sesi geldi. O sırada ip boştu. Herhalde çamaşırlarımı erkenden almıştım. Belki de o gün daha sonra yıkayacaktım kirlilerimi. Her neyse, topuklular Glenys'e aitti. Çamaşır ipine gitti tıkırdayarak, ardından en öndeki tele bir çift kadın çamaşırı ya da külot artık adı her neyse ondan astı mandalla. Bu kadar. Çamaşırları arka bahçedeki boş çamaşır ipine asıp eve döndü. Yüzünde zaman zaman gördüğüm o yarı budalaca tebessüm vardı. Bu, beni onunla ilgilenmekten alıkoyan şeylerden biriydi.

Şimdi bakacak yeni bir şeyim vardı: boş bahçede yeni bir ilgi merkezi. Esintide sallanıyordu o küçük, tatlı kadın iç çamaşırları. Hatırladığım kadarıyla çamaşırların rengi çelik grisiydi ya da solgun mavi. Çok bir olayları yoktu.

Dümdüz külottu yani bunlar. Tam olarak opak da değillerdi. Başka bir bağlamda bu çamaşırlara *dekolte* denebilirdi. Her neyse, çamaşır ipinde asılıydılar, bekâr ininden onlara bakan yalnız bir genç adama esrarlar sunuyorlardı. Bu kitapta, kadınların davranışlarını, bilhassa romantik ya da cinsel bağlamlarda anlamakta çok zorlandığımdan daha önce bahsetmiştim. Glenys'in bir pazar sabahı iç çamaşırlarını çamaşır ipine asmasının ardında bir mesajın gizli olup olmadığından bile emin değildim. Diyelim ki *gerçekten de* bir mesaj vardı bunda, peki benden nasıl bir karşılık bekliyordu? İç çamaşırlarını sallayışına cevap vermeye hiç niyetim yoktu gerçi. Bayan Smith ile Glenys'e genç kadınla ilgilenmediğimi anlatmak için aylar harcamıştım. Ama bu olay, genç kadınlara dair yeteneklerimi geliştirmek için iyi bir fırsat gibiydi. Glenys ile ilgileniyor ve mesajına karşılık vermeyi istiyor *olsaydım,* ne *yapardım* diye düşünmeye mecbur hissettim kendimi.

Ne yapmam bekleniyordu? Çamaşır ipine gidip çamaşırlara gözümü mü dikmeliydim, bunların sahibinin kasıklarında ve bacaklarında duruşunu mu düşlemeliydim? Onlara dokunmalı mıydım? Onları *çalmalı mıydım;* ipten alıp odama mı götürmeliydim çamaşırları, Glenys'in almaya gelmesini mi beklemeliydim, geldiğinde bir öpücük karşılığında mı geri vermeliydim? Belki de *Jockey* iç çamaşırlarından bir çifti yıkayıp çamaşır ipinde Glenys'in çamaşırlarına paralel en yakın tele asmalıydım rüzgâr bir dizi pelvik itişle çamaşırları birbirine savursun diye. Tüm bunlar delilikti. Penceremin perdesini çektim, okumama yazmama döndüm.

Şimdi sırada Summer Fair var! Atın renklerini hatırlayamamak beni utandırıyor biraz. Yalnızca baskın kırmızıyı ve beyaz ya da lacivert ayrıntıları hatırlıyorum. At

hadım mıydı toy muydu onu bile hatırlamıyorum ama 1961'de at yarışı izleyen herkes gibi Summer Fair'in o yıl AJC Derby'yi itirazla kazandığını iyi hatırlıyorum. Blue Era (kırmızı, siyah beyaz şeritli manşetler, siyah başlık) çizgide geçmişti Summer Fair'i ama binicisi Tom Hill, Blue Era'nın jokeyi Mel Schumacher'in atlar çizgiye yaklaşırken onu bacağından tuttuğunu söyleyerek itiraz etmişti. Organizatörler yarışın kaydını izledikten sonra itirazı doğruladı. Summer Fair birinci ilan edildi, Mel Schumacher faullü biniş sebebiyle uzun bir men cezası aldı.

O sıralar, Victoria Demiryolları'nda kıdemli bir görevde çalışan bir arkadaşım vardı. AJC Derby'den kısa zaman sonra, demiryollarının her nedense yolu çekemeyen Summer Fair gibi genç yarış atları için Sydney ile Melbourne arasında özel seferler düzenlediğini anlattı bana bu arkadaşım. Bir de Summer Fair'in bağlantılarından birinin, ofisteki arkadaşlarından birine atın kesinlikle kazanamayacağı Caulfield Guineas'ta ve ardından kesinlikle kazanacağı Caulfield Kupası'nda yarışmak üzere Melbourne'a geleceğini fısıldadığını söyledi. Arkadaşıma bilgi için teşekkür ettim ve üç yaşındaki ata kupada ufak bir bahis yapmaya karar verdim. Arkadaşım at yarışı meraklılarından değildi, ben de ikinci ya da üçüncü elden gelen tüyolara öyle çok bel bağlamazdım.

Summer Fair, Guineas'ta iyi yarıştı ama kazanamadı. Ama bu atın bağlantılarının atı bilerek kaybettirdiği anlamına gelmiyordu. Guineas yarışı 1.600 metreydi. Az zaman önce koşulan AJC Derby 2.400 metreydi. Mesafeler arasındaki bu büyük fark, Summer Fair'in daha kısa mesafeli Guineas'ta yenilmesine sebep olmuş olabilirdi.

1961 Caulfield Kupası günü büyük tribünde bir locadaydım. Dört yıl önce çalıştığım Kraliyet Darphane-

si'nden eski bir dostum davet etmişti locaya. Warwick Murray at yarışından hiç anlamazdı ama daha önce birkaç kez adını andığım Martin Dillon'ın başarılarını fark edince yarı zamanlı bahisçiliğe başlamıştı. Localar o zamanlar Melbourne hipodromlarında yeni görülen bir şeydi. Bugün yemeklerini yiyenler camın arkasındaki teraslı masalarında ilkel görünüyorlar ama küçük odamızda yelken bezinden duvarlara sırtımı dayayıp garsondan ardı ardına bira isterken kendimi lüks yaşantının son örneğini deneyimliyor gibi hissediyordum. Kupadan önce bahis alanına gittim, adını unuttuğum ama binicisinin George Moore olduğunu hatırladığım atıma birkaç pound bastım, atın renkleri baskın olarak mordu ve turuncu beyaz ayrıntılar içeriyordu, oranı bire altıydı. Bu atın kupayı son sıralarda bitirdiğini de hatırlıyorum. Atlar bariyer ardındaki yerlerini almaya giderken hatırladım Summer Fair'i. Üç yaşındaki ata beş ya da on şilin oynama niyetiyle gelmiştim aslında ama tamamen çıkmıştı aklımdan. Civarda bir totalizatör aradım. Bulduğum zaman tezgâhtaki kadın minimum bahsin bir pound olduğunu söyledi. Totalizatör büyük tribünün yalnızca locaların olduğu kısmındaydı. Belli ki kulüp biz locacıları şilinle bahis yapanlardan yukarıda görüyordu. O sırada epey içkiliydim herhalde. Genç bir totalizatör çalışanının beni pinti biri olarak görmesine izin vermeyecektim. Summer Fair'in galibiyetine bir pound bastım. Genç atın ganyancılardaki oranı bire yirmiydi ama her nedense totalizatörde böyle değildi durumu. Kupayı zorlanmadan kazandı, totalizatörden bire kırk verdi. Summer Fair bana üç haftalık öğretmen maaşımı kazandırmıştı.

O günkü tek kazanımım Summer Fair değildi, hipodromdan çıkarken elli pounddan fazla kârım vardı ce-

bimde. Wheatland Road'daki sundurmamla Caulfield'ın büyük tribünü arasında iki kilometreden az vardı. Yarış günlerinde Caulfield'a yürüyerek gidip gelirdim. Hipodroma herhangi bir ara vermeden yürümüştüm ama eve dönerken Macnamara' Caulfield Club Hotel'de iki, üç, dört, beş bira için ara verdim biraz. İyi para kazandığım zamanlarda bazen Macnamara'nın yanındaki balıkçıdan tatlı su ıstakozu alırdım ve eve gider gitmez mideye indirirdim. Istakozun küçük olması gerekiyordu ve hemen yiyip bitirmeliydim çünkü buzdolabım yoktu.

Summer Fair'ın Caulfield Kupası'ndaki galibiyetinden sonra tatlı su ıstakozu aldım mı hatırlamıyorum, Mac'te, böyle denilirdi oraya, her zamankinden çok bira içtiğimi hatırlıyorum. Eve yürüyüp yürümediğimi hatırlamıyorum. Küçük daireme girdikten sonra yapmam gereken ilk ve en önemli görevi -lavaboya koşup balon gibi şişen idrar kesemi boşaltışımı- bile hatırlamıyorum. İşedikten sonra lavaboya bol bol su vurmam da gerekirdi ama bunu da hatırlamıyorum. Tek hatırladığım odanın ortasında oturup kazandıklarımı sayışım. Summer Fair'i kendi değerlendirmelerimle seçtiğimi söyleyemezdim ama önemli olan sonuçtu, cebimdeki banknotları saymak çok hoşuma gidiyordu.

O gün ile ilgili başka hatıram yok. Birkaç gün sonra Bayan Smith'e denk geldiğimi hatırlıyorum. Tesadüfen mi karşıma çıkmıştı kadın yoksa beni posta kutusunun orada pusuya mı düşürmüştü? Bayan Smith yarışlara gitmezdi ama At Yarışının Altın Çağı henüz son bulmamıştı ve Bayan Smith gibi banliyölerde yaşayan kadınlar bahar ve güz bayramlarındaki yarışların sonuçlarından haberdar olurdu. Caulfield Kupası'ndan hangimiz söz açtı hatırlamıyorum ama Bayan Smith'e kupada sağlam para kazan-

dığımı söyleyişimi ve kadının da bunu bildiğini belirtmesini hiç unutamam, Glenys ile ikisi mutfaklarından kupa günü kazancımı sayarken duymuşlardı beni.

Affedersiniz, diyorlar bugünlerde ya da son zamanlarda diyorlardı. Karşınızda Bayan Smith ve Glenys, kulaklarını mutfak duvarlarına dayamışlar, duvarın ardındaki beceriksiz genç sarhoş banknotlarını sayıyor. Bir adamın odanın ortasında banknotlarını saymasının çıkardığı gürültü, aynı adamın, odasındaki yan yana durup dinleyen kadınların dibinde duran paslanmaz çelikten lavaboya şarıl şarıl işemesinin çıkardığı gürültünün yanında nedir ki? Bayan Smith Summer Fair'le kazandığım zaferden bahsediyordu ama suçüstü yakalandığımı anlamıştım. Adi sırrım açığa çıkmıştı. Başka bir yere taşınmayı düşünme zamanı gelmişti.

22
Sir Flash ve Sınırlılar

Warrnambool'de mayısta düzenlenen meşhur üç günlük yarış festivaline Avustralya'nın her yerinden insanlar gelir. 1950'lerde ve sonrasındaki birkaç yılda, ocak ayında daha küçük çaplı iki günlük bir festival daha düzenlendi, bu festival engelli yarışlarla tamamlanıyordu. Mayıs ayındaki etkinliğin yanına yaklaşabilecek bir şey değildi bu ama yine de çok insan gelirdi, gelenlerin çoğu Warrnambool'deki ya da kıyı şeridindeki diğer yerlerin tatilcileri olurdu. Ben de pek çokları gibi Warrnambool'ü okyanusla ilişkilendirirdim ama şehrin etrafındaki dümdüz sahiller hiç ilgimi çekmezdi. Babamın ailesi Warrnambool'ün doğusuna yaklaşık yirmi kilometre uzaklıktaki Mepunga bölgesinde yaşamıştı neredeyse yüz yıl boyunca. Orada kıyı yüksek uçurumlardan oluşuyordu, bunları bazı yerlerde körfezler ve koylar bölüyordu. Çocukken bu körfezlere düşen büyük kayalara tırmanmayı, taş havuzlarına girmeyi çok severdim ama okyanus beni iğrendirirdi, yetişkinliğimde de ondan uzak durdum hep. 1940'larda büyükbabamın çiftliğinde geçirdiğim kısa tatillerde başka türden bir okyanus ilgimi çekerdi. Bir körfezde yüksek bir uçurumda durduğumda, ilhamımı Güney Kutbu'na uzanan mavi yeşil Güney Okyanusu'ndan değil, yalnızca uzaktan gördüğüm yerlere uzanan sarı kahverengi top-

rak okyanusundan alırdım: Batı Bölgesi'nin düzlüklerinden Warrnambool'ün kuzeyine ve kuzeydoğusuna veya uzaklara ta kuzeybatıya, hiç gitmediğim deniz seviyesindeki yerlere ve isimlerini yalnızca haritalardan bildiğim kasabalara -Hamilton'a, Coleraine'e, Casterton'a- uzanırdı bu okyanus.

Biniş sahasının havası beni daima keyiflendirmiştir. Bugünlerde güvenlik sebebiyle at sahipleri, antrenörleri ve binicileri yarışlardan önce dolanan atlardan çok uzakta parmaklıklı bir bölümde bekliyorlar ama yıllar önce yarışlardan önce biniş sahasına bakabilirdim, etrafta dolanan bir sürü atın arasında, giysisini kuşanmış jokeylerin etrafını saran sayısız insan görürdüm. Bir yarıştan önce her şeye mümkün gözüyle bakılırdı. En düşük oranlı favori yenilebilirdi, beygir denilen at fotofinişe girebilirdi. Yarışan herkesin iddiaları göz önünde tutulurdu. Bu sayısız insanın kendi aralarında konuştuğu taktikler ve planlar meyve verebilirdi ve bir grubun renkleri hepsinin önüne geçebilirdi. Söylememe bilmem gerek var mı, bu renklerle bilhassa ilgileniyordum onları biniş sahasında bir yarıştan önce gördüğüm zaman. Bir yarıştan önce renk setlerinden her şeyi okuyabiliyordum. Bir set böbürlenirdi sanki, başka biri meydan okurdu, bir diğeri sessizce ama azimle kendini ortaya koyardı. Bazı renk setlerinin belli bölgeleri ya da yerleri temsil ettiğini, hatta bir yaşam biçimi gibi müphem bir şeyi temsil ettiğini rahatlıkla görebilirdim. Ve elbette her renk seti her şeyden önce bir antrenöre ya da at sahibine dairdi: gün görmüş yaşlı bir antrenöre ya da yüzü temiz bir çaylağa, at yarışına yeni girmiş bir sahibe ya da kadim bir yarış ailesinin üçüncü kuşak -büyükbabasının tasarladığı renkleri kullanan- bir üyesine.

Yaz yarışlarında bir gün Warrnambool'deki biniş sa-

hasının çimlerine yaslanmış etrafı izlerken altmış yıl sonra bugün görüntüsünü hâlâ çok iyi hatırladığım bir adam gördüm. Adamın adını unutalı çok oluyor, binicisini ya da antrenörünü de hiç hatırlamıyorum. Atının adı Concito'ydu, atın renklerini de hatırlıyorum ama cazibesizdi bana göre bu renkler. Bazen kendimi her renk setinin tanım gereği karakteristik olması ve belli bir cazibe taşıması gerektiğine ikna etmeye çalışıyorum ama bazı renk kombinasyonlarını bir türlü beğenemiyorum. Concito'nun renk seti siyah, açık mavi halkalar ve manşetler, kırmızı başlıktı. Atın sahibi biniş sahasındaki en şık adamdı. Bu bir taşra yarışıydı, bu yarışlarda bazı at sahipleri ve antrenörleri temiz, rahat kıyafetler giyerdi bugünkü ifadeyle ama Concito'nun sahibi solgun renkli, pahalı görünen bir takım giymişti, gömleği beyazdı, kravatı ağırlıklı olarak solgun maviydi ama siyah ve kırmızı ayrıntılar içeriyordu, gri şapkasının siperinde tüyler vardı. Kıyafetlerinden daha vurucu olansa gümüş rengi saçlarıydı; şapkasının siperinin altından görünen kadarı yani. Epey de görülüyordu doğrusu. 1950'lerde çoğu erkek yanları ve üstleri kısa kesim modelleri tercih ediyordu hâlâ ama bu adam, bir zamanlar yardımcı olarak çalıştığım Metropolitan Golf Kulübü'nde gördüğüm Tooraklı zengin adam gibi, saçlarını kulaklarının altına, hatta boynuna kadar uzatıyordu belli ki.

Bugünlerde bir antrenörün memleketi ya da banliyösü yarış kitabında isminin arkasından yazılıyor ama 1950'lerde böyle bir şey yoktu. Concito'nun nerede yetiştirildiğini ve sahibinin nereli olduğunu öğrenmenin tek yolu yarış kitabında atın formuna bakmaktı: Atın son zamanlarda nerede yarıştığına bakmalıydım. At son üç yarışını Hamilton'da, Victoria'daki Casterton'da ve Güney Avustralya'daki Bordertown'da koşmuştu. Bunları öğrendik-

ten sonra bile Concito'nun tam olarak nereden geldiğini öğrenmeme daha epey vardı. Üç kasabanın oluşturduğu üçgen tepe noktasıyla birlikte epey büyük bir kırsal alanı kaplıyordu ama elimde açık seçik veriler olmadığı için zorlanıyordum. Daha sonra, Victoria'nın uzak batısını ve Güney Avustralya'nın uzak güneydoğusunu gösteren bir harita açtım, yalnızca gözlerimi değil imgelemimi de serbest bıraktım gezinmesi için. O zamana dek Warrnambool'ün kuzeybatısında gittiğim en uzak yer Koroit'ti, burası arabayla kısa bir yolculuktan sonra ulaşılan bir iç bölgeydi ama *Weekly Times*'ta ve *Leader*'da gördüğüm birkaç illüstrasyon aklımdaydı hâlâ. Bir çeşit dışdeğerleme de yapmıştım herhalde, daha içerideki toprakların kıyı şeritlerinden daha kuru olduğunu söylüyordum kendime. Kafamda canlandırdığım manzaraların kıyılardaki uçurumlardan daha sığ olmadığını tahmin ediyordum ama virajlı yolları ve nehir yataklarının başlangıçlarını gösteren bir haritadaki herhangi bir yer bana şahsi bölgeme birkaç tepelik yeri ya da platoyu da eklemem gerektiğini hatırlatıyordu.

Bu bölgeye Sınır Bölgesi ismini verdim, burada yaşayanlarda Sınırlılardı. Bu insanlara, büyük şehirlerden uzakta yaşayanlara yakıştırılan mutat uyanıklığın ve bilgeliğin yanında bir de sınırlara yakın yaşadıkları için kurnazlık ve gözü doymazlık bahşettim. Bunu yaparken, tarih kitaplarından okuduğum İngiliz davarını sınırdan yurda süren Gallerlilere, kaçakçılıktan para kazanan kurnaz Pirene köylülerine, Northumberland'e ve İskoçya'ya hükmeden Percy halkına dair belli belirsiz hatıralar vardı. Benim Sınırlılarım kaçakçılık yapmıyorlardı ya da hayvan çalmıyorlardı. Hayır, onlar Gallerlilerin ve Pirenelilerin daha inceliksiz yollarla başardıklarını at yarışıyla

başarıyorlardı. Uçlarda yaşamak onları, kıyılardaki ya da Melbourne ile Adelaide'deki at yarışı insanlarından daha basiretli ve titiz yapmıştı. Sınırlı at sahiplerinin ve antrenörlerinin uzun vadeli planları daha çok başarıya ulaşıyordu. Bahis vurgunlarından daha çok kazanıyorlardı. Ama Sınırlılarımın tümüyle kazanca odaklandığının düşünülmesini de istemiyorum. İçlerinden pek çoğu saçlarını kulaklarının ardında ve boyunlarında topluyordu, yarış pistinde seçkin kıyafetleri ve mağrur duruşlarıyla başkalarından ayrılıyordu. Böyle bir adam büyük bir sığır ya da koyun sürüsünün sahibiydi, üç tarafı verandalı bir malikânede yaşıyordu, evin her yanı kışın yapraklarını döken ağaçlarla çevriliydi. Adamın malikânesinde bir kütüphane ile çalışma odası da vardı. Çalışma odasının duvarlarında atlarının kazandığı yarışların fotoğrafları asılıydı. Kütüphanenin duvarları elbette kitap doluydu, engin Sınır Bölge'mdeki bir sürü malikâne sahibinden birinin bile bazen kütüphanesinde oturup meşhur bir Sınır şarkısını yerelleştirmeye çalıştığını düşlemeye cüret edemiyorum ama pek çok malikâne sakininin o şarkıların derlendiği kitapları okuduğunu ve benim gibi bunların dilimizdeki tüm şiirler kadar belagatli ve unutulmaz olduğunu düşündüğünü hayal etmek hoşuma gidiyor.

Concito bir vurgunun parçası değildi. At dördüncü ya da beşinci bitirdi yarışı ama bu, aylar sonra Edenhope'ta ya da Penola'da meyve verecek uzun vadeli bir planın parçası olabilirdi. Atın adını bir daha hiç duymadım. Gallerli davar hırsızlarına ya da Andoralı kaçakçılara Concito'nun gümüş saçlı sahibinden daha çok benzeyen bir başka Sınırlı'dan, Sir Flash'ten de bir daha haber alamadım.

Sir Flash'in (yeşil, pembe başlık) hikâyesi basitçe anlatılabilir. At belki de Concito'nun katıldığı yarışlarda koş-

muştu. Yarışlar ocak ayında Warrnambool'de olmuştu. Babamlaydım, habire durup bölgeden eski bir dostuyla selamlaşıyordu, bazen de Melbourne'e gelen akıllı adamlarla konuşuyordu. Konuşmalar daima karşılıklı tüyolaşmayla son buluyordu, Melbourne'den kimse adını anmıyordu ama yerli adamların çoğu babama Sir Flash'i söylüyordu. Ama birkaç kişi de atın yarışıp yarışmayacağından emin olmadığını ekliyordu. Çünkü at yarışın başlamasına birkaç saat kalmasına rağmen hâlâ hipodroma gelmemişti. Babamla beraber, kuş kafesi denen padokta Sir Flash'e ayrılan ahıra gidip doğruladık bu bilgiyi.

At yarışlara yetişti muhakkak çünkü gün ortasında koşulan düz engelli yarışına katıldığını hatırlıyorum. Bugünlerde çok az düz engelli yarışı koşuluyor. İlginç yarışlardır bunlar, uzun mesafelerde koşulurlar ve yarıştan önce belirlenen bir zaman diliminde belli sayıda engelli yarışını tamamlayan atlara özeldirler. Bazen ferasetli bir antrenör -yarış muhabirleri bu sıfatı çok kullanırdı- ortalama bir düz koşucuyu bir dizi engelli yarışına çıkarırdı, atın kaçıncı sırada bitirdiğini önemsemezdi, önemli olan atın yarışları tamamlayıp düz engelli yarışına girmeye hak kazanmasıydı. Çoğu engelli atı düz yarışlarda beygir olurdu, ferasetli antrenörün atı ise bir düz koşucudan yasal olarak engelli koşucusuna dönüştürüldüğü için bir şeyler yapabilirdi.

Sir Flash'in iyi koşmasını bir tek babamın tanıdıkları beklemiyordu. Ganyancılar da kulak kesilmişti. Yarışa çok at giriyordu ama Sir Flash'in bire beş gibi düşük bir oranı vardı. Onun için verilen en iyi oran buydu. İyi planlanmış, ani bir vurgun olmayacaktı, sabit bir para akışı olacaktı yalnızca. Babam ve tüm tüyocuları Sir Flash'e epey para bastı. Babamın Melbournelü arkadaşları bile

bahis oynadı ata. Vurgun yoktu ama babam ganyancılar arasında mekik dokuyan, bazen bir ganyancının yanına iki üç kez giden iki adamı işaret etti. Adamlar ayrı ayrı yirmi ya da kırk poundluk mütevazı bahisler yapıyordu ama koydukları toplam para epey büyüktü. Babam bu adamları hiç görmemişti, Warrnambool'den tanıdığı hiç kimse de bilmiyordu bunların kim olduğunu ama siz biliyorsunuz, ben de biliyorum. Evet, bu iki adam Sınırlıydı.

O sıralar atların ve jokeylerin yarış sırasındaki davranışlarını gözlemlemeyi öğrenmemiştim daha ama Sir Flash yarışı iki üç boy farkla kazandıktan sonra babam jokeyin düzlükte atı daha da farkla kazanmaktan alıkoymak için elinden geleni yaptığını söyledi. Sir Flash'in başka bir atın yerine geçmiş olabileceğini ilk fısıldayan ya babam ya amcam Louis ya da tanıdıklarından biriydi. Uygun ağırlık ilan edilmişti gereğince ama padokta atın kaşağılandığını görmeye giden epey bir insan Sir Flash'in düzlükteki hallerine şaşırmıştı. Bu kendi başına şüpheliydi zaten, atın yarıştan çok kısa bir süre önce hipodroma gelmesi de şüpheleri iyice kuvvetlendiriyordu.

Organizatörler altmış yıl önce hakikaten de bugüne kıyasla daha ihmalkârdı. Her atın ayrı bir adı vardı ve kayıt belgeleri doğal rengiyle görünüşünü tarif ediyordu. Dahası, her yarıştan önce bir organizatörün padokta dolaşması ve yarışa katılan her atın kayıt belgelerini kontrol edip belgelerdeki tarifle atın uyuşup uyuşmadığını teftiş etmesi gerekiyordu. Ama 1950'lerin başlarında Warrnambool'de koşulan bir yarışta organizatörlerin işten nasıl kaytardıklarını kim bilebilir ki? Bir organizatörün sahte belgelere ya da değiştirilmiş bir isme nasıl dikkatsizce baktığını kim bilebilir ki? Belki de tembel ya da aceleci bir organizatör, belgeleri otoparkın en ucundaki arabasında

unuttuğunu ya da atın henüz hipodroma ulaşamadığını çünkü Warrnambool'ün öte tarafında aracın bozulduğunu söyleyen heyecanlı bir antrenöre ya da eyerciye anlayışla el sallamıştı. Şehir koşucusu Regal Vista 1972'de Casterton'da kötü performanslı Royal School'un yerini alabilmişse, bundan yirmi yıl önce Sir Flash adıyla yarışan at aslında Murray Bridge'de, Gawler'da ya da Morphettville'de handikaplı yarışları kazanan at olmasındı?

Başka bir atın yerini almıştı ya da almamıştı fark etmez, Sir Flash o gün ganyancılardan epey para kaldırdı, atın bağlantıları da paylarına düşeni aldılar. Kazandıklarını kuzeybatı tarafında bir yere götürdüler muhtemelen. Yarıştan sonra babamın tanıdıklarından biri ata az para bastığı için sinirliydi, Sir Flash'in yarış kitabında formunu gösteren sayfalara vuruyordu parmaklarıyla. At ne tür engelli yarışlarında koşmuştu bilmek istiyordu adam. Bu atak düz koşucu ne hakla sıçramacıların yarışına giriyordu? Sir Flash'in en son Victoria'nın uzak batısında, Apsley'de bir engelli yarışına ve Güney Avustralya, Penola'da yine buna benzer bir yarışa çıktığını okudu. Babamın arkadaşı, Sir Flash'in iki zayıf engelli yarışında ilk üçe giremeyen o at olmadığını iddia etmiyordu. Apsley ve Penola'daki engelli yarışların diğer hipodromdakilere göre daha kolay olduğunu ve Sir Flash'in bağlantılarının bir yolunu bulup Warrnambool'deki yarışa girdiklerini söylemeye çalışıyordu sanırım. Bir grup Sınırlıyı, eline fırsat geçen her at sahibinin yapacağı bir şey yüzünden suçluyordu herhalde.

Birkaç yıl önce karım öldükten sonra, kimilerinin Kuzeybatı Victoria dediği ama benim uzak batı Victoria demekten hoşlandığım bir yerde küçük bir kasabaya taşındım. Kasaba, Concito'nun yıllar önce arka arkaya üç yarışa

çıktığı yerlerin oluşturduğu sivri üçgenin hemen dışında -çok uzağında değil ama- kalıyor. Burası kesinlikle Sınır Şehri. Ama Sınırlılar, yıllar önce içlerinden bazıları atlarını Warrnambool'deki yaz yarışlarına getirdikleri zaman düşlediğim gibi değiller. Buraya taşındığımdan beri Mount Gambier'de, Penola'da, Naracoorte'de, Güney Avustralya'daki Bordertown'da, Edenhope'ta, Casterton'da, Horsham'da, Nhill'de, Victoria'da, Murtoa'da yarışlara gittim. Epey iyi yarışlar izledim. Biniş sahalarındaki çitlere yaslanırken at sahiplerinin, jokeylerin, antrenörlerin ilginç muhabbetlerine kulak misafiri oldum. Ama görüp duyduklarımın çoğu at sahibinin ya da bağlantısını ellerinden gelenin galibiyeti ümit etmekten başka bir şey gelmediğini söylüyor sanki. Hiçbir at sahibi ya da antrenörü Sınırlılarımın uzun zaman önce yaptığı ya da yapmalarının beklendiği gibi vurgunlar planlamıyor, böyle vurgunların meyve vermesinin hayalini bile kurmuyor görünüşe göre. Bahis bile çok daha düşük ölçekli seyrediyor buralarda. At sahipleriyle antrenörlerin atları piste girdikten sonra biniş sahasından çıkıp etraftaki az sayıda ganyancıdan yirmi bilemedin elli dolarlık bahisler oynadığını gördüm. Tanrı aşkına! Bugünün elli poundu, ilkokul öğretmenliğine başladığım 1960'ların bir pounduna bile denk gelmiyor. O zamanlar yarışlara beş on pound götürürdüm. Bahislerim on şilin ya da bir pound olurdu. Bu da bugünün parasıyla yirmi beş elli dolara denk geliyor. Ama bahsimin küçüklüğünden öyle utanırdım ki lider ganyancılardan birinin yanına yanaşamazdım acınası paramla. Bugün ise maaş gününü zor getiren bir öğretmen olarak yaptığım bahsi at sahiplerinin ve antrenörlerinin yaptığını görüyorum.

Burada Sınır Şehri'nde gittiğim yarışlardan çok şey öğrendim. Sert bakışlı adamlar ile kadınların atları ilk yarış-

larını kazanıp beş bin dolarcık ödül kazandığında gözyaşlarını tutamadığını gördüm. Yarı zamanlı antrenörlerin ya da sahip-antrenörlerin, otuz yarışa çıkıp bir galibiyet alan, birkaç kere de ilk üçe giren atlarını sevgiyle parkın çıkışına götürdüğünü gördüm. Gördüğüme şükrettiğim pek çok şey gördüm ama 1950'lerde biri bana Sınırlılarla yaşayacağımı ve onları yakından gözlemleyebileceğimi söylese görmeyi umacağım şeylerin hiçbirini göremedim.

Yani kitabın bu bölümü o bilindik şarkıyı, tepenin öte tarafında çimenlerin daha yeşil olduğunu söylüyor; peki öyle mi cidden? 2012'de, otuz yıldır tanıdığım yayıncı Michael Heyward beni burada, sınırın yakınlarında ziyaret etmek istediğini belirtti. Yalnızca burada nasıl yaşayabildiğimi görmek istemiyordu, bölgeyi ve insanları gözlemlemek de istiyordu. Michael buraya karısı Penny Hueston ve iki büyük çocuğu William ve Anna'yla ocak ayının sonlarına doğru sıcak bir günde geldi. Onlara Ratzcastle Gölü'nü gezdirmek, Arapiles Dağı'nı göstermek, bar yöneticiliğini yaptığım yerel gol kulübümüzün küçük kulüp evinde içecek ikram etmek hoşuma gitti. Sonra aklıma parlak bir fikir geldi. Bölgede gezerken misafirlerimle dışarıdan içeriye doğru bakıyorduk. Şimdi içeriden bakma zamanıydı.

Dostlarım Andy ve Clare Robertson'a telefon ettim. Evet, beni ve Melbournelü misafirlerimi Pleasant Banks'te gezdirmekten mutluluk duyarlardı. Misafirlerimle birlikte Güney Avustralya'ya giden yolda birkaç kilometre sürdük. Büyük Pleasant Banks mülkünün yanından çok geçmiştim ama yolun epey arkasındaki evi hiç görmemiştim. Salkımların ve asmaların gölgelediği uzun verandalarıyla her yere yayılan taş binayı hiç görmemiştim ama altmış yıl önce kıyıdan kuzeybatıya bakıp sınır sakinlerinin ya-

şamlarını düşlediğim zaman kafamda canlanandan hiçbir farkı yoktu buranın.

Sabah çayından sonra Andy ile Clare bize çok odalı evi gezdirmek istedi. Melbournelü misafirler Clare'in peşinden gitti ama ben koridordaki ilk odanın ötesine geçmedim. Buraya bilardo odası deniyordu ama yeşil zeminli masalar ya da isteka askıları görmedim hiç. Duvardan duvara gezdim, düzinelerce çerçeveli fotoğrafa baktım. Robertson ailesi altı kuşaktır burada çiftçilik yapıyordu, önce kırsal Mortat'ta, ardından burada Pleasant Banks'te. Yalnızca çiftçi değillerdi, hayvan da yetiştiriyorlardı, yarış atları da vardı. Bilardo odasının duvarlarında güneybatı Victoria ve güneydoğu Güney Avustralya hipodromlarında çekilmiş, Andy'nin babası Peter'ın ve ailenin diğer fertlerinin atlarının galibiyetlerini gösteren bir sürü fotoğraf asılıydı. Aile renkleri -altın sarısı, mor manşetler ve başlık- birkaç kuşak eskiye dayanıyordu. Sonraki yıllarda, Robertsonların antrenörü Güney Avustralya, Naracoorteli K. G. Davis olmuştu. Ve evet, diyordu Andy tereddütle sorduğum soruya, babası bahsi severdi, genelde çift taraflı oranlardan oynardı.

Çok uzun zaman önce Sir Flash'in bağlantılarının Warrnambool'deki gözü pek akınına hayran olmuştum. Pleasant Banks'in Robertsonları ise ta Melbourne'e kadar akın etmişti. Andy'nin dedesinin sahip olduğu bir engelli koşucusu atın siyah beyaz fotoğrafını gördüm. Fotoğrafçı atı havada, eski tarz tahta engelden atlarken yakalamıştı. Yarışın son engeliydi bu, Robertsonların atı ben doğmadan ve Sınırların altın günleri gelmeden on yıl önce ipi göğüslüyordu.

23
Sacred Heart Katedrali

Bendigo'yu son görüşümden bu yana herhalde on iki yıl geçmiştir. Belki oraya bir daha hiç gitmem. Ama gidersem, vaktimin bir kısmını yetmiş yıl önce şehirden ayrılışımın ardından yaptığım her ziyaretimde ayırdığım şeye ayırırım muhakkak: Golden Square'deki Sacred Heart Katedrali'ne uğrarım, binaya Wattle Caddesi'nin ana girişinin oradan girerim, arka sıralardan birinde birkaç dakika otururum ama düşünmem, dua zaten etmem, gözümün önünde canlanan görüntüleri izlerim yalnızca. Hiçbir görüntü canlanmazsa eğer ya da görüntüler arasında uzun aralıklar oluşursa, gözde binamın içinde etrafı saran muazzam ışığa bakarım.

Bazen Bendigo'daki çocukluk deneyimlerimin hiç seyahat etmek istememden sorumlu olup olmadığını merak ediyorum. Hiç uçağa binmememi başka nasıl açıklayabiliriz ya da Melbourne'den en uzak bulunduğum yerin kuzeyde, New South Wales'te Murwillumbah, güneyde Tazmanya'da Kettering, batıda Güney Avustralya'da Streaky Bay olmasını? Karımla pek çok konuda ciddi farklılıklarımız vardı ama ikimiz de turistik seyahatlerden hoşlanmazdık. Üç oğlumuz da evden ayrıldıktan sonra, bazen Catherine birkaç günlüğüne bir yerlere gidip gitmek istemediğimi sorardı. Karıma göre o birkaç günden

keyif almasak bile, en azından dostlarla komşulara bir yerlere *gittiğimizi* söyleyebilirdik, neden hiç tatil yapmadığımızı açıklama zahmetinden kurtulurduk. Cevabım hiç değişmezdi: cumartesi günü koşulacak yarışlara ev sahipliği yapan Melbourne hipodromlarından başka gitmek istediğim -masamın başından kalkmamı cazip kılan- tek yer Bendigo'ydu.

Ara sıra günübirlik Bendigo'ya giderdik. Catherine'in orada orta yaşlarında dul kalmış bir arkadaşı vardı. Bu kadın bazen bize şehri gezdirmeyi teklif ederdi ama daima reddederdim onu. Bendigo'da yapmak istediğim tek şey Sacred Heart Katedrali'nde yirmi dakika oturmaktı. Bir keresinde Catherine ve arkadaşıyla çocukluğumun unutulmaz günlerinde altından yürüdüğüm karaağaçların gölgesinde bir yürüyüşe razı olmuştum. Evet, ağaçlar aynıydı ama Pall Mall'daki, View Caddesi'ndeki, Williamson Caddesi'ndeki araba trafiği, 1944'le 1948 arasında yaşadığım çoğunlukla sessiz sakin şehirle bağ kurmamın önüne geçiyordu.

Bendigo'da güzel bir gün yüzüme vuran gün ışığı bile beni hayal dünyasına atmaya yeterdi ama Sacred Heart Katedrali'ndeki ışık bambaşkaydı. Dışarıdaki ışığın saflaşması ya da arınmasıydı bu. Ocak 1944'te Bendigo'ya ilk geldiğim gün, etrafımı saran bu tuhaf yeni ışıkla şehrin kurulmasını ve refahını borçlu olduğu altın arasında düşsel bir bağ kurmuştum. Bendigo'nun üzerindeki kendine has ışığın, günışığının şehrin arka sokaklarında her yere yayılan sarı kuvarzlı çakıl taşlarından yansımasının sonucu olduğunu düşünmüştüm.

Eskiden, katedraldeki ışığın üzerimdeki etkisini anlatabilecek kelimeleri bulamıyordum, hayallerden çok daha fazlası olan ama gerçeklik gibi değişmez de olmayan bir

şeyi bekliyormuşum gibi hoş bir heyecan duyardım yalnızca. Sonrasında ışığa verdiğim tepki, neredeyse kırkıma bastığım günlerde okuyup da irkildiğim Paul Eluard'ın cümlelerini kafamın içinde duymak ya da görmek oldu: *Başka bir dünya var ama bu dünyanın içinde.* Şimdilerde ise ne kadar derin gözükürse gözüksün hiçbir soyutlama beni uzun süre tatmin edemediğinden zihnim imgelerle doluyor. Paul Eluard'ın zihninden bu derin lafı ederken nasıl imgeler geçiyordu merak ediyorum bazen. Muhtemelen böyle anlarda benim zihnimi işgal eden imgelerden çok farklıdır onunkiler. Paul Eluard'ın at yarışlarıyla uzaktan yakından ilgili olduğuna dair hiçbir şey okumadım.

Eylül 1948'te bir pazar sabahı, Bendigo'da Sacred Heart Katedrali'nde büyük ayin sırasında ara ara diz çöküyordum, bazen de kalkıp oturuyordum. Babam yanımdaydı. Annemle iki küçük biraderim evdeydi. Belki de kendi kilisemiz St. Killian'daki ayinlerden birine gitmişlerdi. Hatırlamıyorum. O sabah iki şey çok şaşırtmalıydı beni aslında ama bunları çok düşünmüyordum herhalde. Öncelikle, babamla ikimizin Neale Caddesi'ndeki evimizden iki kilometre yürüyüp neden katedrale geldiğimizi merak etmeliydim, St. Killian Kilisesi bu mesafenin yarısı kadar tutuyordu anca. Diğer mesele ise babamın hep sıkıcı büyük ayinlerden hoşlanmadığını söylemesiydi. Babam inançlı bir Katolikti ama dindar sayılmazdı pek. Teolojik bir argüman üretmeye en çok, Tanrı'nın ufak ayin denilen şeylerdeki seremoninin Tanrı'yı büyük ayinin müziğinden, tütsüsünden, yerlere kapanmasından daha çok memnun ettiği söylediği zamanlarda yaklaşırdı. O dönemki pek çok Katolik insanın papaz sınıfına gösterdiği dalkavukluk ve uysallık da yoktu babamda. Hastaları ve fakirleri ziyaret eden papazları takdir ederdi ama

cemaatinin doktorlarıyla ve avukatlarıyla takılanlardan pek hazzetmezdi.

Ama yine de babamla o güzel bahar sabahı orgun ve koronun sesinin, sağa sola şatafatlı cübbeleriyle yürüyen rahiplerin ara sıra böldüğü büyük ayinde oturuyorduk işte, cübbeli rahiplerden biri psikopos olmalıydı; çelimsiz ihtiyar McCarthy değildi, zalim yardımcısı Stewar'tı (Stewart hakkında asla kötü konuşmamalıyım. Sonraki yıllarda aşırı muhafazakâr olduğu için çok tiye alındı ama katedralin tamamlanmasını o sağladı. Ben Bendigo'da yaşarken ve sonrasında daha uzun, kilise çan kulesini bekledi hep). Çocukken bazen dindardım ama çoğunlukla ihmalkârdım, yine de hiçbir zaman başkaldırmadım, inançsızlık etmedim. Dindar zamanlarımda ayinlerde dua etmeye çalışırdım, ihmalkâr zamanlarımda ise hayallere dalardım. Babamla katedrale gittiğimiz sabahın çoğunda hayallerde geziniyordum.

Hayallerim anlatı biçiminde oluyordu. O sıralar henüz birkaç kitap okumuştum. Aşina olduğum anlatılar radyo dramalarıydı. Çoğu gece, annemden ya da babamdan izin aldıktan sonra, 3BO'da, bir popüler tarih kitabının bölümü olarak ya da ansiklopedide bir madde olarak başlayan şeyin dramasını yapan anlatıcıyla diğer iki üç sesin on beş dakikalık ya da yarım saatlik programlarını dinlerdim. *Mary Celeste* gizeminin dramasını ya da bir anestezi yönteminin keşfini dinlediğimi hatırlıyorum. Tıp tarihi böyle dramalar için verimli oluyordu herhalde. Tam şu an, William Harvey'nin, kanın dört temel vücut sıvısından biri olarak sabit durmadığını, aktığını kanıtlamak için ailesinin papağanını kesişini dinlediğimi hatırladım. Her neyse, piskopos mihrabın altındaki tenteli koltuğunda otururken ya da diğer iki papaz kutsal su kabıyla tütsülü-

ğü dolaştırırken bir radyo draması yazıyordum, başrolünde çok düşkün olduğum ve pek çok kusuruyla hatasının henüz gözüme görünmediği babam Reginald Thomas Murnane vardı bu dramanın.

Müzik radyo dramalarının önemli bir parçasıydı, ben de herhalde devasa katedral orgunun inleyen nağmelerini duyup duygulandıktan sonra kendi dramamı yazmaya girişmiştim. Dramamın konusu, babamın bebeklikten önemli bir adam oluşuna giden öyküsüydü, onu o zamanlar öyle biri olarak görüyordum. Babamın yaşam hikâyesine dair az şey biliyordum. Allansford'da doğduğunu biliyordum, orası şu an Warrnambool'ün bir banliyösü ama o zamanlar Hopkins River'da küçük bir kasabaydı, Melbourne'de Warrnambool'e giden demiryolu hattının son durağıydı. Babamın dokuz çocuğun üçüncüsü ve erkeklerin en büyüğü olduğunu biliyordum. Küçük biraderleri Warrnambool civarından hiç çıkmamıştı ama babam otuzlarının ortasında evlenmeden önce evden ayrılıp tüm Avustralya'yı dolaşmıştı. En büyük çocuğu olan ben doğduğumda Pentridge Hapishanesi'nde gardiyanlık yapıyordu. Bendigo'ya Eğitim Departmanı'nda şehrin ve Victoria'nın çoğunun yoklama memuru olmak için gelmişti. Bu görev mütevazı bir para kazandırıyordu ama babam pek çok büyük okula gitmek, devam evraklarını incelemek, müdürlerle konuşmak ve okul kaçaklarının ailesiyle görüşmek zorundaydı. Bu insanların çoğunu mahkemeye çağırması, insanlar mahkemeye geldiği zaman savcı olarak iş görmesi gerekiyordu. Babam konuşkan, kolayca dost edinebilen cana yakın bir adamdı. Başka biri olsa, gittiği pek çok okulda müdürün odasına girip çıkmaktan başka şey yapmazdı ama babam bölgesindeki çoğu okulda sabah çaylarını tüm çalışanlarla birlikte iç-

mekten hoşlanırdı. Bir de at yarışı meraklısı ve bahisçisi olarak bir kariyeri vardı. Kayıplarına dair neredeyse hiçbir şey bilmiyorum ama eve tatlı su ıstakozu ve dondurmayla geldiği, ailecek büyük kazancının ziyafetini çektiğimiz pek çok akşam hatırlıyorum. Katedralde geçirdiğim zamanda, radyo dramam için elde bulunan malzemeyi düzenlemekten ziyade not etmekle geçirdim ve dramamın dinleyenlerde bırakacağı güçlü etkiyi düşlemeye çalıştım. Dediğim gibi, hayallerde geziniyordum.

Dramam, yukarıya doğru bir ilerleyiş gösterecekti diyebiliriz. O sabah katedralde yanımda oturan adamın, o sıralar yaşamının en aşağı noktalarında olduğunu yıllar sonra öğrenecektim. Annem ile babam, bir süredir Bendigo'dan Batı Bölgesi'ne taşınabileceğimizi ima ediyordu. Biraderlerimle bana bu konudan okulda hiç söz etmememizi tembihlemişlerdi. Aslında tatillerimizi geçirdiğimi bölgeye taşınma ihtimalimiz bizi heyecanlandırıyordu. Yaşamımın sonraki zamanlarında Bendigo'yu bir kayıp cennet olarak düşündüm hep ama 1948'de buradan ayrılma ihtimaline üzülmüyordum. Bendigo'dan ayrılmamızdan, katedraldeki o ağırbaşlı büyük ayinden birkaç hafta sonra taşındığımız viran ev, okulumuza üç kilometreden daha uzak bir yerde bulunan o ev, bir aile trajedisinden ziyade serüven gibi geldi bize.

Yalın hakikati yıllar sonra annemden öğrendim. Aslında daha önce anlamalıydım ama insan davranışları söz konusu olunca algılarım felaket zayıflıyor. Babamın kırk beş yaşında Bendigo'dan Batı Bölgesi'ne taşınmasının, kendisine, kardeşlerine, anne babasına ya da onu gençliğinde tanıyan herkese karşı kesin bir başarısızlık itirafından başka bir şey olmadığını uzun zaman önce anlamalıydım. Babasının süt çiftliğinden ayrılalı yirmi beş yıldan fazla

oluyordu. Bir süt çiftçisinin meşakkatli yaşamını, bu yaşam bir gün onu tıpkı kardeşleri gibi çiftlik sahibi olmaya götürecek olsa bile sürmeyecekti babam. Evden ayrılırken ne umuyordu ancak Tanrı bilir. Seyahat mi? Serüven mi? Bir eş ve çocuk mu? Yeni dostlar mı? Zenginlik mi? İlk dördünü elde etmişti hiç şüphesiz ama heyhat, beşincisi olmamıştı işte. Babam nasıl numaralar çekti bilinmez ama ailesi ve bölgede mevzuyu düşünen herkes babamın Bendigo'dan Mepunga East'e gelişinin zaferler taşıyan bir eve dönüş değil de bunun tam tersi olduğunu anlamıştı muhakkak. Taşındığımız ev harabe olmanın eşiğindeydi, yoldan geçen çocukların taş attığı, Hayalet Ev dediği evlerdendi. Babamın araba alacak parası yoktu. Bölgedeki en fakir çiftçinin bile 1930'ların o pat pat eden külüstürlerine binebiliyordu ama babamın tek aracı, ailesinin çiftlik evinin kilerinde bulduğu bir bisikletti. Her sabah şafaktan önce bisikletine atlayıp beş kilometre yol yapardı, onu çocukluğundan beri tanıyan ve başarısızlığını gayet iyi karşılayan dul bir kadının çiftliğine giderdi. Kadının sütlerini sağardı sabahları ve akşamları, arada da başka işleri görürdü. Babam ortakçıydı, bölgedeki herkesin gözünde, toplumsal merdivenin en dip basamağındaydı.

Neden bu hale gelmişti peki? Çünkü haddinden fazla bahis oynamıştı; bir kere iki kere de değil hem, tekrar tekrar, kayıplarını da nakitle kovalamamıştı ki bu bile epey kötüydü zaten, krediyle ve neredeyse arkadaşı denilebilecek iki ganyancıyla oynamıştı: Bu ganyancılar babamın St. Killian Kilisesi'nden tanıdığı, Bendigo'daki Chapel Caddesi ile McCrae Caddesi'ndeki sarı Burke kardeşlerdi.

Canım St. Killian! Bir kelime çağrışımı alıştırmasında *kilise* dense hemen *St. Killian* derim. Ama bu hikâyenin başka bir bölümü. *Tamarisk Row*'da, Clement bazen ba-

basına maltlı süt parası için yalvarıyordu, köpüklü içeceğinin keyfini sürmek istiyordu kilisenin karşındaki yolda bulunan dükkânda, babasıyla bir düzine at yarışı insanı hiç durmadan yarışlardan konuşurken kilisenin bahçesinde hurma ağaçlarının altında girdiği can sıkıntısından kurtulmak istiyordu. Bu bir düzine adam arasında Burke kardeşlerin kurmaca halleri de vardı. O kızıl saçlı, sevecen adamları belli belirsiz hatırlıyorum. Babamın o sabah beni St. Killian'dan uzaklaştırıp dolambaçlı yollardan Golden Square'deki katedrale götürmesinin tek sebebinin Bourke kardeşleri görmekten kaçması olduğunu nereden bilecektim ki? Katedralde avarelik ederken radyo dramamın kahramanının beni altından ışığın ve dokunaklı müziğin mekânına sırf ganyancılarından, çok yakında borçlarını kapatmadan kaçacağı adamlardan uzak durmak için getirdiğini nereden bilecektim ki?

24

Aynı Adreste Oturan Mary Christian Murday

Bu kitapta film izlemekten hazzetmediğimi söylemiştim daha önce. İnsanların hakiki özlerini konuşarak, bağırarak, gözlerini devirerek, el kol hareketleri yaparak ifşa etmesi fikri bana hep saçma gelmiştir, ben konuşmayı ve beden dilini ifşa etmek için değil saklamak için kullandım hep. Bir insanın kendini en iyi hayalî ya da gerçek bir okura yazarak anlatabileceğine inanırım. Benim yaşımdaki ve benim kültürel geçmişime sahip herhangi birinden çok daha az film ve oyun izledim ama birkaç film var hatırladığım, bunlar benim için kıymetli filmler.

Herhalde ta 1970'lerdeydi, filmlere ve tiyatroya dair zavallı fikirlerime katılmayan karım beni tiyatro oyunundan uyarlanan bir filmi izlemeye ikna etmişti. Filmin adı *Separate Tables*'tı, orijinal oyunun yazarı ise sanırım Terence Rattigan'dı. Hikâyenin girift olduğunu hatırlıyorum – benim için biraz fazla giriftti hatta. Karakterlerin çoğu bir çeşit pansiyonun ya da misafirhanenin sakinleriydi. Yanlış hatırlamıyorsam bazıları bekârdı, bazılarının ilişkisi vardı. Hikâye ilerlerken çeşitli karakterler arasında her türden gerilimler doğuyordu. Mekânın yalnızca bir sakini bu gerilimlerden azade gibiydi. Bu karakter, diğer-

leri oyunun ince dinamiklerine göre gruplanırken her sabah tek başına oturan erkeksi bir kadındı. Kamera ona her döndüğünde, kadın tek başına otuyordu, mekânı paylaştığı diğer insanları, hatta yediği yemeği bile görmüyor gibiydi, bir gazeteye kalemle bir şeyler işaretliyordu habire, bu gazetenin Büyük Britanya'daki tüm at yarışları için her gün form kılavuzları yayınladığı daha önceden söylenmişti izleyiciye.

Film senaryosu ya da tiyatro oyunu yazmak sanatından hiç anlamam ama form kılavuzuna eğilen kadın diğer karakterleri daha iyi göstermek için vardı. Onlar âşık olup aşklarından vazgeçerlerken ya da ittifaklar kurup dağıtırlarken kadın bu mevzulardan tümüyle uzaktı. Marjinal bir karakterdi ama sonlara doğru bir sahnede kendini buluyordu. O sırada, baş karakterler arasındaki gerilim karım gibi izanlı izleyiciler için iyice aşikâr olmuştu muhakkak. Ben hikâyede -kelimenin tam anlamıyla- kaybolalı çok oluyordu. Karakterler kahvaltı masasındaydı, bir tür yüzleşme, çözülme, neticelenme falan yaşanmak üzereydi. Ama tıpkı Shakespeare'in oyunlarında kahramanla düşman son sahnede yüz yüze gelmeden önce iki köylünün birbiriyle şakalaşıp gerilimi bir anlığına rahatlattığı gibi, filmde de gerilim kısa bir süreliğine rahatlamıştı. Kahvaltı masasındaki zirve anından hemen önce form kılavuzlarının öğrencisi ayağa kalktı gitmek için; muhtemelen en yakındaki at yarışına gidecekti. Giderken baş karakterlerden biri onu bir anlığına durdurdu, belki de kadının diğerlerinden ve tüm meselelerden uzak durmasına gücenmişti. Kadına laf arasında "Cynthia'ya bu zor günlerinde birkaç güzel laf edemez misin?" ya da "Bu sabah Ralph'in omzundaki yükü hissetmişsindir muhakkak?" gibisinden bir şeyler söyledi. Düz suratlı kadın kahramanım, böyle

diyorum çünkü cevabını verdiği anda kahramanım olmuştu, sorgucunun yüzüne form kılavuzunu salladı ve "Atları insanlara her türlü tercih ederim! Atları tahmin etmesi çok daha kolay!" gibisinden bir laf etti.

Gençliğimde pek çok kez, Rattigan'ın oyunundaki kadın bahisçininki gibi basit bir yaşam istedim. Kendimi çalışmak yükünden nasıl kurtaracağımı bilemiyordum belki ama bir eşin ve ailenin verdiği dikkat dağınıklığı olmadan yaşarken rahatlıkla düşleyebiliyordum kendimi. 1957'de, papaz olmaya dair kısa hayalimden beni uyandıran şeylerden biri Tanrı'nın imgesine yakınlık hissinin beni ömür boyu bakir tutmaya asla yetmeyeceğini fark etmem olmuştu ama sonraki birkaç yıl boyunca, kendimi tümüyle at yarışına verebilirsem sevgilim ya da karım olmadan da yapabileceğimden emindim. Bazen meseleyi tartmaya çalışırdım. Bekâr bir at yarışı meraklısı olarak başıma en kötü ne gelebileceğini sorardım kendime. Buna verdiğim cevap çoğunlukla ağır bir kayıptan sonra eve dönmek -boş bir daireye dönüp yiyecek bir şeyler hazırlamaya mecbur olmak- olurdu. Ama böyle bir durumda çekilecek acının, hoşlandığım genç bir kadının benden hoşlanmadığını öğrendiğim zaman çekeceğim acıdan asla büyük olamayacağını, hatta daha çekilebilir olacağını düşünürdüm.

Rattigan'ın oyunundaki at yarışı meraklısı kadın yarışları insan davranışlarına kıyasla daha kolay öngörebildiğini söylerken gülümsemiyordu. Ben de ömrümün ilk yirmi beş yılında at yarışından, herhangi bir dostluktan ya da ilişkiden aldığımdan çok daha fazlasını aldığımı yazarken gülümsemiyorum. Karımla neredeyse kırk beş yıl birlikte olduk, bugün bekâr kalsaydık ikimiz yaşamının da daha iyi olacağına hiç şüphem yok, yirmilerimizin sonunda bir

araya geldiğimiz zaman bu bir olasılıktı zaten. Ama o kırk beş yıl boyunca az önce yazdığım cümleyi yazmaya elimin bir türlü gitmediği günler, haftalar olmuştu.

Hipodromlarda geçirdiğim onca zamanın çoğunda hep yalnızdım. Ama bu yalnızlığım, danslarda, partilerde, tatil köylerinde içine düştüğüm elini kolunu nereye koyacağını bilemeyen o şüpheli yalnızlık gibi değildi hiç. Genç bir erkek olarak kendimi hipodromlardan başka yerlerde güzel bir kadının yanında bulduğumda önce dikkatim dağılıyordu, sonra endişeleniyordum, onu daha iyi tanımanın önünde binlerce engel oluyordu. Aynı kadına bir hipodromda denk geldiğimde ise kadına şöyle bir bakıp işime dönüyordum ve böyle yapan bir erkek nasıl hissedecekse tam da öyle hissediyordum.

At yarışı seyirciliğimin ilk yıllarından itibaren seyirciler arasında çok kadın gördüm ama yarışlara katılan pek az kadın vardı. Yıllar boyunca tüm antrenörler ve jokeyler erkekti, çoğu at sahibi de öyle. Uzun yıllar bir kadın eyerci bile görmemişimdir herhalde. Ganyancıların ve bahis çemberindeki kalabalığın hepsi de erkekti. Yalnız bir erkek bir hipodromda kendini asla garipsemezdi. Etrafındaki diğer erkekler başka günlerde zamparalar ya da şehvet düşkünleri olabilirdi ama yarış günlerinde bu insanlar dini bir kurala ya da St. Benedict'in "*Çalış ve dua et!*" mottosuna bağlı bakir keşişler topluluğu gibi gözükürdü.

Bir de elbette hakiki bekârlar vardı, bilhassa geniş ailemde ve bunların tanıdıkları diğer Katolik ailelerde. İlk yıllarımda yarışlara çoğunlukla bekâr amcam Louis ile giderdim. Bazen Louis'nin baba tarafından kuzenleri Goonan kardeşlerle buluşurduk. Goonanlar kardeşlerinin çoğunun evlenmediği bir aileydi. Dan ve Louis Goonan pembe, altın sarısı başlık renk setiyle at yarıştırırdı. Babam

Goonanlara karşı uyarmıştı beni. Bu insanların zalim ve dar kafalı olduğunu söylemişti. Goonanların bir zamanlar, aklı başında herkesin yapacağı gibi babamın borç isteğini geri çevirdiğine dair kuvvetli şüphelerim var. Goonanlar *pintiydi*, onları bu yüzden sevmezdim ama yavuz ve bakir yaşamlarına hayrandım.

Sanırım 1950'lerin sonlarına doğru bir yıl Warrnambool'de düzenlenen iki günlük yaz yarışlarında Melbourne'den Warrnambool'e giden bir arabaya, Princes Highway'deki bir hemzemin geçitte tren çarptı. Arabadaki iki kişi öldü. O günlerde bu tip kazalar sık yaşanıyordu. İşlek otoyollarda bile hemzemin geçitler yalnızca boyalı tahta direklerle ya da yoldaki tabelalarla işaret ediliyordu. Grauers Crossing'de Allansford yakınlarında yaşanan, çok tehlikeli bir kazadan bahsedebilirim burada. Arabasıyla yalnız başına ilerleyen bir pazarlamacıya, Warrnambool'den Melbourne'e dönen bir yarış treni çarpmıştı. Belki bu kitapta yazdıklarım at yarışı seyircilerinin erdemli insanlar olduğunu ya da at yarışının insanların içlerindeki iyi şeyleri ortaya çıkardığını ima edebilecek şeyler yazmışımdır. Durum buysa eğer, şimdi de pazarlamacının örneklerle, mallarla ve içindeki her şeyle çantasının kazadan açılıp sonra demiryoluna yayıldığını aktaracağım. Tren durmuştu elbette. Arabanın sürücüsü olay yerinde öldü ama ölmeden önce, vagonlardan atlayıp etrafa saçılan malları toplayıp cebe indiren bahisçilere boş yere yalvarmıştı.

Yukarıda bahsettiğim iki kazanın ilkinin haberi ertesi gün, iki günlük yarışların ilk gününde *Warrnambool Standard*'ta yayınlandı. Ölen iki insan ellilerinde bir kadınla erkekti. Adamın adı Rupert Taylor'dı. İkinci adını unuttum. Haberdeki anlatıma göre adam Flemington, Dover Caddesi'nden bir yarış atı antrenörüydü.

Babamın bu adamdan Rupe Taylor diye bahsettiğini duymuştum bir kez, o zamanlar at yarışından kendini geçindirecek kadar para kazanmakta zorlanan ve hala da zorlanmaya devam eden pek çok küçük çaplı antrenörden biriydi bu Rupe Taylor. Taylor'ın küçük takımının herhangi bir galibiyetini hatırlamıyorum ama ondan haberdar olduğum zaman zarfında birkaç taşra yarışı kazanmıştı herhalde. Renk setini özgün ve hoş bulurdum. Turuncu, kırmızı halkalar ve şapkaydı bu set, tasarımcısını övmek isterdim. Taylor'ı hiç görmemiştim ama ölüm haberini okuduğumda ufak tefek ak saçlı bir adam canlandırdım kafamda. Ufak tefekti çünkü çoğu antrenör gibi o da eskiden jokeydi. Ak saçlıydı çünkü ellilerindeydi, o zamanlar benim yaşımdaki biri için yaşlı sayılırdı yani. Taylor'ın iki atı yarışmıştı Warrnambool'de. Başka pek çok küçük çaplı antrenör atlarını arabalarını arkasına bağlayıp getirmişti herhalde ama Rupe'un atları sanırım Warrnambool'e güvenle ulaşmıştı çünkü at taşıma şirketi getirmişti onları. Böyle durumlarda bazen olduğu gibi atlar yarıştan mı çekildi, başka bir antrenör mü eyerledi onları yoksa sahipleri ahıra mı çekti hatırlamıyorum.

Flemington, Dover Caddesi'ni 1950'lerde hiç bilmiyordum, sonraki yıllarda da Taylor'ın ahırının nerede olduğunu öğrenebileceğim bir sokak rehberine ulaşamadım. Eski Flemington olarak düşündüğüm şeye dair daha önce bir şeyler yazdım. Dover Caddesi de Eski Flemington'ın bir parçasıydı. Taylor arka avlusunda altı ya da sekiz at römorkunun durduğu düz görünüşlü siper tahtasından bir evde yaşıyordu kesinlikle. Avluyu şu an görebiliyorum. Yağmurlu bir günde mavi renkli taş yol at pisliğinden çamura bulanıyor. Sıcak bir günde saman tozu dolduruyor havayı. Eğilmiş bir karabiber ağacı manzarayı tamamlıyor.

Hemzemin kazasını veren kısa haberde Rupe Taylor'a dair verilen bilgiyi şu cümle izliyordu: *Aynı adreste yaşayan Mary Christian Murday de kazada can verdi.*

Bugünlerde insanlar partnerleriyle, nişanlılarıyla, sevgilileriyle ya da dümdüz birlikte yaşayabiliyor elbette. Bu kitapta pek çok kez hatırlattım, genç okura bir kez daha hatırlatmak istiyorum, At Yarışının Altın Günleri'nde işler şimdiki değildi. Mary Murday, Rupe Taylor'ın *de facto* karısı ya da nikâhsız eşi olarak tarif edilmediği için şanslıydı. Bir on yıl kadar önce olsa, gazete haberinde ölen çiftin adresi geçmezdi çünkü haberciler bazı insanları, bazı insanların, o dönemin lafıyla söyleyecek olursak papaz yardımı olmadan birlikte yaşadığını söyleyerek incitmek istemezdi.

Mary Christian Murday'e dair okuduğum birkaç satır nedense beni çok etkilemişti, altmış yıl geçiyor üstünden ama hala zaman zaman düşünüyorum o kadını. Uzun zaman önce kafamda canlandırdığım öyle kendine has bir özelliği olmayan ak saçlı sessiz kadının imgesini hatırlıyorum: Hipodromda kimsenin dikkatini çekmeyecek biriydi bu. Şu yazdığımın bir gerçekliği yok aslında. Bildiğim kadarıyla Mary uzun boylu, çok makyaj yapan, büyük bir şapka takan ve kulak tırmalayıcı gürültülü bir sesle konuşan bir kadındı. Ama onu bu şekilde düşünemiyorum. Mary'nin Rupe'un karısı olduğunu okusaydım, adamla kadını birkaç ay sonra unuturdum, bu kitabın bu bölümü de hiç yazılmadı. Ama Mary ile Rupe evli değildi. Böyle iki kişiyi bugün yalnızca modaya uyan insanlar olarak görürüm. Modaya uymak için özel nitelikler gerekmez; bugün herkes sevgilisiyle yaşayabilir ya da altmış yıl önceki her pazar okulu öğretmeni kilise düğününde ısrarcı olabilir. Mary ile Rupe modaya uymuyordu. Çocukluğu-

mun tuhaf deyişlerinden birindeki gibi, kafalarına göre takılıyorlardı. Onlar ve onlar gibi başkaları böyle yaparak zamanlarının modasını baş aşağı ediyordu tıpkı bugün bazı insanların bize akılalmaz gelse de bizim modamızı baş aşağı ettiği gibi.

Sebebi ne olursa olsun, zamanımın flörtleşme ve evlilik adetlerini zalimce, hatta barbarca buluyordum. Benim gibi biri, bu dediğimi herhangi bir çağın flörtleşme ve evlilik adetleri için diyebilir. Yine de bazen Mary Christian Murday ile erken ölümünden önce tanışmak istiyorum. Bazen Mary'nin benim yaşlarımda bir kızı olabileceğini düşünüyorum. Genç kadının babası Rupert Taylor olamaz muhtemelen, başka biridir herhalde ama kesinlikle bugün kimsenin hatırlamadığı bir at yarışı insanıdır. Bazı akla hayale sığmaz durumların sonucu olarak Rupert'ın ahırını ziyarete gidiyorum bir bahar günü karabiber ağacı kuzey rüzgârlarına eğilirken. Mary sakince kızıyla tanıştırıyor beni ve kızı hiçbir suretle annesinden farklı gözükmüyor.

25
Reward for Effort

Daha önce yazdığım gibi, karım izlemeye gitmediği zamanlarda yarışlarla hiç ilgilenmezdi. Bu zamanlarda form kılavuzlarına gömülürdü. Seçki yönteminin sistematik olmadığını, gelişigüzel olduğunu düşünürdüm ve bazen kabalık edip bunu söylerdim ona ama Catherine de başarıdan payına düşeni alıyordu. Bir önceki yüzyılın sonlarına doğru, genç jokey Luke Nolen'ın bindiği atlarla ilgilenmeye başladı. Bunu sırf Nolen eski bir kız arkadaşının kuzeni olduğu için yapıyordu. Yetenekli jokeyleri takip ettiğiniz zaman yüksek kazançlardan payınızı alırsınız, Nolen da Catherine'e iyi para kazandırmıştı ve karımın ona bağlılığını haklı göstermişti.

Bu yüzyılın başlarında, Nolen çalışkan antrenör Peter Moody'nin ilk tercih jokeyi oldu ve Catherine'in başarı yüzdesi dedikleri şey de epey yükseldi. O sıralar on beş yıldır yarışlara gidiyorduk, onun bir daha hipodroma gidemeyecek kadar zayıf düşmesine iki üç yıl kaldığını ikimiz de bilmiyorduk. Ama o iki üç yılda, Moody ile Nolen'ın işbirliği karımı pek çok cumartesi eve mutlu döndürdü.

Yetişkinliği boyunca ağır sigara tiryakisi olan Catherine'e Mayıs 2008'de tedavi edilemez metastatik kanser

teşhisi kondu. Kanser ciğerlerinden birinde en azından bir yıl önce başlamıştı ama bulunana kadar başka yerlerine yayılmıştı. Catherine ile bana bu haberi bir öğle üzeri Austin Hastanesi'nde veren genç doktorun yüzü kıpkırmızıydı, gerginlikten elleri titriyordu. Catherine ile ilgilenen ekibin, bu genç kadını hasta yatağının başına deneyim olsun diye gönderdiklerini düşündüm. Doktor ne umuyordu acaba merak ediyorum. Catherine ile benim habere verdiğimiz tepkiden ne çıkardı, merak ediyorum. Catherine sakince, neredeyse kendi kendine "Demek yakında öleceğim ha..." dedi. Handiyse rahatlamış gibiydi. Sinir dejeneransı yüzünden bir bacağını kullanamaz olmuştu zaten, bunun sebebi de muhtemelen sigara bağımlılığıydı. Sakince cevap verdim ben de ona, "En azından bakımevine gitmeyeceksin!" Bir müddettir bu olasılıktan çekiniyorduk.

Catherine'in ne kadar ömrünün kaldığını kimse söylemiyordu. İlk teşhisten sonra dört ayının kaldığını, Eylül 2008'de öleceğini düşündük biz de. Bu zamanın iki katı kadar daha yaşadı Catherine, altı yedi kez hastaneye yattı. İlk seferinde sosyal hizmetler görevlisi karımın ömrünün kalanını hastanede ya da ölümcül hastalıklar için özel olarak ayarlanmış bir bakımevinde geçirmesi gerekebileceğini söylüyordu. Catherine kalan zamanının çoğunu hastanede geçirdi ama onun dışında evdeydi hep, ben baktım ona. Palyatif bakım evlerine gitti düzenli olarak ama genel olarak onun için her şeyi yaptım. Neden yapmayacaktım ki? Sağlıklıydım, iyiydim, karımın tıbbi geçmişini tüm doktorlarından ve hemşirelerinden iyi biliyordum.

Son sekiz ayında Catherine'in başına gelen her şeyin ayrıntılı bir kaydını tuttum. Her şey bittikten sonra bu günlükten o aylarda otuzdan fazla doktorla ve yüz-

den fazla hemşireyle konuştuğumu öğrendim. Çoğunu unuttum şimdi ama günlüğüme son baktığımda kabaca bir hesapla doktorların ve hemşirelerin çeyreğinin tembel ya da yetersiz olduğunu görmüştüm. İki doktor ve birkaç hemşire dümdüz geri zekâlı gibiydi. Yelpazenin diğer tarafında birkaç doktorla hemşire vardı, bunlara canımı emanet edebilirdim.

En iyi hemşireler Kraliyet Bölge Hemşirelik Servisi'ndeydi. Onların hiçbirine bir şey diyemem. Birkaç günde bir Catherine'i ziyaret ediyorlardı, hem yıkıyorlardı onu hem de bir sürü şeyi kontrol ediyorlardı. Çoğu bana ya da hatta Catherine'e bile pek bir şey demiyordu. Ama bir hemşire istisnaydı buna. Bir gün bu hemşirenin Catherine'i banyoda yıkarken kapalı kapının ardından karıma öbür dünyaya dair bir şeyler dediğini duyar gibi oldum. Sonrasında doğrudan sordum kadına: Karıma vaaz falan mı veriyordu?

Bu hemşire ilginç bir kadındı. Parmağında yüzük yoktu, erkeklerle hiç ilgilenmeyen birine benziyordu. Soruma cevap olarak hemen üste çıktı. Pek çok doktorun ve hemşirenin hastalarına onlar bir bedenden fazlası değilmiş gibi davrandığını söyledi. Bu agresif hemşire ise hazırdı, hastası itiraz etmezse bu dünyayı çevreleyen öbür dünyadan bahsederek onu rahatlatabilirdi. Hastalarını ruhlarının bedenlerinin ölümünden sağ çıkacağını söyleyerek rahatlamaya bile hazırdı.

Konuşmasına izin verdim. Tahmin edebileceğinden çok daha fazla ilgimi çekmişti. Bana söyleyecek çok şeyi yoktu. Kanserden ölen çok sevdiği bir arkadaşından bahsetti. Bu arkadaşı bir kadındı, öyle bir şeyin gerçek çıkması durumunda öbür dünyadan bir işaret göndermeye söz vermişti. Ölen kadın ve sevgili arkadaşı yani haber

kaynağım, bu işaretin ne olacağı hususunda anlaşmışlardı. Haber kaynağım öyle yersiz dedikodular yapacak biri değildi. Bunları anlatırken defterine notlar alırken ve diğer kâğıt işlerini hallederken anlatıyordu. Vurucu sözlerini ederken ön kapıya çıkmıştı çoktan. "İşaretimi aldım," dedi. Bahçe kapısına çıkıp son sözlerini etti: "Beklediğim işareti aldım kesinlikle," dedi. "Öbür dünya gerçek. Etrafımızı sarmış."

Kadın ara vermeden konuşan bir hemşire ve öğretmen olmasaydı, karımla ikimizin onun sevgili arkadaşıyla yaptığına benzer bir anlaşma yaptığımızı söyleyebilirdim belki. Catherine de ben de Katolik Kilisesi'nde büyümüştük ama sonradan yoldan çıkmıştık ikimiz de. Ben ondan daha önce yoldan çıkmıştım ama karım öldüğü sırada hiçbir şeye inanmaz gibiyken ben dobra hemşirenin inançlarını paylaşmaya hazırdım.

Invisible Yet Enduring Lilacs kitabımda yayınlanan bir denememde, benim gibi bir yazarın cinsel sapık olduğunu itiraf etmesinin, okurları ve akademisyenleri öbür dünyaya inandığını -materyalist olmadığını- itiraf etmesinden daha az inciteceğini yazmıştım. Hiçbir zaman materyalist olmadığımı itiraf ediyorum. Tanrılara, meleklere, şeytanlara inanmıyorum ama ömrüm boyunca görünmeyen öte dünyalara hep inandım.

Karımla aramızdaki bir anlaşmadan bahsetmiştim. Buna anlaşma denemezdi muhtemelen çünkü Catherine kabul etmedi hiç. Bu anlaşmayı ona kanser teşhisi konmadan çok önceleri de sık sık teklif ederdim. Hep sessizlikle cevap verirdi. Anlaşmayı mümkün olabilecekse kabul edeceğini ama şimdilik beklemeyi tercih ettiğini anlardım ben de. Anlaşmanın hükmü ya da adı her neyse artık, ilk ölenin, hayatta kalan için ölümün ardından gelecek ilk cu-

martesi günü bire yirmi orandan galibiyet bahsi ayarlamasını içeriyordu. Anlaşmanın hükmünü düşünürken galibiyet oranına epey kafa patlatmıştım. Yalnızca galibin kim olacağını öğrenmek istemek bir işe yaramazdı. Bire yirmi beş orandan ya da daha yükseğinden galibiyeti bilmek istemek ise çok fazla olurdu. Hiç istatistik tutmamıştım ama bire yirmi orandan galibiyetin cumartesi yarışlarında ayda bir ya da otuz yarışta bir yaşandığını tahmin ediyordum. O yarışlarda koşan atlardan yaklaşık altmışı bire yirmi oran veriyordu. Ama öbür dünyadan anlaşmanın hükmünü yerine getirecek olan kişi, yalnızca belli bir haftada gerçekleşecek ayda bir yaşanan bir hadiseyi ayarlamakla yükümlü değildi; bire yirmi orandan kazanan atın, hayatta kalan kişinin seçkisinden olması gerekiyordu.

Catherine, Şubat 2009'da Caulfield'da koşulan Blue Diamond Stakes'ten önceki perşembe öldü. Blue Diamond'da yalnızca bire yirmi oranlı atlara para bassam karımın görevini epey kolaylaştırırdım ama hile yapmak olurdu bu. Bilakis, işini epey zorlaştırdım. Bir zamandır belli bir at seçkisini takip ediyordum. İsimlerini bir hesap defterine yazmıştım; iki yüz at vardı birkaç eyaletten. Çoğu iyi formlu genç atlardı. Her hafta listeme iki at ekliyordum, son aylarda beni hayal kırıklığına uğratan iki atı da çıkarıyordum. Her atıma çıktıkları her yarışta, totalizatörden elli dolarlık galibiyet bahsi oynuyordum. Beş yılda iki kere ufak yıllık kâr elde etmiştim. Diğer üç yılda da çok küçük paralar kaybettim. Catherine'in ölümünden sonraki ilk cumartesi günü, her halükârda para basacağım atlara oynamaya kararlıydım, bırakın bire yirmiyi çift haneli oranları var mı yok mu ona bile bakmayacaktım.

Atlarımın yaklaşık on ikisi kritik günde yarışa çıktı. Avustralya'nın birkaç eyaletinde yarışa çıkan atlarım ol-

muştu ama bire yirmi orandan başlaması muhtemel olan tek at, zengin iki yaş yarışı Blue Diamond Stakes'teydi. Listemde çok sayıda yetenekli iki yaşında at olduğu için Blue Diamond'da dördüne para basmak zorundaydım. Dört atın üçünün adını unuttum ama oranlarını hatırlıyorum. Birisi sıcak favoriydi, Flemington'da Steve Richards'ın yetiştirdiği bir attı, renkleri lacivert ve turuncuydu. Diğerinin oranı bire ondu. Üçüncüsü bire kırk veriyordu. Dördüncü atımın adı ise bu bölümün adı. Ata para bastığımda totalizatördeki oran bire on altıydı.

Bu kitabın başlarında bir yerlerde hurafelere inanan biri olmadığımı yazmıştım. Blue Diamond'dan önce, arkadaşım David Walton'a Catherine ile yaptığımız anlaşmadan bahsettim. David bir keresinde bana çocukluğundan beri ateist ve materyalist olduğunu söylemişti. Anlaşmayı ona onu döndürmek için anlatmadım. O gün önemli bir şey yaşanırsa bir şahidim olsun istiyordum yalnızca. Blue Diamond Stakes 2009'da atlar düzlüğe gelene kadar bir şey olduğunu hatırlamıyorum. Yarışın sonucuna bağladığım iki yüz dolarım için heyecanlanmıyordum ya da endişelenmiyordum ama korkunç büyük sonuçları olacak bir şey yaşanmak üzereymiş gibi hissediyordum.

Reward for Effort'a (beyaz, kırmızı logo ve başlık) dair ilk olarak düzlüğün başında birkaç boy önde oluşunu hatırlıyorum. Ardından favoriyi gördüm, liderin peşinde lacivert ve turuncu renk setiyle ileri atılıyordu. On yıllar boyu at yarışı izleyen insanlar atların hızlarını titizlikle karşılaştırmayı ve atlar bitiş çizgisine gelmeden önce yarışın sonucunu tahmin etmeyi öğrenirler. Favorinin yarışı rahatça kazanacağını anında anlamıştım. Favoriye de para bastığımı unutmamıştım. At kazanırsa yarışa bağladığım anaparanın çoğunu geri alacaktım. Ama parayı düşünmü-

yordum ben. Yarışın başlamasından hemen önce, Reward for Effort'un oranlarının biraz yükseldiğini öğrenmiştim. Atlar iki yüz metre çizgisine yaklaşırken tuhaf bir yeise kapıldım. Catherine denemiş de başaramamış gibi hissettim. Ya da daha kötüsü, aptal gibi hissettim. Evren bizzat dalga geçiyordu benimle.

Blue Diamond Stakes'in sonuçları kazanan olarak Reward for Effort'u gösteriyor. Organizatörlerin yarış sonrası raporu favorinin düzlükte dilini yuttuğunu söylüyordu. Luke Nolen'ın atını galibiyet ahırına götürüşünü ya da Peter Moody'nin onları karşılayışını hatırlamıyorum. Bin dolardan fazla kazancımı alışımı bile hatırlamıyorum ama bu parayı yirmi dolar ve üstüne birkaç sentle kazandığımı hiç unutmayacağım.

26
Antipotlarda Yarışıyorlar

Televizyondan önceki yıllardan, yani radyo günlerinden belli belirsiz hatırladığım bir komedi programı var. Ara sıra bazı istasyonlarda çalan bir kayıttı bu muhtemelen. Bir radyo programının parodisiydi. Reklamlar, şarkılar, haberler ve başka bir sürü şey hızla akıp gidiyordu. Programın elbette ılımlı bir mizahı vardı ama çok duymuyordum radyoda, aklımda bir tek sunucunun sık sık araya girip kısa, sert birkaç laf etmesi kalmış. İlk sözler daima "Yarışıyor..." oluyordu. Arkasından hafif kışkırtan "Alice Springs'te" ya da "Oodnadatta'da" sözleri geliyordu. Sunucunun daha sonraki sözlerinden birini, bugün programı hiç dinlememiş insanlar bile kulağa hoş geldiği için söylüyor hâlâ: "Manangatang'da yarışıyorlar." Hatırladığım kadarıyla tüm programın sonuna doğru bu tarzda söylenen son laf şuydu: "Mars'ta yarışıyorlar."

Bu bahsettiğim laflar, bugün bunların kökenine dair hiçbir şey bilmeyen insanlara bile biraz komik gelebilir herhalde. Çocukluğumda çok nadiren, radyo sunucusunun uzak bir yerdeki yarışın başladığını haber vermek için böldüğü gerçek programlar duymuş olabilirim. İşin aslı, hiçbir radyo istasyonu uzak yerlerde başlayan yarışların haberleriyle dinleyicilerini rahatsız etmezdi. Birtakım pek akıllı senaristlerin at yarışına dair derin cehale-

tini açığa vuruşunun ilk örneği değildi bu bahsettiğim program.

At Yarışının Altın Günleri'nde yasadışı BF bahsinin ne kadar önemli olduğundan bahsetmiştim. At yarışlarını yayınlayan o radyo istasyonları -o zamanlar şimdikine kıyasla böyle pek çok istasyon vardı- iki farklı yerde başlayan yarışın çakışması sorunuyla karşılaşabiliyordu. Başlama ahırlarının kullanımından önce, atların koşuya hazırlanarak beş dakikadan fazla zaman geçirdiği günlerde çok sık yaşanan bir şeydi bu. BF ganyancılarına hizmet olarak, bu radyo istasyonları bazen Ballarat'ta bir yarış başlarken mesela Flemington'da atların henüz koşmaya başlamadığını duyururdu. Ballarat'taki ganyancılar uyarıyı alırdı, bahisleri durdururdu. O zamanlar iletişim tümüyle ilkeldi ama birileri telefonla Ballarat'taki yarışın sonucunu öğrenebilirdi, radyo duyuruyu yapmasa bir BF ganyancısından kazanana bahis oynayabilirdi.

Yani dünyanın benim tarafımdaki kısmında yaşayan hiç kimse uzak bir yerde atların koşmaya başlamak üzere olduğunu duyuran dramatik sesi duymuyordu. Ama kitabın bu bölümüne isim düşünürken, altmış yıl öncesinin bir radyo komedi programından daha uygun bir şey aklıma gelmedi.

Komedi programı dediğim şey, at yarışlarının arka planda hep var olduğu bir dünyayı akla getiriyordu. Bir yerlerde bir at yarışının başlamak üzere olduğu haberinin bölmeyeceği hiçbir gündelik eylem olamaz. Pek çok insana hayalci bir şey gibi gelebilir bu dediğim ama bunun kendimi bildim bileli kafamın içinde olup bitenlerin tuhaf biçimde doğru bir tarifi olduğunu düşünüyorum. Erken bir yaşta, aklımın uzak bir köşesinin bitimsiz bir at yarışının mekânı olduğunu fark ettim. Ses çıkarmadan kabullendim

bunu herhalde. Zihnimde gördüğüm yarışlardan gözüme takılanların ya da yine zihnimde duyduğum yarışlardan kesitlerin, izlediğim, okuduğum ya da radyoda dinlediğim gerçek yarışlardan *gelmediğini* de erken bir yaşta öğrendim sanırım. İmge yarışlar dediğim şeylerin ayrıntıları daima açık seçik olmuyordu ama bunların hiç gitmediğim ya da duymadığım hipodromlarda koşulduğunu biliyordum. İmge yarışlarımın mekânları bir manada Manangatang'dan ya da Mars'tan daha uzaktaydı. Çok iyi duyduğum imge atlarımın isimleri hiçbir gerçek ata ait değildi. Görebildiğim yarış renkleri bana tümüyle yabancıydı.

Jack Kerouac'ın bir zamanlar yazdığı gibi, hipodrom öyle karmaşıktır ki sonsuza dek uzar gider. Bugünlerde Avustralya'da haftanın yedi günü at yarışı oluyor. Dahası, özel televizyon kanalları ve internet siteleri denizaşırı pek çok ülkenin at yarışlarını aktarıyor, bir insan günün her saatinde istediği yarışa bahis yapabiliyor. Çocukluğumda böyle hareketli değildi hiçbir şey, yine de Victoria'da her hafta koşulan üç dört yarışın dışında eyaletler arası yarışları da dinleyip okuyordum. Ne var ki gerçek yarışların miktarı bana hiç yetmiyordu sanki, öyle ki şahsi at yarışı dünyamı düşlüyordum. Ama belki de düşlemiyordum. Belki de onca yıl zihnimde görüp duyduklarım alternatif bir evrenin ayrıntılarıdır. Fizikçiler ve gökbilimciler alternatif evrenlerin varlığına ihtimal veriyor mu? Yoksa bu lafı benimle 1970'lerde bilimkurgu hakkında uzun uzun konuşan at yarışıyla alakasız dostum Bruce Gillespie'den mi ödünç aldım acaba?

1985'te bir gün, engin bir okyanusun çevrelediği, görece dar bir boğazla ayrılan iki büyük kara parçasının haritasını çizmiştim. İki kara parçasının kuzey tarafında kalanı, Yeni Zelanda'nın Kuzey Adası'ndan çok farksız de-

ğildi, güneyde kalan taraf ise Tazmanya'nın büyütülmüş hali gibiydi. Kuzeydekinin adı New Eden, güneydekinin adı New Arcady'ydi. İki adanın da bağımsız halkları vardı, politik durumları Commonwealth Kanada'sına benziyordu ama iki taraf da aynı para birimini kullanıyordu ve aralarında gelenek görenek ayrılığı yoktu. Kendi bayrakları ve millî marşları vardı ikisinin de; "Köpüren Okyanus..." New Eden'ın marşıydı, "Dünyanın Gölgesinde" ise New Arcady'nin. İki ülkeye toplu olarak Antipotlar deniyordu genelde. Dâhil oldukları evrenin bizimkinden tek farkı, Avustralya ve Yeni Zelanda olarak bildiğimiz varlıkların o evrende var olmamasıydı.

İki ülkemin kıyı şeritlerini çizerken ya da sonrasında haritamda dağ geçitlerini, nehirleri, gölleri, şehirleri, kasabaları, otoyolları işaretlerken güçlü bir arzu ya da aksine zorlana hissetmedim. Daha ziyade bir rahatlama yaşadım, biraz da beklentilere girdim. Çok yakında nihayet ömrümün çoğunda zihnimde titrek imgeler olarak gördüğüm atların isimlerini kesin olarak öğrenecektim. Bu atların antrenörlerinin ve jokeylerinin isimlerini öğrenecektim. Her atın giydiği renk setinin ayrıntılarını öğrenecektim. Titrek yarışlarımın koşulduğu hipodromların isimlerini ve şekillerini öğrenecektim. Tüm bunları ve daha fazlasını öğrenecektim.

İmgesel at yarışlarımın arka planını yazarken hiçbir şeyi yarım bırakamazdım. Bugün Antipotların at yarışı ayrıntıları yaklaşık dört yüz sayfa bilgi içeren bir düzine dosyada kayıtlı, bu dosyaların içinde Antipotlardaki kırk iki hipodromun haritası da var. Antipotlarda her yıl altı yüz yarış düzenleniyor, dosyalarımdan biri her yarışın tarihleri ve bu yarışlardaki önemli koşular yazıyor. Diğer dosyalarda iki ülkedeki tam zamanlı ve yarı zamanlı bin

beş yüz antrenörün isminin ve renginin kaydı duruyor (dosyalarımda yalnızca bu renkler tarif edilmiyor. Bugüne kadar, ahır renklerini kullanmak istemeyen ve kendi tasarımlarını yapan binden fazla at sahibinin renk setini kaydettim). Birkaç yüz jokeyin de listesi var. Daha devam edebilirim.

Yukarıdaki paragrafta bahsettiğim girdiler, iki çekmeceli bir dosya dolabının üst çekmecesinde duruyor. Alt çekmecede ise atların ve bugüne kadar iki ülkede koşulmuş yarışların kayıtları var. Çoğu yarışın yalnızca sonuçlarının kaydını aldım ama yaklaşık on yarışın biri için yalnızca sonuçları değil her atın koşular arasındaki konumlarını da kaydettim. Bir yarışın atlarını, binicilerini, antrenörlerini, oranlarını ve sonuçlarını kaydetmek bile saatler istiyor, haliyle her atın aralardaki konumlarını hesap etmek bunun dört beş katı zaman alıyor. Şu ana dek dosyalarımda yalnızca yedi yüz yarışın kaydı var (yarışların ayrıntılarının nasıl hesap edildiğini bilmek isteyen okurlar, McPhee Gribble'ın 1995'te bastığı *Emerald Blue* isimli kitabımdaki "The Interior of Gaaldine" isimli yazıya bakabilir). Şu ana dek yaklaşık iki bin beş yüz atın Tüm Atlar Fihristi dediğim ve Antipot'larda yarışan her atı ve bu atların çıktıkları her koşuyu içeren listeye girdiğini de eklemeliyim.

Yukarıdaki paragraflarda, Antipot Arşivi dediğim şeye dair şu an yazmak istediklerimi yazdım. Daha fazlasını öğrenmek isteyenler birkaç yıl daha bekleyecek. Strollaway'in (antrenör: T. D. Ivil, binici: H. T. Holloway, renkler: beyaz, gri kareli başlık) Vicious Circle'ı (antrenör: F. A. Ison, binici: R. E. Middlemiss, renkler: kırmızı, açık kahverengi halkalı manşetler ve başlık) New Eden ve Antipotların en zengin yarışı Devonport Gold Plate'de

nasıl mağlup edebildiğini, Vicious Circle'ın üç ay sonra New Arcady'nin en zengin yarışı New Arcady Kupası'nı nasıl kazandığını öğrenmek isteyenler ölümümü beklemek zorunda, ardından vasiyetimin icracısına sorabilirler üç arşivimle ilgilenen bir kütüphane var mıymış diye.

Az önce bahsettiğim iki çekmeceli dosya dolabı sahip olduğum tek dosya dolabı değil; hiç değil hem de. Kronolojik Arşiv dediğim şeyi saklayan altı tane dört çekmeceli dosya dolabım daha var. Bu arşivin yirmi dört çekmecesi binlerce mektupla, günlükle, otobiyografik yazıyla, altmış yılın hatırlanmaya değen nesneleriyle dolu. Üçüncü arşivim ise Edebiyat Arşivi. Bu arşiv on beş dosya dolabı çekmecesinden oluşuyor, her çekmece yayınlanan bir kitabıma ait: Şu ana dek on iki kitabım yayınlandı, üçü de yayın sırası bekliyor.

Akşamları masamın başındayken, ona göstermeden önce on yıl boyunca Antipot Arşivim üzerinde çalışırken karım beni pek rahatsız etmezdi. Ayrıntılara pek bakmadı ama genel olarak hayranlığını belirtti ve odadan böyle bir şeyi yapmaya nasıl vakit bulabildiğimi yüksek sesle sorgulayarak çıktı. Doğrudan sorsa cevap verirdim belki ama beni sormaya ihtiyaç duymayacak kadar iyi tanıyordu herhalde. Doğru düzgün televizyon izlemediğimi ya da radyo dinlemediğimi, çok az film izlediğimi, orta yaşlarımın başlarında çoğu kitabın okunmaya, çoğu şarkının dinlenmeye değmeyeceğine karar verdiğimi ya da beni etkileyecek tüm kitapları okuduğumu, tüm müzikleri dinlediğimi söyleyerek cevap verirdim. Ya da belki de yetişkin ömrümün çoğunu tam manasıyla kendi işime bakarak geçirdiğimi hatırlatırdım karıma.

27
Lord Pilate ve Bill Coffey

1988'de, bir yükseköğretim kolejinde neredeyse on yıldır yaratıcı yazarlık dersleri veriyordum. İşim tatmin ediciydi ve iyi para kazandırıyordu ama elbette zorlukları ve kötü tarafları da vardı. Küçük zorluklardan biri, kolejin yarış takvimindeki iki önemli günde tatil olmamasıydı: Melbourne Kupası Günü ve Avustralya Kupası'nın koşulduğu mart ayındaki İşçi Bayramı tatili. Salı günleri ders programımı ayarlayıp öğleden sonra eve gidebiliyordum genelde, Melbourne Kupası'nı televizyondan seyredebiliyordum ama bu da çoğu pazartesi ders almak zorunda bırakıyordu beni, yani Avustralya Kupası koşulurken ben sınıfta oluyordum. 1988'de Avustralya Kupası Günü, deyim yerindeyse elime bir fırsat geçti. Kupa, dersimin olmadığı bir saatte koşulacaktı. Bu çok iyi haberdi çünkü kupanın uzun yıllar boyu unutulmayacak bir yarışa ev sahipliği yapacağı söyleniyordu. İki müthiş at yarışacaktı: Vo Rogue ve Bonecrusher. Yarışta başka iyi atlar da vardı ama tüyocular mücadelenin bu ikisi arasında geçeceğini düşünüyordu (Vo Rogue kahverengi ve beyaz, Bonecrusher kahverengi ve krem giyiyordu).

Günün erken saatlerinde televizyonları, dil laboratuvarlarının aletlerini ve adını bile bilmediğim başka zımbırtıları tuttuğumuz odaya gittim (ilk bilgisayarların

okulumuza girdiği ve benim bunlarla hiç muhatap olmamak gibi talihsiz bir karar aldığım zamanlardı belki de o zamanlar). Her neyse, tüm teknolojik aletlerden sorumlu arkadaş, dilersem günün ilerleyen saatlerinde televizyonlardan birini kullanabileceğimi söyledi. Kısa sohbetimizde adamın Avustralya Kupası diye bir şeyi hiç duymadığını ve tüm kampüste ondan böyle bir şey isteyen tek kişi olduğumu öğrendim.

Kupadan birkaç dakika önce teknoloji odası dedikleri yere gittim, televizyonumu açtım. Büyük yarışı bekleyen bir iki kişi daha bulabileceğimi düşünmüştüm ama odada yalnızdım. Çalıştığım yerde tek başına bir adam olduğumu her zamankinden daha iyi anladım. Sabah çayında ya da öğle yemeğinde öğretmenler odasına nadiren giderdim. Bunun sebebi çoğu zaman ders hazırlığından ya da öğrencilerim yazdıklarını değerlendirmekten başımı kaldıramamamdı ama meslektaşlarımın muhabbetlerine az katılmamın da payı vardı bunda. Genelde *mesele* dedikleri şeylerden konuşurlardı. Bir kadın "Dün gece ABC'deki bilmem ne belgeselini izlediniz mi?" diye sorunca tipik bir muhabbet başlardı. Ardından herkes kendi fikrini söylemek için yarışırdı. Televizyondaki belgesellerden konuşmuyorlar politikadan konuşuyorlardı. Konu sporsa ya futboldan ya kriketten ya da tenisten söz ediyorlardı. Melbourne Kupası zamanı at yarışından da bahsediyorlardı belki ama boş laflarını dinlemezdim hiç. Dediğim gibi, öğretmenler odasına nadiren girerdim ve Avustralya Kupası'nın başlamasını beklerken meslektaşlarım her zamankinden daha uzaktı bana.

Kupada yarışacak atlar bariyerlerin arkasına çekilmeye başlandığında hala yalnızdım. Ardından arkamdan birinin odaya girdiğini duydum; sonra biri daha geldi. Demek ki

koca kampüste at yarışının kıymetini bilen tek insan ben değildim! Dönüp bakınca şimdi adını unuttuğum bina görevlisini gördüm, bir de yalnızca adının Jason olduğunu bildiğim bahçıvan yamağı delikanlı vardı (siyah ve sarı kareli yeşil şapka giyen Dandy Andy yarışın iki favorisini mağlup etti ama bu başka bir hikâye).

Yalnızca yükseköğretim kuruluşundaki meslektaşlarım arasında kendimi garip hissetmiyordum. Ömrüm boyunca dost eksikliği çekmedim hiç ama hiçbir arkadaş grubuna ya da çevreye de dâhil olmadım. 1970'lerin çoğunda karımla birlikte ara sıra birkaç yazardan, akademisyenden, öğretmenden ve bir iki tiyatrocudan mürekkep bir grupla haşır neşir olduk. Bunların çoğu nüktedan insanlardı, çoğu zaman kahkahalarla gülerdik. Onların yanında sıkıldığımı hiç hatırlamıyorum ama bunun sebebi belki de daima çok içmemdir. Birlikte vakit geçirmesi eğlenceli insanlardı bunlar ama kendimi onlara yakın hissetmedim hiç. O sıralar yayınlanan iki kitabım vardı, bu bahsettiğim insanlar yazar olduğum için onlar gibi olduğumu, onların sol görüşlerini paylaştığımı, benim de *Aging* okuduğumu ve ABC izlediğimi varsayıyorlardı. Bazen onları kışkırtmak isterdim. Bazen, epey içtikten sonra, at yarışının bize Shakespeare'den ve öve öve bitiremedikleri o yapmacık filmler ile oyunlardan çok daha fazlasını öğrettiğini iddia ederdim. Çoğu zaman şaka yaptığımı zannederlerdi ama bazen sorguya çekerlerdi beni ve bir gece sahip-antrenör Bill Coffey'yi görmenin beni ne kadar etkilediğini anlatmaya çalıştım onlara.

Bill Coffey'ye dair az şey biliyordum. Birkaç ayrıntıyı şöyle böyle biliyordum, o kadar. Bill Yeni Zelandalıydı ama hangi bölgeden olduğunu bile bilmiyordum. Avustralya'ya ilk kez 1960'ların ortalarında gelmişti atı Straight

Irish'le (mor, altın sarısı bant ve başlık, kırmızı manşetler). Bill atı Avustralya'ya en azından iki kez getirmişti ve ortalama bir başarı elde etmişti. Straight Irish, Melbourne'de yalnızca bir yarış kazanmıştı ama görece zengin birkaç yarışta ilk üçe girip ödül parası alabilmişti, Polo Prince's Melbourne Kupası'nda da bire iki yüz orandan beşinci gelmişti. Çok da kavrayışlı olmayan dinleyicilerime, Bill Coffey gibi bir adamın kariyerini çalışmayı, onların izleyip de çok etkilendiği Yunan dramalarını çalışmaktan çok daha fazla isteyeceğimi anlatmaya çalıştım. Bir aktörün, çocuklarını -*mış gibi çocuklarını* demeliydim- öldürdükten sonra inleyerek elini kolunu savuruşunun beni asla etkilemeyeceğini söylüyordum. Bir aktörün annesiyle ya da kızıyla falan ilişkiye girdikten sonra attığı tirattan da etkilenemezdim (Yunan dramasına dair belli belirsiz bilgim vardı ama iddiamı kanıtlamaya yetecek kadar bildiğimi düşünüyordum). Beni *etkileyenin* Bill Coffey gibi bir adamın düzlükte yavaşlayarak büyük bir yarışı kazanmanın ucundan dönen ve ufak bir ödül parası kazanan atını ahırlara geri götürüşünü izlemek olduğun söylüyordum ve bunu da yürekten söylüyordum. Kıyafetlerine ve görünüşüne bakılırsa Bill mütevazı bir adamdı, atından başka zenginlik elde etme aracı yoktu. Az önce koşulan yarış onu mahvetmemişti. İşi bitmemişti, fakir düşmemişti. Ama Kader at yarışını kullanarak onu vaatlerle kandırıyordu habire, onunla dalga geçiyordu, ona asla bahşetmeyeceği bir şeyin sözünü veriyordu sanki.

Bill Coffey'ye dair bunu ve daha fazlasını söyledim, dinleyicilerimin verdiği cevaplar bu hikâyenin parçası değil. Benim yoluma dönmediler kesinlikle ama içlerinden birine ne demek istediğimi anlatabilmiştim en azından.

Genç bir kadındı bu, hiç hatırlamadığım birinin karı-

sı ya da sevgilisiydi. Çift arkadaş çevresine yeni girmişti, Yeni Zelanda'dan yeni gelmişlerdi. Kadının saçları siyahtı, teni solgundu, kendimi sık sık ona bakarken buluyordum. Bill Coffey'ye dair vaazımı verdiğim gece bana hiç bakmamıştı ama aylar sonra, o, kocası, karım ve ben aynı çatı altında bir kez daha yan yana geldiğimizde, beni kenara çekip son görüşmemizden bu yana Yeni Zelanda'ya gidip geldiğini söyledi. Orada Bill Coffey'yi şöyle bir soruşturmuştu ve bir şeyler öğrenmişti. Bill Coffey ömrünün çoğunda kereste değirmeninde çalışmıştı. Kadın Yeni Zelanda'dan bir yer ismi söyledi ama o yarı sarhoş olduğum için nereyi dediğini unuttum. Bill bekârdı, hiç evlenmemiş miydi, dul muydu, boşanmış mıydı bilmiyordu kadın. Yıllar boyunca kereste değirmeninde çalışıp ona mütevazı bir yaşam sağlayacak bir yarış atı almasına yetecek parayı biriktirmişti. Sonra işi bırakmıştı, atı onu geçindirebildiği müddetçe kendini tümüyle antrenörlüğe vermişti. Straight Irish emekli olduktan sonra Bill Coffey'nin kereste değirmenindeki işine döndüğünü söylüyordu siyah saçlı haber kaynağım.

O genç kadını bir daha hiç görmedim. Aynı insanlarla takılmaya devam etmiştir belki, karım ve ben o çevreden uzaklaştık. 1970'ler bitmek üzereydi, üç oğlumuz artık çocuk değildi, onları birilerinin evindeki boş odaya koyup karımla salonlarda ya da barbekü partilerinde boy gösteremezdik artık. Tam zamanlı çalışmaya dönmüştüm, hafta sonlarımız külahımın entelektüelleriyle laf dalaşına girmek için fazla kıymetliydi. Barry Oakley ve tayfasıyla irtibatı kopardığıma hiç pişman olmadım ama hala bazen o siyah saçlı genç kadınla bir kez daha görüşseydim diyorum. Onunla diğerlerinin yanında konuşmazdım, bir kenara çekerdim onu onun beni bir za-

manlar çektiği gibi, Bill Coffey'nin hikâyesine dair son duyduklarımı anlatırdım ona.

Bill 1970'lerin sonlarına doğru Melbourne'e son bir kez daha gelmişti. Belki bir attan fazlasını getirmişti yanında ama ben sadece Lord Pilate'i (Renkleri Straight Irish'inki ile aynıydı, Bill'in tüm atları aynı renkleri giyiyordu) hatırlıyorum. Lord Pilate sekiz, belki de dokuz yaşındaydı ve engelli yarış koşucusuydu. Yeni Zelanda'da iyi yarışlar kazanmıştı ama Melbourne'de form tutmakta zorlanmıştı. Victoria Yarış Kulübü birkaç sene önce Flemington'da engelli yarışları kaldırdığında At Yarışının Altın Çağı'nın hakikaten bittiğini anlamıştım, bahsettiğim zamanlarda ise engelli yarışları hala koşuluyordu o bölgede. Flemington'da 1970'leirn sonlarında seyrek yağmurlu bir cumartesi günü Lord Pilate engelli yarışında düştü ya da düşürüldü. Kaza düzlüğün başlarındaki çitte yaşandı. Atlar bitiş çizgisine doğru ilerlemeye devam etti, sonra yavaşladılar, durdular, jokeylerince biniş sahasına geri götürüldüler. Lord Pilate düştüğü yerde yatıyordu. Yaşıyordu ama ayağa kalkamıyordu. Durumun farkında olan büyük tribündeki seyirciler veteriner cerrahın atın yanına koşup hayvanı uyutacağını ya da bugünün daha makul terimiyle ötenaziye koyacağını anlamıştı. Yaralı atın yanına yalnızca veteriner koşmadı, saha işçileri de koştu geldi, keten bezinden bir örtüyü atla büyük tribünün arasına çekeceklerdi, veterinerin Lord Pilate'in kafasına sıkışını seyircilerin görmesine engel olacaklardı.

Büyük tribündeki bazılarımız dürbünle izliyorduk tüm bu olup biteni. İğrenç şeyler görmekten hoşlanan manyaklar -alakamız bile yoktu- değildik. Hepimizin izlemek için kendince sebepleri vardı. Muhtemelen hepimizin en birinci amacı, atın olabildiğince hızlı ve acısız bir şekilde

uyutulduğundan emin olmaktı. Biraz sonra bazılarımızın mercekli menzillerinin çemberine, Flemington düzlüğünün uzak tarafından nahoş bir şey girdi.

Dediğim gibi, yaralı at düzlüğün başında yatıyordu. Burası, antrenörlerin, at sahiplerinin ve eyercilerin atların engelli yarışın ardından dönmesini beklediği biniş sahasına dört yüz metre uzaklıktaydı. Lord Pilate düştüğü yerde yatarken bir adamın biniş sahasından ata doğru koştuğu görüldü. Adam epey yavaş ilerliyordu. Babamın muşamba dediği şeylerden giyiyordu: Dizlerine kadar gelen uzun, ağır bir trençkot vardı adamın üzerinde. Koşarken trençkotunun etekleri savruluyordu, adamı yavaşlatıyordu, beceriksiz, topal bir ördek gibi gözüküyordu adam. Veteriner muayenesine devam ederken, saha çalışanları perdelerini açarken düşen ata ulaştı adam. Kendini engelli pistinin çimlerine, atın yanına attı. Atın boynuna sarıldı, yüzünü yüzüne bastırdı. Adam yattı kaldı orada öylece. Seyrek yağmur yağıyordu hâlâ. Veteriner ile saha çalışanları kıpırdamadan duruyordu. Utanmamışlardı, Saygılılardı yalnızca. Onlar da atçıydı neticede. Sabırla beklediler. Yaşlı adamın, kereste işçisi ve yarı zamanlı antrenörün kederini yaşamasını beklediler.

dedalus

"Başka insanların kendilerini dinî, politik ya da kültürel işlere adamaları gibi ben de at yarışına adadım kendimi ama sanırım yine de kendimle biraz dalga geçebilirim. Bir yerlerde bazı bestelerin (Bach'ınki miydi? Beethoven'ınki miydi? Unuttum) insan ruhunun kendini Tanrı'ya açıklama çabası gibi geldiğini okumuştum. Kahverengiyle leylağın kusursuz kombinasyonunu bulabilirsem ben de kendimi açıklamış gibi hissedeceğim. Ama kusursuz renk setimi asla bulamayacağım gibi görünüyor. Bunun sebebi hayatımın büyük bölümünde kendimi kandırmış olmam mı? Yarış renkleri inandığımın yarısı kadar bile anlamlı değil mi? Yoksa ruhum açıklanamayacak denli bir keşmekeşin içine mi düşmüş?"

Taşrada büyüyen, at yarışlarına kafayı takmış bir yazar var karşımızda. Spor dergilerindeki resimler, atların isimleri, yakın ve uzak kasabalardaki yarışlara dair yapılan yorumlar Murnane'i büyülüyor. At yarışıyla ilgili her şey onun için hayal dünyasına açılan kapılar âdeta. Murnane, kişiliğinin tuhaflıklarının tamamen farkında, tıpkı bu kişiliğin gelişimini at yarışı prizması (veya aynası) aracılığıyla açıklamaya çalışmanın tuhaflığının farkında olduğu gibi.

Bu eşsiz ve büyüleyici anı kitabında Murnane, hayatının hikâyesini at yarışı merceğinden anlatıyor. Hem bir sosyal tarih hem de keyif verici bir otobiyografi olarak *Acı İçin Bir Şey*, edebiyat ve yarış severler için bir ziyafet vadediyor.

/dedaluskitap
dedalus.com.tr
ISBN: 9786256920026